

STRATEGIA ROZWOJU IŁAWY

NA LATA 2004-2015

IŁAWA 2003

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA IŁAWY NA LATA 2004-2015

OPRACOWANA PRZEZ ZESPÓŁ W SKŁADZIE:

Prof. zw. dr hab. Jan Falkowski - koordynator

Dr hab. Roman Rudnicki

Mgr Mirosław Biczkowski

Pracownicy Zakładu Gospodarki Przestrzennej i Planowania Strategicznego
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

przy współpracy z **KONWENTEM ds. Strategii rozwoju m. IŁAWY**
i **ZESPOŁEM PROGRAMOWYM ds. Strategii rozwoju m. IŁAWY**

pod kierunkiem **Dr. inż. Włodzimierza Ptasznika**

Kierownika Wydziału Integracji Europejskiej Urzędu Miasta Iławy

IŁAWA 27.III.2003 – 19.XII.2003 r.

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
1.1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU MIASTA IŁAWY	6
1.2. GENEZA PROGRAMU	8
2. RAPORT O STANIE MIASTA IŁAWY (DIAGNOZA PROSPEKTYWNA)	10
2.1. INFORMACJE WSTĘPNE	11
2.1.1. UWAGI WSTĘPNE	11
2.1.2. ZARYS HISTORII MIASTA	12
2.1.3. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNO- EKONOMICZNE MIASTA	13
2.1.4. MIESZKAŃCY	20
2.1.5. ZARZĄDZANIE MIASTEM	21
2.1.6. BUDŻET MIASTA	23
2.1.7. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH (MOCNYCH STRON) I NEGATYWNYCH (SŁABYCH STRON)	28
2.2. SPOŁECZEŃSTWO	30
2.2.1. STRUKTURA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA	30
2.2.2. WALORY MIEJSCA ZAMIESZKANIA	49
2.2.2.1. Sytuacja mieszkaniowa	49
2.2.2.2. Stan sanitarno-epidemiologiczny i bezpieczeństwa publicznego	52
2.2.2.3. Wartości środowiskowe i kulturowe	58
2.2.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	62
2.2.3.1. System edukacji	63
2.2.3.2. Ochrona zdrowia	69
2.2.3.3. Opieka społeczna	71
2.2.3.4. Kultura i sport	74
2.2.4. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH	80
2.3. GOSPODARKA	82
2.3.1. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA	82
2.3.2. PRZEMYSŁ	85
2.3.2.1. Czynniki lokalizacji	85
2.3.2.2. Struktura wielkości i własności zakładów	85
2.3.2.3. Struktura gałęziowa przemysłu	87
2.3.2.4. Struktura przestrzenna	90
2.3.2.5. Przemysł a środowisko - miejsca szczególnych zagrożeń	92
2.3.3. GOSPODARKA ROLNA I LEŚNA	93
2.3.4. HANDEL, USŁUGI I RZEMIOSŁO	95
2.3.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	98
2.3.5.1. Sieć wodno-kanalizacyjna	98
2.3.5.2. Sieć ciepłownicza	100
2.3.5.3. Sieć gazownicza	101
2.3.5.3. Sieć energetyczna	103
2.3.5.4. Sieć drogowo-kolejowa	105
2.3.5.5. Telekomunikacja	109
2.3.6. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH	109
2.4. EKOROZWÓJ, TURYSTYKA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	111
2.4.1. STAN ŚRODOWISKA	111

2.4.1.1. Źródła i skala degradacji środowiska przyrodniczego	111
2.4.1.2. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego	122
2.4.2. ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNO-REKREACYJNE	124
2.4.2.1. Walory turystyczno-rekreacyjne	124
2.4.2.2. Baza turystyczno-rekreacyjna	135
2.4.2.3. Ruch turystyczny	148
2.4.3. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY MIASTA	155
2.4.3.1. Przeszłość historyczna a układ przestrzenny miasta	155
2.4.3.2. Zagospodarowanie funkcjonalno-przestrzenne miasta	159
2.4.3.3. Założenia lokalnej polityki przestrzennej	162
2.4.5. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH	165
3. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA	167
3.1. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH	168
3.1.1. ANALIZA SWOT	168
3.1.2. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH	169
3.1.3. ANALIZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH	176
3.2. FORMUŁOWANIE MISJI, WIZJI ORAZ KLUCZOWYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH	180
3.2.1. MISJA MIASTA	180
3.2.2. WIZJA ROZWOJU MIASTA	180
3.2.3. KLUCZOWE PROBLEMY ROZWOJU	183
3.3. FORMUŁOWANIE CELÓW STRATEGICZNYCH	185
3.3.1. SFORMUŁOWANIE GŁÓWNEGO CELU STRATEGICZNEGO	186
3.3.2. GŁÓWNE PRIORYTETY ROZWOJU STRATEGICZNEGO	193
3.4. PRIORYTETY – DZIAŁANIA – PRZEDSIĘWZIĘCIA/ZADANIA	196
3.5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	197
3.6. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU	199
3.6.1. PODSTAWOWE NARZĘDZIA WDRAŻANIA STRATEGII ROZWOJU	199
3.6.2. KOORDYNACJA WSPÓŁPRACY	202
3.6.3. MONITOROWANIE REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU	203
3.6.4. PROCES WDRAŻANIA NIEZBĘDNYCH KOREKT I ZMIAN	204
3.7. SZANSE I ZAGROŻENIA W REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU	205
3.7.1. UWAGI WSTĘPNE	205
3.7.2. ANALIZA SZANS REALIZACYJNYCH	205
3.7.3. LISTA WALORÓW I SZANS REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU...”	207
3.7.4. ANALIZA ZAGROŻEŃ REALIZACYJNYCH	208
3.7.5. LISTA MOŻLIWYCH BARIER I ZAGROŻEŃ REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU...”	211
3.7.6. OCENA ZDOLNOŚCI MIASTA IŁAWY DO WYKORZYSTANIA SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM W REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU...”	211
4. PODSUMOWANIE	214
5. ANEKS	225

1. WPROWADZENIE

1.1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU MIASTA IŁAWY

Strategiczne zarządzanie i planowanie są niezbędnymi wyznacznikami zmian ustrojowych jakie dokonują się w Polsce od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Strategiczne zarządzanie miastem jest niezbędne do utrzymania jednostki administracyjnej w warunkach konkurencyjnego otoczenia, właściwego dla gospodarki działającej na zasadach rynkowych. Ten rodzaj zarządzania umożliwia racjonalizację wydatków budżetowych oraz redukcję kosztów świadczenia usług publicznych. Z kolei strategiczne planowanie wpływa na sprawność działania jednostek samorządu terytorialnego, na tempo procesów lokalnego rozwoju, a w konsekwencji na jakość życia wszystkich mieszkańców danego miasta.

Możliwość realizacji wieloletnich planów rozwoju uzależniona jest od sprawnego działania administracji publicznej oraz akceptacji strategicznych celów rozwoju ze strony lokalnej społeczności. Dlatego od początku prac nad strategią rozwoju miasta Iławy, zostały połączone wysiłki przedstawicieli Zarządu Miasta na czele z Burmistrzem m. Iławy mgr Jarosławem Maśkiewiczem, Rady Miejskiej w Iławie z jej Przewodniczącym mgr Edwardem Bojko, Zespołu Programowego i Konwentu ds. Strategii Rozwoju Miasta Iławy na czele z dr inż. Włodzimierzem Ptasznikiem, łączących przedstawicieli różnorodnych grup społecznych i środowisk twórczych i zawodowych do partnerskiego współdziałania, z doświadczonymi w zakresie planowania strategicznego pracownikami Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu, pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Falkowskiego.

Wszyscy uczestnicy opracowanej strategii rozwoju Iławy, w imię partnerskiego współdziałania mają świadomość, że sukces realizacyjny planu strategicznego będzie zależny od dostępności lokalnych zasobów, sklasyfikowanych w trzech podstawowych kategoriach: pieniądze, jakość zarządzania oraz poparcie społeczności /czyli akceptacja społeczna/. Te trzy wartości będą stymulatorami rozwoju miasta w aspekcie rozwoju społecznego, gospodarczego i ekologiczno-przestrzennego. Dobry plan strategiczny jest jednym z podstawowych narzędzi pozyskiwania środków dla rozwiązywania kluczowych problemów warunkujących dalszy, optymalny tj. zrównoważony rozwój miasta.

Miasto Iława, będzie miało do swojej dyspozycji sprawnego zarządzania i planowania w dłuższej perspektywie czasowej trzy podstawowe narzędzia w postaci:

- 1 – „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy”,ⁱ
- 2 – Wieloletni plan rozwoju w postaci „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.”,
- 3 – „Strategia rozwoju produktu turystycznego „Iława – Wyspa Przygód” do 2010 r.”.ⁱⁱ

Założenia polityki zagospodarowania przestrzennego miasta powinny odpowiadać wizji jej rozwoju, a także umożliwiać osiągnięcie głównych i pośrednich celów strategicznych.

Przystępując do opracowania „Strategii rozwoju miasta Iławy”, jej autorzy postawili sobie następujące cele i zadania, które ta strategia powinna zrealizować:

- 1 – Pobudzenie aktywności społecznej i gospodarczej,

- 2 – Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki lokalnej,
- 3 – Zachowanie i rozwinięcie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- 4 – Kształtowanie nowego ładu przestrzennego,
- 5 – Poprawę form, metod i efektów organizacji, zarządzania i finansowania miasta.

1.2. GENEZA PROGRAMU

Pierwsze rozmowy w sprawie opracowania „Strategii rozwoju...” między zainteresowanymi Stronami odbyły się wiosną 2003 r. W dniu 26 marca 2003 r. została podpisana Umowa o dzieło, na wykonanie „Strategii rozwoju miasta Iławy 2004-2015”, podpisana ze strony Miasta Iławy przez Burmistrza mgr. inż. Jarosława Maśkiewicza i skarbnika Janinę Okołoską, natomiast ze strony Wykonawców przez prof. Jana Falkowskiego, dr hab. Romana Rudnickiego i mgr Mirosława Biczkowski.

Strony przyjęły następujący harmonogram prac:

Nazwa zadania	Termin realizacji
1. Spotkanie z Zespołem Programowym, przedstawienie głównych założeń „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.”	26.III.2003 r.
2. Zebranie dokumentacji i opracowanie „Diagnozy prospektywnej”	27.III.-3.VI.2003 r.
3. I Spotkanie Konsultacyjne z Konwentem ds. Strategii rozwoju - prezentacja założeń Diagnozy... - analiza uwarunkowań rozwojowych	4.VI.2003 r.
4. Opracowanie „Uwarunkowań rozwojowych, misji i wizji oraz sformułowanie celów strategicznych	5.VI.-26.VI.2003 r.
5. II Spotkanie Konsultacyjne z Konwentem ds. Strategii rozwoju - dyskusja nt. uwarunkowań i kluczowych problemów rozwojowych oraz nad sformułowaniem głównych celów strategicznych m. Iławy	27.VI.2003 r.
6. Opracowanie „Strategii rozwoju miasta Iławy”	28.VI.-14.X.2003 r.
7. III Spotkanie Konsultacyjne z Konwentem ds. Strategii rozwoju - prezentacja założeń Strategii oraz dyskusja na założeniami	14.X.2003 r.
8. Opracowanie ostatecznej wersji „Strategii rozwoju m. Iławy”	15.X.-1.XII.2003 r.
9. Prezentacja „Strategii rozwoju m. Iławy do 2015 r.” na sesji Rady Miasta i jej zatwierdzenie, z udziałem Konwentu i Zespołu Programowego ds. Strategii rozwoju	19.XII.2003 r.

W marcu 2003 r. Burmistrz m. Iławy powołał Zespół Programowy i Konwent ds. Strategii rozwoju, z podziałem na 3 sfery: Społeczną /kierownik: Andrzej Dzieniszewski, Sekretarz m. Iławy/, Gospodarczą /kierownik: Włodzimierz Ptasznik, kierownik Wydziału Integracji Europejskiej Urzędu m. Iławy/ i Środowiskowo-Przestrzenną /kierownik: Benedykt Dudka, Zastępca Burmistrza m. Iławy/.

Szczegółowy wykaz członków Zespołu Programowego i Konwentu ds. Strategii rozwoju m. Ławy znajduje się na końcu opracowania.

2. RAPORT O STANIE MIASTA IŁAWY (DIAGNOZA PROSPEKTYWNA)

2.1. INFORMACJE WSTĘPNE

2.1.1. UWAGI WSTĘPNE

Raport o stanie miasta jest materiałem informacyjnym, stanowiącym podstawę do prowadzenia analiz nad uwarunkowaniami rozwojowymi. Na ich podstawie będzie można określić:

- 1 – pożądane kierunki rozwoju miasta /misję i wizję rozwoju/,
- 2 – najważniejsze zagadnienia w płaszczyźnie możliwości stymulowania rozwojem /tzw. kluczowe uwarunkowania i problemy rozwoju/,
- 3 – cząstkowe plany działania /tzw. programy strategiczne wraz z poszczególnymi zadaniami/.

Prezentacja danych zawartych w Raporcie musi być czytelna i przejrzysta. Raport dostarcza danych zagregowanych w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej /zgodnie z zasadami określonymi w koncepcji Agenda 21/. W Raporcie powinny być zawarte trendy zachodzących przemian w najważniejszych obszarach/sferach funkcjonalnych miasta. Dlatego też Raport o stanie miasta musi być zwięzły, określać najważniejsze fakty, prezentować najważniejsze dane liczbowe, przedstawiać informacje w uzasadnionych i możliwych przypadkach na czytelnych wykresach i diagramach.

Raport o stanie miasta Ławy obejmuje cztery zasadnicze grupy tematyczne:

- 1 – Informacje wstępne, dające podstawowe informacje o mieście,
- 2 – Społeczeństwo, ze zwróceniem szczególnej uwagi na zagadnienia demograficzne, mieszkaniowe i infrastrukturę społeczną,
- 3 – Gospodarka, z uwzględnieniem lokalnego rynku pracy, związanego z przemysłem, gospodarką rolną i leśną, handlem i usługami, rzemiosłem oraz infrastrukturą techniczną,
- 4 – Ekorozwój, turystyka i zagospodarowanie przestrzenne, z wyeksponowaniem stanu czystości i ochrony środowiska, zagospodarowania turystycznego, układu funkcjonalno-przestrzennego i promocji miasta.

Każda grupa tematyczna kończy się podsumowaniem w postaci listy zjawisk pozytywnych i negatywnych w kontekście rozwoju lokalnego i predyspozycji dodatnich lub ujemnych dla dalszego rozwoju strategicznego miasta.

2.1.2. ZARYS HISTORII MIASTA

Oceniając przeszłość historyczną danej jednostki osadniczej należy zwrócić uwagę przede wszystkim na te momenty, które w istotny sposób kształtowały miasto oraz mogą być dziś i w najbliższej przyszłości wykorzystane jako ważny element promocji miasta i magnes przyciągający turystów. W złożonej i bogatej historii miasta Iławy zaistniało kilka ważnych faktów, wartych odnotowania.

Pierwszym takim istotnym faktem było nadanie Iławie w 1305 r. miejskiego prawa chełmińskiego przez komtura krzyżackiego Siegharda von Schwartzburga, w miejscu staropruskiej osady /z potwierdzeniem przywileju lokacyjnego w 1317 r. i jego uzupełnieniem w 1333 r. i 1338 r./.ⁱⁱⁱ

Kolejnym ważnym momentem w historii miasta było opowiedzenie się Iławy w początkowej fazie wojny trzynastoletniej /1454-1466/ po stronie Związku Pruskiego, czyli konfederacji szlachty i miast Pomorza Gdańskiego przeciw Krzyżakom oraz za włączeniem ziem pruskich do Polski /akt inkorporacji Prus/. Zdobyte Ostródę przez Krzyżaków, klęska wojsk polskich pod Chojnicami, zmusiło Iławian do zmiany stanowiska i opowiedzenie się po stronie krzyżackiej. Tym niemniej, w okresie od 1.I.1520 r. do 30.IX.1520 r. Iława była pod panowaniem polskim. Ostateczna klęska Zakonu Krzyżackiego w 1525 r. i sekularyzacja jego dóbr spowodowały, że Iława będąc w świeckim Księstwie Pruskim, stała się lennem Polski.

Liczne wojny XVI w. szczęśliwie omijały Iławę, która wówczas miała ok. 400 mieszkańców, w tym ok. 10% stanowiła ludność polska.

Podobnym wiekiem dobrego rozwoju dla Iławy stał się wiek XVIII /po wojnach, pożarach i zarazach jakie ją nawiedziły w XVII w./. Korzystne położenie geograficzne, przy szlaku handlowym z Gdańska do Warszawy, sprzyjało rozwojowi miasta. W 1772 r. Iława liczyła już 924 osoby, a dziesięć lat później 1045 osób.

Na wiek XIX przypada dalszy rozwój miasta, wyrażający się przede wszystkim w rozwoju przemysłu i komunikacji oraz infrastruktury mieszkaniowej i komunalnej. Szczególnie dynamiczny rozwój przypada na drugą połowę XIX w., kiedy powstaje straż miejska /1848 r./, garnizon wojskowy /1850/, szkoła katolicka /1859/, iławska odnoga Kanału Ostródzko-Elbląskiego /1860/, droga łącząca Iławę z Prabutami i Suszem /1863/ oraz Lubawą /1865/, linia kolejowa z Toruniem /1872/ i Brodnicą /1882/. Pod koniec wieku XIX Iława miała 351 zakładów przemysłowych /w tym 2 tartaki, 2 browary, fabrykę maszyn, fabrykę papy, wytwórnię mydła itp./, 55 szynków i gospod, liczne sklepy handlowe oraz rozbudowującą się sieć wodociągowo-kanalizacyjną. W 1910 r. Iławę zamieszkiwało 10.086 osób, wraz z 3 tys. wojska z tutejszego garnizonu.

Wyniki plebiscytu na Warmii i Mazurach z 1919 r., podczas którego za przynależnością do Polski opowiedziało się zaledwie 5% mieszkańców Iławy /235 osób/, przesądziły o włączeniu tego obszaru do Niemiec. Różne niemieckie programy pomocy dla Prus Wschodnich /1927 i 1928/ i tzw. Wschodu /1931/ spowodowały, że korzystała z nich także Iława przeżywając w latach 1924-1930 czasy dobrego rozwoju z inwestycjami zwłaszcza w turystykę i szkolnictwo. W 1939 r. Iławę zamieszkiwało 12.772 osoby, w tym 1150 osób wojskowych.

Lata II wojny światowej były dla Iławy czasem rozwoju, ze względu na włączenie do obszaru iławskiego dawnego zaplecza gospodarczego w postaci powiatów lubawskiego i brodnickiego oraz wzrostu znaczenia iławskiego węzła kolejowego przez jego rozbudowę w postaci dworca towarowego i stacji przeładunkowej.

22 stycznia 1945 r. nastąpiło wyzwolenie Iławy z rąk hitlerowskich przez wojska sowieckie, które też dokonały zniszczenia zabudowy miasta w ok. 75%. W grudniu 1945 r. Iława liczyła 1138 mieszkańców. Stosunkowo szybko zorganizowano administrację i zarządzanie miastem oraz utworzono Powiatowy Urząd Ziemski. Duże zniszczenia wojenne Iławy spowodowały, że początkowo starostwo powiatowe zlokalizowano w Suszu, skąd przeniesiono go z powrotem do Iławy po 27 lipca 1946 r. O tych przenosinach zdecydowała stopniowa odbudowa substancji mieszkaniowej w Iławie oraz połączenie kolejowe Iławy z Olsztynem, Toruniem, Gdańskiem i Warszawą. Stopniowo wzrastała liczba ludności miasta, głównie w skutek napływu imigrantów z Kresów Wschodnich, Polski centralnej oraz okolicznych powiatów. W 1947 r. Iława liczyła ponad 5,2 tys. mieszkańców.

Okres powojenny /lata 50' i 60'/ stanowią dalszy rozwój miasta pod względem działalności przemysłowej, handlowej, szkolnictwa podstawowego i średniego. Zaczęto też rozbudowywać i modernizować obiekty turystyczne oraz bazę noclegową i gastronomiczną.

W 1969 r. Iława zdobyła I miejsce w konkursie na najlepiej przygotowaną miejscowość turystyczną w woj. olsztyńskim.

W latach 70-90 ubiegłego wieku Iława rozwijała przede wszystkim swoją substancję mieszkaniową /głównie przez budowę nowych osiedli mieszkaniowych/, rozbudowywała istniejące zakłady przemysłowe i rzemieślnicze oraz poszerzała infrastrukturę społeczną i techniczną, w tym komunikacyjną i turystyczną. Wzrastała też liczba jej mieszkańców z 17 tys. w 1970 r. do 33,8 tys. w 2000 r.^{iv}

2.1.3. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNO-EKONOMICZNE MIASTA

Miasto Iława zajmuje powierzchnię 2188 ha i jest zamieszkała przez 34,4 tys. osób /2003 r./. Stanowi odrębną jednostkę administracyjną i jest jednocześnie stolicą powiatu iławskiego, wchodząc od 1999 r. w skład województwa warmińsko-mazurskiego /wcześniej woj. olsztyńskiego/. Iława zajmuje południowo-zachodnią część województwa, a jej rozmiary przestrzenne ograniczają następujące współrzędne geograficzne:

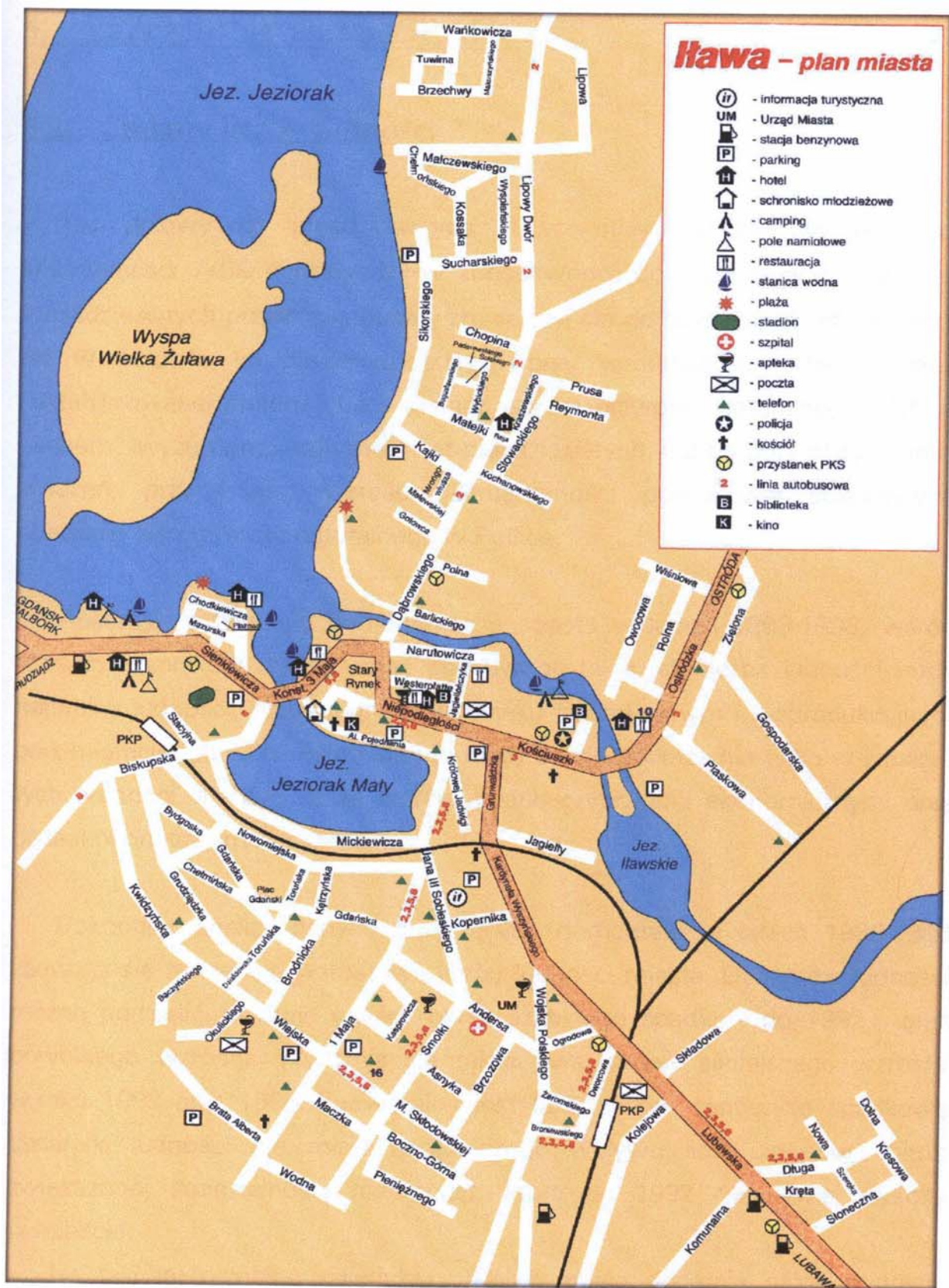
- a) kraniec północny – 53°37'
- b) kraniec południowy – 53°34'
- c) kraniec zachodni – 19°32'
- d) kraniec wschodni – 19°35'.

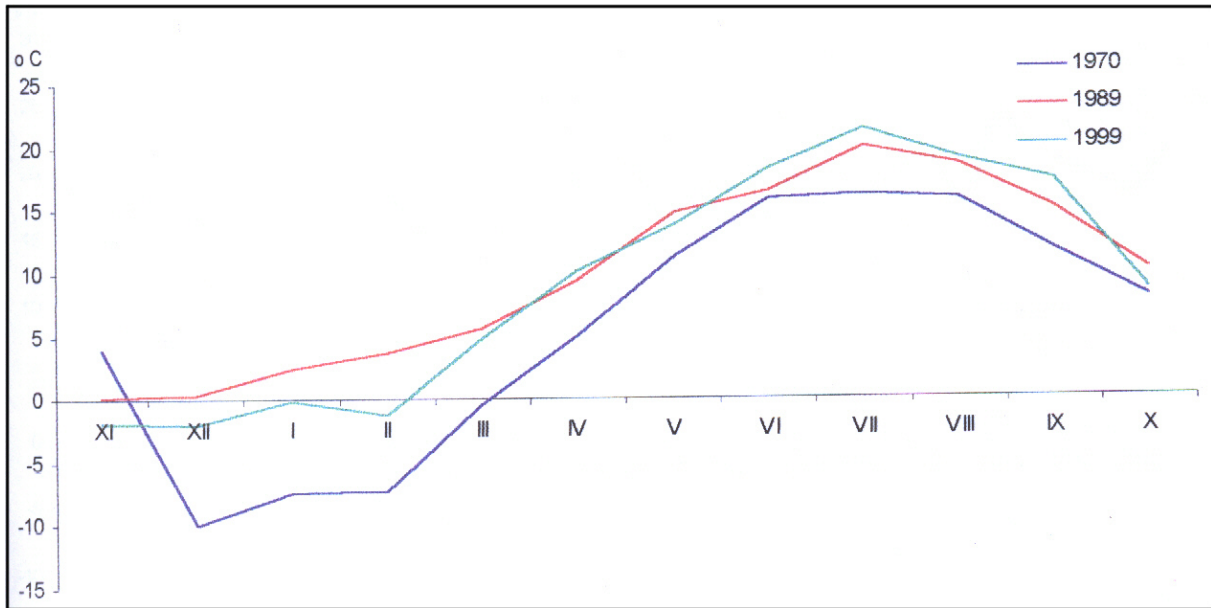
Rozciągłość równoleżnikowa wynosi 7,2 km, natomiast południkowa 5,0 km. Zgodnie z podziałem geograficzno-regionalnym Polski J. Kondrackiego /1998/,^v Iława stanowi wschodnią część Pojezierza Iławskiego /314.90/, które jest częścią podprovincji Pojezierza Południowo-bałtyckie /314./, wchodzącego z kolei w skład prowincji Nizy Środkowoeuropejskiej /31./.

administracyjnych miasta obejmuje teren przylegający od południa i wzdłuż wschodniej i zachodniej strony do Jeziora Jeziorak, wraz z jego południową częścią /łącznie z wyspą Wielką Żuławą/.

Ryc. 1. Plan miasta

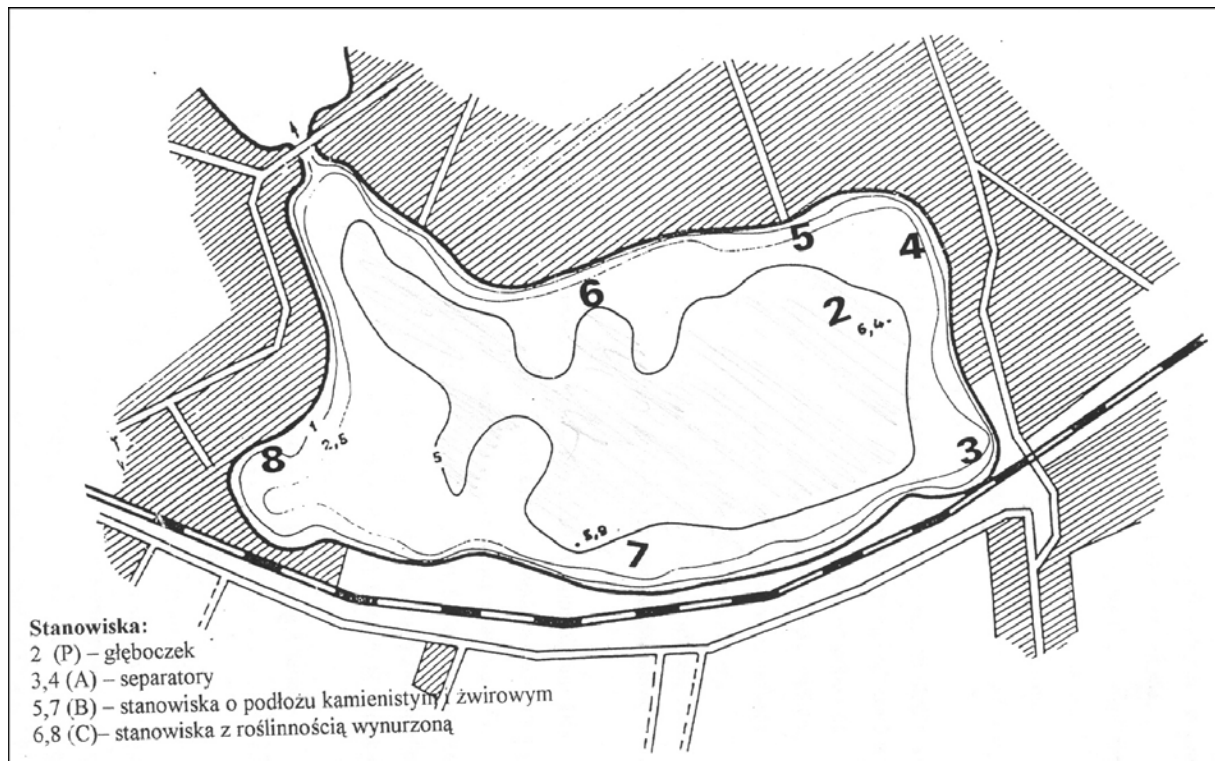
Źródło: Informator: Gmina Iława

Ryc. 2. Średnie miesięczne temperatury powietrza w Iławie w 1970, 1989 i 1999 r. (wg IMiGW)

Źródło: Opracowano na podstawie M. Falkowska, Charakterystyka hydrograficzno-limnologiczna jeziora Jeziorak Mały, UMK Toruń

Ryc. 3. Mapa sytuacyjna i lokalizacja stanowisk jeziora Jeziorak Mały

Źródło: Opracowanie wg E. Zębek, Wpływ zabiegów rekultywacyjnych na fitoplankton w śródmiejskim jeziorze Jeziorak Mały, UWM Olsztyn

Strategia rozwoju miasta Iławy

Tab.1. Podstawowe wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego miast Polski północnej (28-37 tys. mieszkańców) wg stanu 1998 r.

Lp	Wyszczególnienie	Polska	Województwo	IŁAWA	Ostróda	Giżycko	Kętrzyn	Brodnica	Lębork	Mława	Augustów	Krotoszyn	Śrem	Turek	Września	Police
1	Pow. [km2]	209,3	59,1	21,9	14,1	13,9	10,3	23,0	17,8	24,3	81,0	22,5	12,4	16,2	12,7	36,9
2	Liczba lud.	93,9	879,2 tys.	33,3	35,2	31,5	30,2	28,0	37,0	30,5	30,2	29,2	30,6	30,9	29	35,1
3	Gęstość zalud.	1142	1498	1524	2497	2270	2925	1220	2073	1253	373	1296	2472	1910	2280	953
4	Obciążenie demograficzne	60,1	62,3	60,4	61,2	63,3	62,6	68,8	65,9	65,8	68,6	67,8	58,5	61,5	60,5	56,6
5	PN	-0,2	1,8	3,2	1,4	-0,3	0,8	0,9	2,3	1,3	1,5	1,4	2,5	1,4	1,8	4,7
6	Saldo migracji	8592	702	48	22	155	62	47	46	98	14	35	50	-16	16	-49
7	Zatrudnienie (P+B)	41,9	38,4	40,7	29,2	24,6	48,6	54,9	49,4	42,3	41,6	58,5	47,6	57,5	53,4	65,6
8	Usługi produk.	33,3	32,4	38,7	43,6	35,7	22,8	22,6	20,8	30,1	29,2	22,6	25,9	21,1	26,1	15,0
9	Usługi nieprod.	24,1	28,1	20,3	26,8	38,4	26,5	22,1	29,5	27,3	27,9	18,3	26,1	20,4	19,9	18,3
10	Mieszk. na 1000 os.	327,0	300,5	276,8	297,3	315,8	312,5	299,3	287,9	306,4	294,5	295,5	293	309,6	299,3	267,4
11	Liczba os./1 mieszk.	2,98	3,20	3,54	3,27	3,04	3,06	3,28	3,35	3,18	3,31	3,35	3,32	3,16	3,25	3,54
12	Mieszk. oddane do uż./1000 os.	2,6	3,7	3,4	5,1	4,0	1,7	2,9	2,6	5,1	3,2	1,5	1,9	2,9	1,0	1,9
13	% lud. korzyst. z wodociągów	92,3	96,2	99,1	96,2	99,2	99,2	88,8	96,5	84,0	71,0	90,3	98,9	94,3	97,1	97,7
14	% lud. korzyst. z kanalizacji	82,4	87,4	88,9	91,4	95,4	98,4	80,6	91,8	57,1	61,7	73,5	86,4	93,7	78,7	91,9
15	Drogi miejskie w km/100km2	174,1	99,2	118,2	92,9	42,9	100,0	230,4	250,0	262,5	27,2	247,8	191,7	75,0	461,5	45,9
16	Sklepy/1000 os.	14,8	15,1	13	18,6	17,2	13,4	16,9	16,5	19,2	13,2	16,0	15,3	15,1	20,4	9,0
17	Liczba uczniów na 1 nauczyciela	17	17	18	16	17	18	20	19	19	18	20	17	18	19	17
18	Liczba uczniów LO	-	-	992	1117	1394	871	1658	1300	1203	1073	881	861	1445	849	729
19	Sred. szk., tech. i zaw.	-	-	2535	2336	2609	2315	2395	3287	3149	2320	2708	2678	2644	4119	761
20	Łóżka w szpitalu/1000	83,9	72,4	91,2	52,0	88	66,8	77,8	70,0	54,7	77,9	60,2	189	110,2	71,0	40,7
21	L. lekarzy na 10000 os.	31,5	25,5	26,7	17,1	28,9	29,1	24,0	23,5	21,0	22,2	24,0	26,1	24,9	25,1	28,2
22	L. stom. na 10000 os.	5,3	4,6	3,9	3,1	5,4	6,0	4,3	32	3,9	4,3	5,1	4,2	5,5	1,0	4,0
23	L. pielęg. na 10000 os.	76,5	72,7	62,4	48,9	90,8	85,0	81,0	64,5	61,3	71,9	76,3	83,3	80,7	54,1	44,2
24	Liczba lud. na 1 bibliotekę	6018	5461	6669	11725	15742	7560	2146	7405	6104	7541	14611	5100	7716	5806	8775
25	Czytel./1000 os.	224	256	241	217	229	204	227	180	185	212	175	226	133	283	258
26	Obiekt nocleg-tur.	6913	277	18	12	16	7	3	2	2	27	2	5	1	4	1
27	Miejsca nocleg.	401485	26561	1027	1069	1415	344	549	150	120	3266	115	94	14	371	55
28	Korzyst. z nocl. w/w ob.	9,5 mln	437 tys.	16526	15054	24544	9645	1971	2137	4367	43225	2941	4384	1835	5323	2724
29	Podmioty GN ogółem	2,2 mln	71,5 tys.	2265	2815	2835	2192	1964	3226	2394	2218	2317	2910	2257	3026	2601
30	% sek. prywat.	97,8	95,6	97,7	98,0	94,6	91,5	97,3	95,5	98,0	96,8	98,0	98,2	93,8	98,5	98,4
31	Przemysł	254,8 tys.	7141	278	282	238	222	216	395	290	250	318	377	239	408	348
32	Budownictwo	225,5	7375	236	338	250	208	198	394	247	238	281	421	184	286	510
33	Handel	847,1	26,411	851	1146	1038	758	826	1190	1132	732	853	1010	880	1275	829
34	Transport i łączność	178,9	5,913	204	191	184	192	128	235	199	220	107	223	137	161	181
35	Dochody własne	37,6	28,9	36,6	25,5	33,8	30,7	38,1	35,4	29,4	38,5	-	-	32,9	-	-
36	Udział w podatkach	32,3	32,9	24,6	25,1	15,8	26,5	21,5	16,4	18,6	16,3	-	-	20,3	-	-
37	Subwencje	16,9	22,6	26,5	27,3	29,7	26,5	26,4	25,6	35,3	25,6	-	-	29,5	-	-
38	Doch./1 m-ca	1363,9	1165,3	994,5	933,0	960,7	930,2	950,3	1051,3	839,7	1018,8	-	-	934,5	-	-
39	Wyd./1 m-ca	1404,3	1192,1	1030,0	926,9	980,6	945,4	916,0	1049,4	874,7	1028,6	-	-	1090,5	-	-

Źródło: Dane na podstawie GUS w Warszawie (1998 r.)

Pod względem geologicznym Iława leży w Syneklizie Perybałtyckiej, która stanowi część Platformy Wschodnioeuropejskiej, na pograniczu z Niziną Brzezną Platformy Zachodnioeuropejskiej. Strop podłoża prekambryjskiego znajduje się na głębokości ok. 4000 m. To krystaliczne podłoże

stanowią granitoidy. Osady ery paleozoicznej są o miąższości 1400 m., leżą prawie poziomo i są zbudowane z piasków kwarcytowych /kambr/, osadów wapiennych /ordowik/, łupków ilastych bezwapiennych /sylur/ i mułowców /perm/. Era mezozoiczna posiada miąższość 1900-2200 m i składa się z: mułowców i iłowców /trias/, utworów piaszczysto-ilastych /jura/ i kredy węglanowej /kreda/. Trzeciorzęd ma miąższość ok. 300 m i zbudowany jest z piasków glaukonitowych oraz mułków piaszczystych i iłów.

Miąższość utworów czwartorzędowych waha się w granicach 150-300 m. Stanowią je: glina zwałowa, piaski i żwiry, utwory mułkowo-ilaste, a z utworów najmłodszych /holoceńskich/ należy wymienić: mady, piaski rzeczne i kredę jeziorną. Wszystkie te utwory występują m. in. w dolinie rzeki Iławki.

Obszar Iławy jest ubogi w surowce mineralne. Występują tu nieliczne surowce budowlane, głównie kruszywo: piaski i żwiry. Na terenie Iławy występuje jedno złożo surowców okruchowych, które zostało udokumentowane. Jest to złożo piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej tzw. „Iława II”. Jego zasoby geologiczne wynoszą 3568 tys. ton, a roczny ubytek surowca w wyniku eksploatacji wynosi ok. 46-50 tys. t. Powierzchnia złoża wynosi 37 ha i jest to złożo suche, niezawodnione.

Sądząc po budowie geologicznej można na obszarze Iławy spodziewać się występowania torfu, przydatnego do celów ogrodniczych lub rolniczych, jednak dotąd nie udokumentowano złóż tej kopaliny. Pod torfami mogą zalegać pokłady kredy jeziornej, przydatnej do odkwaszania gleb.^{vi}

Pod względem geomorfologicznym na terenie miasta Iławy występują 3 zasadnicze jednostki: zachodnią część miasta stanowi wysoczyzna moreny dennej, zbudowana z glin zwałowych i piasków lodowcowych /100-120 m n.p.m./, północną i południowo-wschodnią stanowi sandr, zbudowany z utworów piaszczystych /115 m n.p.m./ i centralną część miasta stanowi rynna subglacialna Jezioraka /z wyspą Wielką Żuławą o powierzchni 86,4 ha/. W granicach miasta występują też dość licznie ale o niewielkich rozmiarach – tzw. zagłębienia po martwym lodzie, wypełnione wodą.

Pod względem glebowym dominują na terenie miasta głównie gleby słabe tzw. bielicowe o klasie V i VI /i nieco lepsze w części zachodniej zbudowanej z glin zwałowych i piasków – klasa IVb i V/. W północno-wschodniej części miasta gleby bagienne użytkowane są przez łąki i pastwiska. W dolinie Iławki występują gleby murszowe, wykształcone na piaskach i zajmowane głównie pod trwałe użytki zielone.^{vii}

Zróznicowana rzeźba terenu, liczne jeziora, a zwłaszcza duży zbiornik wodny Jezioraka, rozległe lasy i łąki, stworzyły warunki na tzw. klimat lokalny, cechujący się w stosunku do otaczającego terenu pewnym złagodzeniem klimatu, wyrażonym w nieco wcześniejszym pojawieniu się wiosny i lata, późniejszym zimy, a w konsekwencji nieznacznym wydłużeniem okresu wegetacyjnego do ok. 200 dni. Bariera otaczających lasów powoduje występowanie większej liczby dni z tzw. ciszą. Obszar miasta cechuje się jednak większą wilgotnością, dłuższym parowaniem i zalegającymi wiosną i jesienią mgłami. Przeciętna liczba dni o temperaturze dobowej powyżej 0°C. wynosi 240-250 dni, natomiast dni mroźnych – 45. Sezon turystyki letniej przypada na połowę czerwca do połowy września, tj. ok. 100 dni /z niestety deszczowym na ogół lipcem/. Natomiast turystykę zimową /na Jezioraku/ można uprawiać, przy sprzyjających warunkach klimatycznych przez co najmniej dwa miesiące /ok. 70 dni/.^{viii}

Warunki wodne, a zwłaszcza Jezioro Jeziorak i rzeka Iławka są podstawą do zaliczenia miasta do obszarów wypoczynkowych I kategorii oraz do uprawiania sportów wodnych i zimowych. Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną tych akwenów podnosi:

- 1 - bardzo rozwinięta i urozmaicona orograficznie linia brzegowa,
- 2 - liczne wyspy na jeziorze Jeziorak /16/, zwłaszcza Wielka Żuława,
- 3 - szlak żeglugowy przez J. Jeziorak, zatokę Kraga, J. Dauby, łączy Jeziorak z Kanałem Elbląskim,
- 4 - centralne położenie Małego Jezioraka - wewnątrz miasta,
- 5 - możliwość wykorzystania rzeki Iławki, dzięki wyrównanym przepływowom, dla spływów kajakowych.^{ix}

Bardzo ważnym elementem położenia Iławy jest położenie komunikacyjne, drogowe i kolejowe. Przez Iławę przebiega jedna droga krajowa nr 16 Grudziądz – Augustów, która stanowi połączenie Iławy z woj. kujawsko-pomorskim i poprzez woj. warmińsko-mazurskie z woj. podlaskim. Ważną rolę transportową pełnią dwie drogi wojewódzkie: nr 521 Kwidzyn – Iława, stanowiąca połączenie z zachodnią częścią kraju, zwłaszcza z woj. pomorskim i nr 536 Iława – Samplawa, jako połączenie w obrębie woj. warmińsko-mazurskiego. Z powiatem Iławę łączą następujące 4 drogi powiatowe:

- a) nr 26221 Iława – Jerzwałd,
- b) nr 26235 Iława – Wonna,
- c) nr 26236 Iława – Radomno,
- d) nr 26223 Iława – Boreczno.

Drogi powiatowe są wspomagane w systemie komunikacyjnym przez drogi gminne i wewnętrzne, umożliwiające połączenia miasta z pozostałymi okolicznymi miejscowościami. Iława jest korzystnie położona w stosunku do ośrodków regionalnych i podregionalnych. Z Olsztyna do Iławy jest 76 km, Działdowa 66 km, Grudziądz 62 km, Kwidzyna 55 km i Malborka 64 km. Są to miejscowości skąd można do Iławy dotrzeć w czasie 1 godziny jazdy samochodem. Z ośrodków lokalnych jest od 20-30 minut drogi, z Lubawy 19 km, Kisielic 20 km, Susza 22 km, Nowego Miasta Lubawskiego 25 km i z Ostródy 34 km. Tylko dwie godziny są potrzebne aby z Iławy dotrzeć do ważnych krajowych ośrodków takich jak Toruń 116 km, Gdańsk 122 km i jedynie do Warszawy jest 201 km w komunikacji drogowej.

Iława jest też ważnym węzłem kolejowym. W tym mieście przecinają się 3 trasy komunikacji kolejowej:

- a) Warszawa – Gdańsk,
- b) Toruń – Olsztyn,
- c) Płock – Gdańsk.

W Iławie zatrzymują się prawie wszystkie pociągi pasażerskie, poza Intercity. W rozkładzie jazdy pociągów w sezonie 2002/2003 w kierunku Olsztyna odchodziło 14 pociągów /w tym 6 pośpiesznych/ i 2 pośpieszne sezonowe, w kierunku Torunia 12 pociągów /w tym 3 pośpieszne/ i 1 pośpieszny w sezonie, w kierunku Działdowa 9 pociągów /w tym 2 pośpieszne/ i 6 pośpiesznych sezonowych oraz w kierunku Malborka 11 pociągów /w tym 3 pośpieszne/ i 6 pośpiesznych sezonowych /Pismo PKP Przewozy Regionalne spółka z o.o. w Olsztynie nr PRMR-851-88/03 z dn. 27.05.2003 r./. Poszczególne dzielnice przemysłowe miasta oraz większe zakłady mają połączenie z

dworcem kolejowym poprzez bocznicę kolejowe. Stacja towarowa i bocznicę umożliwiają szybkie i dogodne przeładunki.^x

Warunki środowiska przyrodniczego, wyrażone przez poszczególne jego komponenty, a zwłaszcza położenie geograficzno-ekonomiczne, wskazują na pozytywne uwarunkowania tego środowiska dla rozwoju społecznego i ekonomicznego /zwłaszcza rozwoju turystyki, rekreacji, sportów wodnych, przemysłu nieuciążliwego dla środowiska, transportu itp.

2.1.4. MIESZKAŃCY

Mieszkańcy miasta Iławy stanowią bardzo dużą mieszaninę różnych grup etnicznych, wyznaniowych, charakterystyczną dla tzw. obszaru pogranicza. Uwarunkowania geopolityczne Iławy i okolic wpływały na jej rozwój demograficzny. Pierwsze dane ludnościowe pochodzą z 1540 r. i stwierdzają, że w Iławie mieszkało wówczas 450 osób. Stan ten w wyniku wojen i różnych klęsk losowych uległ zmniejszeniu na przełomie XVI i XVII w. do 350 osób /w 1642 r./. W XVIII w. podlegał także wahaniom. Dopiero od początku XIX w. zachodzi w Iławie powolny ale stały wzrost z 1576 osób w 1816 r. do 2217 osób w 1852 r. i 8073 osób w 1900 r. Do powiększenia liczby mieszkańców Iławy przyczynił się w znacznej mierze stacjonujący tu garnizon wojska, a wojskowi w 1895 r. stanowili aż 28,7% ogółu mieszkańców miasta. Ważnymi przyczynami zdynamizowania liczby ludności Iławy był w XIX w. rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej oraz przemysłu /m. in. w 1860 r. oddano bocznicę Kanału Ostródzko-Elbląskiego, wybudowano szosę do Prabut, Lubawy, linie kolejową łączącą Iławę z Toruniem, Olsztynem, Malborkiem i Mławą/. Okres międzywojenny jest okresem systematycznego wzrostu liczby mieszkańców Iławy z 11280 osób w 1925 r. do 13922 osób w 1939 r.

II wojna światowa spowodowała zniszczenia nie tylko w substancji mieszkaniowej i technicznej miasta, ale także w sferze społecznej. W 1945 r., po zakończeniu okupacji hitlerowskiej, na terenie Iławy zamieszkiwały zaledwie 200 osób, głównie pochodzenia niemieckiego, a pod koniec tego roku już 1133 osoby. Okres po II wojnie światowej dla Iławy, podobnie jak i dla całej Polski Północno-Zachodniej /tzw. ziem odzyskanych/, przyniósł akcję zasiedlania tych ziem. Akcja ta trwała od drugiej połowy 1945 r. do ok. 1950 r. Przybywający do Iławy imigranci, pochodzili głównie z województw centralnej Polski /woj. warszawskiego, bydgoskiego/, okolicznych powiatów: nowomiejskiego i działdowskiego oraz z terenów ówczesnego ZSRR /głównie z Wileńszczyzny i Wołynia/. Repatrianci stanowili w powiecie iławskim 8,2%, tj. 3109 osób. Do 1950 r. liczba mieszkańców Iławy wzrosła do 6289 osób, a powiatu do 37,8 tys. osób. W latach 50' ub. wieku, nasilenie imigracji zaczęło stopniowo maleć, i ok. 1957 r. ustało prawie zupełnie. Odtąd głównym czynnikiem stymulującym dynamikę wzrostu ludności w Iławie stał się przyrost naturalny. Niewielką rolę odegrały też migracje wewnętrzne, głównie związane z okolicznymi miastami i wsiami.^{xi}

W Iławie w 1960 r. zamieszkiwało 12 tys. mieszkańców, a stan przedwojenny został osiągnięty w 1963 r. /13,9 tys./. W latach 1960-1974 r. Iława należała do kilku najbardziej dynamicznie rozwijających się miast w woj. olsztyńskim /m. in. obok Olsztyna, Działdowa, Szczytna/. To w tych miastach /i Iławie/ koncentrowały się główne inwestycje przemysłowe, a czynnikiem je przyciągającym były m. in. dogodne powiązania komunikacyjne. Średnie tempo przyrostu ludności wynosiło 3-4% rocznie. W 1975 r. Iławę zamieszkiwało już 19,5 tys. osób.

Rozwój ludności w latach 70' i 80' kształtował się nieco mniej dynamicznie. Przyrost liczby mieszkańców Iławy wynosił odpowiednio 6 i 8 tys. Liczbę przekraczającą 30 tys. mieszkańców osiągnęła Iława w 1988 r. Do 2000 r. dynamika przyrostu liczby mieszkańców była znacznie spowolniona, ale dodatnia. Rocznie przybywało ok. 200 osób. W 2001 r. Iława osiągnęła 33,8 tys. mieszkańców. Rok później jej liczba zmniejszyła się o ok. 400 osób, tj. do 33.440 osób. Na ten stan wpłynął przede wszystkim ujemny przyrost naturalny i ujemny bilans migracji.^{xiii} Obecnie, w 2003 r. Iława liczy 34 tys. osób, w tym 17,7 tys. kobiet i 16,3 tys. mężczyzn /dane na 16 czerwca 2003 r. wg UM w Iławie/. Okres ponad pięćdziesięciu lat po II wojnie światowej prawie całkowicie zatarł różnice pochodzenia mieszkańców Iławy i dziś można stwierdzić, że stanowią oni społeczność zwartą i demograficznie jednorodną. Głównym natomiast problemem mieszkańców Iławy stało się bezrobocie, którego stopa na koniec 2002 r. wynosiła 24,5% /34,3%/, natomiast na dzień 31.05.2003 r. 22,7% /32,0%/.

2.1.5. ZARZĄDZANIE MIASTEM

Miasto Iława tuż po II wojnie światowej stanowiło odrębną jednostkę administracyjną, jako gmina miejska wchodziła w skład powiatu suskiego /od 1957 r./ iławskiego. Powierzchnia miasta wynosiła wówczas 2258 ha i obejmowała prawie cały akwen Jeziora Jeziorak z otaczającym terenem, rozszerzonym znacznie w kierunku na południe od jeziora. W 1970 r. struktura użytkowania terenów miasta kształtowała się następująco: wody 880 ha /39,0%/, grunty orne 663 ha /29,4%/, obszary zabudowane, nieużytki itp. 410 ha /18,1%/, łąki 133 ha /5,9%/, lasy 87 ha /3,8%/, pastwiska 49 ha /2,2%/, i sady 36 ha /1,6%/. W 1947 r. liczba ludności Iławy stanowiła 4291 osób i wzrosła w 1970 r. do 15,5 tys. osób. W 1970 r. na jednego mieszkańca przypadało w Iławie 0,15 ha.^{xiii}

W 2003 r. powierzchnia miasta wynosiła 2188 ha i była zamieszkała przez 33,4 tys. osób, tj. 0,065 ha na 1 osobę. Istotnie też zmieniła się struktura użytkowania terenów na korzyść terenów zabudowanych i komunikacyjnych, kosztem użytków rolnych.

Struktura organizacyjna Urzędu Miasta Iławy zmienia się w zależności o potrzeb o właściwego pełnienia organizacji i zarządzania tą jednostką administracyjną. W 1995 r. Urząd zatrudniał 43 pracowników. Wśród 6 Wydziałów, które zatrudniały łącznie 34 osoby, najliczniejszy był Wydział Budżetu i Finansów 10 osób, Społeczno-Obywatelski 7 osób i Techniczno-Inwestycyjny 7 osób. Ponadto działały w ramach Urzędu – Urząd Stanu Cywilnego 2 osoby, Miejski Inspektorat Obrony Cywilnej 2 osoby i 1 radca prawny.

Od 1999 r., przy kolejnej zmianie administracyjnej Urząd powiększył się do 52 osób zatrudnionych. Do struktury organizacyjnej wprowadzono drugie: stanowisko zastępcy burmistrza, 2 stanowiska w Punkcie Obsługi Interesanta, 2 stanowiska do obsługi Urzędu /konserwatora i robotnika gospodarczego/, 1 stanowisko Pełnomocnika Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień oraz 1 stanowisko ds. Promocji Miasta. W 2000 r. dodano 1 stanowisko tzw. kontrolera do Wydziału Budżetu. W następnym roku zlikwidowano stanowisko ds. Promocji Miasta i przeniesiono do utworzonego gospodarstwa pomocniczego pod nazwą „Ośrodek Promocji Miasta, Rozwoju Lokalnego i Turystyki”. Daje się zaobserwować uaktywnienie działalności promocyjnej tego Ośrodka od dwóch lat, zwłaszcza przez udział w targach turystycznych krajowych i międzynarodowych /ITB Berlin 2002, Beskidy 2002 w Bielsku Białej/, odpowiednie wydawnictwa w postaci kalendarza, informatora regionalnego, planu miasta Iławy itp. oraz działalność wystawienniczą w IT.

Obecne zarządzanie miastem Iławą odbywa się przy pomocy 52 pełnych etatów, co oznacza w stosunku do 1998r. wzrost o 7 pracowników, tj. o 15,5%. Struktura organizacyjna Urzędu wydaje się być prawidłową, biorąc pod uwagę narastającą liczbę spraw obywatelskich i społecznych, a zwłaszcza związanych z potrzebą coraz bardziej sprawnego funkcjonowania Urzędu wobec m. in. współpracy zagranicznej, w tym integracji europejskiej. Cztery stanowiska są ściśle związane z bezpośrednim administrowaniem /burmistrz, zastępca burmistrza, sekretarz i skarbnik/. Należy podkreślić racjonalność działania władz samorządowych w kierunku zlikwidowania drugiego stanowiska zastępcy burmistrza i przejęcia zakresu jego obowiązków przez aktualnego burmistrza i jego zastępcę. W strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta występuje 6 wydziałów oraz Urząd Stanu Cywilnego /2 etaty/, Miejski Inspektorat Obrony Cywilnej /2 etaty/, Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień /wzrost do 2 etatów/. Ponadto jednoosobowo jest reprezentowany Radca Prawny Urzędu oraz Audytor. Najliczniejszymi wydziałami są obecnie: Wydział Organizacyjno-Obywatelski – 17 etatów /w 1999 r. 13 etatów/, Budżetu i Finansów 10 etatów /bez zmian/, Rozwoju i Utrzymania Miasta 6 etatów, Integracji Europejskiej 4 etaty i Gospodarki Mieniem Komunalnym 4 etaty. Wydział Architekta Miasta ma 2 etaty.

Organem uchwałodawczym oraz stanowiącym akty prawa miejscowego jest Rada Miasta, która składa się z 20 radnych. Rada działa w pięciu następujących komisjach problemowych, w których część członków pracuje w dwóch komisjach:

1. Komisja Rozwoju Miasta /6 radnych/,
2. Komisja Problematyki Społecznej /5 radnych/,
3. Komisja Budżetu i Finansów /5 radnych/,
4. Komisja Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki /5 radnych/,
5. Komisja Rewizyjna /5 radnych/.

Miasto Iława należy do różnych związków, stowarzyszeń i federacji. Ze względu na znaczną ich liczbę, nie zawsze konkretne rezultaty wynikające z przynależności do danego stowarzyszenia czy związku, należałoby dokonać weryfikacji celowości pozostawania w niektórych z nich. Miasto Iława, gmina Iława oraz gmina Zalewo tworzą związek gmin o nazwie „Jeziorak”. Z racji samego sąsiedztwa położenia geograficznego oraz koniecznych form współpracy w różnych dziedzinach społeczno-gospodarczych z uwzględnieniem aspektów przestrzennych, taki związek ma głęboki sens merytoryczny. Podobnie gdy chodzi o Związek Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego i Kanału Ostródzko-Elbląskiego. Iława należy ponadto do:

- Światowej Federacji Związku Miast i Miast Bliźniaczych,
- Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie,
- Stowarzyszenie Ogólnopolska Rada Gospodarcza Gmin,
- Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregionu „Bałtyk”,
- Związek Miast Polskich,
- Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich,
- Związek Gmin Regionu Ostródzko-Iławskiego „Czyste Środowisko”,

- Związek Gmin Kanału Ostródzko-Elbląskiego Pojezierza Iławskiego.

Iława jest ośrodkiem subregionalnym – do 1975 r. była siedzibą powiatu i od 1999 r. jest nią nadal z następującymi instytucjami⁸ administracji publicznej: Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Zespół Opieki Zdrowotnej, Urząd Skarbowy, Państwowy Terenowy Inspektorat Sanitarny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Komenda Rejonowa Policji, Rejonowy Urząd Pracy, Straż Pożarna – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza, Urząd Pocztowy, Urząd Celny – Posterunek Celny. W Iławie działają też oddziały czterech banków: Banku Gdańskiego SA, PeKaO SA, PKO BP, Bank Spółdzielczy oraz Powszechny Bank Kredytowy. W 1993 r. powołano Iławską Izbę Gospodarczą, zrzeszającą przedsiębiorców z terenu powiatu iławskiego. W mieście działa kilka partii politycznych i związków zawodowych oraz ponad 20 stowarzyszeń, w tym m. in.: Regionalne Stowarzyszenie Ziemi Iławskiej, stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Iławskiej, Towarzystwo Miłośników Ziemi Iławskiej, Stowarzyszenie Przyjaciół Szpitala w Iławie oraz Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej w Iławie. Tutaj ukazują się dwie gazety lokalne. Działa też telewizja lokalna oraz dwie rozgłośnie radia lokalnego. Burmistrz i Rada Miejska wydają informator o swojej działalności pt.: „Iławski Ratusz”. Wśród działań gospodarczych dla Iławy podstawowe znaczenie mają trzy: przemysł, transport i turystyka.

2.1.6. BUDŻET MIASTA

Budżet miasta jest bardzo ważnym instrumentem polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej każdej jednostki administracyjnej i samorządowej. Jego struktura odzwierciedla potrzeby w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej oraz charakter wyboru priorytetów inwestowania w różne podmioty gospodarcze podlegające miastu.

Przy klasyfikacji dochodów budżetu miasta Iławy przyjęto założenie, że dochody własne stanowią sumę podatków i opłat lokalnych oraz dochodów z tytułu udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa. Obydwa rodzaje dochodów są bowiem generowane przez gminę, bądź bezpośrednio poprzez stanowienie o wysokości podatków i opłat lokalnych, bądź przez aktywność gospodarczą jej mieszkańców, na którą władze lokalne mają wpływ pośredni. Nie interpretowano zmian w udziale w dochodach dotacji celowych i środków pozabudżetowych uznając, że wahania w tym zakresie są stymulowane zbyt wieloma okolicznościami /dotacje ściśle ukierunkowane, fundusze pomocowe, kredyty itp./. Ten dział dochodów budżetu nie może być interpretowany jako miernik aktywności miasta.

W niżej przedstawionej analizie uwzględniono następujące zagadnienia:

- 1 – struktura dochodów budżetowych,
- 2 – struktura wydatków budżetowych wg klasyfikacji budżetowej,
- 3 – struktura wydatków budżetowych na inwestycje.

Struktura dochodów i wydatków budżetowych miasta Iławy obejmuje okres ostatnich 5 lat, tj. 1998-2002.

Strategia rozwoju miasta Iławy

Tabela 2. Struktura dochodów budżetu miasta Iławy za 1998-2002 w tys. zł

Dział	Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
40.	Rolnictwo i łowiectwo	0,6	0,2	0,1	0,1	0,1
50.	Transport i łączność		279,6	105,4	212,6	875,5
70.	Gospodarka komun. i ochr. środ.	1.329,1	3.218,9	442,4	387,0	1.295,4
74.	Gosp. mieszk. i niem. usługi	3.672,0	4.250,0	4.275,2	4.342,9	3.887,8
75.	Bezpieczeństwo publ. i ochr. ppoż.				12,6	11,7
79.	Oświata i wychowanie	265,4	185,4	1.773,8	1.334,4	1.644,5
83.	Kultura i sztuka	3,0			25,0	39,8
85.	Ochrona zdrowia		87,0		618,6	524,0
86.	Opieka społeczna	2.493,3	2.588,7	3.110,0	3.303,5	3.653,7
87.	Kultura fizyczna i sport		1.256,0	3.993,0	1.505,0	
88.	Turystyka	0,0				
89.	Różna działalność /usługowa	181,6	161,8	0,1	166,0	185,9
90.	Dochody od osób praw. i fiz.	15.560,4	16.828,1	17.370,4	17.356,1	18.233,5
91.	Administracja państw. i samorz.	493,4	585,5	535,5	270,0	303,4
94.	Finanse	253,6	127,6	162,2		
97.	Różne rozliczenia	8.769,6	10.125,4	10.001,9	12.587,0	12.553,0
99.	Urzędy naczelných org. władzy	59,4	4,6	32,3	37,0	70,6
Dochody ogółem		33.081,5	39.698,7	41.802,4	42.158,5	43.278,7

Źródło: Dane Urzędu m. Iławy

Tabela 3. Dochody własne wg źródeł powstania w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
0.	Udział w podatkach stan. d.b.p.		8.343,5	8.118,5	6.914,3	7.390,9
1.	Podatki i opłaty lokalne	6.080,3	6.930,5	7.463,9	10.270,6	10.783,2
2.	Pozostałe podatki i opłaty	1.298,1	1.503,5	1.716,2		
3.	Dochody z majątku gminy	3.561,2	4.187,2	4.317,0	4.385,2	3.975,5
4.	Pozostałe dochody	1.183,9	5.717,0	2.393,7	2.549,3	2.206,2
5.	Środki na dofin. zadań ze źródeł.pozabudż.			3.642,0	1.505,0	937,0
5.	Dochody własne	12.123,5	26.681,6	27.651,4	25.624,4	25.292,7
6.	Dochody budżetowe ogółem	33.081,5	39.698,7	41.802,4	42.158,5	43.278,7
7.	Udział d.w./d.b. w %	36,7	67,2	66,1	60,8	58,4

Źródło: Dane Urzędu m. Iławy

W strukturze dochodów budżetowych na uwagę zasługują dochody własne, które w analizowanym okresie istotnie wzrosły z 12,1 mln zł w 1998 r. do 27,6 mln zł w 2000 r., czyli o 128%. Jest to ważny fakt, gdyż przy dotacjach i subwencjach utrzymujących się na zbliżonym poziomie, o całości budżetu decydują kwoty uzyskane z dochodów własnych. Jednak w następnych dwóch latach dochody własne zmalały o ok. 2 mln. W dochodach własnych na uwagę zasługują wpływy z podatków i opłat lokalnych, które wzrosły w analizowanym okresie o 4,7 mln zł, tj. aż o 77%.

W dochodach budżetowych na 1 mieszkańca m. Iława w 2002 r. uzyskało 1.296 zł /w 1996 r. 720 zł/, co stawia miasto powyżej średniej wojewódzkiej /1.178 zł/.

Poziom wydatków w mieście jest ściśle kontrolowany możliwościami dochodów i wpływów w poszczególnych latach. Struktura wydatków w analizowanym okresie 1998-2002 była zmienna, dostosowana do lokalnych potrzeb i realizowanych inwestycji.

Należy podkreślić, że do 2000 r. wydatki systematycznie wzrastały, najsilniej między 1999 a 2000 r. o 8,2 mln zł, tj. o 20,9%. Od 2000 r. zaznaczył się spadek w wydatkach, między 1999 a 2002 r. o 2 mln zł, tj. o 4,2%. Ten spadek jest wynikiem mniejszych dochodów własnych, z 27,7 mln zł w 2000 r. do 25,3 mln zł w 2002 r., tj. o 2,4 mln zł. W efekcie zmalały też wydatki na 1 mieszkańca z 1412 zł w 2000 r. /w woj. 1227 zł/ do 1361 zł w 2002 r. /w 1996 r. wydatki wynosiły 741 zł/. Pod względem dochodów i wydatków Iława od kilku lat znajduje się w korzystniejszej sytuacji niż wiele miast w województwie warmińsko-mazurskim i w kraju.

Strategia rozwoju miasta Iławy

Tabela 4. Wydatki budżetowe wg działów gospodarki w latach 1998-2002, w tys. zł

Dział	Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
010	Rolnictwo i łowiectwo	0,1	0,1	0,0	0,3	0,3
600	Transport i łączność	-	2056,7	1727,4	4176,5	4046,7
630	Turystyka	-	-	-	129,3	125,2
700	Gosp. mieszk.i n.u.kom.	1744,1	1044,3	1287,9	968,4	1694,0
710	Dz. usługowa	-	-	-	372,9	351,7
750	Admin. publiczna	2626,7	3404,3	3764,5	3918,1	3840,4
751	Urzędy n.o.w.p.	59,4	4,6	32,3	37,8	70,6
754	Bezpiecz. publ. i ochr.pp.	1,9	19,0	34,1	431,1	413,0
757	Obsługa długu publicznego	88,4	106,3	372,8	1040,6	966,2
758	Różne rozliczenia	132,3	8,1	5,2	0,0	0,0
790	Oświata i wych.	15254,4	14798,5	16801,9	18267,7	18991,7
921	Kultura i sztuka	1182,9	1372,3	2492,6	1937,3	1885,2
851	Ochrona zdrowia	350,3	449,8	604,5	1032,4	874,0
860	Opieka społeczna	4421,5	5327,6	5764,4	6624,2	7218,4
900	Gosp. komu. i ochr. środ.	7282,0	7654,1	8418,1	3727,0	4228,9
926	Kultura fizyczna i sport	1107,5	2957,4	5717,1	4625,8	745,0
Razem		34.261,0	39.213,6	47.438,8	47.289,3	45.451,4

Źródło: Dane Urzędu m. Iławy

W strukturze wydatków w 2002 r. największą pozycję zajmowały wydatki związane z oświatą i wychowaniem 19,0 mln zł /41,8%/, opieką społeczną 7.2 mln zł /15,9%/, gospodarką komunalną 4,2 mln /9,3%/, transportem i łącznością 4,0 mln zł /8,9%/ i administracją publiczną 3,8 mln zł /8,4%/. W analizowanym okresie największy wzrost wydatków zaznaczył się w sferze: ochrony zdrowia o 150%, transportu i łączności – blisko o 100%, opieki społecznej o 63%, kultury i sztuki o 59%, administracji publicznej o 46%, oświaty i wychowania 24,5%. Duże wzrost wydatków wystąpił w obsłudze długu publicznego /ponad 10-krotny/ i w sferze bezpieczeństwa publicznego i ochronie przeciwpożarowej.

Zmniejszenie wydatków nastąpiło przede wszystkim w: kulturze fizycznej i sporcie /w latach 2000-2002/ aż blisko 8-krotnie, gospodarce komunalnej i ochronie środowiska o 42%.

Struktura wydatków budżetowych wskazuje na racjonalną politykę finansową miasta, gdyż wydatki przekraczają dochody budżetu w 2002 r. zaledwie o 4,8%. Jest to korzystna sytuacja zwłaszcza w stosunku do 2000 r., kiedy wydatki były wyższe od dochodów o 6 mln zł, tj. o 11,8%.

Strategia rozwoju miasta Iławy

W budżecie miasta, w nakładach budżetową ważną pozycję dla rozwoju miasta stanowią wydatki inwestycyjne, które w poszczególnych latach wynosiły:

Tabela 5. Realizacja inwestycji w latach 1998-2002 w tys. zł

Lp. Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
I. Razem zadania inwestycyjne	7.461,6	8.727,2	12.766,4	8.611,4	5.694,5
II. Razem zakupy inwestycyjne	121,2	0,0	0,0	0,0	0,0
III. Razem (I+II)	7.582,9	8.727,2	12.766,4	8.611,4	5.694,5

Źródło: Dane Urzędu m. Iławy

Na uwagę zasługuje niekorzystny spadek ogólnej wielkości nakładów na inwestycje miejskie po 2000 r. W 2002 r. na inwestycje wydano zaledwie 45% wartości funduszu inwestycyjnego w stosunku do szczególnie korzystnego 2000 r. W strukturze realizowanych inwestycji w 1998 r. największe wydatki były związane z: budową i modernizacją SP nr 3, budową i modernizacją ratusza miejskiego, budową dróg i ulic, uzbrojeniem terenów pod budownictwo mieszkaniowe, budową kanalizacji sanitarnej przy ul. Składowej i Komunalnej oraz wykonaniem instalacji do odpylania, odsiarczania i odazotowania spalin z kotłowni Rejonowej w Iławie, przy ul. Wojska Polskiego.

W 1999 r. gros poniesionych rzeczywistych wydatków stanowiła: stacja uzdatniania wody, budowa hali sportowej oraz budowa i modernizacja ratusza miejskiego. W 2000 r. najpoważniejsze zadania inwestycyjne były związane z: miejską halą sportową /5,7 mln zł/ i stacją uzdatniania wody /4,1 mln zł/, którą to inwestycję zakończono. Z kolei w 2001 r. realizacja inwestycji pochłonęła największe kwoty w zakresie: kontynuacji budowy hali sportowej oraz modernizacji drogi nr 16 na terenie miasta. W 2002 r. realizowano 39 zadań inwestycyjnych, wśród nich największe wydatki były związane z modernizacją drogi nr 16 na terenie miasta /2,6 mln zł/ oraz modernizacją oczyszczalni ścieków /1,4 mln zł/. W bieżącym 2003 r. założono wydatki inwestycyjne na ogólną kwotę 9,3 mln zł, w tym głównie na: gospodarkę komunalną /5,1 mln zł/, gospodarkę ściekową i ochronę wód /2,5 mln zł/, uzbrojenie terenów dla działalności gospodarczej ul. Lubawska /2,5 mln zł/, modernizację drogi nr 16 /2 mln zł/, przebudowę układu drogowego ul. Lubawska-Składowa /tzw. mała obwodnica wschodnia/, współfinansowanego ze źródeł Phare 2002 /0,5 mln zł/, ochronę zdrowia /0,6 mln zł/, oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi /0,6 mln zł?/.

Odrębnej interpretacji wymaga budżet realizowany w bieżącym roku tj. 2003, ze względu iż jest to plan, a nie wykonanie jak w latach poprzednich. Na bieżący rok zaplanowano dochody budżetu miasta na kwotę 48,8 mln zł, natomiast wydatki budżetowe na kwotę 55,6 mln zł, tj. więcej o 6,8 mln zł, co stanowi 13,9% kwoty dochodów /wydatki związane z wieloletnimi programami inwestycyjnymi określa się na kwotę 66,7 mln zł/. Ponadto prognozuje się, że łączna kwota długu na koniec roku budżetowego wyniesie 20 mln zł. Jest to sytuacja bilansu ujemnego, która może rzutować istotnie na równowagę budżetową w dalszym okresie. Można wyrazić nadzieję, że wpływy do budżetu będą wyższe niż zakładane i częściowo zrekompensują planowane wydatki.

W strukturze dochodów budżetowych na 2003 r. największe planowane dochody będą związane z: dochodami od osób prawnych, fizycznych i innych jednostek nie posiadających

osobowości prawnej /wpływy z podatku rolnego, leśnego, opłat lokalnych itp./ - 19,7 mln zł, różnymi rozliczeniami – 13,3 mln zł, gospodarką mieszkaniową /dochody z najmu i *dzierżawy składników majątkowych j.s.t./ - 8,0 mln zł. Miasto liczy na dotacje celowe w kwocie 3,4 mln zł, subwencje 13,3 mln zł, oraz dochody własne 32,1 mln zł.

W wydatkach budżetowych miasta wysoką pozycję zajmują wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń – 22,4 mln zł /40,3%. W strukturze wydatków budżetowych największy udział mają wydatki związane z: oświatą i wychowaniem 15,5 mln zł /27,9%, gospodarką komunalną i ochroną środowiska 7,5 mln zł /13,5%, opieką społeczną 6,5 mln zł /11,7%, edukacyjną opieką wychowawczą 5,9 mln zł /10,6%, gospodarką mieszkaniową 5,4 mln zł /9,7%, administracją publiczną 3,9 mln zł /7,0%, kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego 2,0 mln zł /3,6%. Na pozytywną uwagę zasługuje wzrost wydatków w sferze ochrony środowiska i kultury.

W podsumowaniu kwestii budżetu miasta, dodatkowo po analizach wykonania budżetu miasta za lata 1998-2002, można stwierdzić, że jest on rozważnie planowany i realizowany, chociaż deficyt budżetowy z 2000 i 2001 r. /po ponad 5 mln zł/, wpłynął ostatecznie na wysoki deficyt skumulowany w kwocie 12,6 mln zł na koniec 2002 r.

Rozpatrując politykę finansową miasta w dłuższym okresie czasu od 1995 r. do 2002 r. można stwierdzić, że w pierwszych latach analizowanego okresu do 1999 r. włącznie, polityka ta przestrzegała dość rygorystycznie aby wydatki były zbliżone do uzyskiwanych dochodów lub nawet nieco mniejsze. W latach 2000 i 2001, przekraczały dość znacznie dochody, przeciętnie o ok. 5 mln zł rocznie /tj. ponad 10% wartości dochodów/. W roku 2002 wydatki przekroczyły nieznacznie ponad 2 mln zł roczne dochody, a więc stanowi to sygnał o stopniowym powrocie miasta do b. racjonalnej polityki finansowej.

2.1.7. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH (MOCNYCH STRON) I NEGATYWNYCH (SŁABYCH STRON)

Lista zjawisk pozytywnych /cech dodatnich/ i negatywnych /cech ujemnych/ wynikająca z analizy uwarunkowań wstępnych wskazuje na następujący ich zróżnicowany charakter dla dalszego rozwoju miasta Ławy.

Do uwarunkowań pozytywnych należą następujące przesłanki:

- 1 – bogata przeszłość historyczna,
- 2 – w rozwoju historycznym miasta ukształtowały się i rozwinęły istotnie funkcje związane z przemysłem, komunikacją, szkolnictwem i turystyką,
- 3 – korzystne położenie geograficzno-ekonomiczne miasta,
- 4 – zróżnicowana rzeźba terenu,
- 5 – łagodny klimat lokalny, sezon letni do 100 dni /od połowy czerwca do połowy września/,
- 6 – szczególnie korzystne warunki hydrograficzne dla żeglugi, kajakarstwa, sportów wodnych i wypoczynku nad wodą,
- 7 – podziemny zbiornik wodny „Ława 210”, jako rezerwar wody pitnej,
- 8 – prawidłowa struktura organizacji i zarządzania miastem,
- 9 – właściwa struktura dochodów i wydatków budżetowych.

Wśród cech ujemnych należy wymienić:

- 1 – mało wykorzystane walory przeszłości historycznej miasta,
- 2 – obszar miasta ubogi w surowce mineralne i nierozpoznane złoża wód mineralnych,

- 3 – wygasający dodatni bilans migracji,
- 4 – malejące dochody własne,
- 5 – słaba promocja miasta w kraju i za granicą.

2.2. SPOŁECZEŃSTWO

2.2.1. STRUKTURA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA

Liczba ludności Ławy systematycznie rośnie. Na przestrzeni lat 1990-2003 /stan na dzień 16.06/ wzrosła o 2253 osoby /7,1 %/ i wynosi 34002 osoby /16.06.2003 r./ . Średnioroczny przyrost wynosi około 160-170 osób, przy czym najwyższy przyrost zanotowano w roku 1991 /389 osoby/, czyli 12,1 osób na 1000 ludności, a także w latach 1995 /276 osób – 8,4 osób na 1000 mieszkańców/ oraz w roku 2000 /264 osoby - 7,8 osób/1000 mk./ . Najniższy natomiast przyrost wystąpił w 2001 r. /34 osoby – 1,0 osoba na 1000 ludności/ oraz w 1992 r. /41 osób – 1,3 osoby/1000 mieszkańców/.^{xiv}

Wzrastająca liczba ludności przy stałej powierzchni miasta wynoszącej 21,9 km² wpływa na wzrost wskaźnika gęstości zaludnienia. W latach 1990-2003 wzrósł on z 1450 do 1553 [os/km²]. Na wzrost liczby ludności główny wpływ mają przyrost naturalny /w skrócie: PN/ oraz ruch migracyjny /napływ-odpływ/, wyrażający się tzw. saldem migracji /w skrócie: SM/.

Na kształtowanie się wskaźnika przyrostu naturalnego wpływ ma stopa urodzeń oraz zgonów. Najniższą liczbę urodzeń żywych /311/ zanotowano w 1998 r., /9,3 urodzeń na 1000 osób/, najwyższą natomiast w roku 1991 /487/, co dało wskaźnik na poziomie 15,2 osób na 1000 ludności. Generalnie wśród liczby urodzeń obserwujemy tendencję spadkową, bowiem na początku lat 90. wskaźnik ten przekraczał 14 urodzeń na 1000 ludności /lata 1990 - 1992/, podczas gdy pod koniec lat 90. Spadł poniżej 11 /lata 1997 – 2001/, a roku 1998 i 2000 nawet poniżej 10 urodzeń/1000 mk. Jest to tendencja zgodna z trendami zachodzącymi w skali całego kraju.

Tab. 6. Liczba ludności w Ławie w latach 1990-2003

Rok	Ludność			Wskaźnik feminizacji	Gęstość zaludnienia na 1 km ²	Dynamika (1990=100)
	ogółem	w tym				
		mężczyźni	kobiety			
1990	31749	15349	16400	106,8	1449,7	100,0
1991	32138	15546	16592	106,7	1467,5	101,2
1992	32179	15547	16632	107,0	1469,4	101,4
1993	32392	15623	16769	107,3	1479,1	102,0
1994	32500	15700	16800	107,0	1484,0	102,4
1995	32776	15807	16969	107,4	1496,6	103,2
1996	32973	15860	17113	107,9	1505,6	103,9
1997	33188	15956	17232	108,0	1515,4	104,5
1998	33345	16043	17302	107,8	1522,6	105,0
1999	33523	16135	17388	107,8	1530,7	105,6
2000	33787	16219	17568	108,3	1542,8	106,4
2001	33821	16222	17599	108,5	1544,3	106,5
2002	33886	16251	17635	108,5	1547,3	106,7
2003*	34002	16302	17700	108,6	1552,6	107,1

* stan na dzień 16.06.2003 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Ławy oraz WUS Olsztyn

W przypadku zgonów zaobserwować można niewielkie fluktuacje. Ich liczba pozostaje na zbliżonym poziomie i waha się w granicach 220-240 osób. Jedynie w latach 1997-1999 odnotowano większe fluktuacje. W latach 1997-1998 wskaźnik zgonów kształtował się poniżej 220 zgonów na rok /1997-213, 1998-203 zgony, odpowiednio 6,4 i 6,1 zgonów/1000 mk./, natomiast w roku 1999 przekroczył 240 i wyniósł 251 /7,5 zgonów/1000 ludności/.

Na przestrzeni lat 1990-2002 przyrost naturalny zawsze był dodatni i wyniósł ogółem 1955 osób. Średni roczny PN na początku lat 90. przekraczał zdecydowanie 200 osób /1991 r. – 263 osoby; 8,2 osoby/1000 mieszkańców/. Od połowy ubiegłej dekady średni PN spadł do ok. 130 osób /najniższy w 1999 r. – 88 osób; 2,6 osób/1000 mk./. Generalnie krzywa PN maleje, bowiem na przestrzeni lat 1990-2002 spadła ona z 7,3 do 4,1 osób/1000 mk.

Malejący PN spowodowany jest głównie spadającą liczbą urodzeń, bowiem liczba zgonów pozostaje na stosunkowo zbliżonym poziomie. Spowodowane jest różnorodnymi przyczynami, z których najważniejsze wydają się czynniki natury ekonomicznej /bezrobocie, niskie dochody ludności, trudności z zabezpieczeniem podstawowego bytu: mieszkanie, możliwości utrzymania rodziny, oraz brak perspektyw na wzrost poprawy ekonomicznej/, jak i demograficznej /malejąca liczba zawieranych małżeństw, odkładanie założenia rodziny na później, świadoma decyzja kobiet o nieposiadaniu dzieci, wejście w wiek matrymonialny osób z niżu demograficznego, a tym samym kobiet w wieku rozrodczym/.

Tab. 7. Przyrost naturalny w Iławie w latach 1990-2002

Rok	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
	w liczbach bezwzględnych				na 1000 ludności			
1990	232	457	226	231	7,3	14,4	7,1	7,3
1991	214	487	224	263	6,7	15,2	7,0	8,2
1992	158	469	229	240	4,9	14,6	7,1	7,5
1993	200	436	233	203	6,2	13,5	7,2	6,3
1994	172	386	224	162	5,3	11,9	6,9	5,0
1995	169	370	239	131	5,2	11,3	7,3	4,0
1996	197	377	239	138	6,0	11,4	7,2	4,2
1997	182	357	213	144	5,5	10,8	6,4	4,3
1998	225	311	203	108	6,7	9,3	6,1	3,2
1999	194	339	251	88	5,8	10,1	7,5	2,6
2000	200	329	221	108	5,9	9,7	6,5	3,2
2001	208	362	223	139	6,2	10,7	6,6	4,1
2002	262	799	390	409	7,9	24,0	11,7	12,3

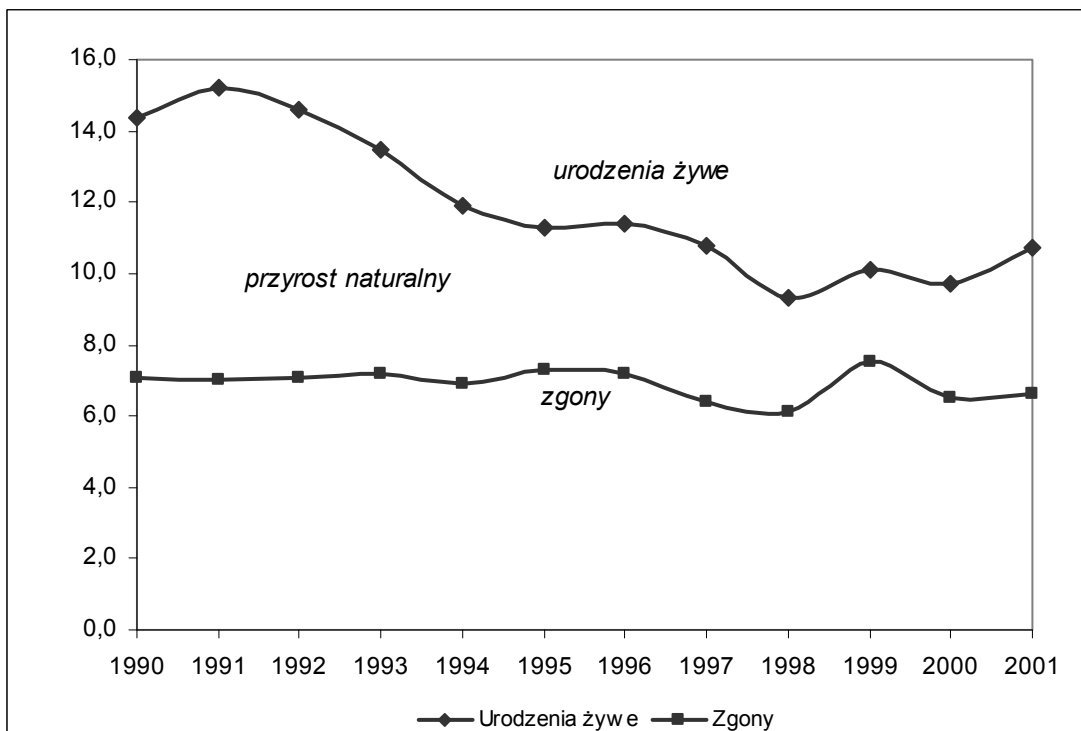
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

Liczba zawieranych małżeństw, świadcząca potencjalnie o wysokości wskaźnika urodzeń w przyszłości, kształtuje się w Iławie na poziomie 5-7 małżeństw na 1000 mieszkańców rocznie. Najniższą liczbę zawartych małżeństw odnotowano w 1992 r. /158/, co dało wskaźnik 4,9 małżeństw/1000 mk., najwyższą zaś w 1990 r. /232/ przy wskaźniku 7,3 małżeństwa/1000 os. oraz w 1998 r. /225/, kiedy wskaźnik zawartych małżeństw wyniósł 6,7/1000 mk. Z tego trendu zdecydowanie wyłamał się rok 2002 kiedy liczba małżeństw wyniosła 262, co dało wskaźnik 7,7/1000 mk.

Obok przyrostu naturalnego kolejnym czynnikiem kształtującym poziom wzrostu ludności jest saldo migracji. Iława odznacza się dodatnim saldem migracji, którego trend ma jednakże ma charakter wygasający. W 1990 r. saldo wyniosło +175 osób /5,5 osób na 1000 ludności/. Po kilkuletnim spadku

ponownie odnotowano niewielki wzrost /+29 – 1997r.; +32 – 1998 r.; +47 osób w roku 1999/. Jednakże ostatnie lata /2000-2001/ to wyraźny spadek SM, który ukształtował się na poziomie +6 osób /2000 r./ i +4 /2001 r./, co dało wskaźnik odpowiednio 0,2 i 0,1 osób/1000 mk.

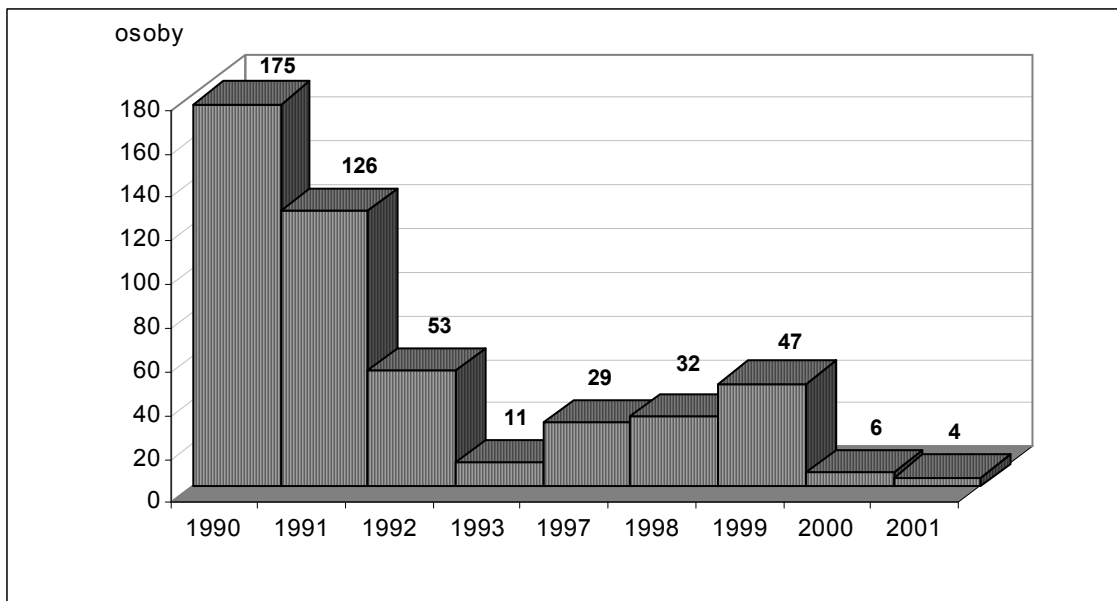
Malejące SM spowodowane jest głównie malejącym napływem ludności z obszarów wiejskich. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatrywać można w zmianach na rynku pracy. Ludność migrująca, to głównie osoby w wieku produkcyjnym, którzy przemieszczają się w poszukiwaniu pracy. Na początku lat 90. Bezrobocie gwałtownie rosło, co pozostawało nie bez echa na migracje. Spadek bezrobocia w latach 1995-1998, mógł przyczynić się do ponownego /choć tym razem już mniejszego/ wzrostu SM, natomiast po ponownej fali wzrostu bezrobocia, dodatnie SM niemal wygasło.

Ryc. 4. Przyrost naturalny w Iławie w latach 1990-2001

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

Ryc. 5. Saldo migracji w Iławie w latach 1990-2001

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

Zgodnie z biologiczną prognozą ludności opartą na przyroście naturalnym w 2015 r. w mieście powinno być ok. 36 tys. osób. Uwzględniając prognozę migracyjną można założyć trzy warianty. W pierwszym wariantcie /regresywny/, przy założeniu, że w analizowanym okresie nie będzie istotnych inwestycji prorozwojowych, liczba ludności będzie się kształtowała na poziomie ok. 36,5 tys. osób. Drugi wariant /stagnacyjny/, uwzględniający stały, choć powolny wzrost nowych inwestycji może ukształtować wielkość ludności zamieszkującej w Iławie na poziomie 37-38 tys. Ostatni z wariantów /progresywny/, zakładający znaczący wzrost inwestycji prorozwojowych pozwoliłby na zwiększenie liczby ludności do poziomu 38-40 tys. osób.

W strukturze wiekowej ludności zauważalny jest malejący udział osób najmłodszych. Spoglądając na piramidę wieku i płci widać wyraźne „podcięcie” u podstawy, co jest efektem zmniejszającej się dynamiki ludności oraz spadającym PN, głównie za sprawą malejącej liczby urodzeń. Stąd też ciągle, malejący udział ludności najmłodszej w ogólnej strukturze wiekowej ludności. Odsetek ludności w wieku przedszkolnym /0-6 lat/ jeszcze w 1995 r. przekraczał 8 %, podczas gdy w 2001 r. już tylko nieznacznie 7 /7,1 %/.

Analizując strukturę wiekową ludności warto przyjrzeć się bliżej tzw. wiekowi ekonomicznemu, a więc ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Zauważalna jest tu wyraźna tendencja do starzenia się społeczności Iławy. Ludność w wieku najmłodszym spadła o ponad 2150 osób /z poziomu 10650 w 1990 r. do 8495 osób w 2000 r./, mimo że w tym czasie liczba ludności ogółem wzrosła /o 2038 osób/.

Grupa ludności w wieku 0-17 lat jest jedyną, w której nastąpił spadek liczebności /lata 1990-2000/. W tym samym czasie wzrosła liczba osób w pozostałych grupach wiekowych. W wieku produkcyjnym liczba ta zwiększyła się o blisko 3 tys. /do poziomu bliskiego 21,5 tys./, natomiast w wieku poprodukcyjnym nastąpił przyrost ludności o nieco ponad 1200 osób.

Tab. 8. Ludność wg grup wieku ekonomicznego w Iławie w latach 1990-2000

Rok	Ogółem	W wieku						Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 os. W wieku produkcyjnym
		przedprodukcyjny	%	produkcyjny	%	poprodukcyjny	%	
1990	31749	10650	33,5	18429	58,0	2670	8,4	72,3
1991	32138	10657	33,2	18713	58,2	2768	8,6	71,7
1992	32179	10450	32,5	18862	58,6	2867	8,9	70,6
1993	32392	10344	31,9	19083	58,9	2965	9,2	69,7
1994	32500	10000	30,8	19400	59,7	3100	9,5	67,5
1995	32776	9793	29,9	19787	60,4	3196	9,8	65,6
1996	32973	9492	28,8	20086	60,9	3395	10,3	64,2
1997	33188	9268	27,9	20419	61,5	3501	10,5	62,5
1998	33345	8925	26,8	20785	62,3	3635	10,9	60,4
1999	33523	8702	26,0	21064	62,8	3757	11,2	59,1
2000	33787	8495	25,1	21404	63,3	3888	11,5	57,9
1990-2000	2038	-2155		2975		1218		

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

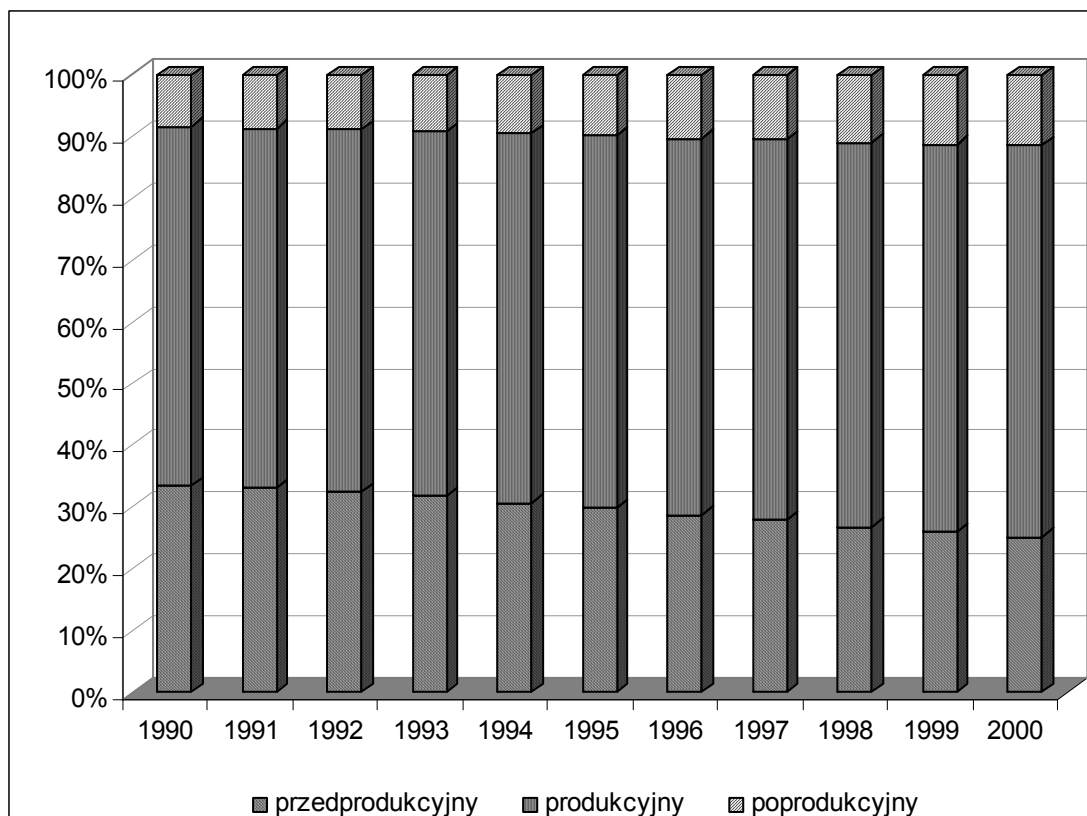
W latach 1990-2000 ludność w wieku przedprodukcyjnym spadła o ok. 8,5 % /z poziomu 33,5 % do ok. 25 %/, natomiast w wieku poprodukcyjnym nastąpił wzrost o ponad 3 % /z 8,4 do 11,5 %/. Rośnie także odsetek ludności w wieku produkcyjnym /z 58 % do ponad 63 %/, co ma wpływ na kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego, czyli udziału ludności nieprodukcyjnej przypadającej na 100 osób wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten zmalał z 72 do 58 osób, co oznacza, że

na 100 osób będących w wieku produkcyjnym przypada 58 osób w wieku nieprodukcyjnym /czyli przed- i poprodukcyjnym/. Jakkolwiek jest to pozytywne zjawisko, tym niemniej pamiętać należy, że wynika to wyłącznie z malejącego udziału ludności najmłodszej, co z kolei nie napawa optymizmem na przyszłość. Duży udział ludności w wieku produkcyjnym jest także efektem tego, że w tej grupie wiekowej są obecnie roczniki dwóch wyżów demograficznych. Pierwsza to osoby w wieku 40-50 lat, natomiast druga to roczniki końca lat 70., które wchodzi powoli na rynek pracy. Pomimo tego pod względem struktury wieku Iława wykazuje cechy społeczeństwa względnie młodego, jeśli porównamy je z sytuacją na tle kraju. Odsetek ludności najstarszej nie przekracza bowiem progu 12 % /ponad 14 % w kraju/, po przekroczeniu którego, jak demografowie przyjęli określać, zaczyna się proces starzenia się społeczeństwa.

Tab. 9. Ludność wg wieku i płci w Iławie w 1999 r.

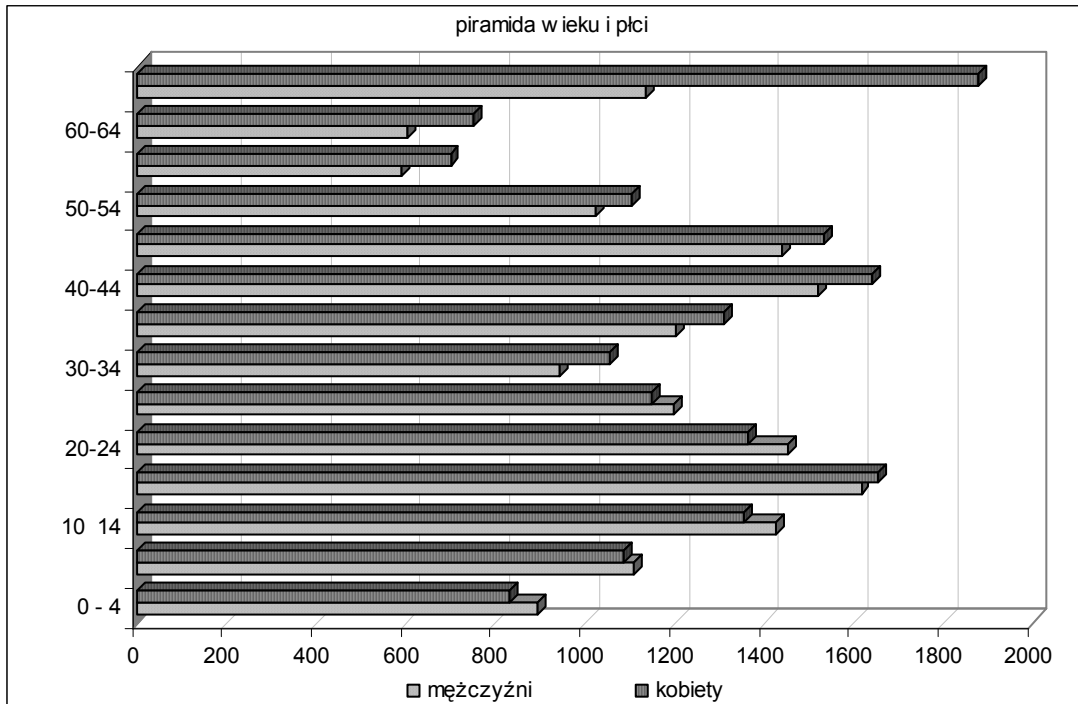
Rok	Ludność		
	ogółem	mężczyźni	kobiety
0-4	1722	892	830
5-9	2194	1109	1085
10-14	2778	1423	1355
15-19	3266	1615	1651
20-24	2811	1450	1361
25-29	2347	1198	1149
30-34	1996	943	1053
35-39	2512	1202	1310
40-44	3155	1517	1638
45-49	2972	1439	1533
50-54	2125	1023	1102
55-59	1286	588	698
60-64	1350	602	748
>65	3009	1134	1875
Razem	33523	16135	17388

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

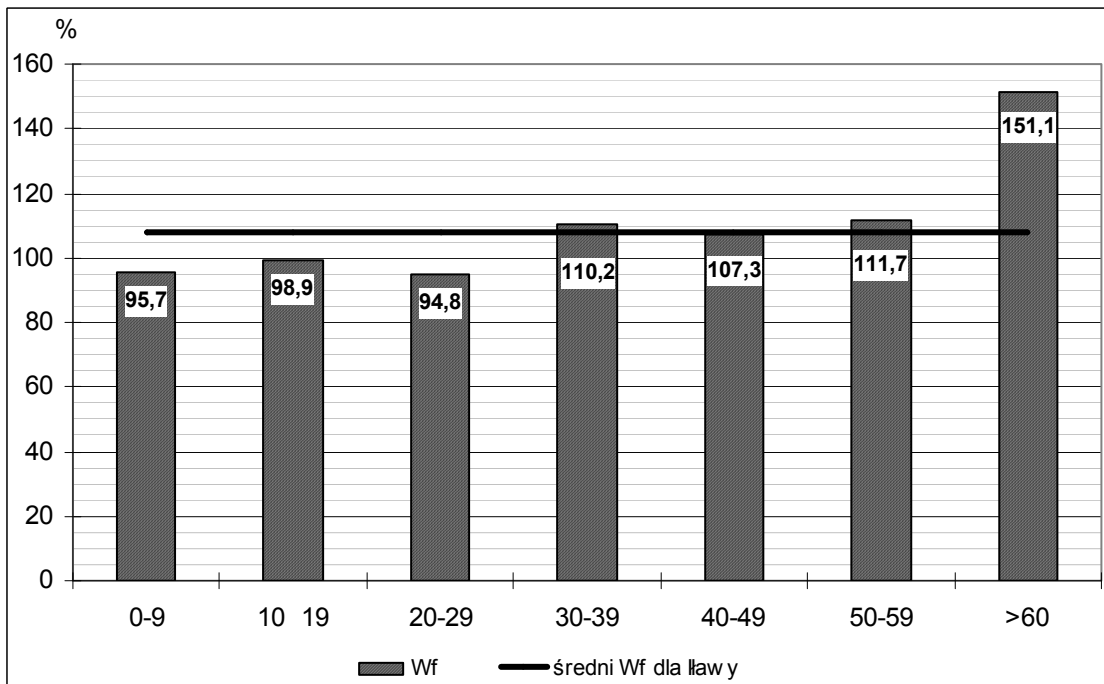
Ryc. 6. Zmiany ludności wg wieku przedprodukcyjnego, produkcyjnego i poprodukcyjnego w Iławie w latach 1990-2000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

Ryc. 7. Struktura wieku i płci w Iławie w roku 2000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 8. Wskaźnik feminizacji wg grup wiekowych w Iławie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Olsztynie

Warto także przyjrzeć się bliżej strukturze płci. Przewaga kobiet w społeczeństwie, która widoczna jest także w Iławie, jest zjawiskiem powszechnym w krajach kręgu cywilizacji „zachodniej”. Istotna jest jednakże wysokość tej nadwyżki, wyrażona współczynnikiem feminizacji /Wf/, który określa liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn. W Iławie jest ona znacznie wyższa

aniżeli w kraju. Zauważalna jest powolna rosnąca tendencja tego wskaźnika. W roku 1990 wynosił on bowiem 106,8; natomiast w 2003 r. /stan na 16.06/ wzrósł do 108,6 kobiet na 100 mężczyzn.

Najwyższe wartości wskaźnik ten przyjmuje w najstarszych grupach wiekowych, co jest prawidłowością wynikającą z wyższej śmiertelności mężczyzn w wieku powyżej 50, a zwłaszcza 60 lat. Wskaźnik feminizacji w grupie powyżej 60 roku życia przekracza 150. Tym niemniej nadwyżka kobiet zaczyna się już w wieku powyżej 30 lat, bowiem w grupie wiekowej 30-39 lat Wf przekracza 110. Najistotniejsze znaczenie dotyczące wskaźnika feminizacji wydaje się mieć jego wartość w grupie wieku 20-29 lat, tj. w wieku najczęstszego zawierania małżeństw. W Iławie można mówić o tzw. defeminizacji, czyli niedoborze kobiet w tej grupie wieku, bowiem wynosi on zaledwie 94,8 i jest najniższy ze wszystkich grup wiekowych.

Liczba osób pracujących w gospodarce narodowej sukcesywnie maleje. W latach 1995-2001 zanotowano spadek o blisko 900 osób /ok. 8 %/ z poziomu 11,2 tys. do 10,3 tys. zatrudnionych w gospodarce narodowej. Udział pracujących spadł więc z 34,2 % /1995 r./ do 30,5 % /2001 r./ ogółu ludności miasta. Biorąc pod uwagę tylko ludność w wieku produkcyjnym odsetek ten spadł odpowiednio z 56,6 % do ok. 47,5 %. Odsetek kobiet wśród pracujących na przestrzeni lat 1996-2001 pozostawał praktycznie na tym samym poziomie i wynosi nieco ponad 41 %. Najwięcej zatrudnionych /ok. 4 tys./ skupia przemysł /38,8 % w 2001 r./ i odsetek ten wzrósł o ok. 10 % w porównaniu z rokiem 1994 /28,4 % zatrudnionych w przemyśle/. Kolejnym ważnym sektorem skupiającym 15,5 % /ponad 1,6 tys./ zatrudnionych jest transport i łączność oraz gospodarka magazynowa, chociaż odsetek ten zmalał o ok. 8 % w porównaniu z 1994 r. /23,5 %/. Tak duży udział tego sektora oraz spadek zatrudnionych jest w dużej mierze związany z PKP, które są największym pracodawcą w regionie iławskim. Działania restrukturyzacyjne prowadzone na kolei mają wobec tego duży wpływ na kształt rynku pracy w Iławie. Duży jest także udział zatrudnionych w handlu i naprawach, który pomimo ponad 3 % spadku w porównaniu z 1994 r. /14, 6 %/ skupiał w 2001 r. 1158 osób /ponad 11 % ogółu zatrudnionych/. Ponadto w budownictwie zatrudnionych jest ok. 3,6 % /376 osób/, natomiast ok. 0,4 % /41 osób/ w sektorze I, czyli szeroko rozumianym sektorze rolniczym /stan na 2001 r./.

Tab. 10. Pracujący w gospodarce narodowej ogółem w Iławie w latach 1995-2002

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ogółem	11197	11430	11476	11134	10398	10316	8840
mężczyźni	6398	6713	6749	6539	6158	6073	-
kobiety	4799	4717	4727	4595	4240	4243	-
% kobiet	42,9	41,3	41,2	41,3	40,8	41,1	-
% pracujących w ogólnej liczbie ludności	34,0	34,4	34,4	33,2	30,8	30,5	-

Strategia rozwoju miasta Iławy

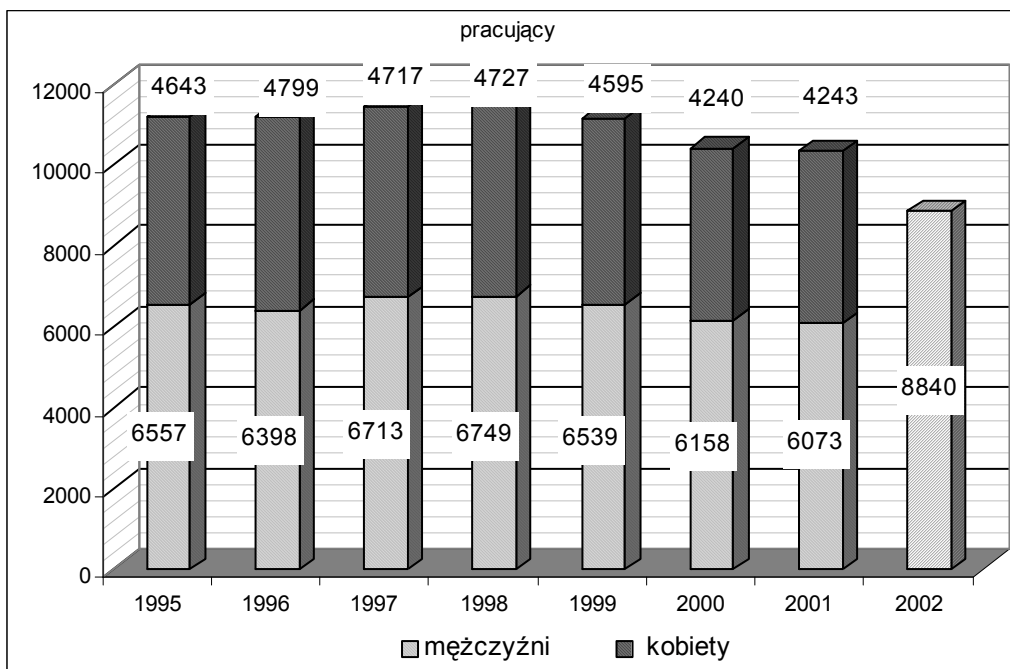
% pracujących w wieku produkcyjnym	55,7	56,0	55,2	52,9	48,6	47,4	-

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

Tab. 11. Pracujący w gospodarce narodowej wg sekcji PKD w Iławie w latach 1994-2001

Rok	Odsetek zatrudnionych	Z ogółem zatrudnionych						
		rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	przemysł	budownictwo	handel i naprawy	transport, gospodarka magazynowa i łączność	edukacja	pozostałe
1994	34,2	0,3	28,4	3,5	14,6	23,5	6,8	22,9
1995	34,1	0,3	36,2	3,4	14,7	17,3	6,9	21,2
1996	33,9	0,3	36,0	3,2	14,5	17,5	6,4	22,1
1997	34,4	0,2	36,8	4,7	14,4	17,0	6,1	20,8
2000	30,8	0,4	38,7	4,1	10,5	17,1	6,6	22,6
2001	30,5	0,4	38,8	3,6	11,2	15,5	7,4	23,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

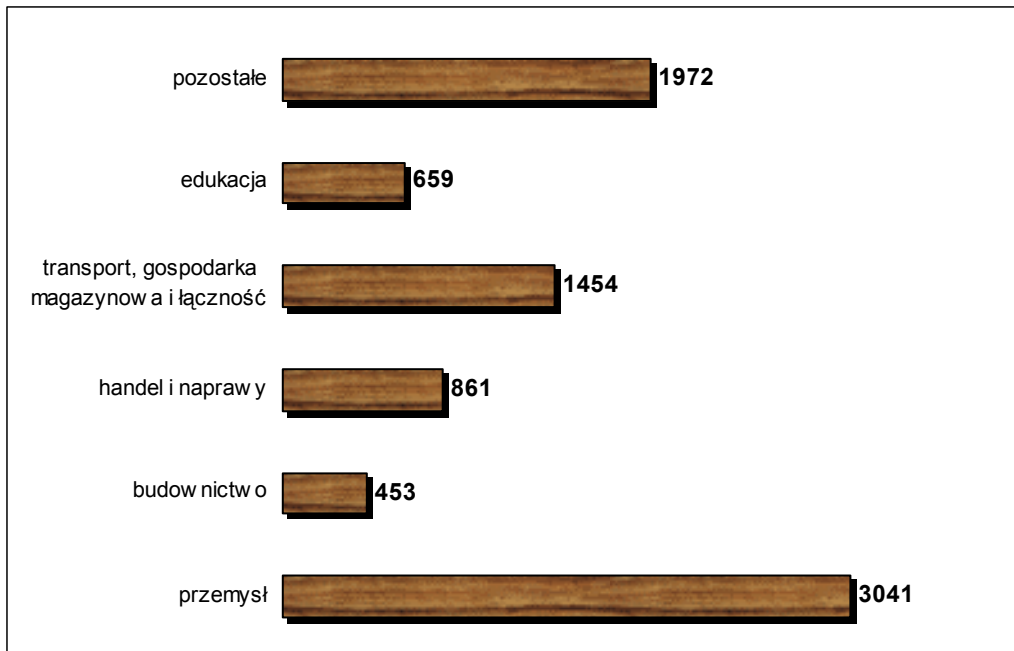

* dane za 2002 r. dotyczą liczby pracujących ogółem

Ryc. 9. Liczba pracujących w gospodarce narodowej w Iławie w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 10. Liczba pracujących w gospodarce narodowej wg sekcji PKD w Iławie (2002 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Olsztynie

Pozostałe osoby, czyli nieco ponad 3,1 tys. /30,4 %/ zatrudnione są w innych sekcjach gospodarki narodowej, głównie w szeroko rozumianych usługach niematerialnych /w tym edukacja 766 osób – 7,4 % ogółu zatrudnionych/. Ogółem sektor III /usługi materialne i niematerialne/ skupia ok. 57 % zatrudnionych.

Według danych WUS w Olsztynie liczba pracujących w gospodarce narodowej w 2002 r. wynosi 8840 osób /stan na 31.XII/. Oznacza to dalszy spadek liczby pracujących do ok. 26 % ogółu ludności. Według Polskiej Klasyfikacji Działalności /PKD/ najwyraźniej spadek ten dotknął osoby pracujące w przemyśle przetwórczym, gdzie liczba pracujących spadła o 24 % – do 3041 osób /w porównaniu z rokiem poprzednim, tj. 2001/ i udział tego sektora w ogólnej liczbie pracujących wynosi obecnie 34,4 %. Spadek nastąpił także w sektorze handlu i napraw /do 861 osób – 9,7 %/, transporcie, łączności i gospodarce magazynowej /o ok. 150 osób – do 1454, chociaż udział tego sektora w ogólnej liczbie pracujących nieco się zwiększył – do 16,4 %/, edukacji o ok. 100 osób. Liczba pracujących zwiększyła się jedynie w sektorze budownictwa o 77 osób /do 453; udział pracujących z tego sektora wzrósł o 1,5 % do poziomu 5,1 % ogólnej liczby pracujących/. W pozostałych sektorach /głównie usługi niematerialne/ liczba pracujących zmniejszyła się do 1972 osób /spadek o 400 pracujących/, z czego najwięcej pracujących znajduje się w sektorze ochrony zdrowia i opieki społecznej /836 osób/ oraz administracji publicznej i obronie narodowej /494 osoby/.

Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą wynosi 2136 osób /stan na 30.IV.2003 r./. Najwięcej osób prowadzi działalność w zakresie usług /ok. 65 %/, z czego w sektorze handlu i napraw /719 osób/, obsłudze firm i nieruchomości /243/, transportu i łączności /220/. W sektorze przetwórstwa przemysłowego liczba osób prowadzących działalność gospodarczą wynosi 234, natomiast w budownictwie 212 osób.

Spadkowi zatrudnienia, związanego min. z restrukturyzacją poszczególnych działów gospodarki, towarzyszy zjawisko bezrobocia. Generalnie w latach 1990-2002 zauważalna jest wyraźna progresja tego zjawiska, bowiem o ile w roku 1990 było 1452 bezrobotnych, o tyle w 2002 r. liczba ta

zwiększyła się do 3534 osób pozostających bez pracy /dynamika wzrostu ponad 240 %/. Jednakże tempo zmian dotyczących bezrobocia jest zmienne i odznacza się sporymi fluktuacjami. Zauważalne są trzy fazy odnośnie krzywej bezrobocia. Lata 1990-1993 to wyraźny wzrost z ok. 1,5 tys. aż do blisko 4 tys. bezrobotnych /co było najwyższą wartością wskaźnika bezrobocia w Iławie w latach 1990-2002/. Wskaźnik bezrobocia w

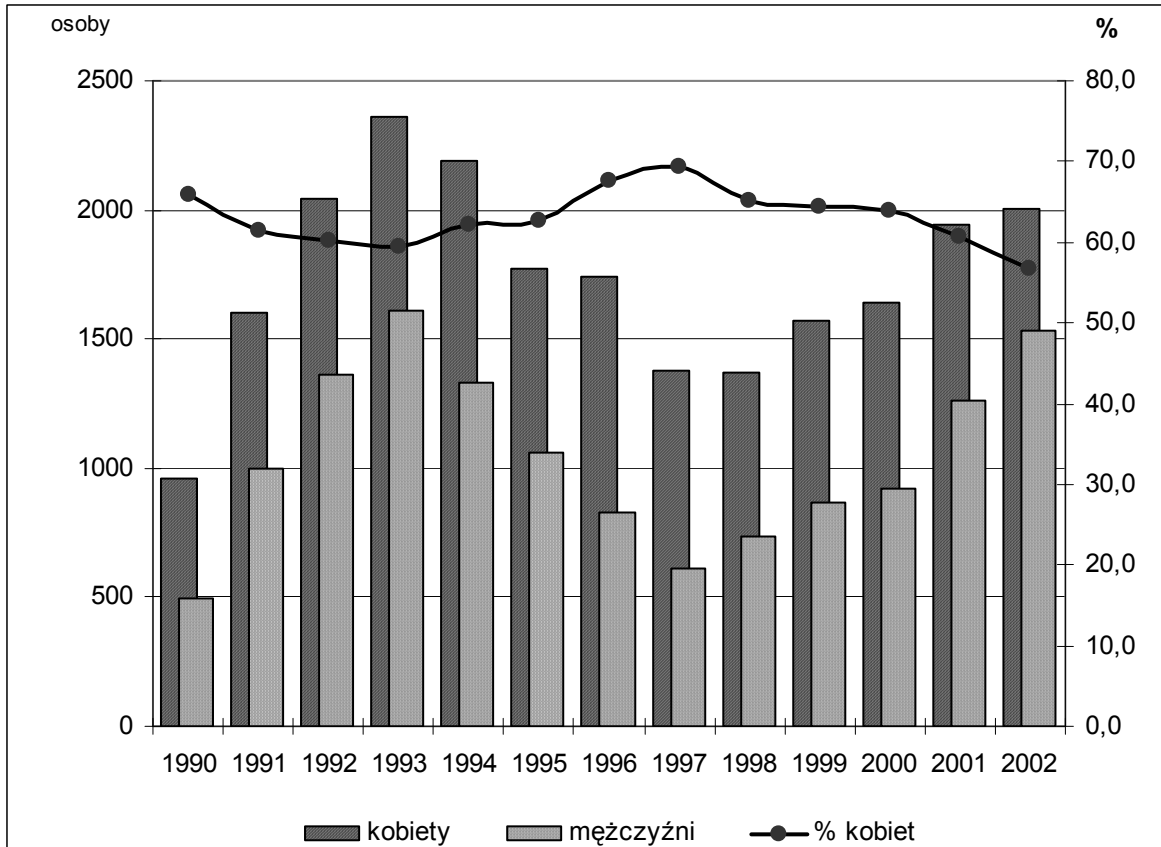
1993 r. osiągnął wartość 25,8 % /co czwarta osoba pozostawała bez pracy/. Kolejny etap to lata 1994-1997 /spadek do poniżej 14 %/, natomiast lata 1998-2002 to ponowna fala wzrostu bezrobocia. Według ostatnich danych Powiatowego Urzędu Pracy w Iławie, liczba osób pozostających bez pracy zaczęła maleć. Na koniec roku 2002 /stan na 31.12/ liczba bezrobotnych na terenie miasta Iławy wynosiła bowiem 3534 osoby, natomiast wg stanu na dzień 31.05.2003 r. liczba ta spadła o 229 osób, do poziomu 3305 bezrobotnych /w tym kobiety – 1878 osób, oraz mężczyźni – 749 osób/.

Wśród bezrobotnych przeważają kobiety, ale ich udział w ostatnim czasie maleje. W 1990 roku stanowiły one 66 % ogółu bezrobotnych, natomiast w 1997 r. blisko 70 %. Od roku 1998 zauważalny jest sukcesywny spadek aż do 56,6 % bezrobotnych w 2002 r.

Tab. 12. Liczba bezrobotnych w Iławie w latach 1990-2002

Rok	Liczba bezrobotnych			% kobiet
	ogółem	mężczyźni	kobiety	
1990	1452	494	958	66,0
1991	2605	1002	1603	61,5
1992	3405	1359	2046	60,1
1993	3971	1613	2358	59,4
1994	3525	1331	2194	62,2
1995	2834	1061	1773	62,6
1996	2571	830	1741	67,7
1997	1990	610	1380	69,3
1998	2100	733	1367	65,1
1999	2435	866	1569	64,4
2000	2559	922	1637	64,0
2001	3203	1263	1940	60,6
2002	3534	1532	2002	56,6
1990=100	243,4	310,1	209,0	-

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

Ryc. 11. Liczba bezrobotnych ogółem w Iławie w latach 1990-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

Wśród ogółu bezrobotnych w 2002 r. aż 27,5 % stanowiły osoby które pozostają bez pracy powyżej 24 miesięcy. Jest to bardzo niebezpieczne zjawisko bowiem powoduje, że wiele osób „wypada” na trwałe z rynku pracy i trudno im ponownie znaleźć pracę. Generalnie zauważalna jest tendencja, że im dłużej osoby pozostają bez pracy tym większy ich odsetek wśród bezrobotnych. Do 1 miesiąca pozostaje bowiem najmniej osób /niespełna 300/, którzy stanowią 8 % bezrobotnych. Pozostający bez pracy od 1 do 3 miesięcy stanowią 13,7 %, od 3 do 6 miesięcy 14,2 %, 6-12 miesięcy 17,5 %, a od 12 do 24 miesięcy 19,1 %. Ogółem pozostający bez pracy do 1 roku stanowią 53,4 %, od roku do 2 lat – 19,1 %, a powyżej 2 lat 27,5 %. Długi czas pozostawania bez pracy jest szczególnie niebezpieczny dla kobiet, bowiem wraz ze wzrostem długości pozostawania na bezrobociu ich szanse na ponowne zatrudnienie gwałtownie maleją. Świadczyć może o tym trend, z którego wynika, że wśród bezrobotnych pozostających bez pracy do 1 miesiąca kobiety stanowią ok. 40 %, od 1 do 3 miesięcy niespełna 52 %, natomiast powyżej 24 miesięcy aż 3/4 /74,5 %/.

Na uwagę zasługuje młody wiek bezrobotnych, bowiem osoby w wieku 15-24 lata stanowiły 30 %, natomiast z grupy 25-34 lat – 25 % ogółu bezrobotnych. Struktura poziomu według poziomu wykształcenia charakteryzuje się zbliżonym udziałem osób z wykształceniem zawodowym /35 %/, podstawowym /pełne i niepełne - 30 %/ i średnim /ogólnokształcącym, policealnym i średnim zawodowym – 31 %/. Osoby z wykształceniem wyższym stanowią 4,5 %. Ten stosunkowo wysoki wskaźnik świadczy o tym, że w obecnej sytuacji ekonomicznej także osoby z wyższym wykształceniem mają trudności ze znalezieniem pracy.

Tab. 13. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w Iławie w latach 1992-2002

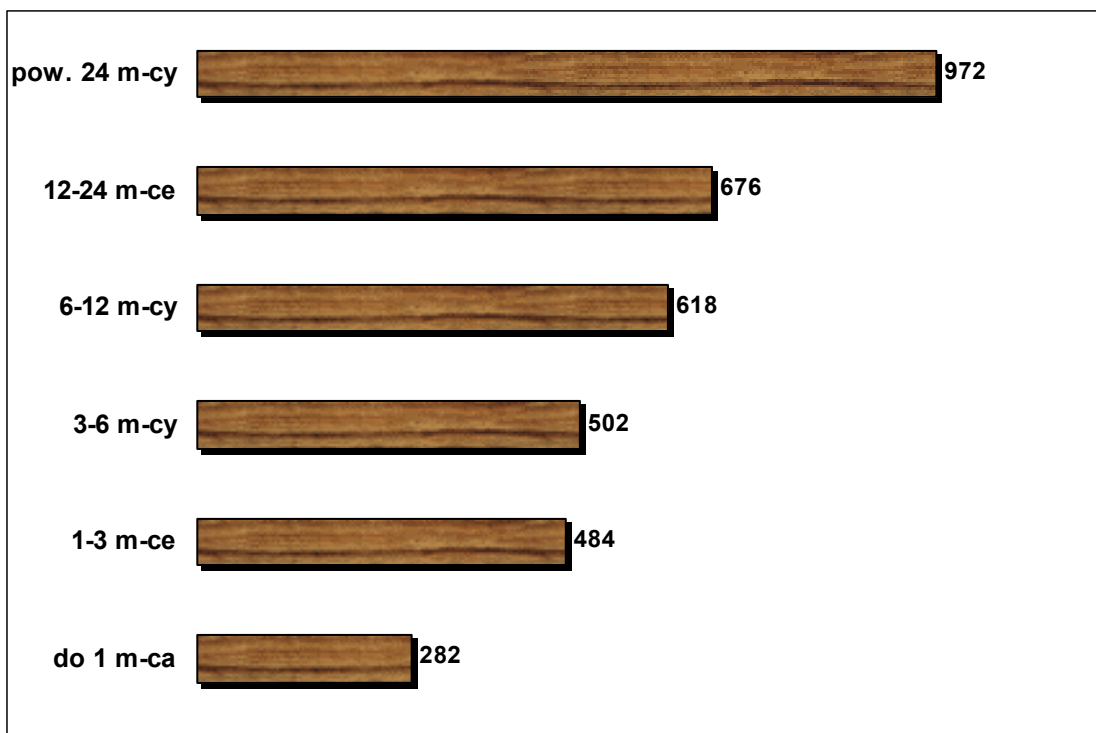
Rok	do 1 m-ca		1-3 m-ce		4-6 m-cy		6-12 m-cy		pow. 12 m-cy		-----	
	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	-----	
1992	101	45	425	218	517	260	523	268	1839	1255	-	-
1993	122	50	491	226	546	322	624	312	2188	1448	-	-
	do 1 m-ca		1-3 m-ce		3-6 m-cy		6-12 m-cy		12-24 m-ce		pow. 24 m-cy	
1994	165	81	319	162	427	228	737	424	827	484	1050	815
1995	193	86	406	226	493	267	719	437	409	284	614	473
1996	246	119	379	214	428	281	617	428	465	350	436	349
1997	172	83	241	130	229	139	506	340	506	405	336	283
1998	229	106	358	173	324	194	315	199	402	289	472	406
1999	249	141	372	182	348	188	500	299	436	301	530	458
2000	186	82	327	151	391	229	429	247	599	400	627	528
2001	194	75	478	239	442	222	627	353	675	434	787	617
2002	282	112	484	250	502	237	618	312	676	367	972	724
2002 [%]	8,0	39,7	13,7	51,7	14,2	47,2	17,5	50,5	19,1	54,3	27,5	74,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

Tab. 14. Bezrobotni wg wieku w Iławie w latach 1991-2002

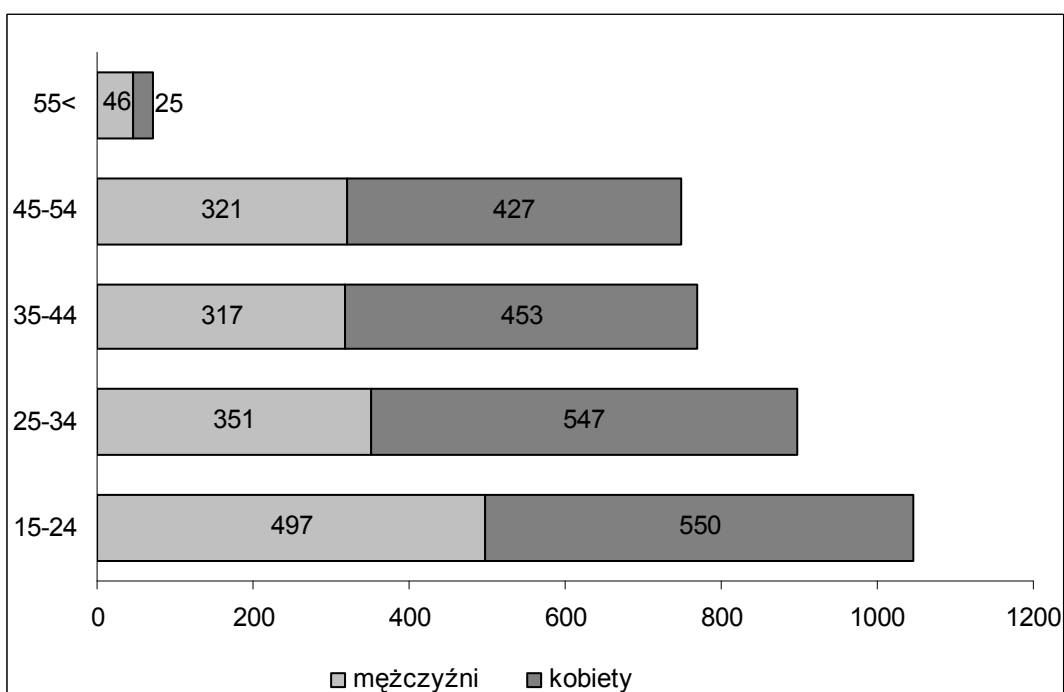
Rok	15-17 lat		18-24 lata		25-34 lata		35-44 lata		45-54 lata		55 lat i więcej		-----	
	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	-----	
1991	67	46	810	457	848	550	667	433	181	108	32	9	-----	
1992	5	2	1123	629	1032	651	916	584	282	167	47	13	-----	
1993	7	5	1260	720	1118	712	1106	675	418	225	62	21	-----	
-----	15-17 lat		18-24 lata		25-34 lata		35-44 lata		45-54 lata		55-59 lat		60 lat i więcej	
-----	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet	ogółem	w tym kobiet
1994	2	0	1174	695	934	642	959	617	396	224	49	16	11	0
1995	10	7	897	529	750	514	782	516	333	193	53	14	9	0
1996	1	0	762	504	643	471	761	535	345	217	53	14	6	0
1997	0	0	613	410	517	396	553	389	282	175	22	10	3	0
1998	0	0	678	418	495	349	576	396	326	196	22	8	3	0
1999	0	0	785	471	602	419	653	436	363	230	29	13	3	0
2000	0	0	819	488	614	433	656	432	436	272	30	12	4	0
2001	0	0	959	528	794	542	774	467	622	383	45	20	9	0
2002	1	0	1046	550	898	547	770	453	748	427	61	25	10	0
2002 [%]	0,03	0	29,6	52,6	25,4	60,9	21,8	58,8	21,2	57,1	1,7	41,0	0,3	0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

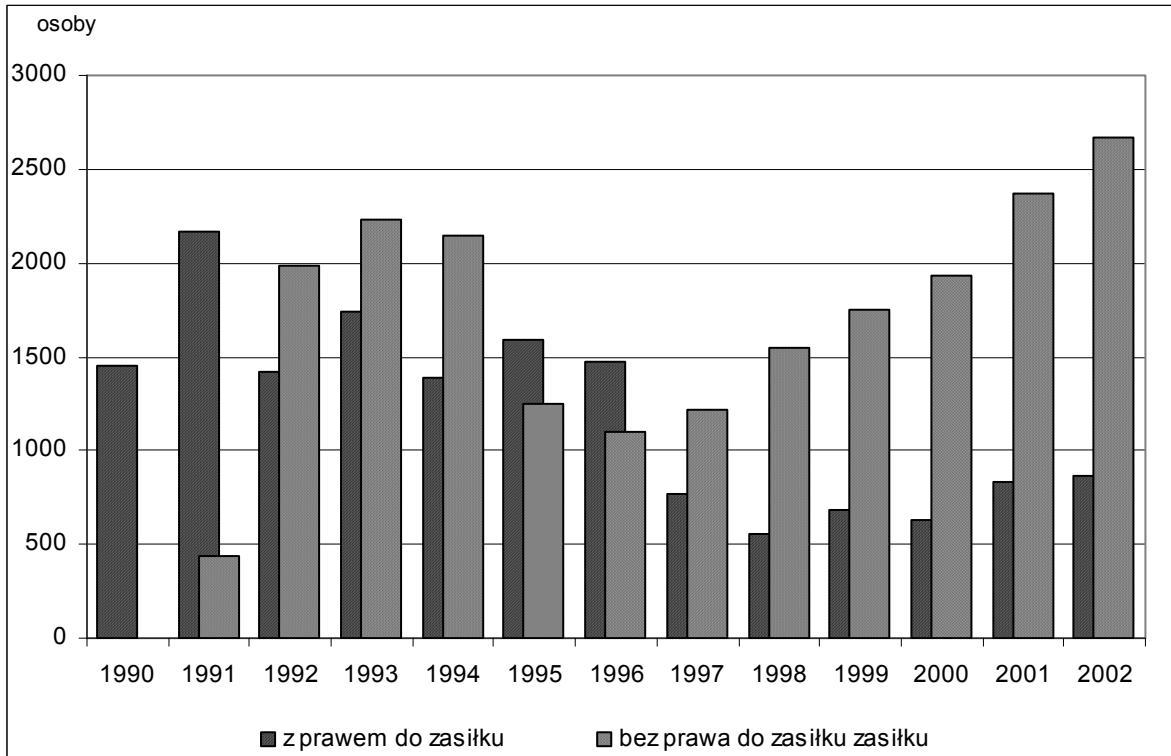
Ryc. 12. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w 2002 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

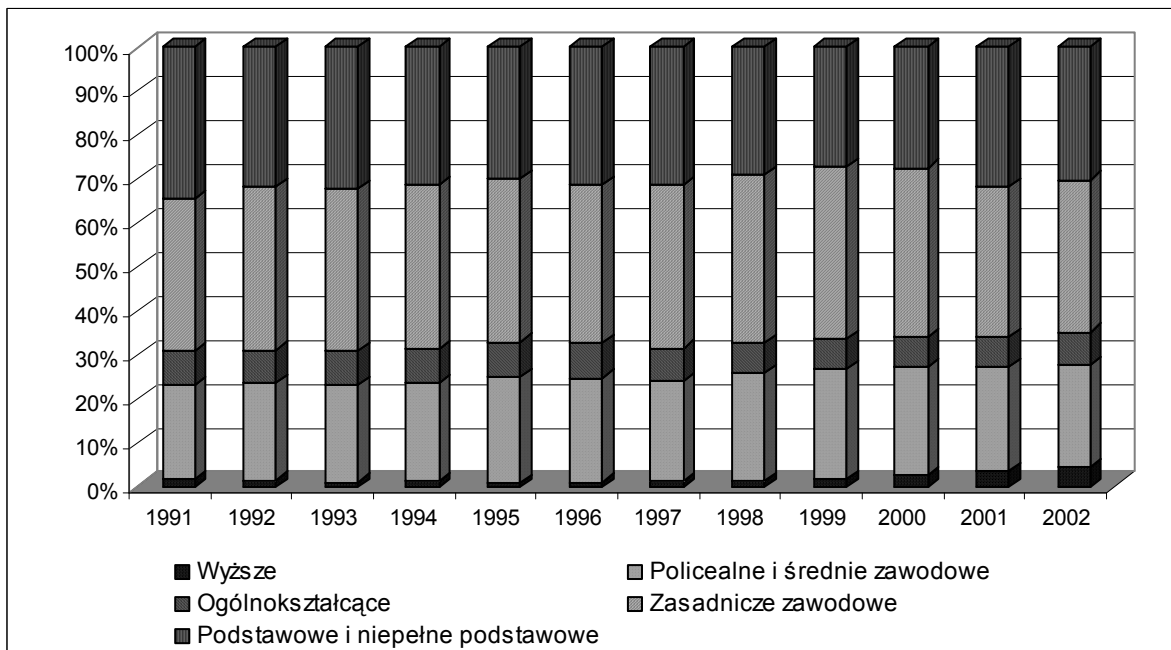
Ryc. 13. Bezrobotni wg wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 14. Bezrobotni bez prawa do zasiłku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 15. Bezrobotni wg wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

Tab. 15. Bezrobotni wg poziomu wykształcenia w Iławie w latach 1991-2002

Rok	Wyższe		Policealne i średnie zawodowe		Ogólnokształcące		Zasadnicze zawodowe		Podstawowe i niepełne podstawowe	
	ogółem	[%]	ogółem	[%]	ogółem	[%]	ogółem	[%]	ogółem	[%]
1991	48	1,8	556	21,3	201	7,7	902	34,6	898	34,5
1992	49	1,4	754	22,1	257	7,5	1266	37,2	1079	31,7
1993	40	1,0	879	22,1	300	7,6	1470	37,0	1282	32,3
1994	42	1,2	792	22,5	269	7,6	1322	37,5	1100	31,2
1995	26	0,9	682	24,1	224	7,9	1058	37,3	844	29,8
1996	26	1,0	610	23,7	207	8,1	920	35,8	808	31,4
1997	22	1,1	457	23,0	149	7,5	737	37,0	625	31,4
1998	29	1,4	516	24,6	141	6,7	805	38,3	609	29,0
1999	41	1,7	611	25,1	163	6,7	961	39,5	659	27,1
2000	64	2,5	632	24,7	179	7,0	982	38,4	702	27,4
2001	109	3,4	766	23,9	213	6,7	1103	34,4	1012	31,6
2002	158	4,5	824	23,3	261	7,4	1226	34,7	1065	30,1
2002 [%]	4,5	67,7	23,3	62,1	7,4	74,7	34,7	46,5	30,1	58,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

Tab. 16. Bezrobotni bez prawa do zasiłku w m. Iława w latach 1990-2002

Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ogółem bezrobotni	1452	2605	3405	3971	3525	2834	2571	1990	2100	2435	2559	3203	3534
Z prawem do zasiłku	1452	2162	1423	1739	1384	1587	1473	772	554	679	630	829	867
Bez prawa do zasiłku	0	443	1982	2232	2141	1247	1098	1218	1546	1756	1929	2374	2667
[%] bezrobotnych bez prawa do zasiłku	0,0	17,0	58,2	56,2	60,7	44,0	42,7	61,2	73,6	72,1	75,4	74,1	75,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy

Wzrost osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym nastąpił w ostatnich 3 latach /2000-2002/, bowiem jeszcze w 1999 wynosił on 1,7 %. Rośnie także udział osób bez prawa do zasiłku. W 1996 r. grupa ta stanowiła niespełna 43 %, podczas gdy w 2002 aż 75,5 % i obecnie 2,7 tys. z 3,5 tys. bezrobotnych pozostaje bez zasiłku.

Zmiany na rynku pracy oraz bezrobocie są elementami, na które lokalne samorzady nie mają wielkiego wpływu, są to bowiem zagadnienia ściśle powiązane z sytuacją społeczno-gospodarczą całego kraju. Działalność lokalnego samorządu może tu jedynie minimalizować i łagodzić skutki zjawiska bezrobocia poprzez instrumenty, które pozostają w gestii władz lokalnych.

2.2.2. WALORY MIEJSCA ZAMIESZKANIA

Walory miejsca zamieszkania obejmują: 1 – sytuację mieszkaniową, 2 – stan sanitarno-epidemiologiczny i bezpieczeństwa publicznego oraz 3 – wartości środowiskowe i kulturowe. Można stwierdzić, że diagnoza tych walorów świadczy o ogólnych uwarunkowaniach lokalizacyjnych miasta.

2.2.2.1. Sytuacja mieszkaniowa

Na sytuację mieszkaniową oddziałuje wiele czynników, wśród których do najważniejszych zalicza się zasoby mieszkaniowe, powierzchnię użytkową, tempo rozwoju budownictwa mieszkaniowego itp.

Zasoby mieszkaniowe zamieszkane Ławy w 1995 r. wynosiły 8963 mieszkania, w tym 33386 izb, o łącznej powierzchni użytkowej 535,8 tys. m². Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 59,8 m² i na jedną osobę przypadało 16,7 m². Mieszkanie zamieszkiwało statystycznie 3,58 osób, a na jedną izbę przypadało 0,98 osoby. W latach 1995-2001 zasoby mieszkaniowe zwiększyły się o 669 mieszkań i 2103 izby, a kubatura wzrosła o 43,5 tys. m². Stan zasobów mieszkaniowych na 2001 r. wynosił wobec tego 9632 mieszkania /w tym 35489 izby/ o łącznej powierzchni użytkowej 579,3 tys. m². Przeciętna powierzchnia mieszkania zwiększyła się nieznacznie i wynosiła 60,1 m² /wobec 59,8 m² w 1995 r./. Pozostałe wskaźniki także uległy pewnej poprawie, gdyż na 1 osobę przypadało 17,1 m² /wobec 16,7 m² w 1995 r./, liczba osób w mieszkaniu zmalała do 3,50 osoby, a na jedną izbę przypadało 0,95 osób.

Liczba mieszkań corocznie oddawanych do użytku wykazuje tendencję malejącą, ale poprawia się ich funkcjonalność, biorąc pod uwagę rosnącą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań. W 1995 r. oddano do użytku 97 mieszkań, podczas gdy w 1999 tylko 41. Co prawda w latach 2000-2001 sytuacja ta uległa poprawie /266 mieszkań oddanych w 2000 r. i 108 w 2001 r./, ale ten nienaturalny wzrost popytu spowodowany był likwidacją ulgi budowlanej. Łącznie w latach 1995-2001 oddano do użytku 780 mieszkań /tj. średnio 130 mieszkań rocznie/ z 2510 izbami o powierzchni 50,8 tys. m². Tendencje oddawanych corocznie mieszkań obrazuje wskaźnik na 1000 ludności. W 1990 r. było to 4,1, w 1995 r. 3,0, podczas gdy w 1999 r. zaledwie 1,2 mieszkania/1000 osób. W roku wskaźnik ten wzrósł do 7,9, ale już rok 2001 był krokiem powrotnym do sytuacji wyjściowej, bowiem wyniósł 3,2. Przeciętna powierzchnia użytkowa oddawanych mieszkań jest dosyć zróżnicowana i trudno wskazać tu jakieś tendencje. W 1990 było to 54,2 m², w 1992 r. 44,9 m², w 1997 r. 83,8 m², w 2000 r. 50,4 m², w 2001 r. 63,3 m². Warto zauważyć, że w 2000 r. /likwidacja ulgi budowlanej/, kiedy to oddano najwięcej mieszkań /266/, metraż był raczej niewielki. Spowodowało to zresztą niewielki spadek w przeciętnej powierzchni mieszkania z 60,4 do 60,1 m².

Według spisu powszechnego z 2002 r. w Ławie jest ok. 10200 mieszkań, co przy liczbie gospodarstw domowych /samodzielnie utrzymujących się rodzin/ ok. 12100 daje niedobór ok. 1900 mieszkań. Najtrudniejsza jest sytuacja młodych rodzin, z których tylko ok. 1/3 zamieszkuje w samodzielnym lokalu. Osobnym zagadnieniem jest także standard mieszkań, bowiem ok. 1/4 ogółu substancji mieszkaniowej znajduje się w budynkach pięćdziesięcioletnich i starszych, które przy niedostatecznych remontach są w bardzo wysokim stopniu zdekapitalizowane.^{xv}

Tab. 17. Zasoby mieszkaniowe zamieszkane ogółem w m. Iława w latach 1995-2001

Rok	Zasoby mieszkaniowe zamieszkane			Mieszkania oddane do użytku		
	mieszkania	izby	powierzchnia użytkowa w m ²	ogółem	izby	powierzchnia użytkowa
1995	8963	33386	535769	97	367	7212
1996	9039	33679	541734	76	293	5965
1997	9118	34000	548354	79	321	6620
1998	9231	34362	556407	113	355	7474
1999	9264	34511	559306	41	177	3337
2000	9525	35167	572464	266	673	13408
2001	9632	35489	579255	108	324	6836
1995-2001	669	2103	43486	780	2510	50852

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

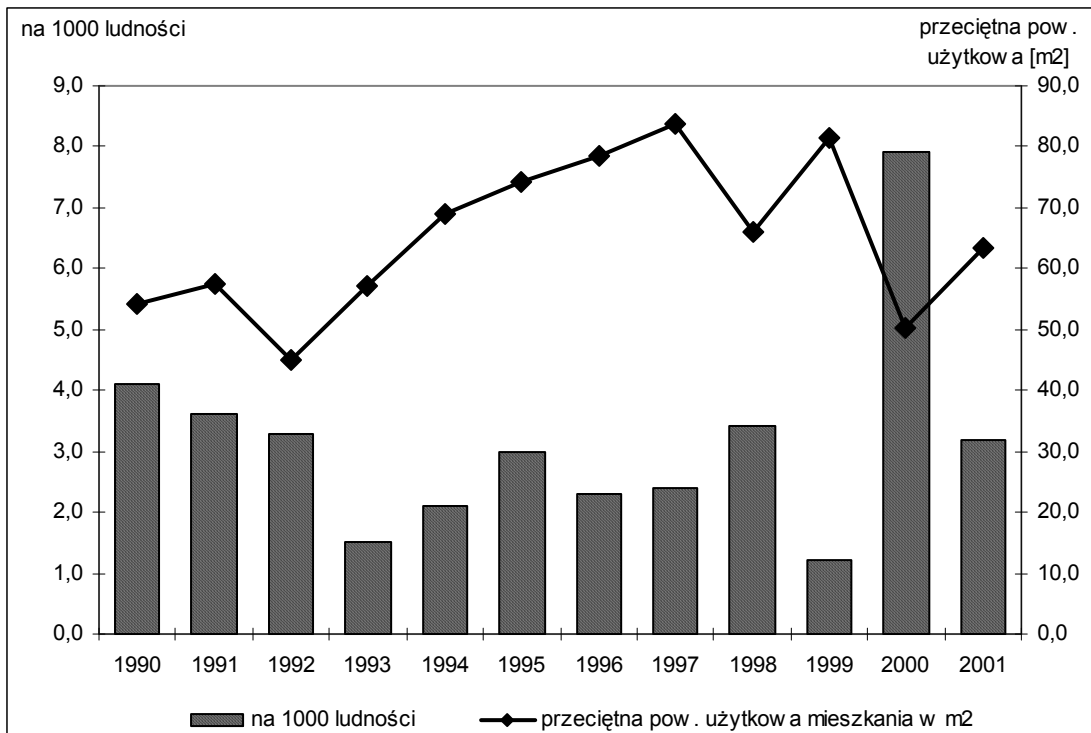
Fot. 1 i 2. Zabudowa mieszkaniowo-usługowa historycznej części miasta.

Tab. 18. Zasoby mieszkaniowe w m. Ława w latach 1990-2001

Rok	Zasoby mieszkaniowe zamieszkane			Mieszkania oddane do użytku	
	przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	przeciętna pow. użytkowa w m ²		na 1000 ludności	przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m ²
		na 1 osobę	1 mieszkania		
1990	3,63	16,3	59,1	4,1	54,2
1991	b.d.	b.d.	b.d.	3,6	57,6
1992	3,59	16,5	59,3	3,3	44,9
1993	3,72	16,6	59,5	1,5	57,1
1994	3,59	16,6	59,6	2,1	69,0
1995	3,58	16,7	59,8	3,0	74,3
1996	3,57	16,8	59,9	2,3	78,5
1997	3,56	16,9	60,1	2,4	83,8
1998	3,54	17,0	60,3	3,4	66,1
1999	3,54	17,0	60,4	1,2	81,4
2000	3,47	16,9	60,1	7,9	50,4
2001	3,50	17,1	60,1	3,2	63,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Ławy oraz WUS Olsztyn

Ryc. 16. Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 ludności oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUS w Olsztynie

2.2.2.2. Stan sanitarno-epidemiologiczny i bezpieczeństwa publicznego

W zakresie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców Ławy odpowiedzialne są służby: 1/ - Inspekcji Sanitarno-Weterynaryjnej, 2/ - Komendy Powiatowej Policji oraz 3/ - Straży Pożarnej.

W Iławie działa jedna z najnowocześniejszych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych w województwie. Obejmuje ona swoim nadzorem cały powiat oraz dodatkowo wykonuje badania laboratoryjne dla powiatu nowomiejskiego i działdowskiego.

Liczbę nadzorowanych obiektów można podzielić na pięć grup:

A/ higiena komunalna – 132

B/ higiena żywności – 290

C/ higiena pracy – 172

D/ higiena szkolna – 30

E/ epidemiologia – 104.

W zakresie higieny komunalnej przeprowadzono 626 kontroli laboratoryjno-terenowych. Wystawiono 11 decyzji administracyjnych, a za niewłaściwy stan sanitarno-porządkowy wystawiono 8 mandatów. Ogólny stan sanitarno-porządkowy miasta w zakresie higieny komunalnej nie budzi jednak zastrzeżeń. Pod względem zaopatrzenia w wodę na terenie miasta znajduje się 1 wodociąg publiczny, 1 wodociąg zakładowy /zakładu karnego/ i 3 wodociągi lokalne /ZPZ „Iława” S.A.; Olsztyńskie Cegielnie S.A. Zakład Iława; oraz na wyspie „Wielka Żuława”/. Pod względem bakteriologicznym woda ze wszystkich wodociągów odpowiadała wymogom sanitarnym. Pod względem chemicznym normom nie odpowiadała woda z wodociągu zakładu karnego /mangan – 0,1 – 0,3 mg/dm³/, Zakładu Przemysłu Ziemiaczanego /ZPZ; mangan 0,1 – 0,3 mg/dm³/ oraz z wodociągu „Agrotur” na wyspie „Wielka Żuława” /Fe 1,98 mg /dm³, Mn 0,28 mg/dm³/.

Nieczystości stałe wywożone są na miejskie wysypisko śmieci. Na terenie miasta znajdują się 3 punkty zrzutu nieczystości płynnych /przy u. Składowej – komunalnych; przy ośrodku wypoczynkowym PKP – z jednostek pływających; przy hoteliku „Pod Omega – z jachtów/.

Stan sanitarny plaż miejskich przy ul. Chodkiewicza i ul. Kajki nie budził zastrzeżeń. Woda w kąpieliskach odpowiadała pod względem bakteriologicznym wymogom sanitarnym. Natomiast pod względem fizyko-chemicznym (BZT5) nie odpowiadała Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 4.09.2000 r. w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze, woda w kąpieliskach oraz zasad sprawowania kontroli jakości wody przez organy Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. Nr 82, poz. 937). Jednak BZT5 mieściło się w wartościach określonych dla II klasy czystości w sprawie klasyfikacji wód (Dz. U. nr 116, poz. 503). Podobnie tlen rozpuszczony mieścił się w wartościach określonych dla I i II klasy czystości (>6,0 i >5,0 mgO₂/dm³).

Jeziorko jest jeziorem rynnowym, o bardzo rozwiniętej linii brzegowej, wysoko zeutrofizowanym. Charakteryzuje się wysoką barwą, małą przezroczystością, dużą wartością BZT5, w czasie zakwitów glonów bardzo wysokim stopniem nasycenia tlenem.

W zakresie higieny żywienia, żywności i przedmiotów użytku nadzorem sanitarnym objęto 290 obiektów, w których przeprowadzono 578 kontroli. Wystawiono 162 decyzje, a za niewłaściwy stan sanitarno-porządkowy wystawiono 43 mandaty. Najczęściej stwierdzone uchybienia to: niewłaściwy bieżący stan sanitarno-porządkowy, zniszczony sprzęt produkcyjny, nieaktualne książeczki zdrowia pracowników, brak instrukcji mycia i dezynfekcji pomieszczeń, urządzeń, sprzętu, poszczególnych miejsc i stanowisk pracy, produkcja i mrożenie potraw bez aktualnych wyników prób przechowalniczych, niedostateczna ilość urządzeń chłodniczych w stosunku do ilości towaru wymagającego chłodzenia, niewłaściwa segregacja art. spożywczych, brak zorganizowanych

stanowisk sprzedaży dla poszczególnych grup oferowanych art. spożywczych, poszerzenie zakresu działalności bez uzgodnień z organami sanitarnymi.

Obiekty najgorzej ocenione w 2002 r. to: sklep spożywczy przy ul. Kościuszki, wł. Pegrorest Sp. z o.o.; sklep cukierniczy przy ul. Dąbrowskiego 36, wł. Adrianna Skarżycka; sklep spożywczy „Bartek” przy ul. Dąbrowskiego 44, wł. Alina Gronek; kuchnia Ośrodka Wypoczynkowego „Perkoz” przy ul. Konstytucji 3-Maja 7, wł. KPTW „Natura Tour: Sp. z o.o.; bar „U Jacka” przy ul. Broniewskiego 2, wł. Jacek Makowski.

W 2002 r. odnotowano zatrucie pokarmowe, któremu uległo 9 osób w Domu Pomocy Społecznej /prawdopodobna przyczyna to obecność bakterii z grupy Coli oraz ponadnormatywne zanieczyszczenie bakteriami sprzętu służącego do produkcji/, a także zatrucie pokarmowe w zakładzie karnym, gdzie zachorowało 28 osób /prawdopodobna przyczyna to ponadnormatywne zanieczyszczenie bakteriami sprzętu kuchennego/. Jednakże w obu przypadkach przeprowadzona kontrola sanitarna nie wykazała rażących uchybień sanitarno-porządkowych.

W zakresie higieny pracy nadzorem objęto 172 obiekty, w których przeprowadzono 210 kontroli. Wystawiono 93 decyzje, w tym 6 dotyczących przekroczenia norm higienicznych na podstawie przeprowadzonych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy oraz 4 decyzje w związku ze stwierdzeniem choroby zawodowej. Za niewłaściwy stan sanitarno-porządkowy wystawiono 7 mandatów. Najczęściej stwierdzane podczas kontroli uchybienia to: 1/ - brak badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy; 2/ - brak aktualnych badań lekarskich profilaktycznych zatrudnionych pracowników; 3/ - brak prawidłowo zorganizowanych i wyposażonych pomieszczeń sanitarno-higienicznych oraz ich niewłaściwy stan sanitarno-porządkowy; 4/ - brak wentylacji ogólnej i miejscowej wentylacji stanowiskowej; 5/ - brak rejestrów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy; 6/ - niedostateczne wyposażenie pracowników w indywidualne ochrony osobiste i odzież oraz nie stosowanie ich w procesie pracy; 7/ - brak kart charakterystyki niebezpiecznych substancji chemicznych stosowanych w procesie produkcji; 8/ - brak prawidłowego oznakowania stosowanych w procesie produkcji substancji chemicznych.

Obiektami najgorzej ocenionymi w 2002 r. były: PPHU „Kolmax” Marek Kolcz przy ul. Grunwaldzkiej 13 oraz Zakład Poligraficzny „Ara-Plus” s.c. Aneta Rybińska, Radosław Lewandowski przy ul. Lubawskiej 10.

W zakresie higieny dzieci i młodzieży nadzorem objęto 30 zakładów nauczania i wychowania, w tym: 7 szkół podstawowych, 4 gimnazja, 1 LO, 4 zespoły szkół, szkołę specjalną, 2 warsztaty szkolne, 3 internaty, 6 przedszkoli, 1 szkołę wyższą. Przeprowadzono 109 kontroli i wystawiono 8 decyzji.

Najczęściej stwierdzanymi uchybieniami były: 1/ - niewłaściwy dobór ławek do wzrostu ucznia; 2/ - brak właściwych warunków do utrzymania higieny osobistej /brak mydła i ręczników jednorazowych w umywalniach/; 3/ - rozpoczynanie zajęć lekcyjnych o różnych godzinach w ciągu tygodnia; 4/ - wielozmianowość; 5/ - niewłaściwe warunki do prowadzenia zajęć w-f /niedostateczna ilość sal gimnastycznych – kilka grup ćwiczy jednocześnie/; 6/ - nie wprowadzenie akcji „drugie śniadanie dla każdego ucznia”. Obiekty najgorzej ocenione to: Zespół Szkół Ogólnokształcących Iława, Warsztaty Zespołu Szkół ul. Mierosławskiego, Szkoła Podstawowa nr 2 Iława, Gimnazjum nr 2 Iława.

W zakresie epidemiologii nadzorem objęto 104 obiekty służby zdrowia /w tym – obiekty zamknięte - ; publiczna służba zdrowia – 10; Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej –15; gabinety prywatne – 78/. W 2002 r. przeprowadzono ogółem 179 kontroli i wystawiono 7 decyzji, z których 2 dotyczyły szpitala, 3 obiektów publicznej służby zdrowia, 1 Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej i 1 gabinetu prywatnego. W ramach kontroli procesów sterylizacji z nadzoru w placówkach służby zdrowia w 2002 r. sprawdzono ogółem 169 cykli, w tym: 27 cykli w szpitalu, 142 cykle w otwartej służbie zdrowia.

Oдноśnie stanu sytuacji epidemiologicznej w 2002 r. nie zanotowano w Iławie masowych zatruc pokarmowych o etiologii salmonelozowej, natomiast zanotowano 2 masowe zatrucia pokarmowe o nieokreślonej etiologii. Nie zanotowano zachorowań na wzv typu A, czerwonkę, włośnicę, zatrucia jadem kiełbasianym. Zmniejszeniu uległa /w 2002 r. w porównaniu z 2001 r./ liczba zachorowań na boreliozę /z 24 w 2001 r. do 7/, różyczkę /z 15 do 5/, krztusiec /z 35 do 8/ i wzv typu C /z 5 do 4/. Zmniejszyła się również liczba osób szczepionych p/ko wścieklicznie /z 37 do 13/. Wzrost zachorowań nastąpił na: świnkę /z 1 do 21/, świerzb /z 8 do 14/, ospę /z 67 do 76/ i wzv typu B /z 0 do 1/. Zagrożenia określone w 2002 r., które przeszły na 2003 r. to:

- zatrucia pokarmowe wywołane pał. Salmonella /liczba zachorowań w 2002 r. – 14, wskaźnik zapadalności – 41,86/,
- biegunki u dzieci do lat 2 /liczba zachorowań w 2002 r. – 44, wskaźnik zapadalności – 411,59/,
- WZW typu B /liczba zachorowań w 2002 r. – 1, wsk. zapadalności – 2,99/,
- WZW typu C /liczba zachorowań w 2002 r. – 4, wsk. zapadalności – 11,96/,
- Świerzb /liczba zachorowań w 2002 r. – 14, wsk. zapadalności – 41,86/,
- Krztusiec /liczba zachorowań w 2002 r. – 8, wsk. zapadalności – 23,92/.
- Zagrożenia zlikwidowane to:
- WZW typu A /w 2001 i 2002 r. liczba zachorowań – 0, wsk. zapadalności – 0/,
- Czerwonka /2001 i 2002 r. – 0 zachorowań, wsk. zapadalności – 0/.

W ramach działalności Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego na terenie miasta Iława wydano łącznie 57 decyzji i opinii sanitarnych. Opinie dotyczyły: różnego rodzaju projektów /budowlanych, zagospodarowania terenu, technologicznych/, modernizacji i rozbudowy obiektów /usługowo-handlowych, produkcyjnych, służby zdrowia itp./, różnego rodzaju rozwiązań projektowych /funkcjonalność obiektów, wentylacja pomieszczeń, dla osób niepełnosprawnych, miejsc parkingowych itp./, a także odbioru i kontroli różnych obiektów /Stacja Diagnostyczna PPKS, Centrum Powiadamiania Ratunkowego, Sklep Samoobsługowy BIEDRONKA, budynek biurowo-socjalny firmy KOMBUD, budynek drukarni TEJO/.

Komenda Powiatowa Policji /w skrócie: KPP/ jako nowa struktura organizacyjna powstała na początku 1999 roku. W zakresie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców dotyczącego zjawisk o charakterze przestępczym zauważalne są niekorzystne trendy. W okresie 1995-2002 nastąpił wzrost ogólnej liczby zarejestrowanych przestępstw z 894 do 1801 /dynamika 101,5 %/. W strukturze przestępczości pospolitej przeważa przestępczość kryminalna, zwłaszcza przeciwko mieniu, tj. związana głównie z kradzieżami, włamaniami i rozbojami /60 % wszystkich zająć o charakterze kryminalnym i 43 % ogółu popełnionych przestępstw/. Są to najpospolitsze i najdokuczliwsze zarazem dla mieszkańców kategorie przestępstw. Najliczniejszą grupę przestępstw stanowią włamania do piwnic i kradzieże mienia. Liczba przestępstw kryminalnych wzrosła z 775 w 1995 r. do 1294 w 2002 r. /wzrost o 67 %/. Przestępstwa te stanowią aż 72 % ogólnej liczby popełnianych przestępstw. Rośnie liczba interwencji w miejscach publicznych oraz domowych. Nasila się też przestępczość związana z alkoholizmem, a także wandalizm.

Znaczny udział ujawnionych wykroczeń stanowią wykroczenia w ruchu drogowym (90% ogólnej liczby nałożonych mandatów karnych i około 60% wniosków o ukaranie do Kolegium). Stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym pogarsza się w związku z powiększającą się liczbą pojazdów mechanicznych na drogach, a także ze złym stanem technicznym dróg.

Liczba wypadków drogowych wykazywała się sporą dynamiką w latach 1996-2000 /wzrost z 18 do 60 zająć tego typu przestępstw/, jednakże w roku 2001 ich liczba zmalała o połowę w porównaniu z rokiem poprzednim. Rok 2002 zaznaczył się kolejnym trendem wzrostowym /zarejestrowano 39 wypadków drogowych/. Zaznaczyć jednak należy, że liczba przestępstw drogowych rośnie dużo wolniej aniżeli liczba aut poruszających się po drogach i ulicach miasta.

W Ławie za ulice najbardziej zagrożone występowaniem zdarzeń drogowych uważa się:

ul. Kopernika,

ul. 1-go Maja,

ul. Sobieskiego,

ul. Niepodległości,

ul. Kościuszki.

Tab. 19. Przestępczość w Ławie w latach 1995-2002

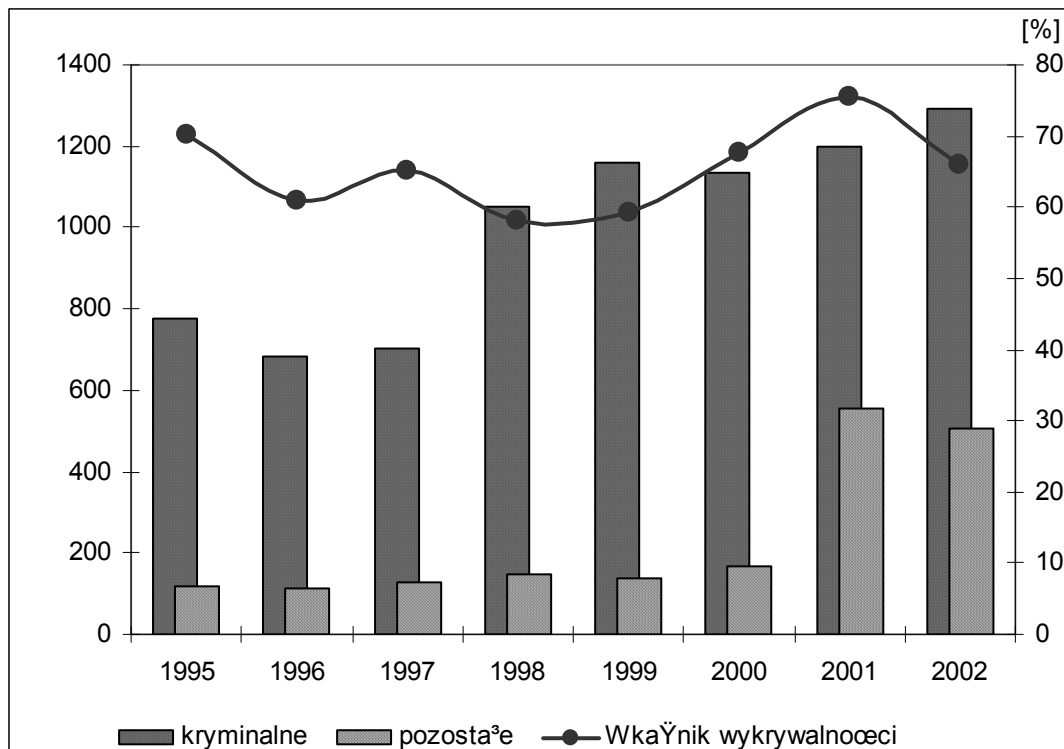
Rok	Liczba przestępstw			Wskaźnik wykrywalności
	ogółem	pozostałe	kryminalne	
1995	894	119	775	70,1
1996	795	112	683	60,8
1997	827	126	701	65,1
1998	1200	149	1051	58,2
1999	1296	136	1160	59,2
2000	1299	166	1133	67,6
2001	1755	556	1199	75,5
2002	1801	507	1294	65,9
1995=100	201,5	426,1	167,0	-

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Ławie

Wskaźnik wykrywalności przestępstw charakteryzuje się dosyć znacznymi fluktuacjami. W 2002 r. wyniósł on 65,9 %, podczas gdy w 1995 r. – 70,1%. Tym niemniej najniższą jego wartość zanotowano w 1998 r. /58,2 %/, a najwyższą w 2001 r. /75,5 %/. Godny podkreślenia jest fakt, że średni roczny wskaźnik wykrywalności przestępstw w Ławie jest wyższy aniżeli średnio dla Polski, który pod koniec lat 90. przekraczał nieznacznie 50 %.

Poprawiły się wyniki prewencyjne Komendy Powiatowej Policji. W 2000 r. policja ujawniła 14 527 wykroczeń /12 326 w roku 1999/. Najczęściej stosowane środki represji to wnioski o ukaranie do kolegium 1200 (976 w roku 1999), mandaty karne 4424 (3648) i pouczenia 8903 (7702).

Z uwagi na usytuowanie w rejonie służbowym KPP w Ławie zarówno Aresztu Śledczego, jak i Zakładu Karnego na służbie prewencyjnej ciąży obowiązek realizacji konwojów.

Ryc. 17. Liczba przestępstw i wskaźnik wykrywalności w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Miasta w Ławie

Kolejną instytucją dbającą o bezpieczeństwo publiczne jest Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej /PSP/. Jednostka ta oprócz sprzętu gaśniczego posiada samochody do ratownictwa technicznego, wodnego, chemiczno-ekologicznego, a także podnośniki hydrauliczne i automatyczne oraz sprzęt pływający w postaci łodzi i pontonu.

Liczba interwencji PSP, pomimo pewnych fluktuacji, charakteryzuje się ciągłą tendencją wzrostową. W latach 1993-2002 zwiększyła się ona z 51 do 305 /wzrost o 600 %/. Największy udział w tak dużym wzroście mają zagrożenia miejscowe (komunikacyjne, chemiczne, inne), których liczba wzrosła z 10 do 181 interwencji /wzrost z 20 % do 60 % ogółu interwencji PSP/. Liczba interwencji w zakresie pożarów, z którymi głównie kojarzona jest straż pożarna, także charakteryzuje się dużą dynamiką /wzrost z 34 do 120, tj. o ponad 350 %/, ale ich udział w ogólnej liczbie interwencji PSP zmalał z 67 % /1993 r./ do 39 % /2002 r./. Ponadto co roku straż odnotowuje kilka przypadków fałszywych alarmów /1-4 przypadki rocznie/.

W zakresie bezpieczeństwa obywateli, przestrzegania spraw czystości i porządku, handlu obwoźnego itp. ważną rolę odgrywa straż miejska. Na przestrzeni lat 1995-2002 liczba interwencji spadła z 1548 do 647 /o 58 %/. Najwięcej interwencji Straż Miejska podejmuje w zakresie bezpieczeństwa i porządku w komunikacji /parkowanie w miejscach niedozwolonych, trawniki, chodniki, miejsca niewyznaczone, tarasowanie wyjazdu itp./, których w 2002 r. zanotowano 355 /przy 824 w 1995 r./, co stanowi ok. 55 % ogółu interwencji. Na kolejnym miejscu lokują się interwencje w zakresie porządku i spokojowi publicznemu /102 zajścia w 2002 r./, które stanowią ok. 16 % wykroczeń.

Tab. 20. Wykaz interwencji Straży Miejskiej w Iławie w latach 1995-2002 z podziałem na główne kategorie

Wykroczenie przeciwko:	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Porządkowi i spokojowi publicznemu	249	344	391	217	144	121	108	102
Bezpieczeństwu osób i mienia	259	129	176	53	38	29	38	31
Bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	824	786	1003	879	904	412	382	355
Zdrowiu	119	74	60	16	31	21	22	66
Obyczajowości	-	4	8	4	4	1	2	1
Urządzeniom użytku publicznego	97	226	211	244	236	109	86	90
Razem	1548	1563	1849	1413	1357	693	638	647

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

2.2.2.3. Wartości środowiskowe i kulturowe

Waloryzacja środowiska przyrodniczego Iławy wskazuje na dobre warunki przyrodnicze dla rozwoju gospodarczego /zwłaszcza dla turystyki/. Z ogólnej powierzchni 2188 ha /stan na 01.01.2003 R./ użytki rolne stanowią 773 ha /35,3 %/, w tym grunty orne 497 ha, trwale użytki zielone /łąki i

pastwiska/ 261 ha. Duży jest udział lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych, które stanowią 320 ha /14,6 %/, z czego 33,1 ha /11 %/ stanowi własność miasta. Na terenie Iławy znajdują się 34 pomniki przyrody. Zieleńce zajmują 2,3 ha, natomiast tereny zieleni osiedlowej 37,5 ha /razem 39,8 ha, tj. 1,8 % ogólnej powierzchni miasta/.

Fot. 3 i 4. Iława jest miastem atrakcyjnym o każdej porze roku - koloryt jesieni pogłębia jej urodę.

Duży jest także udział wód, które zajmują 365 ha /16,7 % powierzchni miasta/. Składają się na to grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi /294 ha/ oraz pod wodami powierzchniowymi stojącymi /71 ha/. Nieużytki stanowią 50 ha /2,3 ha/, natomiast pozostałe tereny to grunty zabudowane i zurbanizowane. Zajmują one łącznie 678 ha, co stanowi 31 % powierzchni miasta, z czego tereny mieszkalne 264 ha /12,1 % powierzchni miasta/, tereny komunikacyjne 166 ha /7,5 %; w tym drogi 138 ha – 6,3 %/, tereny przemysłowe 102 ha /4,7 %/, inne tereny zabudowane 100 ha /4,6 %/.

W 1993 r. w okolicach Iławy powstał Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego o powierzchni 25.280 ha. Jego granice sąsiadują z północno-zachodnią częścią miasta, przez co ograniczony został w tym kierunku rozwój przestrzenny miasta. Fakt powstania parku podniósł jednak rangę miasta jako ośrodka turystycznego.

Do najistotniejszych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Iławy zaliczyć należy:

- gotycki kościół p.w. Przemienienia Pańskiego przy ul. Kościelnej; powstały w latach 1317-1325,
- neobarokowy ratusz z XIX w., przy ul. Niepodległości,
- neogotycki dworzec kolejowy z XIX w., ul. Dworcowa,
- pałacyk neoklasycystyczny, ul. Kościuszki,
- dworek secesyjny, ul. Sienkiewicza,
- neoklasycystyczna hala miejska, w której obecnie mieści się kino, ul. Niepodległości,
- wieża ciśnień w stylu neogotyckim z 1905 r., ul. 1-go Maja

Pełną list obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta Iławy przedstawia tabela 56 (rozdział 2.4.2.1).

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

1. Miasto Iława – grodzisko z wczesnego średniowiecza, położone na wyspie Wielka Żuława, wpisane do rejestru zabytków pod numerem 105 z dnia 3. 11. 1986 r.

Dokładnego rozpoznania wymaga północna część terytorium miasta, ze względu na istniejące archiwalne dane i wyniki wstępnych badań powierzchniowych - strefa ta podlegała intensywnym procesom osadniczym a w chwili obecnej stanowi teren różnorodnych inwestycji.

Należy się liczyć z nowymi odkryciami interesujących i ważnych stanowisk, które trzeba będzie przebadać wykopaliskowo.

2.2.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna obejmuje system edukacji, ochronę zdrowia i opiekę społeczną, oraz kulturę, sport i kulturę fizyczną.

2.2.3.1. System edukacji

Ława jest miastem stwarzającym dzieciom i młodzieży, a także dorosłym, pełną ofertę edukacyjną na poszczególnych szczeblach nauczania. System edukacji jest tu bowiem oparty zarówno o szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie, jak i szkolnictwo wyższe.

Edukacja i wychowanie w Ławie w zakresie podstawowym i gimnazjalnym realizowane jest przez trzy szkoły podstawowe oraz dwa gimnazja. Zasób szkół podstawowych w latach 1995-2002 zmalał o dwie szkoły /z 5 do 3/, w których /w wyniku reformy szkolnictwa w 01.10.1999 r./ z kolei utworzone zostały gimnazja. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych zmalała w tym czasie dwukrotnie /ze 197 do 100/, co jest zgodne z kształtującą się obecnie sytuacją demograficzną. Liczba uczniów w szkolnictwie podstawowym i gimnazjalnym /łącznie/ spadła z 5024 /w roku szkolnym 1995-1996/ do 4138 /w roku 2002-2003/, tj. o 18 %. W 1995 r. w szkołach podstawowych uczyło się 5024 uczniów, natomiast w 1999 r. – 4322. Od tego roku nastąpił zwiększony odpływ uczniów, bowiem już w 2000 r. było ich zaledwie 2884. Obecna liczba uczniów kształtuje się na poziomie 2,6 tys. Spowodowane to oczywiście było powołaniem do życia gimnazjów, które przejęło uczniów klas starszych (kl. VII-VIII). Liczba oddziałów w gimnazjach szybko rosła w latach 1999-2002 /z 24 do 64, czyli 2,5-krotny wzrost/, na co miało wpływ przejmowanie kolejnych roczników uczniów, a jednocześnie nie było jeszcze absolwentów gimnazjów /trzyletni tryb nauczania/. Ich liczba wzrosła w tym czasie z 606 do 1673. Jednakże już w roku szkolnym 2002-2003, kiedy to pierwszy rocznik gimnazjalistów opuścił mury gimnazjalne, zauważalny jest spadek uczniów w gimnazjach /o 131 osób/, bowiem dopływ uczniów ze szkół podstawowych nie skompensował liczby absolwentów. Wpłynęło to także na zmniejszenie liczby oddziałów w gimnazjach o cztery klasy /do 60 oddziałów/. Liczba absolwentów szkół podstawowych utrzymywała się średnio na poziomie 600-700 uczniów, jednakże w roku 2000-2001 nastąpił wzrost tej liczby do ok. 1100 uczniów.

Liczba uczniów zarówno w szkołach podstawowych, jak i gimnazjach, przypadających na jeden oddział na przestrzeni analizowanych tu lat /1995-2002/ pozostaje zbliżona i wynosi ok. 25,5-26 uczniów na jedną klasę. Na jedno pomieszczenie do nauczania przypada średnio nieco ponad 33 uczniów. Rośnie stopień wyposażenia szkół w pracownie komputerowe. Pierwszą oddano do użytku w 1998 r., natomiast według stanu na 2002 r. pracowni tego typu jest 7.

Liczba nauczycieli w okresie 1997-2002 wykazuje powolną, aczkolwiek stałą, spadającą tendencję /z chwilowym wzrostem w 2001 r./. W tym czasie spadła ona z 312 do 289 nauczycieli /spadek o 23 osoby/. Na 1 nauczyciela przypada obecnie 17 uczniów zarówno w szkolnictwie podstawowym, jak i gimnazjalnym.

W zakresie szkolnictwa średniego funkcjonują trzy zespoły szkół /Zespół Szkół Ogólnokształcących, Zespół Szkół im. Konstytucji 3 Maja, Zespół Szkół im. Bohaterów Września 39 roku/. W ramach powyższych szkół istnieje 25 różnych typów szkół /licea ogólnokształcące, licea zawodowe, technika 5-cio i 3-letnie, zasadnicze szkoły zawodowe/, chociaż w poprzednich latach ich liczba nie przekraczała 13-15 szkół. Jest to wynikiem wzrostu oferty nauczania liceów i techników, które starają się wprowadzać nowe profile nauczania, dostosowane zarówno do osób młodych /po szkołach podstawowych i gimnazjach/, jak i osób pracujących, którzy pragną podnieść swoje kwalifikacje.

Liczba uczniów w latach 1995-2001 odznaczała się stałą tendencją wzrostową, z poziomu 3404 do 3812 uczniów /o 408 uczniów, tj. 12%/. W roku szkolnym 2001/2002 zanotowano wyraźny spadek, ale było to głównie spowodowane przerwą w ciągłości naboru do szkół średnich, bowiem po

powstaniu gimnazjów, nastąpiła roczna przerwa, dopóki murów gimnazjów nie opuścili pierwsi absolwenci. Nastąpił wówczas spadek do 2953 uczniów. Obecnie /rok szkolny 2002/2003/ w szkołach średnich na terenie Ławy uczy się 3015 uczniów.

Liczba nauczycieli zatrudnionych w szkolnictwie średnim /w przeliczeniu na pełne etaty/ była ściśle skorelowana z liczbą uczniów. W roku szkolnym 1999/2000 było ich 206, w 2000/2001 – 216 /wzrost o 158 uczniów w porównaniu z rokiem poprzednim/, natomiast w roku 2001/2002 – 181 /w związku z roczną przerwą w dopływie uczniów/. Obecny stan zatrudnienia to 204 nauczycieli /stan na rok 2002/2003/. Na jeden pełny etat nauczycielski przypada obecnie 15 uczniów.

Fot. 5 i 6. Iława zawsze stawiała na rozwój różnych form i typów szkolnictwa.

Tab. 21. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne w Iławie w latach 1995/96-2002/03

Rok szkolny	Szkoły podstawowe			Gimnazja			Liczba nauczycieli (Sz.Podstawowe +Gimnazja)
	ogółem	liczba oddziałów	Liczba uczniów	ogółem	liczba oddziałów	liczba uczniów	
1995/1996	5	197	5024	-	-	-	317
1996/1997	5	194	4884	-	-	-	306
1997/1998	5	195	5065	-	-	-	312
1998/1999	5	166	4322	-	-	-	303
1999/2000	3	137	3561	2	24	606	301
2000/2001	3	113	2884	2	44	1233	272
2001/2002	3	107	2725	2	64	1673	296
2002/2003	3	100	2596	2	60	1542	289

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

Tab. 22. Szkolnictwo ponadpodstawowe w Iławie w latach 1994/95-2002/03

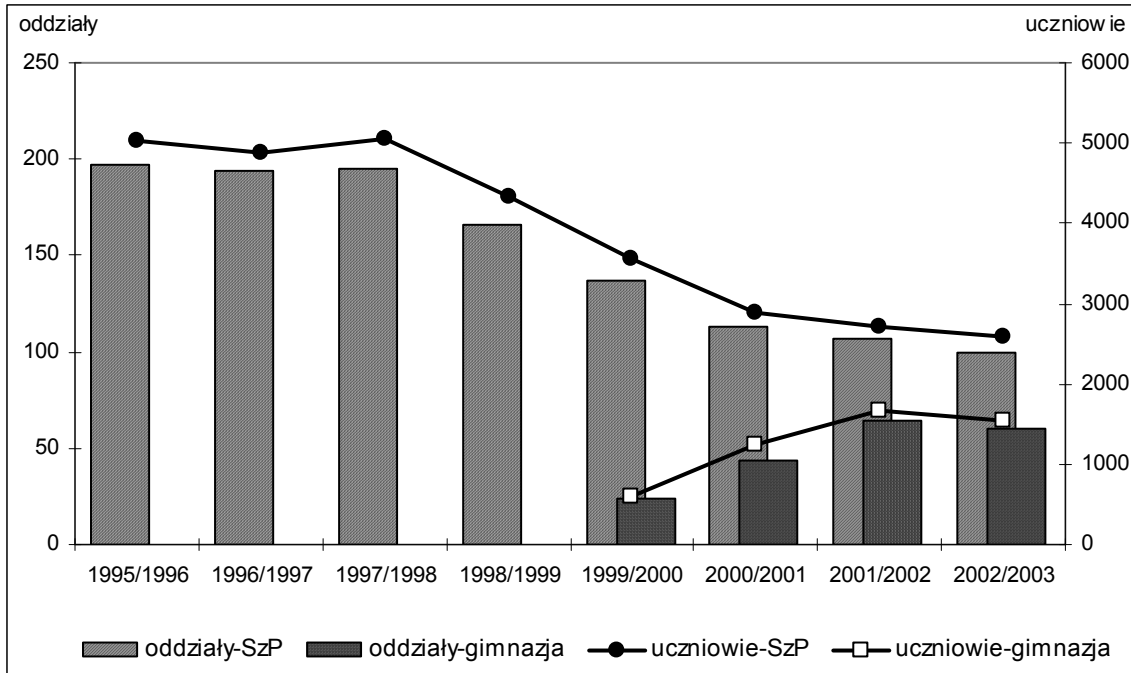
Rok szkolny	Ilość typów szkół ponadpodstawowych	Uczniowie
1994/1995	13	3404
1995/1996	14	3487
1996/1997	12	3511
1998/1999	15	3598
1999/2000	13	3654
2000/2001	15	3812
2001/2002	14	2953
2002/2003	25	3015

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

Szkolnictwo wyższe reprezentowane jest w Iławie przez filię Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku. Zainaugurowała ona swą działalność w październiku 1998 r. Jednym z organizatorów filii był min. prof. dr hab. Bronisław Jastrzębski. Szkoła ta funkcjonowała początkowo jako placówka filialna. W 1999 r. Prezydium Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego pozytywnie zaopiniowało utworzenie w Iławie Wydziału Zamiejscowego Wyższej Szkoły im. Pawła Włodkowica w Płocku i uruchomienie studiów licencjackich na kierunku administracja. W 2001 r. wydział przekształcono w filię Szkoły im. P. Włodkowica. Liczba corocznego naboru słuchaczy filii iławskiej jest zmienna. W roku akademickim 1999/2000 studiowało tu 395 osób /z czego 38 w trybie dziennym/, w roku 2000/2001 – 260 osób /20 w trybie dziennym/, w 2001/2002 r. – 244 studentów /52 w trybie dziennym/, natomiast obecnie /tj. w roku 2002/2003/ – 381 studentów /52 w trybie dziennym/. Największym zainteresowaniem cieszy się administracja /182 osoby/ i pedagogika /180 osób/, natomiast informatykę wybrało 45 studentów. Na studiach podyplomowych znajduje się obecnie 45 słuchaczy. Kadra naukowa liczy 51 wykładowców, z czego 22 profesorów, 23 doktorów oraz 6 magistrów.

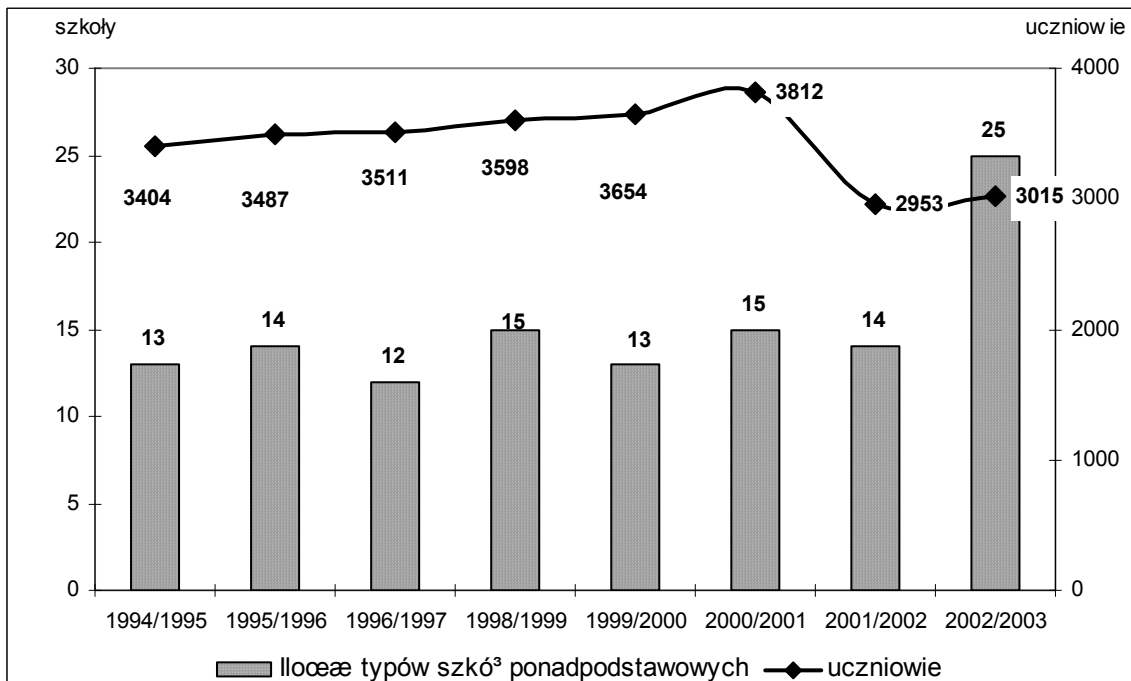
W Iławie funkcjonuje 6 przedszkoli, w których opiekę znajduje ok. 60 % dzieci. W wieku 6 lat objętych tą formą wychowania jest 100 % dzieci, natomiast w wieku 3-5 lat ok. 45 %.

Ryc. 18. Szkoły podstawowe i gimnazja oraz liczba uczniów w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

Ryc. 19. Szkoły ponadpodstawowe i liczba uczniów w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

2.2.3.2. Ochrona zdrowia

Na bazę materialną Zespołu Opieki Zdrowotnej /ZOZ/ w Iławie składa się szpital i dwie przychodnie rejonowe, a całość uzupełniają poradnie specjalistyczne.

Szpital zlokalizowany w Iławie ma rangę szpitala powiatowego, a więc obsługuje ludność z terenu całego powiatu iławskiego. Funkcjonują w nim cztery oddziały: wewnętrzny, chirurgii ogólnej, chirurgii urazowej i położniczo-ginekologiczny. Główny budynek szpitala pochodzi z początku XX wieku i obecnie nie spełnia w całości wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej „w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej” (Dz.U. nr 74, poz. 366 z 1992 r. z późn. zm.). W związku z tym opracowany został plan dostosowawczy, którego realizacja rozłożona została do roku 2005 i pociągnie za sobą konieczność przeprowadzenia kapitalnych remontów poszczególnych oddziałów. W bieżącym roku /2003/ oddane zostało do użytku nowe skrzydło szpitala, w którym mieści się Izba Przyjęć i Oddział Nadzoru Kardiologicznego, a docelowo mieścić się tu będzie także Szpitalny Oddział Ratunkowy. Dwie kondygnacje nowego skrzydła /obecnie w stanie surowym/ mieścić będą Trakt Porodowy, Blok Operacyjny oraz Centralną Sterylizację.

Liczba personelu medycznego szpitala to ogółem 364 osoby /stan na 17.06.2003 r./, w tym liczba lekarzy – 61 osób, pielęgniarek – 181, położnych – 38. Pozostały personel liczy 187 osób.^{xvi} Liczba etatów oraz osób zatrudnionych w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Iławie w latach 1997 – 2002 corocznie malała. W tym czasie zatrudnienie spadło o ponad 280 osób, co związane było głównie z wydzieleniem się podstawowej opieki zdrowotnej oraz przychodni specjalistycznej, a także ze zmniejszeniem obsady w pracowniach diagnostycznych. Sprzęt medyczny, użytkowany w szpitalu, w większości jest sprzętem kilkunastoletnim, w znacznej mierze już wyeksploatowanym. Ponadto szpital posiada 308 łóżek, co oznacza, że na jedno łóżko przypada 295 mieszkańców powiatu iławskiego /w 1997 r. – 257 osób/.

W mieście działa także przychodnia kolejowej służby zdrowia oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Przy szpitalu funkcjonuje ponadto pogotowie ratunkowe.

Liczba udzielonych porad lekarskich w skali roku wynosi ok. 113-114 tys. /lata 2001-2002/. Ilość zachorowań kształtuje się na poziomie 76-79 tys. Główne przyczyny umieralności to schorzenia onkologiczne, choroby układu krążenia, przewlekłe choroby układu oddechowego.

Zabezpieczenie w placówki farmaceutyczne /apteki/ uległo zdecydowanej poprawie. W 1990 r. działały tu tylko dwie apteki, w 1995 r. – 6, natomiast od 2000 r. już 10. Tak duży przyrost spowodował znaczne obniżenie liczby ludności przypadającej na 1 punkt apteczny. Obecnie na 1 placówkę farmaceutyczną przypada statystycznie nieco ponad 3 tys. osób.

Liczba osób przypadająca na 1 lekarza w 1998 r. wynosiła w mieście 375 osób, natomiast w 2002 r. – 450 osób. Biorąc pod uwagę fakt objęcia ochroną zdrowotną również osoby zamieszkujące teren powiatu, należy uznać obecny poziom zatrudnienia w służbie zdrowia za niewystarczający dla pełnego zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Impulsem przemawiającym na korzyść zwiększenia zatrudnienia powinna być także struktura wieku, która wskazuje na powolny proces starzenia się ludności miasta, w związku z czym zapotrzebowanie na tego rodzaju usługi wzrośnie.

Tab. 23. Personel medyczny w Iławie w latach 1990-2003

Rok	Lekarze	Stomatolodzy	Pielęgniarki	Lekarze	Stomatolodzy	Pielęgniarki
	w liczbach bezwzględnych			na 10 tys. ludności		
1990	77	20	230	24,3	6,3	72,4
1991	79	20	220	24,6	6,2	68,5
1992	83	17	222	25,8	5,3	69,0
1993	84	17	219	25,9	5,2	67,6
1994	90	16	225	27,7	4,9	69,2
1995	80	15	226	24,4	4,6	69,0
1996	85	16	227	25,8	4,9	68,8
1997	88	15	226	26,5	4,5	68,1
1998	89	13	208	26,7	3,9	62,4
2003*	75	b.d.	201	22,1	b.d.	59,1

* dane dla szpitala powiatowego oraz przychodni miejskich

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Iławy oraz WUS Olsztyn

Tab. 24. Baza materialna służby zdrowia w Ławie w latach 1990-2002

Rok	Przychodnie		Łóżka w szpitalach		Apteki	
	ogółem	liczba ludności na 1 punkt	Ogółem	liczba ludności na 1 łóżko	ogółem	liczba ludności na 1 punkt
1990	7	4536	368	86,3	2	15875
1991	7	4591	368	87,3	3	10713
1992	7	4597	329	97,8	4	8045
1993	7	4627	329	98,5	5	6478
1994	b.d.	b.d.	329	98,9	5	6500
1995	b.d.	b.d.	321	102,2	6	5467
1998	4	8336	304	109,7	9	3705
1999	5	6705	b.d.	b.d.	9	3725
2000	3	11262	b.d.	b.d.	10	3379
2002	2	16925	308	126,1	10	3885

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Miasta Ławy oraz WUS Olsztyn

2.2.3.3. Opieka społeczna

Listę powodów, wedle których przyznawana jest pomoc społeczna, reguluje ustawa o pomocy społecznej. Zalicza się do niej: 1 – ubóstwo, 2 – sieroctwo, 3 – bezdomność, 4 – potrzeba ochrony macierzyństwa, 5 – bezrobocie, 6 – niepełnosprawność, 7 – długotrwała choroba, 8 – bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, 9 – alkoholizm, 10 – narkomania, 11 – trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, 12 – klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną ulega stopniowemu wzrostowi. Ten trwały trend został zapoczątkowany w 1999 r., bowiem we wcześniejszych latach zauważalne są niemal coroczne fluktuacje /naprzemiennie wzrost i spadek zarówno rodzin, jak i osób objętych pomocą/. W roku 1999 zjawisko to pozostawało na najniższym poziomie w analizowanym okresie /1995-2002/, bowiem liczba rodzin objętych pomocą społeczną wyniosła wówczas 1798 /5903 osób w rodzinach/. Od tego czasu zaobserwować można stałą linię wzrostową. W 2000 r. pomocą społeczną było objętych 1972 rodziny /6376 osób/, w 2001 r. 2508 rodzin /7686 osób/, a w 2002 r. 2886 rodzin /9036 osób/. Dynamika w latach 1999-2002 dotycząca rodzin objętych pomocą społeczną wyniosła więc 60,5 % /wśród osób dynamika wyniosła 53 %/.

Tab. 25. Liczba rodzin i osób, którym przyznano świadczenie z zakresu pomocy społecznej w Ławie w latach 1995-2002

Rok	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin
1995	2049	7694	2166
1996	2168	9740	2254
1997	1693	5916	1800
1998	1733	6515	2006
1999	1567	5903	1798
2000	1426	6376	1972
2001	1377	7686	2508
2002	1718	9036	2886

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Ławie

Tab. 26. Świadczenia pomocy z zakresu zadań zleconych MOPS w Ławie w latach 1995-2002

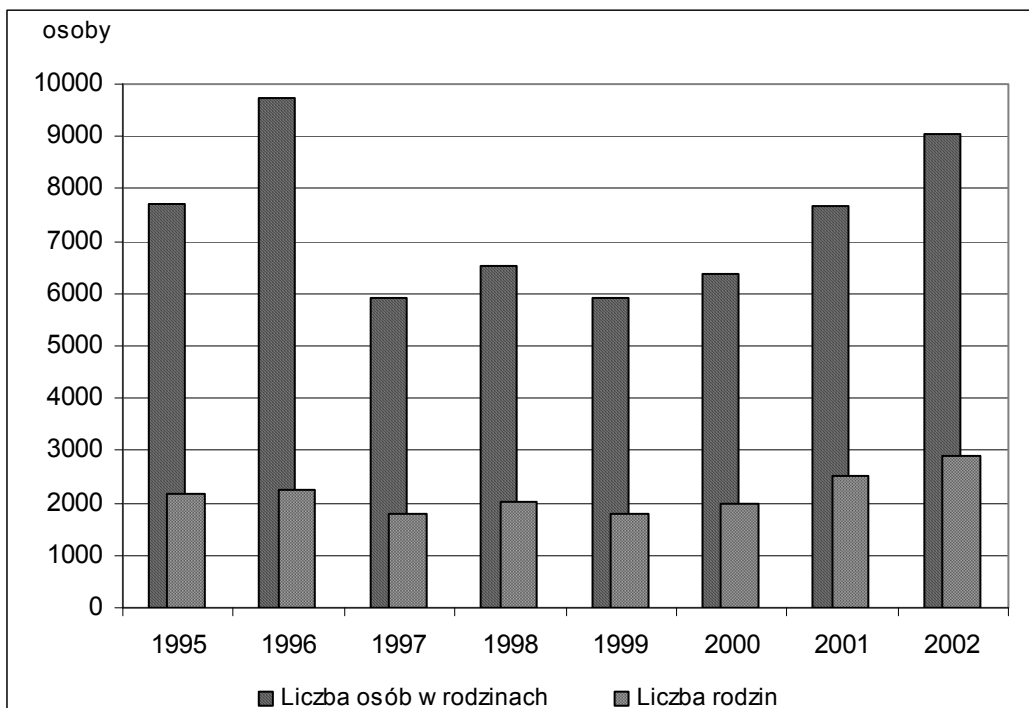
Rok	Liczba świadczeń - ogółem	Kwota świadczeń w [zł]	Średnio 1 świadczenie w [zł]
1995	9600	1136851	118
1996	7947	1161469	146
1997	7204	1257833	175
1998	12137	1629486	134
1999	14969	1842133	123
2000	14550	2042367	140
2001	14436	2264474	157
2002	16855	2599516	154

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Ławie

Tab. 27. Świadczenia pomocy z zakresu zadań własnych MOPS w Ławie w latach 1995-2002

Rok	Liczba świadczeń - ogółem	Kwota świadczeń w [zł]
1995	86990	368595
1996	111593	574609
1997	72888	579623
1998	123064	709394
1999	119766	769716
2000	116387	762705
2001	119718	802161
2002	133761	858306

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Ławie

Ryc. 20. Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Ławie

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej udziela pomocy w formie: zasiłków pieniężnych; pomocy w naturze; pomocy w formie usług: opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych,

obiadowych, wypożyczenia i naprawy sprzętu rehabilitacyjnego, transportowych dla osób niepełnosprawnych; poradnictwa prawnego; poradnictwa psychologicznego; pracy socjalnej.

W ramach form pomocy z zakresu zadań zleconych liczba świadczeń w 2002 r. wyniosła 16,9 tys. na łączną kwotę 2,6 mln zł. Średnia wysokość jednego świadczenia wyniosła 154 zł. Dla porównania można przytoczyć dane z 1995 r., kiedy to udzielono 9,6 tys. na kwotę 1,1 mln zł., czyli średnio 118 zł na jedno świadczenie. W latach 1995-2002 nastąpił więc wzrost liczby świadczeń o 76 %, natomiast kwota którą przeznaczono na świadczenia wzrosła o 129 %. Przeciętna kwota jednego świadczenia wzrosła o 36 zł /30 %/. Największą kwotę pochłaniają świadczenia w zakresie rent socjalnych /3138 świadczeń/ na które w 2002 r. wydano 1,2 mln zł /tj. 48 % ogólnej kwoty przeznaczonej na pomoc socjalną/, czyli 395 zł na jedno świadczenie. Jednakże najwięcej świadczeń w 2002 r. udzielono w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego – 5584, chociaż kwota wydatkowana na tę formę pomocy była raczej niewielka /51,7 tys. zł/. Znaczne kwoty wydatkowane były na: zasiłki stałe /404,5 tys. zł – 16 % ogólnej kwoty/, zasiłki okresowe /226,9 tys. zł – 9 %/, zasiłki stałe wyrównawcze /150,2 tys. zł – 5,8 %/ oraz składki ZUS /146,1 tys. zł – 5,6 %/.

W ramach form pomocy w zakresie zadań własnych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Iławie udzielił w 2002 r. – 133,8 tys. świadczeń na kwotę 858,3 tys. zł. Z ogólnej liczby udzielonych świadczeń aż 86,4 tys. /65 %/ stanowiły posiłki, w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole – 68,5 tys. /80 % udzielonych posiłków/, na które przeznaczono 144,6 tys. zł /16,9 % ogółu środków przeznaczonych na zadania własne/. Drugą w kolei kategorią, pod względem liczby udzielonych świadczeń były usługi opiekuńcze – 46 tys. świadczeń /34,4 %/, na łączną kwotę 536 tys. zł /62,4 % ogółu środków/. Łączna kwota przeznaczona na świadczenia w zakresie zadań zleconych i własnych w 2002 r. wyniosła blisko 3,5 mln zł, z czego 75 % ogólnej kwoty zostało zużytkowane na zadania zlecone.

2.2.3.4. Kultura i sport

Działalność kulturalna w Iławie prowadzona jest na wielu płaszczyznach począwszy od organizacji i koordynacji imprez kulturalnych poprzez upowszechnianie wiedzy i kultury, do zaspokajania potrzeb czytelniczych mieszkańców miasta. Podobnie jak w wielu innych miejscowościach przed 1990 rokiem, ten obszar działalności był rozdzielony pomiędzy Miejską Bibliotekę Publiczną i Miejski Dom Kultury. W 1995 uchwałą Rady Miasta Iławy powołano Iławskie Centrum Kultury, które przejęło kompetencję i zadania domu kultury i biblioteki. W roku 2000 na mocy uchwały Rady Miasta powołano Iławskie Centrum Kultury i Sportu, w skład którego weszło Iławskie Centrum Kultury i Centrum Sportu i Rekreacji.

Główny kierunek rozwoju miasta – turystyczny – wymusił zmianę formuły działalności ICKiS, która od roku 2000 nastawiona jest na organizację przedsięwzięć ponadlokalnych, imprez masowych oraz na szkolenie dzieci i młodzieży w różnych dyscyplinach sportowych i kulturalnych.

W skład bazy materialnej ICKiS wchodzi:

- Stadion Miejski;
- Amfiteatr Miejski im. Louisa Armstronga;
- Miejska Hala Sportowo-Widowiskowa;
- budynek Biblioteki Miejskiej;
- budynek Domu Kultury;

- nieruchomości, w której mieści się kino miejskie „X Muza”;
- dwie plaże miejskie /przy ul. Chodkiewicza i ul. Kajki/;
- baza postojowa statku „ILAVIA” – Ośrodek Doświadczalny Politechniki Gdańskiej.

Zadania statutowe ICKiS realizowane są w działach: kultura, sport i biblioteka miejska.

W sferze kultury w latach 2000-2002 działało 14 zespołów artystycznych i kół zainteresowań, które skupiały 422 osoby w 2000 r., 450 w 2001 r. i 430 w 2002 r. Stałe formy pracy to m.in.: sekcja rzeźby, sekcja szachowa, sekcja plastyczna, teatralne, zajęcia tańca towarzyskiego, zespół tańca disco, zespół wokalny, klub modelarski, aerobik, zespoły rockowe, i inne.

Wiodącymi imprezami kulturalnymi ICKiS są: 1 – Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego „Old Jazz Meeting – Złota Tarka”; 2 – Festiwal Piosenki Żeglarskiej /Jeziorak Shanties Meeting/; 3 – Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej; 4 – cykl koncertów „Lato w Iławie”; 5 – Jarmark Sztuki Ludowej.

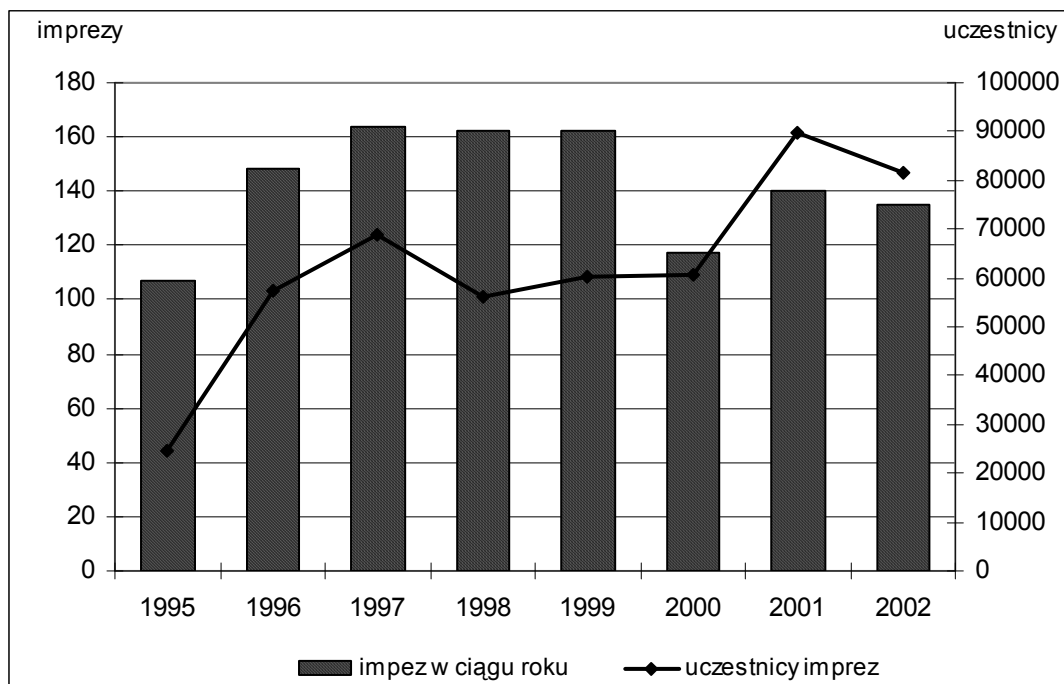
Liczba imprez organizowanych w ciągu roku przez ICKiS, wynosiła 117 w 2000 r. /60 486 uczestników/, 140 w 2001 r. /89 561 uczestników/ i 135 w 2002 r. /81 604 uczestników/. Daje to średnio ponad 10 imprez miesięcznie.

W zakresie działalności kulturalnej z ICKiS współpracują także różne organizacje i stowarzyszenia: Stowarzyszenie Śpiewacze „CAMERATA”, Młodzieżowa Orkiestra Dęta, Stowarzyszenie Twórców Kultury Regionu Iławskiego, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Iławskiej, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”, Spółdzielczy Dom Kultury „Polanka”, Państwowa Szkoła Muzyczna.

Tab. 28. Liczba imprez organizowanych przez ICKiS oraz liczba uczestników w latach 1995-2002

Rok	Liczba imprez w ciągu roku	Uczestnicy imprez	Liczba zespołów oraz kół zainteresowań	Liczba członków kół zainteresowań
1995	107	24478	13	374
1996	148	57302	23	398
1997	164	69023	15	310
1998	162	55964	11	321
1999	162	60442	13	358
2000	117	60486	14	422
2001	140	89561	14	450
2002	135	81604	14	430

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 21. Liczba imprez oraz uczestników w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie

Fot. 7 i 8. Ława ma znaczne osiągnięcia także w nowoczesnym budownictwie sportowym i kulturowym

Strategia rozwoju miasta Iławy

Tab. 29. Najważniejsze imprezy odbywające się na terenie PKPI i otuliny w sezonie wiosenno-letnim

L.p.	Rodzaj imprezy	Miejsce	Miesiąc	Organizator
1	Mistrzostwa Polski Poczty Polskiej w Halowej Piłce Nożnej	Iława	Marzec	ICKiS
2	Mistrzostwa Polski w Halowej Piłce Nożnej SOK	Iława	Marzec	ICKiS
3	Turniej o Puchar Wiosny w Koszykówce i Halowej Piłce Nożnej	Iława	Kwiecień	ICKiS
4	Ogólnopolski Turniej Piłki Siatkowej Dziewcząt	Iława	Maj	ICKiS
5	Agro-Piknik	Szałkowo	Maj	Karczma "U Barana"
6	Ogólnopolski Zjazd Motocykli Zabytkowych	Iława	Maj/Czerwiec	TKKF Sekcja Motocykli Zabytkowych i ciężkich "Boxer"
7	Memoriał Biegowy im. Antoniego Gierszewskiego	Iława	Maj	ICKiS, Miejski Związek Sportowy
8	Regaty o Puchar Wójta	Jez. Jeziorak	Maj	GOK - Gmina Iława, Stowarzyszenia na rzecz Szalkowa i Siemian
9	Biegi Kaperskie	Iława	Maj-Wrzesień, w każdą drugą niedzielę kolejnego miesiąca	Tawerna "Kaper"
10	Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej	Iława	Czerwiec	ICKiS
11	Międzynarodowy Turniej Piłkarski Juniorów Miast Partnerskich z udziałem Tholen, Herborn, Gargždai i Iławy	Iława	Czerwiec	ICKiS
12	Świętojanki Szalkowskie	Szałkowo	Czerwiec	Karczma "U Barana"
13	Noc Kpiarza - Przegląd Amatorskich Zespołów Kabaretowych	Szałkowo	Czerwiec	Starostwo Powiatu Iławskiego, Sołecka Rada Szalkowa, GOK
14	Dni Iławy	Iława	Czerwiec	ICKiS
15	Mistrzostwa Polski Modeli Pływających	Jez. Jeziorak	Czerwiec	ICKiS, LOK
16	Lato w mieście - spotkania dla dzieci	Iława	Lipiec/Sierpień	ICKiS
17	Koncert "Lato w Iławie"	Iława	Lipiec/Sierpień	ICKiS
18	Regionalne Spotkania z Folklorem	Szałkowo	Lipiec	Starostwo Powiatu Iławskiego, Sołecka Rada Szalkowa, GOK Laseczno
19	Międzynarodowy Festiwal "Jeziorak Shanties Meeting"	Iława	Lipiec	ISKiS
20	Plenerowe koncerty towarzyszące Festiwalowi "Jeziorak Shanties Meeting"	Szałkowo	Lipiec	Karczma "U Barana"
21	Iławski Maraton Pływacki	Jez. Jeziorak	Lipiec	ISKiS
22	Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego "Old Jazz Meeting - Złota Tarka"	Iława	Sierpień	ICKiS, Polskie Stowarzyszenie Jazzowe
23	Plenerowe koncerty towarzyszące Festiwalowi Jazzu Tradycyjnego "Old Jazz Meeting - Złota Tarka"	Szałkowo	Sierpień	Karczma "U Barana"
24	"Regaty Pomarańczowe"	Jez. Jeziorak	Sierpień	MOS w Iławie, SSW, Starostwo Powiatu Iławskiego
25	Regaty w klasie SPLASH	Jez. Jeziorak	Sierpień	MOS w Iławie, SSW, Starostwo Powiatu Iławskiego
26	Regaty w klasie OPTYMIST	Jez. Jeziorak	Sierpień	MOS w Iławie, SSW, Starostwo Powiatu Iławskiego
27	Regaty NIVEA - Błękitne Żagle	Jez. Jeziorak	Sierpień	MOS w Iławie, SSW, Starostwo Powiatu Iławskiego
28	Iławska Fama Rock Festiwal	Iława	Sierpień	ICKiS, Młodzieżowa Rada Miasta
29	Regaty Żeglarskie o "Błękitną Wstęgę Jezioraka"	Jez. Jeziorak	Sierpień/Wrzesień	MOS w Iławie, SSW, Starostwo Powiatu Iławskiego

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z punktu Informacji Turystycznej w Iławie

Jednym z głównych zadań Iławskiego Centrum Kultury i Sportu jest organizacja imprez sportowych. Każdego roku ICKiS organizuje lub współorganizuje ok. 160 imprez sportowych. W tej liczbie zawarte są imprezy sportu szkolnego, zawody sportu kwalifikowanego /rangi ogólnopolskiej i międzynarodowej/ oraz imprezy rekreacyjne.

Najważniejsze imprezy organizowane w mieście to: Mistrzostwa Świata Modeli Pływających, Mistrzostwa Świata Modeli Redukcyjnych w klasie N S, Regaty Żeglarskie, organizacja turniejów /ogólnopolskich i międzynarodowych/ w piłce ręcznej, piłce nożnej, piłce siatkowej, tenisie stołowym, memoriał biegowy im. Antoniego Gierszewskiego, ogólnopolski mityng w skoku wzwyż i inne. Ponadto ICKiS jest inicjatorem własnych imprez, np.: Iławskie Czwartki Lekkoatletyczne, Sportowe Uczniowskie Starcia, turnieje w różnych dyscyplinach sportowych w ramach „Ferie na sportowo” itp.

W skład bazy sportowej /oprócz w/w / wchodzi także: korty tenisowe, strzelnica sportowa, boiska osiedlowe /6/, baza przyszkolna /sale gimnastyczne, boiska asfaltowe/.

W ramach rozgrywek ligowych w Iławie działają cztery kluby:

- KP Jeziorak – piłka nożna – IV liga, 5 grup młodzieżowych,
- ITR – I liga tenisa stołowego, III liga,
- MKS Zryw-Volley – siatkówka dziewcząt w 3 kategoriach młodzieżowych,
- MMKS Iława – piłka ręczna (juniorzy, młodzicy), piłka koszykowa (kadeci), ponadto działają sekcje lekkiej atletyki i triathlonu.

Inne kluby i stowarzyszenia sportowe działające w Iławie to: Iławski Klub Wioślarski /WIR/, Międzyszkolny Ośrodek Sportowy /MOS/ - szkolenie żeglarskie, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej /TKKF/, Liga Obrony Kraju /LOK/, Iławski Klub Sportu, Kultury Fizycznej i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących „Morena”. Towarzystwo Tenisa Ziemi TTZ, UKS „Return”.

Tab. 30. Działalność Biblioteki Miejskiej w Iławie w latach 1995-2002

Lata	Czytelnicy ogółem	Dzieci do 15 lat	Ogółem wypożyczenia	Zakupy książek	Zakup czasopism - tytułów	Zakupy mater. audiowiz.	Ubytki	Punkty czytelnicze -ilość czytel.
1995	7689	2651	133455	2022	84	15	840	6 -204
1996	7817	2739	137083	2510	93	7	602	4 -107
1997	7698	2551	137405	2343	109	120	710	3 -72
1998	8026	2410	128858	2418	128	14	1488	2 -41
1999	8269	2595	123844	2621	121	55	1124	2 -42
2000	7676	2505	111980	1046	113	7	997	2 -62
2001	7547	2517	111925	1450	112	3	908	2 -58
2002	7493	2514	112174	1357	110	-	794	2 -58

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

Biblioteka Miejska jest kolejnym działem ICKiS. W jej skład wchodzi następujące działy: wypożyczalnia dla dorosłych, czytelnia, oddział dla dzieci, dział gromadzenia i opracowywania zbiorów, pracownia dokumentacji, pracownia komputerowa, instruktor – metodyk, oraz filia nr 1 /przy ul. Skłodowskiej/.

Na terenie miasta działają dwa punkty biblioteczne – przy Przedsiębiorstwie Drogowo-Mostowym i w Zakładach Przemysłu Ziemiaczanego. Zbiory biblioteki na koniec 2002 r. wynosiły

93 730 woluminów, 1 868 zbiorów specjalnych /kasety video, kasety magnetofonowe, płyty kompaktowe, i 120 dokumentów elektronicznych na CD-Rom/. Poza księgozbiorem czytelnicy mieli możliwość skorzystania z ponad 110 tytułów czasopism dla dorosłych, dzieci i młodzieży. Od 1997 r. biblioteka obsługuje także czytelników niepełnosprawnych /dowożenie książek do domu/. W listopadzie 2001 r. pomiędzy Zarządem Powiatu Iławskiego i Zarządem Miasta Iławy zostało podpisane porozumienie w sprawie powierzenia zadań Powiatowej Biblioteki Publicznej dla powiatu iławskiego. Od wejścia w życie porozumienia /grudzień 2001 r./ Biblioteka Miejska pełni funkcje Biblioteki Powiatowej.

Obecną merytoryczną kadrę biblioteki tworzy zespół 11 bibliotekarzy na 10,75 etatu, oraz młodszy bibliotekarze zwiążani z funduszem PFRON /2 osoby zatrudnione na 0,5 etatu/.

Biblioteka Miejska oferuje czytelnikom bogaty księgozbiór o charakterze uniwersalnym, obejmującym beletrystykę polską i obcą; literaturę popularno-naukową; encyklopedie ogólne i specjalistyczne, słowniki, kroniki, informatory, poradniki, atlasy, przewodniki turystyczne, bibliografie.

Popularyzacja czytelnictwa odbywa się także poprzez: spotkania autorskie, wycieczki i lekcje biblioteczne, pogadanki dla dzieci i młodzieży, wystawy książek, konkursy tematyczne.

2.2.4. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH

Podsumowując stan struktury demograficznej oraz infrastruktury społecznej Iławy w oparciu o powyższą diagnozę można wskazać na mocne /pozytywne/ i słabe /negatywne/ strony miasta w tym zakresie.

Do walorów w tym względzie zaliczyć można:

- dobrą dostępność do szkół ponadpodstawowych,
- dobry stan techniczny budynków szkolnych,
- możliwość kształcenia na poziomie wyższym,
- znaczne nadwyżki siły roboczej,
- aktywną działalność w zakresie organizacji imprez sportowych i kulturalnych instytucji miejskich oraz mieszkańców zrzeszonych w różnego rodzaju sekcjach i klubach,
- względnie korzystną /choć pogarszającą się/ struktura wieku w porównaniu z innymi miastami w kraju.

Do mniej korzystnych, czy też negatywnych zjawisk należy zakwalifikować:

- wysoką stopę bezrobocia,
- niski przyrost naturalny,
- znaczny odpływ młodych i wykształconych mieszkańców miasta,
- niedostosowanie systemu kształcenia w stosunku do potrzeb,

- niski poziom opieki medycznej i społecznej,
- niski stan techniczny placówek medycznych oraz niewystarczający poziom wyposażenia w sprzęt specjalistyczny,
- niewystarczającą liczbę lekarzy specjalistów,
- skromną gamę atrakcyjnych obiektów zabytkowych.

2.3. GOSPODARKA

2.3.1. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

Zapoczątkowany w 1989 r. proces transformacji społeczno-gospodarczej wymagał głębokich przemian strukturalnych w gospodarce. Wyznacznikiem tych przemian jest rozwój przedsiębiorczości, określonej liczbą podmiotów gospodarki narodowej. Według danych rejestru REGON Iława jest dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem gospodarczym. Świadczy o tym ponad trzykrotny wzrost liczby podmiotów gospodarczych w latach 1993-2003 (od 726 do 2753 jednostek) oraz ich wysoka liczba w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (82 podmioty w 2003 r.). Należy zaznaczyć, że w latach 2001-2003 nastąpił – w wyniku nasilenia się problemów ekonomicznych kraju – niewielki spadek liczby podmiotów gospodarczych (ubyło 126 jednostek – por. tab.31).^{xvii}

Tab. 31. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon w latach 1993-2003 w Iławie

Rok	Liczba podmiotów gospodarczych
1993	726
1994	882
1995	1 371
1996	1 742
1997	1 958
1998	2 257
1999	2 449
2000	2 616
2001	2 879
2003	2 753

Źródło: Opracowanie własne na podstawie roczników statystycznych województwa olsztyńskiego (lata 1993-1998) i warmińsko-mazurskiego (lata 1989-2003)

Według ewidencji gospodarczej GUS (stan w kwietniu 2003 r.) w Iławie odnotowano 2753 podmioty gospodarcze, z czego sektor publiczny reprezentowany był jedynie przez 140 jednostek (5%; por. tab. 32). Wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców Iławy jest przede wszystkim efektem wzrostu udziału sektora prywatnego w strukturze gospodarczej miasta. Sektor ten stanowią głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (2136 jednostki – 77% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych; por. tab.33).

Analiza podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD wykazała przewagę działalności handlowo-usługowej, obejmującej 65% ogólnej liczby podmiotów (por. tab.). Przetwórstwo przemysłowe (306 jednostek) i budownictwo (233 jednostki) stanowią jedynie blisko 20% ogółu podmiotów (por. tab.34).

Wysoką aktywność gospodarczą ukierunkowaną na działalność handlowo-usługową potwierdza również analiza ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Miasta Iławy. Spośród ogólnej liczby przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowaną w mieście

(2190 podmiotów), aż 93,7% stanowi działalność handlowo-usługowa (handel – 834 podmioty, usługi – 1217 podmiotów; por. tab.35).

Tab. 32. Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własności w Iławie
(bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, stan w kwietniu 2003 r.)

Ogółem	Sektor publiczny					Sektor prywatny			
	Razem	własność				razem	własność		
		Skarbu Państwa jednoosobowa	państwowych osób prawnych jednego rodzaju	samorządu terytorialnego jednego rodzaju	mieszana		prywatna krajowa jednorodnego rodzaju	zagraniczna jednorodnego rodzaju	mieszana
617	140	13	4	64	1	477	415	4	13

Źródło: Dane WUS w Olsztynie

Tab. 33. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych form prawno-organizacyjnych w Iławie
(stan w IV 2003 r.)

Ogółem	Przedsiębiorstwa państwowe	Spółki				Spółdzielnie	Fundacje	Stowarzyszenia i organizacje społ.	Osoby fizyczne	Pozostałe
		handlowe		cywilne	pozostałe					
		razem	w tym z udz. kap. zagr.							
2763	2	112	12	192	•	8	5	68	2136	230

Źródło: Dane WUS w Olsztynie

Tab. 34. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w Iławie
(stan w kwietniu 2003 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym							
		rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	przetwórstwo przemysłowe	budownictwo	handel i naprawy	hotele i restauracje	transport, gospodarka magazynowa i łączność	obsługa nieruchomości i firm	pozostała działalność usługowa
Osoby prawne	617	5	72	21	130	8	23	161	111
Osoby fizyczne	2136		234	212	719	68	220	243	110
Razem	2753	5	306	233	849	76	243	404	221

Źródło: Dane WUS w Olsztynie

Tab. 35. Ewidencja podmiotów gospodarczych w Iławie (stan na 14.04.2003 r.)

Liczba przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowaną w mieście	W tym działalność									
	produkcyjna	handlowa	usługowa	w tym usługi						
				przemysłowe	budowlane	transportowe	gastro-nomiczne	materiałowe	niemateriałowe	
2190	139	834	1217	206	247	162	50	122	430	
100%	6,3	38,1	55,6	16,9	20,3	13,3	4,1	10,1	35,3	

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

2.3.2. PRZEMYSŁ

Przemysł, jeżeli brać pod uwagę strukturę zatrudnienia mieszkańców Ławy, jest główną funkcją miasta, skupiającą blisko 40% ogółu zatrudnionych

2.3.2.1. Czynniki lokalizacji

Lokalizacja działalności przemysłowej uwarunkowana jest poprzez oddziaływanie czynników przyrodniczych oraz społeczno-ekonomicznych. Do rozwoju przemysłu w Ławie w znacznym stopniu przyczyniły się czynniki przyrodnicze, kształtujące bazę surowcową dla przemysłów budowlanego (złóża piasków i żwirów), spożywczego (duże zasoby wodne) i drzewnego (duże zasoby lasów w rejonie miasta). Natomiast w grupie czynników społeczno-ekonomicznych wymienić można przede wszystkim wysokie zasoby siły roboczej oraz korzystne położenie transportowe.

2.3.2.2. Struktura wielkości i własności zakładów

Proces transformacji ustroju polityczno-gospodarczego Polski uruchomił wzrost prywatnej aktywności gospodarczej, której towarzyszy stopniowe zmniejszanie się udziału państwa jako właściciela podmiotów gospodarczych. Działania te w istotny sposób zmieniły strukturę własnościową przemysłu w Ławie. Nastąpił wyraźny przyrost liczby zakładów przemysłowych - od 145 w 1993 r. do 520 w 2000 r. (wzrost o 350%), a w ich strukturze własnościowej umocniła się grupa jednostek sektora prywatnego (do 99,6% w 2000 r.). Przemiany własnościowe sektora publicznego objęły przedsiębiorstwa państwowe, które (w 1993 r. - 5 zakładów) sprywatyzowano w całości do 1998 roku. Konsekwencją prywatyzacji zakładów przemysłowych był znaczny spadek zatrudnienia, wynikający ze zmiany profilu produkcji lub konieczności jej ograniczania. Ponadto działania prywatyzacyjne przyczyniły się do zmian w strukturze użytkowania przestrzeni miejskiej. Państwowe zakłady przemysłowe rezygnowały bowiem z części lub całości dysponowanych przez siebie terenów i obiektów, przekazując je w różnych formach prawnych do prywatnego użytkowania, szczególnie osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą.

Rozwój sektora prywatnego w przemyśle Ławy jest przede wszystkim wynikiem dynamicznego - czterokrotnego - wzrostu liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą - od 116 w 1993 r. do 482 w 2000 r. Słabszym tempem wzrostu charakteryzowały się spółki prawa handlowego, których liczba w latach 1993-2000 podniosła się o 63% (do 36 spółek w 2000 r.; por. tab. 36).

Zachodzące przemiany własnościowe, ukierunkowane na wzrost podmiotów sektora prywatnego (głównie osób fizycznych), należy ocenić pozytywnie. Podmioty te - w warunkach gospodarki rynkowej - charakteryzują się bowiem wysoką sprawnością działania i konkurencyjnością.

Tab. 36. Liczba zakładów przemysłowych według sektorów własności w latach 1993-2000 w Iławie

Rok	Liczba zakładów ogółem	Sektor publiczny			Sektor prywatny		
		razem	w tym		razem	w tym	
			przeds. państwowe	spółdzielnie		spółki	osoby fizyczne
1993	145	7	5	2	138	22	116
1994	194	7	5	2	187	25	162
1995	293	6	4	2	287	26	261
1996	371	6	4	2	365	28	337
1997	442	3	1	2	439	29	410
1998	459	2	0	2	457	31	426
1999	486	2	0	2	484	34	450
2000	520	2	0	2	518	36	482

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie^{xviii}

Oprócz działań prywatyzacyjnych wyznacznikiem przemian strukturalnych w przemyśle jest również poprawa jego efektywności poprzez zmianę struktury wielkościowej. Tak ukierunkowana analiza przemysłu Iławy wykazała wzrost drobnej i średniej przedsiębiorczości - tj. zakładów małych (o liczbie pracujących do 5 osób) i średnich (o liczbie pracujących od 6 do 50 osób), których liczba w latach 1993-2000 wzrosła ponad czterokrotnie (por. tab.37). Z kolei liczba zakładów dużych (zatrudnienie powyżej 50 osób) uległa wyraźnemu zmniejszeniu (ubyło 70% zakładów).

W wyniku zachodzących przemian wielkościowych w przemyśle Iławy dominują zakłady małe. Stanowią one 83% ogólnej liczby zakładów. Podmioty te stanowią przede wszystkim istotny czynnik w procesie kształtowania rozwoju lokalnego. Reprezentują one głównie przemysł związany z konsumpcją indywidualną (produkcja odzieży, obuwia, mebli, artykułów spożywczych, materiałów budowlanych). W znacznym stopniu przyczyniają się do łagodzenia problemu bezrobocia w mieście. Są to bowiem zakłady rodzinne, wymagające znacznie niższych nakładów inwestycyjnych, w porównaniu do dużych przedsiębiorstw.

W ogólnej liczbie zakładów przemysłowych Iławy znacznie mniejsze odsetki stanowią podmioty średnie (15%), a przede wszystkim duże (2%). Zakłady średnie powstały z jednej strony w wyniku wzrostu zatrudnienia w części rozwijających się zakładów małych, a z drugiej na skutek prywatyzacji i zmniejszania zatrudnienia w zakładach dużych. Ograniczenie liczby zakładów dużych jest efektem likwidacji nierentownych przedsiębiorstw państwowych.

Dominacja w przemyśle Iławy jednostek małych i średnich jest - z punktu widzenia rozwoju miasta - zjawiskiem pozytywnym. Zakłady te mają dużo większe możliwości szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku. Ich ważnym atutem jest dużo swobodniejsza lokalizacja (w porównaniu z zakładami dużymi). Mają one bowiem mniejsze wymagania lokalizacyjne z punktu widzenia ilości i kwalifikacji siły roboczej, powiązań transportowych czy zaopatrzenia w surowce. Nie bez znaczenia jest fakt, że podmioty te mają mniejszy wpływ na stopień zanieczyszczenia środowiska w mieście.

Tab. 37. Przemiany w strukturze wielkościowej zakładów przemysłowych według ilości zatrudnionych w latach 1993-2000 w Iławie

Rok	Liczba zakładów przemysłowych	Zakłady		
		małe	średnie	duże
1993	145	97	16	32
1994	194	136	29	29
1995	293	226	39	28
1996	371	297	48	26
1997	442	369	49	24
1998	459	374	62	23
1999	486	398	75	13
2000	511	426	78	10

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

2.3.2.3. Struktura gałęziowa przemysłu

Wyznacznikiem rozwoju przemysłu w Iławie jest wzrost ogólnej liczby osób pracujących w tym dziale gospodarki - od 3,6 do 4,4 tys. zatrudnionych (przybyło ok. 860 osób - tj. o 24% stanu w 1993 r.; por. tab. 38). Powyższy przyrost zatrudnienia charakteryzował się zróżnicowanym tempem oraz kierunkiem w układzie poszczególnych gałęzi przemysłu. Wzrostu zatrudnienia odnotowano w przypadku przemysłów lekkiego (przybyło 285 os. tj. 237%), drzewnego (przybyło 792 os. tj. 74%), materiałów budowlanych (przybyło 92 os. tj. 28%) i spożywczego (przybyło 50 os. tj. 7%). Z kolei spadek wystąpił w jedynie w przemyśle metalowym (ubyło 350 os. tj. - 27%), a brak istotnych zmian w pozostałych gałęziach przemysłu.

Powyższe ruchy stanu zatrudnienia uruchomiły przemiany struktury gałęziowej przemysłu Iławy w latach 1993-2000 w kierunku umocnienia wiodącej pozycji przemysłu drzewnego (od 30% do 42%), wzrostu udziału przemysłu lekkiego (od 3,4% do 9,1%) oraz spadku rangi przemysłu metalowego (od 36,4% /pierwsza lokata w 1993 r./ do 21,4% /druga lokata w 2000 r./). Przemysły spożywczy (od 18,8% do 16,3%), materiałów budowlanych (od 9,3% do 9,6%) oraz pozostałe gałęzie (od 2,1% do 1,6%) nie zmieniły w sposób istotny swojej pozycji w strukturze gałęziowej.^{xix}

Tab. 38. Struktura gałęziowa przemysłu Iławy według liczby zatrudnionych w latach 1993-2000

Rok	Ogółem pracujących w przemyśle		Liczba zatrudnionych w przemyśle											
	osoby	%	drzewnym		metalowym		spożywczym		materiałów budowlanych		lekkim		pozostałe gałęzie przemysłu	
			osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%
1993	3577	100	1073	30	1302	36,4	674	18,8	334	9,3	120	3,4	74	2,1
1994	3550	100	1102	31,1	1236	34,8	611	17,2	394	11,1	139	3,9	68	1,9
1995	4444	100	1585	35,7	1217	27,4	836	18,8	385	8,6	342	7,7	79	1,8
1996	4395	100	1602	36,4	1205	27,4	780	17,7	363	8,3	358	8,2	87	2
1997	4742	100	1742	36,7	1197	25,2	772	16,3	535	11,3	391	8,3	105	2,2
1998	4673	100	1771	37,9	1162	24,9	761	16,3	492	10,5	395	8,4	92	2
1999	4521	100	1822	40,3	1021	22,6	735	16,3	457	10,1	401	8,9	85	1,8
2000	4443	100	1865	42	953	21,4	724	16,3	426	9,6	405	9,1	73	1,6

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

Przemysł drzewny

Pierwsze miejsce przemysłu drzewnego w strukturze gałęziowej iławskiego przemysłu jest głównie następstwem dużych zasobów surowcowych (lasy) oraz ich dostępności w rejonie miasta. Przemysł ten skupiony jest w dwóch miejscach miasta - dzielnicy przemysłowej w okolicach Osiedla Lubawskiego oraz obszaru prywatnych zakładów produkujących meble tapicerowane, skrzyniowe, ogrodowe, drzwi, okna i inne elementy branży stolarskiej w obrębie Osiedla Ostródzkiego. Należy zaznaczyć, że przemysł ten reprezentują w Iławie, zarówno firmy zajmujące się produkcją gotowych wyrobów, jak i zakłady dostarczające im surowiec w postaci tarcicy.

Dominującym przedsiębiorcą w branży są 3 zakłady MM International, należące do niemieckiego koncernu Schieder (zatrudnienie ok. 1,5 tys. osób, 2003 r.), którego prezesem jest Rolf Demuth – Honorowy Obywatel Miasta Iławy. Zakłady MMI w Iławie zajmują się przede wszystkim produkcją mebli tapicerowanych (głównie eksport do Niemiec). W Iławie zlokalizowano także magazyn meblowy MMI, uchodzący za największy w Europie.

Przemysł metalowy

Przemysł metalowy jest drugą co do liczby zatrudnienia gałęzią przemysłu w Iławie. Największym przedsiębiorstwem są Iławskie Zakłady Naprawy Samochodów S.A. (IZNS), zajmujące się produkcją i naprawami silników do samochodów oraz maszyn i urządzeń (zatrudnienie: 211 osób, 2003 r.). Posiadaczem największej ilości akcji IZNS S.A. jest NFI „Foksal” (33%). Przemysł ten reprezentowany jest również przez szereg mniejszych zakładów (np. produkcja tablic rejestracyjnych, podzespołów do samochodów). W latach 90-tych charakteryzował się znacznym spadkiem zatrudnienia. Było to głównie wynikiem wdrażania nowych (pracooszczędnych) technologii, komputeryzacji linii technologicznych i problemów związanych ze zbytem produkowanych artykułów. Na drodze rozbudowy i uruchamiania nowych działów produkcyjnych przemysł ten wyróżnia się dużymi wymaganiami co do kwalifikacji siły roboczej. Przemysł metalowy w Iławie produkuje wyroby wysokiej jakości i ma szansę stać się prężnie działającą branżą o znaczeniu ponadlokalnym.

Przemysł spożywczy

Biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych przemysł spożywczy zajmuje trzecią lokatę w strukturze gałęziowej przemysłu Iławy. Największymi zakładami są:

1. Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego „Iława” (jednoosobowa spółka skarbu państwa), zajmują się skupem ziemniaka od plantatorów z okolicznych województw i produkcją skrobi ziemniaczanej na sprzedaż.

Zatrudnienie:

- na stałe: 74 osoby,
- średnioroczne (wraz z sezonowymi): 121 osób.

2. Iławskie Zakłady Drobiarskie „Ekodrob” S.A., zajmujące się ubojem i przetwórstwem drobiu:

- indyków (Polska i eksport),
- gęsi (90% eksport).

Od czerwca 1999 roku zakład produkuje w zbudowanym od podstaw za 57 mln zł jednym z najnowocześniejszych w Europie zakładów drobiarskich.

Zatrudnienie: 400 osób, w sezonie do 600.

Tab. 39. Liczba zatrudnionych w gałęziach przemysłu spożywczego w latach 1993-2000 w Iławie

Rok	Ogółem przemysł spożywczy		Gałęzie przemysłu spożywczego							
	osoby	%	mleczarski		ziemniaczany		mięsny		pozostałe branże przemysłu spożywczego	
			osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%
1993	674	100	88	13,1	199	29,5	290	43	97	14,4
1994	611	100	81	13,2	189	31	257	42,1	84	13,7
1995	836	100	114	13,6	254	30,4	363	43,4	105	12,6
1996	780	100	89	11,4	226	29	375	48,1	90	11,5
1997	772	100	83	10,7	205	26,6	395	51,2	89	11,5
1998	761	100	75	9,9	181	23,8	425	55,8	80	10,5
1999	735	100	69	9,4	144	19,6	447	60,8	75	10,2
2000	724	100	62	8,6	126	17,4	464	64,1	72	9,9

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

Przemysł materiałów budowlanych

Liderem na rynku budowlanym w Iławie (także w województwie) jest Iławskie Przedsiębiorstwo Budowlane Sp. z o.o. (udziałowcy to głównie pracownicy spółki), zatrudniająca ok. 300 osób. Firma wykonuje kompleksowe usługi budowlane, zajmuje się też działalnością developerską. Uzyskuje zamówienia przede wszystkim w województwie warmińsko-mazurskim i mazowieckim.

Oprócz IPB działalnością remontowo-budowlaną – raczej o charakterze lokalnym – zajmuje się wiele małych i średnich przedsiębiorców.

Przemysł lekki

Przemysł lekki reprezentują przede wszystkim dwa prywatne zakłady produkujące garnitury męskie – firma „JAK” oraz „EXELLENT”. Zatrudnienie w obu (razem) waha się w granicach 100-200 osób.

Tabela. 40. Liczba zatrudnionych w gałęziach przemysłu lekkiego w latach 1993-2000 w Iławie

Rok	Ogółem przemysł lekki		Gałęzie przemysłu lekkiego			
	osoby	%	odzieżowy		skórzano-obuwniczy	
			osoby	%	osoby	%
1993	120	100	92	76,7	28	23,3
1994	139	100	104	74,8	35	25,2
1995	342	100	284	83,0	58	17,0
1996	358	100	291	81,3	67	18,7
1997	391	100	311	79,5	80	20,5
1998	395	100	312	79,0	85	21,0
1999	401	100	314	78,3	87	21,7
2000	405	100	314	77,5	91	22,5

Źródło: Opracowano na podstawie danych Urzędu Miasta w Iławie oraz WUS w Olsztynie

2.3.2.4. Struktura przestrzenna

Przemysł miasta Iławy skoncentrowany jest w trzech strefach (dzielnicach przemysłowych) przy ulicach: Lubawskiej, Kardynała Wyszyńskiego i Ostródzkiej. Dzielnice te wydzielono w 1993 r. na obrzeżach miasta, aby zlokalizowane w nich zakłady nie kolidowały z zabudową miejską i funkcjami turystycznymi, a jednocześnie miały możliwość swobodnego rozwoju. Realizacja powyższej koncepcji planistycznej wymagała podjęcia działań zmierzających do zmiany lokalizacji zakładów przemysłowych położonych w centrum miasta, będących w konflikcie z funkcjami turystycznymi i ograniczającymi rozwój funkcji mieszkaniowo-usługowych. Działania te objęły cztery przedsiębiorstwa znajdujące się w centrum miasta tj.:

- Spółdzielnie Mleczarską, zlokalizowaną nad Małym Jeziorakiem – przeniesienie części zakładu do pobliskiej Lubawy (koniec 2000 r.);
- Iławskie Zakłady Drobiarskie „Ekodrób”- lokalizacja przy ul. Dąbrowskiego na terenie szczególnie atrakcyjnym dla funkcji turystyczno-rekreacyjnej – od 2001 r. relokalizacja zakładu w dzielnicy przemysłowej przy ul. Lubawskiej (wybudowanie nowej linii technologicznej i nowej chłodni składowej);
- Fabrykę Mebli, lokalizacja przy zbiegu ulic Andersa i Wojska Polskiego, hamująca rozwój centrum miasta – budowa nowego zakładu w wydzielonej strefie przemysłowej przy ul. Lubawskiej;
- Tartak – zlokalizowany nad Małym Jeziorakiem – likwidacja zakładu i turystyczno-rekreacyjne zagospodarowanie terenu (np. budowa ścieżki rowerowej).

Uporządkowanie układu przestrzennego przemysłu w mieście, ukierunkowane na minimalizowanie jego niekorzystnego wpływu na rozwój funkcji turystycznej, stwarza warunki do rozwoju przemysłu i umocnienia jego funkcji miastotwórczej.

Ryc. 22. Główne zakłady przemysłowe Iławy wg gałęzi przemysłu (stan na XII. 1995 r.)
Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

2.3.2.5. Przemysł a środowisko - miejsca szczególnych zagrożeń

W Ławie funkcjonują zakłady zaliczane do potencjalnych sprawców nadzwyczajnych zagrożeń środowiska z uwagi na posiadanie substancji stwarzających zagrożenie dla zdrowia lub życia. Są to:

1. zakłady przetwórstwa spożywczego, takie jak:

- Spółdzielnia Mleczarska, ul. Królowej Jadwigi,
- Zakłady Drobiarskie „EKODROB”, ul. Składowa,

2. bazy paliw płynnych:

- PHU Stacja Paliw „DUET” s.c., ul. Lubawska,
- CPN - Stacja Paliw Płynnych, ul. Lubawska,
- CPN - Stacja Paliw Płynnych, ul. Sienkiewicza,
- PKS - Stacja Paliw Płynnych, ul. Ogrodowa,
- Stacja Paliw, ul. Wojska Polskiego,
- Stacja Paliw, ul. Jagiellończyka 16,
- PKP – Zakład Taboru, ul. Wojska Polskiego,
- „STAL-GAZ” sp. z o.o., ul. Komunalna,
- „AUTO-GAZ” s.c. , ul. Lubawska,
- Ławskie Zakłady Naprawy Samochodów, S.A., ul. Grunwaldzka 13,
- PKP – Polskie Linie Kolejowe, ul. Dworcowa (transport materiałów niebezpiecznych),
- Transport drogowy (transport materiałów niebezpiecznych),
- Wysypisko odpadów, ul. Komunalna.

Każdy większy zakład w latach 1990-2000 podejmował działania zmierzające do ograniczenia lub likwidowania uciążliwości powstałych w wyniku ich funkcjonowania :

- podłączenia do miejskiej sieci sanitarnej (np. Zakłady Drobiarskie, Ławskie Przedsiębiorstwo Budowlane, Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego, zakłady zlokalizowane przy ul. Lubawskiej),
- budowa separatorów na sieci deszczowej (Ławskie Zakłady Naprawy Samochodów, Gmina Miejska),
- likwidacja lokalnych kotłowni, podłączenie do sieci miejskiej lub zamiana na paliwo ekologiczne (np. Zespół Szkół Mechanicznych przy ul. Mierosławskiego, Technikum Budowlane przy ul. Kopernika, Kotłownia przy ul. Dąbrowskiego, kotłownia Stare Miasto, Zakład Karny),
- zmniejszenie hałasu emitowanego w wyniku pracy urządzeń poprzez wymianę urządzeń, budowę ekranów (IZNS S.A., MM International).

2.3.3. GOSPODARKA ROLNA I LEŚNA

Rolnictwo i leśnictwo nie stanowią istotnych elementów gospodarki Iławy. Świadczą o tym niewielkie arealy oraz udziały lasów (320 ha – 14,6%) i użytków rolnych (763 ha - 35,1%) w strukturze użytkowania ziemi (w granicach administracyjnych miasta). Ponadto powierzchnie analizowanych form użytkowania ziemi charakteryzuje się - w latach 1988 -1998 - tendencją spadkową (por. tab. 41).^{xx}

Tab. 41. Struktura użytkowania ziemi w Iławie (wg granic administracyjnych)

	Użytkowanie ziemi – ogółem				Rolnicze użytkowanie ziemi				
	powierzchnia ogólna	w tym			powierzchnia użytków rolnych	w tym			
		Użytki rolne	Lasy	Pozostałe grunty		Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
1988 - ha	2196	783	328	1085	783	568	25	138	52
%	100	35,7	14,9	49,4	100	72,5	3,2	17,6	6,7
2002 - ha	2188	763	320	1105	763	497	5	92	169
%	100	35,1	14,6	50,3	100	65,1	0,6	12,1	22,2
ha 1988=100	100	97	98	102	97	87	20	60	325

Źródło: Opracowano na podstawie wyników spisów rolniczych z lat 1988-2002

Grunty leśne obejmują powierzchnie lasów (297 ha) i gruntów zadrzewionych (23 ha). Ich ogólny areal (320 ha – 2002 r. wg danych geodezyjnych) stanowi głównie własność Lasów Państwowych (255 ha) lub samorządu gminnego (37 ha). Tylko niewielka ich część (4 ha) jest własnością osób fizycznych (w ramach indywidualnych gospodarstw rolnych).

Pod względem organizacji Lasów Państwowych lasy w granicach administracyjnych Iławy należą do Nadleśnictwa Iława – obręb leśnego Iława.

Nadleśnictwo Iława dysponuje w mieście 281,5 ha gruntów, z czego lasy stanowią 262,9 ha, a grunty nieleśne 18,6 ha. Grunty związane z gospodarką leśną obejmują jedynie 11,1ha, a podstawowy areal – 251,7 ha – stanowią lasy ochronne. Gwarantuje to zachowanie stanu lesistości miasta.

Możliwości rozwoju rolnictwa, oprócz arealu użytków rolnych, determinują warunki przyrodnicze (głównie jakość gleb) i struktura rolniczego użytkowania ziemi. Iława położona jest na obszarze nizinno-pagórkowatym (Pojezierze Iławskie) o średnio intensywnej rzeźbie terenu. Gleby są tu bielcowe (piaszczysto-gliniaste), w przeważającej części niskiej jakości. Potwierdza to brak gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych (I, II, IIIa) oraz bardzo wysoki odsetek gleb najslabszych (klasy V, VI, VIz - łącznie 60,8%; por. tab. 42).

Tab. 42. Klasy bonitacyjne gleb w Iławie

Użytki rolne	Klasy bonitacyjne w %				
	III b	IV a	IV b	V	VI/VI z
Grunty orne	2,8	14	17,3	34,8	31,1
Użytki zielone	0,4	39,8		22,6	37,2
Użytki rolne - razem	2	22,7	11,5	30,7	33,1

Źródło: Opracowanie na podstawie "Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski", IUNG Puławy, 1994

W strukturze rolniczego użytkowania ziemi przeważają grunty orne (65,1%). Użytki zielone stanowią 34,3% a sady zaledwie 0,6% powierzchni użytków rolnych. Analiza zmian powyższej struktury w latach 1988-1998 wykazała wyraźne obniżanie się wielkości obszaru łąk (ubyło 46 ha), głównie na rzecz wzrostu powierzchni pastwisk (przybyło 117 ha). Zmiany te wskazują na zachodzący proces dostosowania rodzaju użytków do lokalnych warunków siedliskowych (głównie wilgotnościowych).

Pod względem struktury własnościowej rolnictwo miasta Iławy charakteryzuje się przewagą sektora prywatnego, reprezentowanego przez gospodarstwa indywidualne (489 ha, w tym 403 ha użytków rolnych; 1998 r.). Sektor publiczny obejmuje 352 ha, ale jedynie 10 ha użytków rolnych Skarbu Państwa w formie gospodarstw resortów nierolniczych (powyższa dysproporcja jest wynikiem występowania 342 ha wód gospodarstwa rybackiego AWRSP). Analiza porównawcza struktury własnościowej rolnictwa w granicach administracyjnych w latach 1988-1998 wykazała, że w Iławie nie zachodziły dynamiczne - charakterystyczne dla całego obszaru Polski Północnej - procesy przemian agrarnych. Było to wynikiem występowania w rolnictwie niewielkich arealów użytków rolnych byłego sektora uspołecznionego (SKR - 13 ha, PGR - 12 ha). W tych warunkach przemiany agrarne ukierunkowane były na przejmowanie przez gospodarstwa indywidualne mające swoją siedzibę w granicach administracyjnych miasta prywatyzowanych gruntów gospodarstw państwowych w gminach sąsiednich - głównie w gminie wiejskiej Iława (wzrost gruntów użytkowanych przez rolników iławskich od 950 ha w 1988 r. do 1890 ha w 1996 r. oraz 2395 ha w 2002 r.). Przyczyniło się to do wyraźnego podniesienia przeciętnej wielkości gospodarstwa (4,8 ha - 1988 r., 7,9 ha - 1996 r.) oraz do wzrostu odległości do najdalej położonej działki (przeciętnie 8,4 km - 1996 r.). Zmianom tym towarzyszyła poprawa struktury wielkościowej gospodarstw w kierunku umocnienia grupy gospodarstw dużych - powyżej 15 ha (1988 r. - 10 gosp., 1996 r. - 24 gosp.; por. tab. XX). Jednakże koncentracja ziemi w gospodarstwach indywidualnych nie była związana z poprawą wyposażenia technicznego rolnictwa (np. w 1996 r. liczba ciągników na 100 ha użytków rolnych wynosiła zaledwie 4,8 szt.).

Tab. 43. Struktura wielkościowa gospodarstw indywidualnych w Iławie

	Ogółem	Działki (do 1 ha)	Indywidualne gospodarstwa rolne	w tym w grupach obszarowych ha UR						
				1-2	2-5	5-7	7-10	10-15	15-100	powyżej 100
Liczba, 1996 r.	530	289	241	69	82	23	23	20	23	1
%	100	54,5	45,5	28,6	34	9,5	9,5	8,3	9,6	0,4
Powierzchnia, 1996 r.	2006	112	1894	114	277	147	210	264	642	240
%	100	5,6	94,4	6	14,6	7,8	11,1	13,9	33,9	12,7
Powierzchnia, 2002 r.	2488	93	2395	.	.	.	.	.	.	.

Źródło: Opracowano na podstawie wyników spisów rolniczych z lat 1996 i 2002

Charakter produkcyjny rolnictwa odzwierciedla struktura zasiewów oraz wielkość pogłowia zwierząt gospodarskich. W strukturze powierzchni zasiewów gospodarstw iławskich dominują zboża, których udział wzrósł z blisko 45% w 1988 r. do 77,5% w 1996r. oraz 85,0% w 2002 r., kiedy to obejmowały 1403 ha (największe udziały stanowiły pszenica - 39% i pszenżyto -31% zbóż). Spośród

pozostałych upraw odnotowano wysoki odsetek roślin przemysłowych (rzepak - 12%) oraz niewielkie arealy ziemniaków (1,6%), roślin pastewnych (0,8%) i pozostałych upraw (0,5%).

W strukturze produkcji zwierzęcej odnotowano (1996 r.) pogłowia następujących zwierząt gospodarskich: 224 szt. bydła (w tym 84 krowy), 755 szt. trzody chlewnej, 12 koni (8 użytkowanych jako siła pociągowa) oraz 2100 szt. drobiu (najwięcej 1900 szt. kur). Ekstensywny charakter przemian rolnictwa odzwierciedla również analiza produkcji zwierzęcej. Potwierdza to spadek pogłowia i obsady zwierząt inwentarskich tj.: bydła (od 22,5 szt. w 1988 r. do 11,5 szt. w 1996 r.), trzody chlewnej (od 160 szt. w 39 szt. w 1996) i owiec (17,6 szt. w 1988 r.; brak w 1996). Powyższa tendencja jest wynikiem rezygnacji gospodarstw rolnych z prowadzenia chowu zwierząt gospodarskich (w 1996r. 65% gospodarstw nie posiadało zwierząt gospodarskich).

Marginalną rangę rolnictwa w gospodarce Ławy odzwierciedla również niewielka liczba ludności rolniczej (zamieszkałej w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego) - 950 osób, stanowiącej zaledwie 2,9% ogółu ludności w mieście (wg danych w 1996 r.) oraz niski liczba pracujących w swoich gospodarstwach rolnych (62 osoby - 0,6% ogólnej liczby osób pracujących w Ławie). Indywidualne gospodarstwa rolne (ogółem 241) charakteryzują się również niekorzystną strukturą według rodzaju prowadzonej działalności - 37% nie prowadzi działalności rolniczej, a 26% tylko na własne potrzeby. Spośród gospodarstw o produkcji rynkowej w 1996 r tylko 37 (15% ogółu) przekroczyło próg 15 tys. zł wartości sprzedaży. Wskazuje to na niski poziom towarowości rolnictwa.

Tab. 44. Produkcja roślinna – struktura zasiewów w Ławie (2002 r.)

Jednostka	Pow. zasiewów	w tym				
		zboża	ziemniaki	przemysłowe	pastewne	pozostałe
ha	1651	1403	26	200	13	9
%	100	85,0	1,6	12,1	0,8	0,5

Źródło: Opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002

Tab. 45. Produkcja zwierzęca – pogłowia i obsada zwierząt gospodarskich w Ławie (2002 r.)

	Bydło	Trzoda chlewna	Owce	Konie	Drób
Pogłowia (szt.)	71	1049	0	12*	2103*
Obsada (szt./100 ha UR)	3	42	0	1	108

* dane 1996 r.

Źródło: Opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002

2.3.4. HANDEL, USŁUGI I RZEMIOSŁO

Ława charakteryzuje się dobrze rozbudowaną siecią handlową i usługową o dużym rozdrobnieniu (mała ilość zatrudnionych w poszczególnych zakładach - przewaga firm jednoosobowych lub rodzinnych). Z ogólnej liczby działających w mieście podmiotów gospodarki narodowej (2753 jednostki) aż 65% stanowią zakłady handlowe i usługowe (1793 jednostki - stan w 2003 r.; por. tab. 46). Struktura podmiotów handlowo-usługowych wyróżnia się z jednej strony wysokim udziałem zakładów prowadzących działalność handlową i naprawczą (47%) oraz obsługę

nieruchomości i firm (22%) z drugiej niskimi odsetkami jednostek z zakresu usług: transportowych, usług i łączności (razem 14%), hotelarskich i restauracyjnych (razem 4%) i pozostałych (12%).

Handel w Ławie prowadzony jest przez 415 sklepów (łącznie powierzchnia sprzedażowa - 25,4 tys. m²), zatrudniających blisko 1 tys. pracowników. W mieście reprezentowane są wszystkie specjalizacje branżowe, ze szczególnym uwzględnieniem sklepów wielobranżowych (tzw. pozostałe sklepy - 43% zatrudnienia w handlu) oraz spożywczych (30% zatrudnienia w handlu - por. tab. 46). Ponadto w mieście zlokalizowano 7 stacji benzynowych.

Działalność handlowo-usługowa stanowi podstawową formę aktywności gospodarczej mieszkańców miasta Ławy. Wskazuje na to wyraźny przyrost liczby podmiotów handlowo-usługowych - od 686 jednostek w 1993 r. do 1973 jednostek w 2003 r. Największą dynamikę wzrostu odnotowano w grupie usług związanych z obsługą i wynajmem nieruchomości. W latach 1993-2003 nastąpił dziesięciokrotny przyrost liczby podmiotów związanych z tą formą działalności. Jednakże biorąc pod uwagę wielkość miasta oraz jego zasoby mieszkaniowe można sądzić, że w większości są to firmy zajmujące się działalnością na bardzo ograniczoną skalę. Wysokie tempo wzrostu charakteryzuje także podmioty prowadzące pozostałą działalność usługową (siedmiokrotny wzrost - efekt poszerzania oferty usługowej) oraz hotelarsko-gastronomiczną (czterokrotny wzrost - efekt umocnienia się funkcji turystycznej).

Tab. 46. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność handlowo-usługową w Iławie w latach 1993-2003 wg sekcji EKD (lata 1993 i 1996) i PKD (lata 2001 i 2003)

Lata	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport, składowanie, łączność	Obsługa nieruchomości	Pozostała działalność usługowa	Razem działalność handlowo-usługowa
1993	324	19	75	40	28	686
1996	691	40	147	230	88	1196
2001	714	68	229	236	103	1350
2003	849	76	243	404	221	1793
1993=100	262	400	324	1010	789	369

Źródło: Opracowano na podstawie roczników statystycznych woj. olsztyńskiego (lata 1993, 1996) i warmińsko-mazurskiego (lata 2001, 2003)

Wysoką rangę usług i handlu wykazuje także ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Miasta Iława. Działalność ta skupia aż 93,7% ogólnej liczby zarejestrowanych przedsiębiorców (łącznie przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą -zarejestrowanych w mieście Iława na dzień 14 kwietnia 2003 r. wynosi 2.190), w tym:

- liczba przedsiębiorców (zarejestrowanych w mieście Iława) prowadzących działalność handlową wynosi - 843;
- liczba przedsiębiorców prowadzących działalność usługową wynosi – 1217.

W kategorii „działalność usługowa” w rejestrze przedsiębiorców prowadzonym przez Urząd Miasta Iławy wyróżniono:

usługi przemysłowe	206
budownictwo	247
transport drogowy	162
gastronomia	50
usługi materialne	122
usługi niematerialne	430

W porównaniu do firm handlowych i usługowych występuje mała liczba przedsiębiorców prowadzących działalność produkcyjną (139 jednostek).

Cechą charakterystyczną handlu i usług w Iławie jest z jednej strony znaczna liczba podmiotów zajmujących się sprzedażą, a z drugiej niedostatek zakładów zajmujących się naprawami. Ponadto duże rozdrobnienie tego sektora gospodarki może spowodować - w wyniku tworzenia nowych podmiotów o tego typu działalności - upadek ekonomiczny wielu jednostek z powodu przesylenia rynku.

Tab. 47. Placówki handlowe zlokalizowane na terenie miasta Iława (2000 r.)

Placówki handlowe	Punkty sprzedaży		Pracujący		Powierzchnia sprzedaży	
	liczba	%	liczba	%	m ²	%
Sklepy ogółem	415	100	985	100	25402	100
w tym						
Ogólnospożywcze	97	23,4	296	30,1	6856	27,0
Owocowo-warzywne	8	1,9	14	1,4	168	0,7
Mięsne	21	5,1	59	6,0	825	3,2
Rybne	3	0,7	4	0,4	120	0,5
Piekarniczo-ciastkarskie	1	0,2	1	0,1	29	0,1
Z napojami alkoholowymi	-	-	-	-	-	-
Kosmetyczno-toaletowe	5	1,2	22	2,2	321	1,3
Z wyrobami włókienniczymi	2	0,5	3	0,3	68	0,3
Z odzieżą	48	11,6	74	7,5	2064	8,1
Z obuwiem i wyrobami skózanymi	5	1,2	9	0,9	259	1,0
Z meblami i sprzętem oświetleniowym	5	1,2	17	1,7	1327	5,2
RTV ze sprzętem gospodarstwa domowego	6	1,4	12	1,2	272	1,1
Księgarnie i artykuły piśmienne	8	1,9	18	1,8	352	1,4
Z pojazdami mechanicznymi	14	3,4	34	3,5	1134	4,5
Pozostałe sklepy	192	46,3	422	42,8	11607	45,7

Źródło: Opracowano na podstawie Rocznika Statystycznego województwa warmińsko-mazurskiego 2001r.

2.3.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Infrastruktura techniczna stwarza warunki i ułatwia prowadzenie i rozwój działalności produkcyjnej. Obejmuje ona urządzenia liniowe (z reguły tworzące sieć), dzięki którym mogą być świadczone usługi z zakresie transportu, komunikacji, energetyki i gospodarki wodnej.

W ramach infrastruktury technicznej zadania miasta Iławy obejmują realizacje inwestycji komunalnych w zakresie budowy dróg miejskich, sieci wodociągowej, sieci kanalizacyjnej sanitarnej oraz deszczowej, sieci gazowniczej oraz ciepłownictwa. Realizacja tych zadań wpływa na poprawę warunków życia mieszkańców, ochronę środowiska oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej. Ponadto działania te powinny być zgodne z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Z punktu widzenia planowania strategicznego rozwoju miasta należy uwzględnić, że inwestycje infrastrukturalne muszą wyprzedzać inwestycje w sferze produkcyjnej i są zwykle projektowane i realizowane w skali przekraczającej aktualne potrzeby.

2.3.5.1. Sieć wodno-kanalizacyjna

W imieniu miasta gospodarkę wodno-ściekową prowadzi spółka komunalna "Iławskie Wodociągi" sp. z o.o. Łączna długość sieci wodociągowej w Iławie wynosi 109 km (w tym sieć wodociągowa rozdzielcza - 77 km; połączenia prowadzone do budynków i innych obiektów - 32 km) Jest to sieć z różnego okresu o średnicach do ϕ 400. Najstarsze odcinki sięgają roku 1905. Cała eksploatowana sieć jest jednak w należytych stanie, o czym świadczy mała ilość awarii. Odcinki o złym stanie są sukcesywnie wymieniane. Dotyczy to głównie dróg, które są poszerzane i utwardzane nową nawierzchnią. Odcinki wodociągów o złym stanie występują przy ulicach Niepodległości,

Kościuszki, 1-go Maja oraz w strefie wiaduktu drogowo-kolejowego (ul. Lubawska). Przed modernizacją tych ulic należy wodociągi przebudować. Planuje się - od maja 2003 r. - przebudowę wodociągu w wiadukcie ul. Lubawskiej (inwestycja realizowana przez Iławskie Wodociągi).

Analiza porównawcza wybranych mierników gospodarki wodnej w latach 1990-2000 (por. tab. 48) wykazuje rozbudowę sieci wodociągowej (rozdzielczej), której długość wzrosła o 11,8 km, co przyczyniło się do podniesienia odsetka ludności korzystającej z wodociągu do 99,1% (średnio w miastach województwa warmińsko-mazurskiego miernik ten wynosi 96,3%). Wraz z rozbudową sieci wodociągowej następował spadek zużycia wody w gospodarstwach domowych - od 52,1 m³ w 1990 r. do 36,0 m³ na 1 mieszkańca w 2000 r. Było to wynikiem urynkwienia cen wody oraz wprowadzania technologii wodo-oszczędnych.

Tab. 48. Sieć wodno-kanalizacyjna oraz zużycie wody w Iławie latach 1990, 1995, 2000

Lata	Sieć w km		% ogółu ludności korzystającej z sieci		Zużycie wody na 1 mieszkańca (w m ³)
	Wodociągowa*	Kanalizacyjna**	Wodociągowa	Kanalizacyjna	
1990	64,9	27,5	98,8	87,3	52,1
1995	66,6	52,1	b.d.	b.d.	42,3
2000	76,7	140,2	99,1	89,0	36,0

* sieć wodociągowa rozdzielcza – bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów

** sieć ogólnospławna i na ścieki gospodarcze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Roczników Statystycznych woj. olsztyńskiego (1990, 1995) oraz Rocznika Statystycznego województwa warmińsko-mazurskiego (2000)

Obecnie jakość wody w Iławie odpowiada surowym normom pod każdym względem. Jest to efektem funkcjonowania, od 2000 roku, Stacji Uzdatniania Wody (filtry zamknięte w technologii Culligan), likwidującej ponadnormatywne ilości amoniaku i żelaza. Stacja przygotowana jest na 10 tys. m³/dobę (obecnie produkcja wody wynosi średnio 5800 m³/dobę), co wskazuje na znaczne rezerwy w zakresie zaopatrzenia miasta w wodę. Miasto zasilane jest wodą pitną z pokładów trzeciorzędowych. Iławskie Wodociągi dysponują 6 studniami głębinowymi o głębokości około 300 mb oraz dwiema rezerwowymi o głębokości 100 mb. Liczba studni oraz ich stan również znacznie przewyższają obecne potrzeby miasta. Cena 1 m³ wody wynosi od 1-go sierpnia 2001 roku brutto 2,00 zł (netto 1,87 zł)

Długość kanalizacji sanitarnej wynosi 83,9 km. Wszystkie osiedla są skanalizowane, a brak kanalizacji sanitarnej występuje jeszcze przy ulicach: Kolejowej, Warsztatowej, Towarowej, oraz części ulic: Lubawskiej, Wojska Polskiego, Lipowy Dwór. Ścieki sanitarne płyną rurociągami grawitacyjnymi do 7 pompowni osiedlowych przy ulicach Dąbrowskiego, Mickiewicza, Biskupskiej, Kwidzyńskiej, Wodnej, Wojska Polskiego, Niepodległości, a następnie do pompowni centralnej przy ul. Składowej. Z centralnej pompowni ścieki tłoczone są do oczyszczalni ścieków w Dziarnach. Najtrudniejsza jest sytuacja w strefie ul. Kościuszki, gdzie sieć jest bardzo obciążona. Sytuacja jednak poprawi się wraz z planowanym wybudowaniem kolektora tłoczącego ścieki z ulic Dąbrowskiego i Narutowicza. Poza tym sieć pracuje należycie. Główne kolektory są w stanie przyjąć jeszcze znaczne ilości ścieków. Zaplanowano również miejsce, gdzie można włączyć (pod dnie jeziora) ścieki z wyspy „Wielka Żuława” do systemu wodno-kanalizacyjnego miasta.

Miasto przyjmuje również ścieki z gminy wiejskiej Iława, tj.: z Karasia i okolic oraz z Szalkowa - rurociągami tłoczonymi oraz z pozostałych miejscowości wozami asenizacyjnymi. W 2003 r. zostanie zmodernizowany punkt zrzutu ścieków z wozów asenizacyjnych. Cena odbioru i oczyszczania ścieków od 1-go sierpnia 2001 roku wynosi brutto 2,89 zł (netto 2,70 zł).

Oczyszczalnia ścieków w Dziarnach została oddana do użytku w kwietniu 1991 roku (około 5 km na południowy wschód od miasta). Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o dziennej wydajności oczyszczania ponad 20 tys. m³. W związku ze zmianą wymagań w zakresie oczyszczania ścieków w roku 2001 została zmodernizowana. Część zmodernizowana może oczyścić 10 tys. m³/dobę, co w porównaniu do bieżącej skali oczyszczania ścieków (średnio poniżej 5 tys. m³/dobę) wskazuje na duże rezerwy w tym zakresie. Rezerwy te umożliwiają także przyjęcia ścieków z przemysłów wodochłonnych, jeżeli rodzaj tych ścieków będzie dostosowany do technologii oczyszczalni. Ponadto - po modernizacji - oczyszczone ścieki spełniają wszystkie normy unijne.

Oprócz kanalizacji sanitarnej w mieście funkcjonuje sieć kanalizacji deszczowej, odprowadzającej wody opadowe, których największym odbiornikiem są jezioro Jeziorak Mały i rzeka Iławka. Ze względu na wymogi ochrony środowiska na większych dopływach wód deszczowych do jeziora zainstalowano separatory - urządzenia oddzielające związki mineralne i ropochodne od wód deszczowych.

Uruchomienie oczyszczalni ścieków w Dziarnach oraz rozbudowa systemu kanalizacji ściekowej i deszczowej doprowadziły do znacznego wzrostu długości sieci kanalizacyjnej w mieście - od 27,5 km w 1990 r. do 140,2 km w 2000 r. (por. tab. X). Przyczyniło się do podniesienia odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej do 89% (średnio w miastach województwa warmińsko-mazurskiego miernik ten wynosi 87,9%).

Głównym nierozwiązanym w pełni problemem gospodarki wodno-ściekowej miasta jest należyte zagospodarowanie osadów ściekowych. Oczyszczalnia miejska od kilku lat posiada atest na produkcję kompostu i planuje ubiegać się o zezwolenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na produkcję nawozów. Jest to proces długi i bardzo kosztowny. Jego realizacja polegać będzie na stopniowej zmianie technologii przeróbki osadów. Kompostowanie pozostanie jako szczątkowe do rekultywacji terenów zielonych w mieście, natomiast zasadnicza ilość osadów (a jest ich na dobę około 3 ton) będzie suszona w specjalnych suszarkach, granulowana, pakowana w worki i sprzedawana jako nawóz dla rolnictwa. Pierwsze suszenie odbędzie się w czerwcu 2003 r. Susz ten będzie z kolei poddany badaniom, których pozytywne wyniki pozwolą - około 2005 r. - uzyskać atest nawozowy.

Reasumując należy stwierdzić, że Iława dysponuje dobrym stanem infrastruktury technicznej w zakresie wodno-kanalizacyjnym oraz oczyszczenia ścieków. Infrastruktura ta może być również istotnym czynnikiem rozwoju miasta, gdyż jest przygotowana na obsługę miasta 50-tysięcznego, z całym zapleczem usługowo-przemysłowym. Działania zmierzające do poprawy stanu sieci wodno-kanalizacyjnej obejmują przede wszystkim dokończenie prac na rzecz wyposażenia wszystkich wylotów kanalizacji deszczowej w separatory oraz budowę kolektorów w strefach rozwojowych miasta.

2.3.5.2. Sieć ciepłownicza

Gospodarkę ciepłowniczą w mieście prowadzi Energetyka Ciepła Spółka z o.o. w Iławie (zatrudnienie 67 osób). Spółka posiada koncesję URE na wytwarzanie, przesył i dystrybucję ciepła,

zarządza mieniem ciepłowniczym komunalnym i własnym. Produkcja ciepła pozostaje stabilna, mimo zwiększającej się liczby ogrzewanych budynków, co jest wynikiem poprawiania ich izolacji cieplnej. Z centralnego ogrzewania korzysta 9000 gospodarstw domowych oraz obiekty użyteczności publicznej, co stanowi 80% zapotrzebowania miasta na ciepło. Pozostałe budynki są ogrzewane indywidualnie, przeważnie piecami węglowymi. Ponadto w mieście pracują również lokalne kotłownie zaopatrujące w ciepło większe zakłady przemysłowe, spalając różnego typu opał. Posiadają one charakter energetyczny i przygotowują ciepło dla potrzeb centralnego ogrzewania, ciepłej wody użytkowej oraz dostarczają ciepło technologiczne.

Ze względu na długość sieci i wielkość produkcji ciepła podstawowym elementem systemu ciepłowniczego miasta jest spółka komunalna Energetyka Ciepła w Iławie. Dysponuje ona dwiema rejonowymi ciepłowniami, opalonymi miałem węglowym, tj.:

- kotłownia przy ul. Wojska Polskiego – moc znamionowa – 70 MW – wykorzystanie mocy 70%;
- kotłownia przy ul. Ostródzkiej – moc znamionowa – 6,1 MW wykorzystanie mocy 60%.

Wybudowanie komina o wysokości 115 m oraz nowych kotłów WAR-30 i WAR-25 w kotłowni rejonowej przy ul. Wojska Polskiego pozwoliło na zamknięcie 17 lokalnych kotłowni.

Długość miejskiej sieci cieplnej wynosi 21 km. Sieć ciepłownicza wymaga remontów oraz rozbudowy. Planowane są następujące przedsięwzięcia w tej dziedzinie:

- wymiana ciepłociągów wykonanych w starej technologii,
- budowa nowej sieci ciepłowniczej do ul. Sienkiewicza (Liceum Ogólnokształcące) i w ulicy Kościuszki,
- spięcie siecią ciepłą kotłowni przy ul. W. Polskiego z kotłownią przy ul. Ostródzkiej.

Na lata 2003 – 2006 Energetyka Ciepła Spółka z o.o. przygotowała program modernizacji i rozwoju przedsiębiorstwa, w którym wyeksponowano działania proekologiczne - tj. budowę elektrociepłowni wykorzystującej do spalania biopaliwa oraz budowę linii technologicznej do współspalania mialu węglowego i odpadów drewna. Zakłada się stosowanie dodatków zrębków drewna, trocin i odpadów drewnianych na bazie dostaw z Lasów Państwowych i iławskich zakładów przemysłu drzewnego. Zadania te będą częściowo finansowane ze środków unijnych.

W zakresie zaopatrzenia w ciepło miasta nie ma zagrożeń progowych w sensie technologicznym. Ze względu na wymogi ochrony środowiska, elementem niekorzystnym są kotłownie indywidualne na paliwo stałe, które w okresie grzewczym zwiększają zanieczyszczenie powietrza (głównie niska emisja zanieczyszczeń). Likwidacja nieekologicznych kotłowni w domkach jednorodzinnych powinna zmierzać do ich zastąpienia kotłowniami gazowymi lub olejowymi lub ich włączenia do systemu energetyki cieplnej miasta.

2.3.5.3. Sieć gazownicza

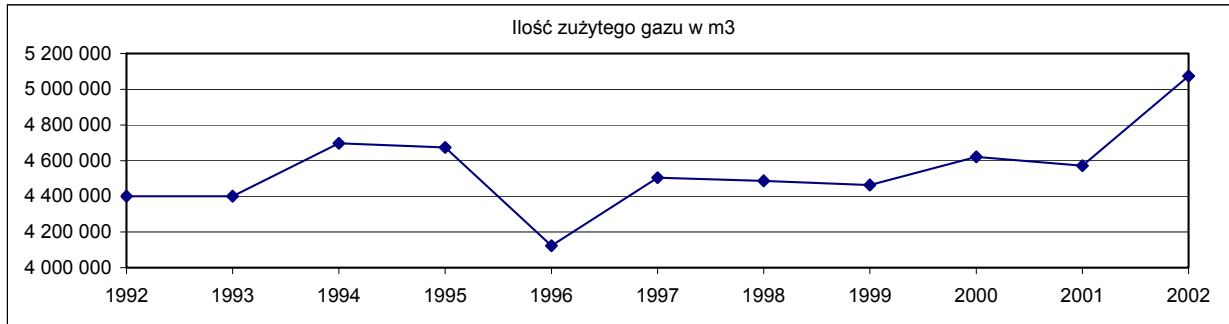
Sieć gazowa jest własnością spółki "Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo" S.A. w Warszawie - Oddział Gazowniczy w Olsztynie. W granicach administracyjnych Iławy długość sieci gazowej rozdzielczej (bez połączeń do prowadzących do budynków i innych obiektów) wynosi 61,8 km i w latach 1992-2002 wzrosła o 5,4 km (ok. 10% - por. tab. 49). Stan techniczny sieci oceniany jest jako dobry. Dotyczy to sieci wybudowanej zarówno sieci w latach 80 - tych (z rur stalowych o długości 43 250 mb) jak i w latach 90 - tych (o długości 18 540 mb).

W latach 1992-2002 wzrosła również ilość zużytego gazu od 4,4 tys.m³ do 5,1 tys.m³ (wzrost o około 15% - por. ryc. 23), a liczba odbiorców gazu uległa niewielkim zmianom (ok. 9200-9300 odbiorców; ok. 80% gospodarstw domowych - por. tab. 49). Wyższe tempo wzrostu ilości zużytego gazu w porównaniu do tempa rozbudowy sieci gazowej i w warunkach stabilności liczby odbiorców wskazuje na wyraźną tendencję do wzrostu zużycia gazu w przeliczeniu na jednego odbiorcę. Według danych z rocznika statystycznego województwa warmińsko-mazurskiego (2000 r.) zużycie gazu sieciowego w gospodarstwach domowych wynosi na 1 odbiorcę 910 m³, a na 1 mieszkańca 243 m³.

Tab. 49. Elementy oceny sieci gazowej w Iławie

Lp.	Nazwa	Jedn.	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1	Sieć gazowa rozdzielcza	km	56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	56,4	61,8	61,8
2	Ilość zużytego gazu	tys. m ³	4 400	4 400	4 697	4 674	4 123	4 504	4 487	4 464	4 621	4 572	5 074
3	Ilość odbiorców	odbiorca	9 230	9 230	9 240	9 240	9 248	9 260	9 265	9 288	9 297	9 297	9 274

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 23. Ilość zużytego gazu w m³ w Iławie w latach 1992-2002

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

W zakresie sieci gazowniczej plany rozwojowe przede wszystkim obejmują: zasilenie miasta Iławy gazociągiem wysokiego ciśnienia - długość ok. 9 km, wybudowanie stacji II stopnia w miejscowości Dziarny oraz drugostronne zasilenie miasta Iławy w gaz ziemny gazociągiem średniego ciśnienia długości ok. 5 km (od strony wschodniej) i realizację nowych stacji redukcyjnych i rozbudowę sieci w miarę potrzeb rozwoju miasta. Jako zagrożenie dla zaspokojenia potrzeb w zakresie gazownictwa podnosi się przede wszystkim zasilenie miasta Iławy z jednego kierunku dopływu gazu.

2.3.5.3. Sieć energetyczna

Analiza danych Zakładu Energetycznego S.A. w Olsztynie (Rejon Energetyczny Iława) wskazuje na dobre zaopatrzenie miasta Iławy w energię elektryczną (pot. tab. 50). Odbiorcy na terenie miasta Iławy zasilani są liniami elektroenergetycznymi o napięciach 15 kV i 0,4 kV z rozdzielni 110/15 kV, zlokalizowanej w Iławie przy ul. 1. Maja.

Stan techniczny sieci należy uznać za dobry zarówno biorąc pod uwagę jej przepustowość, jak i niezawodność. Na terenie miasta nie występują obszary o zaniżonych parametrach napięcia zasilającego, jak również z ograniczeniami mocy. Fragmenty sieci w gorszym stanie technicznym są sukcesywnie poddawane zabiegom modernizacyjnym, podczas których, między innymi, w miejsce przewodów gołych są stosowane przewody izolowane, a w miejsce kabli w izolacji z polietylenu termoplastycznego stosowane są kable w izolacji z polietylenu usieciowanego. Podobnie modernizowane są stacje transformatorowe, gdzie urządzenia wyeksploatowane wymieniane są na urządzenia nowej generacji. Daje to gwarancję dużej poprawy niezawodności sieci.

Rozwój sieci i urządzeń energetycznych, tzn. budowa nowych lub przebudowa istniejących sieci oraz stacji transformatorowych, jest możliwa i uzależniona głównie od zapotrzebowania wynikającego ze szczegółowego zagospodarowania terenów miasta i przyłączaniem do sieci energetycznej nowych podmiotów.

Sieć energetyczną miasta stanowią:

Linie 110kV – wysokie napięcie

- **L110kV IŁAWA-OSTRÓDA** długość linii na terenie miasta wynosi 5,2km,
- **L110kV IŁAWA –NOWE MIASTO** długość linii na terenie miasta wynosi 0,85km,
- **L110kV IŁAWA-SUSZ** długość linii na terenie miasta wynosi 0,85km,

- **L110kV IŁAWA-ŁASIN** długość linii na terenie miasta wynosi 0,85km,

Linie 15kV – średnie napięcie

Długość linii na terenie miasta około 84 km, w tym około 53km to linie kablowe, pozostałe 31km linie napowietrzne.

Linie 0,4kV –niskie napięcie

Długość linii na terenie miasta około 185 km (łącznie napowietrzne i kablowe)

Stacje transformatorowe 15/0,4kV

Łącznie 112 szt, w tym 33 stacje „obce” należące do abonentów

Przewidywane zapotrzebowanie na rok 2003

- Mocy: około 20 MW
- Energii: około 100.000 MWh

Tab. 50. Dane o sieciach i odbiorcach energii elektrycznej z terenu miasta Iławy (stan w marcu 2003 r.)

L p	Rodzaj danych	Ilość za dany okres	Ilość za dany okres
I	Długości linii [km]	grudzień 1997	grudzień 2002
	WN [km]	7,55	7,55
	SN [km] napowietrzne	29,295	29,594
	SN [km] kablowe	53,477	58,318
	SN [km] razem	82,772	87,912
	nn [km] napowietrzne	70,7	72,827
	nn [km] kablowe	102,108	112,5
	nn [km] razem	172,808	185,327
II	Ilość odbiorców [szt.]	grudzień 1998	grudzień 2002
	Odbiorcy indywidualni [szt]	10.225	10.390
	Odbiorcy grupowi (zakłady, przedsiębiorstwa, firmy prywatne, itp.) [szt.]	1.242	1.393
	Razem odbiorcy [szt.]	11.467	11.783
III	Zużycie energii [MWh]	grudzień 1998	grudzień 2002
	Odbiorcy indywidualni [MWh]	17.408	19.366
	Odbiorcy grupowi (zakłady, przedsiębiorstwa, firmy prywatne, itp.) [MWh]	11.978	10.047
	Razem odbiorcy [MWh]	29.386	29.413
IV	Moc zamówiona (umowna) [MW]	-	kwiecień 2003
	Odbiorcy indywidualni [MW]	-	9,547
	Odbiorcy grupowi (zakłady, przedsiębiorstwa, firmy prywatne, itp.) [MW]	-	17,138
	Razem odbiorcy [MW]	-	26,685

Źródło: Dane Zakładu Energetycznego w Iławie

Biorąc powyższe pod uwagę zaopatrzenie terenów miasta w energię elektryczną w chwili obecnej jak i w dalszej perspektywie nie będzie stanowiło czynnika mogącego wprowadzać ograniczenia w rozwoju miasta.

Elementem progowym w dalszym rozwoju miasta jest budowa nowego GPZ 110/15 kV. Konieczność budowy nowej stacji wynika z relacji pomiędzy obecną stacją przy ul. 1 Maja a terenami rozwojowymi Iławy. Niezbędna będzie również modernizacja istniejącej sieci: wymiana złych technicznie sieci kablowych oraz sukcesywna likwidacja sieci napowietrznych, ze względu na poprawę walorów krajobrazowych miasta.

2.3.5.4. Sieć drogowo-kolejowa

Miasto Iława charakteryzuje się korzystnym układem sieci drogowej, obejmującej 60,2 km. Jednakże drogi na terenie miasta - w wyniku reformy samorządowej - znajdują się w zarządach: DODP (drogi krajowe i wojewódzkie), Pow. Zarz. Dr. (drogi powiatowe) i Urzędu Miasta, tj:

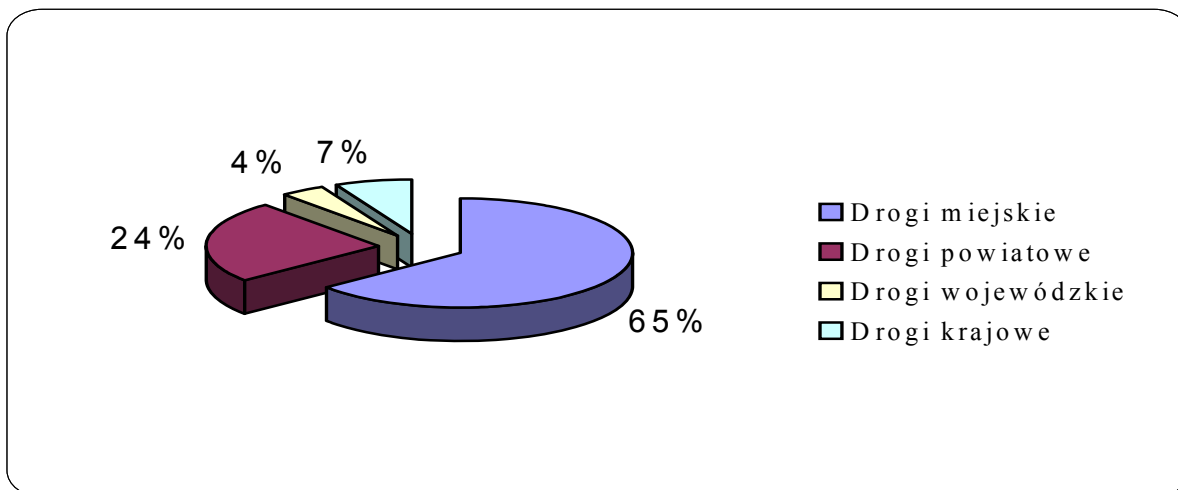
- drogi krajowe (nr 16 Grudziądz - Augustów) - 4,3 km (7% ogółu dróg),
- drogi wojewódzkie (nr 521 Kwidzyn - Iława; nr 536 Iława - Samplawa) - 2,6 km (4,3% ogółu dróg),
- drogi powiatowe (nr 26221 Iława - Jerzwałd, nr 26235 Iława -Wonna, nr 26236 Iława - Radomno, nr 26233 Iława -Boreczno) - 14,6 km (24,3% ogółu dróg),
- drogi miejskie - 38,7 km (64,3% ogółu dróg ; por tab. 51, ryc. 24).

Ponadto na terenie miasta znajdują się drogi osiedlowe - w zarządzie zarządców osiedli.

Tab. 51. Zarządzający dróg i zestawienie ilości dróg na terenie Iławy (w km) w latach 1992-2002

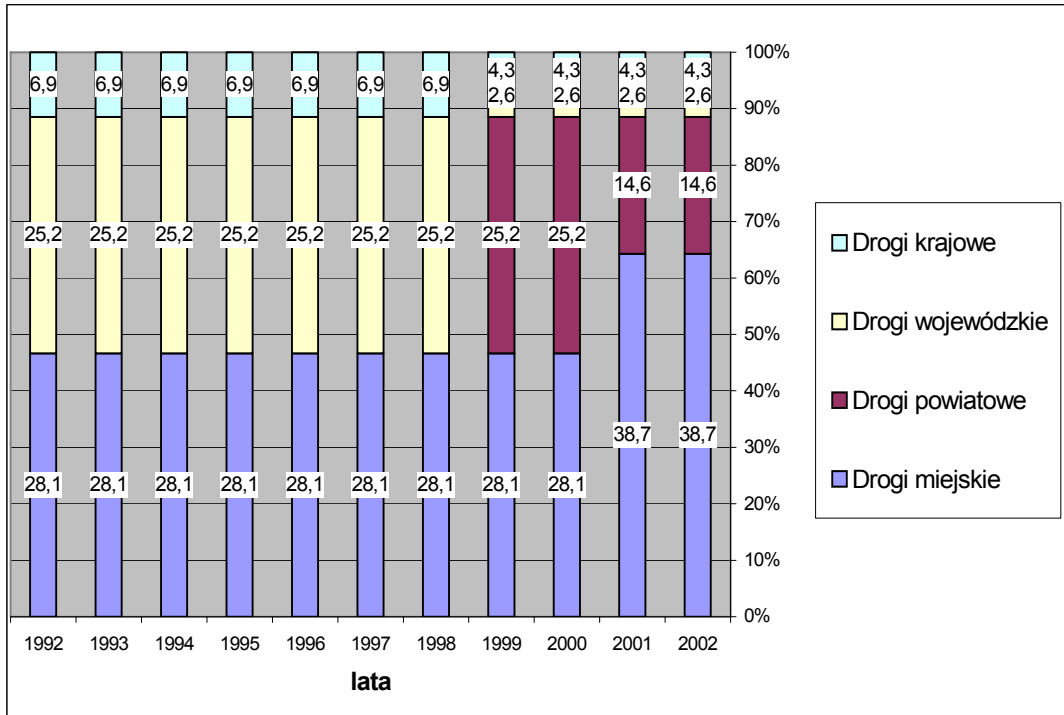
Lp.	Rodzaj drogi	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1	Drogi miejskie	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	28,1	38,7	38,7
2	Drogi powiatowe								25,2	25,2	14,6	14,6
3	Drogi wojewódzkie	25,2	25,2	25,2	25,2	25,2	25,2	25,2	2,6	2,6	2,6	2,6
4	Drogi krajowe	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	4,3	4,3	4,3	4,3
	Razem	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2	60,2

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

Ryc. 24. Udział własności dróg wg zarządców w Ławie w 2002 r (w %)

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Ławie

Ryc. 25. Udział zarządców dróg w Iławie w latach 1992-2002 (w km i %)

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

Układ komunikacyjny miasta posiada 169 skrzyżowań. Na terenie miasta funkcjonuje 12 znaczących parkingów. Jest to jednak zbyt mało aby zaspokoić potrzeby ciągle wzrastającej liczby posiadaczy samochodów.

Wysoką dostępność komunikacyjną miasta Iławy potwierdzają informacje dotyczące transportu drogowego świadczonego przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Iławie (por. tab. 52, wielkość zatrudnienia wg stanu w kwietniu 2003 r. - 96 osób). Główne połączenia PKS obejmują następujące miejscowości: Olsztyn, Nowe Miasto Lubawskie, Lubawa, Ostróda, Elbląg, Frednowy, Kisielice, Franciszkowo, Morąg, Zalewo, Łęgowo, Biskupiec, Bydgoszcz, Prabuty, Lidzbark Reszelski, Ławice, Działdowo, Gramoty, Włocławek, Warszawa

W Iławie stan dróg i jezdni oceniany jest jako dobry. Jednakże układ komunikacyjny jest niekorzystny - stanowi on barierę przestrzenną w racjonalnym rozwoju miasta. W celu poprawy układu komunikacyjnego miasta niezbędna jest współpraca wszystkich zarządców dróg znajdujących się na terenie miasta. Priorytetową inwestycją jest wykonanie obwodnicy, która umożliwi rozładowanie ruchu w centrum miasta.

Tab. 52. Liczba połączeń transportu drogowego PKS

	Dzień tygodnia	Liczba połączeń rozpoczynających się w m. Iława /wyjazdy/	Liczba połączeń kończących się w m. Iława /przyjazdy/	Liczba połączeń przebiegających przez m. Iława /przelotowe/
PKS Iława	Dni robocze	74	74	1
	Soboty	34	34	0
	Niedziele i święta	32	32	0
PKS obce	Dni robocze	11	11	6
	Soboty	6	6	2
	Niedziele i święta	5	5	2

Źródło: Dane przedsiębiorstwa PKS w Iławie /maj 2003 r./

Planuje się, że tak ukierunkowana przebudowa układu komunikacyjnego obejmie: I etap - 2001 r. - przebudowa skrzyżowania ulic Konstytucji 3 maja z ul. Dąbrowskiego (ciąg drogi krajowej Dolna Grupa - Augustów), II etap - 2002 r. - przebudowa układu komunikacyjnego ulic Sobieskiego i Kopernika, III etap - lata 2003-2005 - przebudowa obwodowego ciągu komunikacyjnego (ul. Lubawska, Składowa, Piaskowa, Ostródzka, Dąbrowskiego).

Ważnym zadaniem jest również rozpoczęcie przebudowy układu komunikacyjnego przed dworcem PKP w połączeniu z realizacją nowego dworca PKS. Rozwiązania wymagają także problemy: braku miejsc parkingowych w centrum miasta, realizacji połączenia mostowego (niskowodnego) z wyspą Wielka Żuława (dostępność komunikacyjna do zespołu hotelowo-usługowego) oraz rozbudowa ciągów spacerowych i tras rowerowych

Oprócz sieci drogowej ważnym elementem systemu komunikacyjnego miasta jest kolej. Iławski węzeł kolejowy tworzą: magistralna linia kolejowa Warszawa-Gdańsk, krajowa linia I-rzędna relacji Poznań-Olsztyn-Białystok oraz linia znaczenia II- rzędnego relacji Iława-Brodnica-Kutno ze stacją rozrządową w Iławie. Powyższe linie kolejowe, przecinające się w Iławie, stwarzają doskonałe warunki dla transportu kolejowego, tak towarowego, jak i pasażerskiego.

Pomimo znacznej redukcji zatrudnienia PKP w dalszym ciągu jest znaczącym pracodawcą. W iławskich jednostkach PKP tj. Sekcji Przewozów Pasażerskich oraz Sekcji Utrzymania Taboru Trakcyjnego zatrudnionych jest 346 pracowników (stan w dniu 30.04.2003 r.; wg Warmińsko-Mazurskiego Zakładu Przewozów Regionalnych w Olsztynie).

Iławski węzeł kolejowy ma charakter tranzytowy, ponieważ leży na trasach szlaków i jest jednocześnie punktem wyjściowym i końcowym dla kilku szlaków. Dobra kolejowa dostępność komunikacyjna dotyczy połączeń w kierunku Olsztyna, Torunia, Działdowa i Malborka (por. tab. 53).

Tab. 53. Liczba połączeń przebiegających przez m. Iława w rozkładzie jazdy pociągów 2002/03

Kierunek	Rodzaj pociągu		
	osobowe	pośpieszne	sezonowe
w kierunku Olsztyna	8	6	2
w kierunku Torunia	9	3	1
w kierunku Działdowa	7	2	6
w kierunku Malborka	8	3	6

Źródło: Dane PKP - Warmińsko-Mazurskiego Zakładu Przewozów Regionalnych w Olsztynie /2003 r./

Powyżej scharakteryzowane ciągi drogowe i kolejowe przecinają się na terenie miasta Iławy tworząc węzeł komunikacyjny drogowo-kolejowy o znaczeniu krajowym. Wymienione elementy systemu komunikacyjnego przechodzą przez śródmieście i centrum miasta. Podnosi to walor dostępności komunikacyjnej miasta. Jednakże stwarza zagrożenia dla środowiska przyrodniczego, wynikające ze wzrostu emisji hałasu i zanieczyszczeń powietrza. Dotyczy to przede wszystkim ruchu drogowego.

Jak wykazała "Wstępna analiza ekonomiczna etapowego dochodzenia do rozwiązań docelowych układu drogowego dla miasta Iławy" (1999, inż. A. Talaga) wraz z prognozowanym wzrostem natężenia ruchu samochodowego i biorąc pod uwagę istniejącą sieć ulic, przez którą ruch ten będzie się przemieszczał stwierdzić należy, że przepustowość istniejących ulic będzie wyczerpana. Istnieje więc pilna potrzeba usprawnienia i skanalizowania ruchu tranzytowego z ominięciem ulic otoczonych zwartą zabudową w centralnej części miasta. Wymaga to, zgodnie z opracowaną

"koncepcją etapowego przekształcenia układu komunikacyjnego", przeprowadzenia zmian jakościowych w zakresie komunikacji, ukierunkowanych na rozproszenie ruchu i jego ograniczenie w obrębie terenów śródmiejskich.

2.3.5.5. Telekomunikacja

Szczególnie pozytywne zmiany odnotowano w zakresie dostępności do telefonów. Jest to efektem uruchomienia nowoczesnej centrali oraz modernizacji i rozbudowy sieci telefonicznej.

Intensywny rozwój telekomunikacji w ostatnich latach powoduje, że ten element infrastruktury nie tworzy barier w zakresie zaspokojenia potrzeb nowych firm i instytucji oraz mieszkańców Iławy (por. tab. 54). Obecne centrale mogą być sukcesywnie rozbudowywane

Tab. 54. Liczba abonentów Telekomunikacji Polskiej w mieście Iława w latach 1990-2002

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
2630	3173	4060	4548	4980	5839	7383	9464	9630	10067	10679	10728	11353

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Iławie

2.3.6. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH

Iława jest ważnym ośrodkiem gospodarczym o znaczeniu ponadlokalnym. Podstawowym standardem planistycznym w zakresie przemysłu dla Iławy jest zakaz realizacji przemysłu uciążliwego stanowiącego zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi. Kolejne ustalenia dotyczące powinny zakazu realizacji przemysłu tereno-chłonnego (powyżej 5 ha) oraz wodochłonnego (ze względu na ograniczone możliwości odbiornika oczyszczonych ścieków jakim jest rzeka Iławka). Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Iława stanowić powinna ośrodek nieuciążliwych form przetwórstwa i produkcji, ze szczególną rolą drobnych przedsiębiorstw. Atut rozwojowy miasta stanowią dobry stan infrastruktury technicznej (z reguły przekraczający aktualne potrzeby miasta) oraz korzystne położenie komunikacyjne – zarówno drogowe jak i kolejowe.

Przeprowadzona diagnoza prospektywna umożliwiła wydzielenie szeregu zjawisk pozytywnych i negatywnych zachodzących w sferze gospodarki i infrastruktury technicznej miasta Iławy. Najważniejsze z nich to:

1. Zjawiska pozytywne:

- wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców miasta, wyrażona poprzez dynamiczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych w latach dziewięćdziesiątych – z dominacją sektora prywatnego i przewagą małych i średnich firm,
- brak istotnego spadku zatrudnienia w przemyśle, w warunkach dobrze rozwiniętego przemysłu drzewnego,
- dobrze wykształcona sieć handlowo-usługowa,

- znaczny postęp w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowniczej i energetycznej (np. modernizacja oczyszczalni ścieków i budowa stacji uzdatniania wody – poprawa jakości wody),

- podniesienie poziomu usług telekomunikacyjnych;

2. Zjawiska negatywne:

- słaby rozwój inwestycji przemysłowych ukierunkowanych na nowoczesne technologie i przetwórstwo rolnicze,
- spadek (lata 2001-2003) liczby podmiotów gospodarczych,
- brak rozwiązania problemów komunikacyjnych miasta (ograniczenie natężenia ruchu drogowego w śródmieściu oraz problem parkowania samochodów),
- brak kompleksowego rozwiązania gospodarki odpadami,
- niska podaż uzbrojonych terenów dla małych i średnich firm.

2.4. EKOROZWÓJ, TURYSTYKA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

W rozdziale tym zostanie omówiona następująca problematyka: uwarunkowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne oraz układ funkcjonalno-przestrzenny miasta Ławy. Stan środowiska i zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne są dopełniającymi elementami wcześniej omówionej sfery społecznej i gospodarczej w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta. Układ funkcjonalno-przestrzenny miasta w dużej mierze wpływa na dalszy rozwój strategiczny tej jednostki osadniczej.

2.4.1. STAN ŚRODOWISKA

Ocena stanu środowiska człowieka obejmuje jego dwie zasadnicze formy: środowisko przyrodnicze i środowisko kulturowe. W tej ocenie zawarte są aspekty związane z degradacją /źródłami degradacji/, ochroną i kształtowaniem /odbudową/ środowiska, na obecnym etapie rozwoju m. Ławy.

2.4.1.1. Źródła i skala degradacji środowiska przyrodniczego

Zagrożenia środowiskowe w Ławie dotyczą następujących rodzajów zanieczyszczeń:

- 1 – emisji zanieczyszczeń powietrza,
- 2 – zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych,
- 3 – hałasu,
- 4 – degradacji powierzchni ziemi,
- 5 – innych rodzajów zanieczyszczeń.

Ad. 1. Głównymi źródłami /emitorami/ zanieczyszczeń powietrza w Ławie są:

- a – kotłownie, w tym centralna kotłownia rejonowa przy ul. Wojska Polskiego 23, rejonowe kotłownia przy ul. Ostródzkiej, kotłownia ZPZ „Ława” przy ul. Wojska Polskiego, kotłownie: „MM International”, IPB, Spółdzielni Mleczarskiej, bazy „Techtrans”, firmy „Prosper”, oraz kilkanaście kotłowni mniejszych o mocy poniżej 1,0 MW,
- b – paleniska zabudowy jednorodzinnej, nie podłączone do sieci miejskiej,
- c – pojazdy poruszające się wzdłuż ulic ruchu tranzytowego prowadzące przez miasto oraz wzdłuż ulic wzmożonego ruchu wewnętrznego. Będą to m. in. ulice: Niepodległości /ok. 4000 pojazdów/, Konstytucji 3 Maja i Sienkiewicza /3500/, Lubawska, Wyszyńskiego i

Grunwaldzka /3000/, Ostródzka i Kościuszki /2200/ oraz Andersa, Sobieskiego, Królowej Jadwigi, Ogrodowa, Wojska Polskiego, 1 Maja, Skłodowskiej, Smolki i Dąbrowskiego,
 d – zanieczyszczenie powietrza połączone z uciążliwymi zapachami – jak np. osadnik, przepompownia, pola filtracyjne i zbiornik wyrównawczy ZPZ „Iława”, IZNS, miejskie wysypisko śmieci, miejska oczyszczalnia ścieków w Dziarnach.

Na podstawie wyników pomiarów imisji zanieczyszczeń powietrza, przeprowadzonych w Iławie w latach 1994-1995, przy ul. Andersa i w latach 1996-1997, przy ul. Sienkiewicza 10, sformułowano następujące wnioski:

- 1 – stężenie dwutlenku węgla nie przekracza obowiązujących norm,
- 2 – stężenie dwutlenku azotu wzrasta do 40.8 ug/m³ w 1997, co wskazuje na gwałtowny wzrost zanieczyszczeń motoryzacyjnych,
- 3 – wyższa koncentracja stężeń pyłu zawieszonego w okresie grzewczym.

Wyniki nowszych pomiarów imisji substancji zanieczyszczających powietrze prowadzonych w ramach monitoringu zdrowia, zgodnie z wytycznymi GIS, na terenie Iławy /ul. Andersa 8/ w latach 2000-2002 przez Powiatową Stację Sanitarно-Epidemiologiczną w Iławie i przez Wojewódzką Stację Sanitarно-Epidemiologiczną w Olsztynie są następujące:

Tab. 55. Wielkości stężeń substancji zanieczyszczających powietrze w Iławie.

Lata	Dwutlenek azotu		Dwutlenek siarki		Pył zawieszony	
	Stęż.śred.rocne	Stęż.przez 98%czasu	Stęż./rok	Stęż./98%	Stęż./rok	Stęż./98%
2000	25	46	4	17	22	98
2001	22	35	3	17	15	106
2002	28	46	2	10	14	81
Dopuszczalne wartości stęż. w ug/m ³						
	40	150	40	150	45	65

Źródło: Woj. Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Olsztynie, inform. z 28.04.2003 r.

Natomiast wnioski jakie nasuwają się z powyższych badań prowadzą do stwierdzenia, że:

- 1 – wyniki badań stężenia dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego nie przekraczają dopuszczalnych wartości określonych w Rozporządzeniu Min. Środowiska z 6.06.2002 r. /Dz. U. nr 87, poz. 796/.
- 2 – zaobserwowano spadek stężenia pyłu zawieszonego w stosunku do poprzedniego roku,
- 3 – zaobserwowano wzrost stężenia dwutlenku węgla, co tłumaczy się wzrostem ruchu samochodowego w sezonie turystycznym.

Na podstawie występowania w Iławie porostów nadrzecznych, które są bioindykatorami zanieczyszczeń powietrza można stwierdzić, że stężenia zanieczyszczeń gazowych maleją od obszaru intensywnie zurbanizowanego w kierunku zachodnim i południowym.^{xxi}

Ad. 2. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych dotyczą:

- a – Jeziora Jeziorak na terenie objętym granicami miasta /III klasa czystości w 2000 r./,
- b – Jeziora Jeziorak Mały /III klasa czystości w 2002 r./,
- c – Jeziora Iławskiego /Dół/ miało wody nadmiernie zanieczyszczone w klasie NON w 1996r.,
  - b. wysokie wartości azotu, fosforu, chlorofilu „a”, sestonu, niska widzialność krążka Secchiego,
- d – Jeziora Mułek /klasa NON w 1992 r./,
- e – rzeki Iławki powyżej J. Iławskiego /III klasa czystości w 1994 r., w 2002 r. w klasie NON/,
- f – Jeziora Łabędź /III klasa czystości w 1994 r./,
- g – Kanału Iławskiego /III klasa czystości w 1994 r./,
- h – Jeziora Szymbarskiego /III klasa czystości w 1996 r./.^{xxii}

Na J. Jeziorak od lat sześćdziesiątych są prowadzone systematyczne badania biologiczne a sporadycznie hydrograficzne i chemiczne, przez Wydział Biologii i Nauk o Ziemi UMK w Toruniu. Badania fizykochemiczne i biologiczne jakości wód Jezioraka, mające na celu określenie klasy czystości przeprowadził dwukrotnie Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w Olsztynie. W 1989 r. badania prowadzono na 8 stanowiskach. Wiosną wody całego jeziora były wymieszane i nieco przetlenione do 110-120%. Wody Jezioraka, zarówno w okresie wiosennej cyrkulacji jak i letniej stagnacji charakteryzowały się podwyższonymi stężeniami związków fosforu i azotu, przekraczającymi na ogół 0,1 mg P/l i 1,5 mg N/l, jak też znacznymi koncentracjami związków organicznych. Wskaźnik określający wielkość produkcji pierwotnej – chlorofil „a” wiosną wynosił 30-45 mg/m³, latem natomiast 70-80 mg/m³. Temu procesowi towarzyszyła wysoka zawartość sestonu i niska widzialność krążka Secchiego, wiosną 0,6-1,0 m, a latem spadająca nawet do 0,4 m. Wysoki stopień zeutrofizowania jeziora potwierdziły też badania hydrobiologiczne. W wiosennym fitoplanktonie dominowały okrzemki /południowa część zbiornika/ i sinice /część środkowa i północna/. Latem liczebność ogólna organizmów była ponad 10-krotnie wyższa niż wiosną. Latem zdecydowaną przewagę stanowią sinice /ok. 90%/. Sumaryczna ocena jakości wód Jezioraka, dokonana w oparciu o przeprowadzone badania, wskazywała na obniżoną ich jakość, odpowiadającą III klasie czystości.

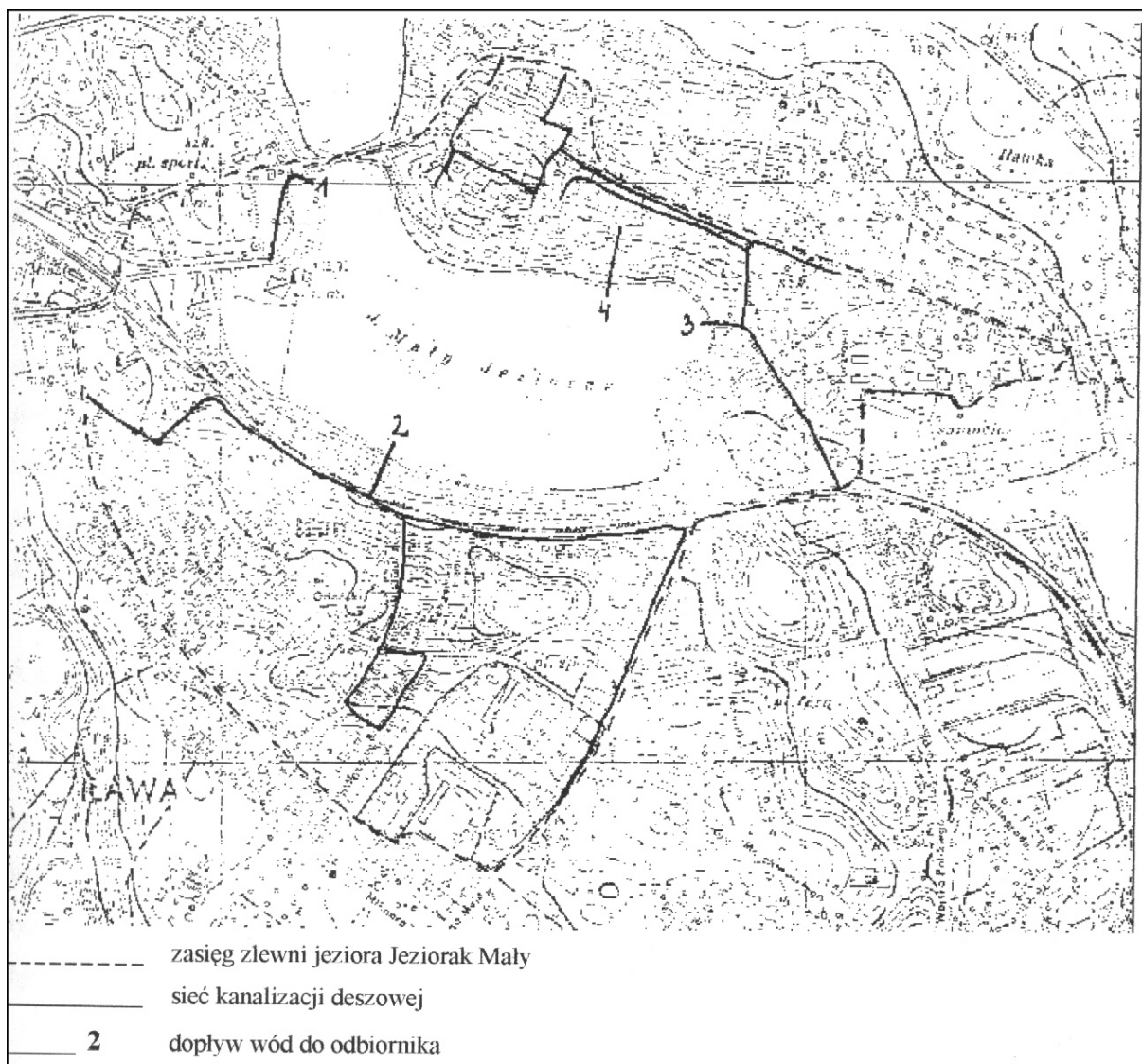
Polimiktyczny charakter jeziora, zaawansowaną trofię i stosunkowo mało zróżnicowanie przestrzenne w chemizmie wód potwierdziły też badania I. Cichockiej /1991/^{xxiii}, Chrzanowskiej /1996/^{xxiv} i M. Małeckiego /1999/^{xxv}. Badania przeprowadzone przez służby sanitarne w obrębie zorganizowanych kąpielisk nad Jeziorakiem w 1997 r. i pierwszej połowie 1998 r. wykazały sporadyczne przekroczenia norm dopuszczalnych dla II klasy czystości. Według aktualnych opinii /z lipca 2003 r./ stan sanitarny objętych nadzorem plaż przy ul. Chodkiewicza i Kajki nie budził zastrzeżeń. Woda w kąpieliskach przy ul. Kajki i Chodkiewicza odpowiadała pod względem bakteriologicznym wymogom sanitarnym. Pod względem fizykochemicznym (BZTs, przezroczystość)

nie odpowiadała warunkom określonym w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 16.10.2003 r.^{xxvi} w sprawie wymagań jakim powinna podlegać woda w kąpieliskach (Dz.U. Nr 183, poz. 1530). Jakość wody w tych kąpieliskach w ciągu ostatnich lat nie uległa pogorszeniu – badane parametry fizykochemiczne utrzymują się na tym samym poziomie. W br. pogorszeniu uległa jakość wody w zwyczajowym kąpielisku przy ul. Malczewskiego. Woda pod względem bakteriologicznym nie odpowiadała wymogom sanitarnym.

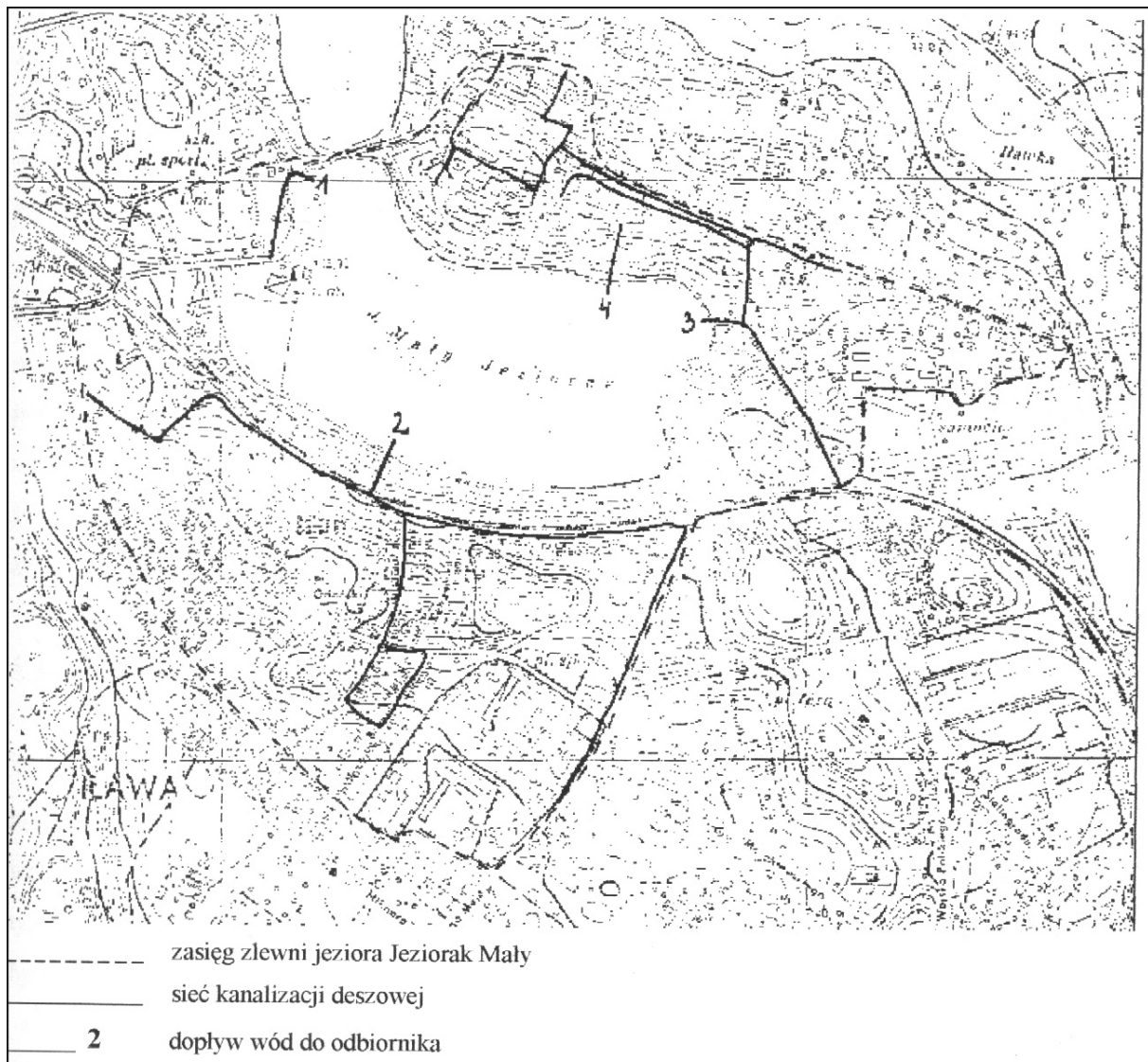
Ryc. 26. Baza komunikacyjna miasta Ławy (1995 r.)

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier 1996, UMK Toruń

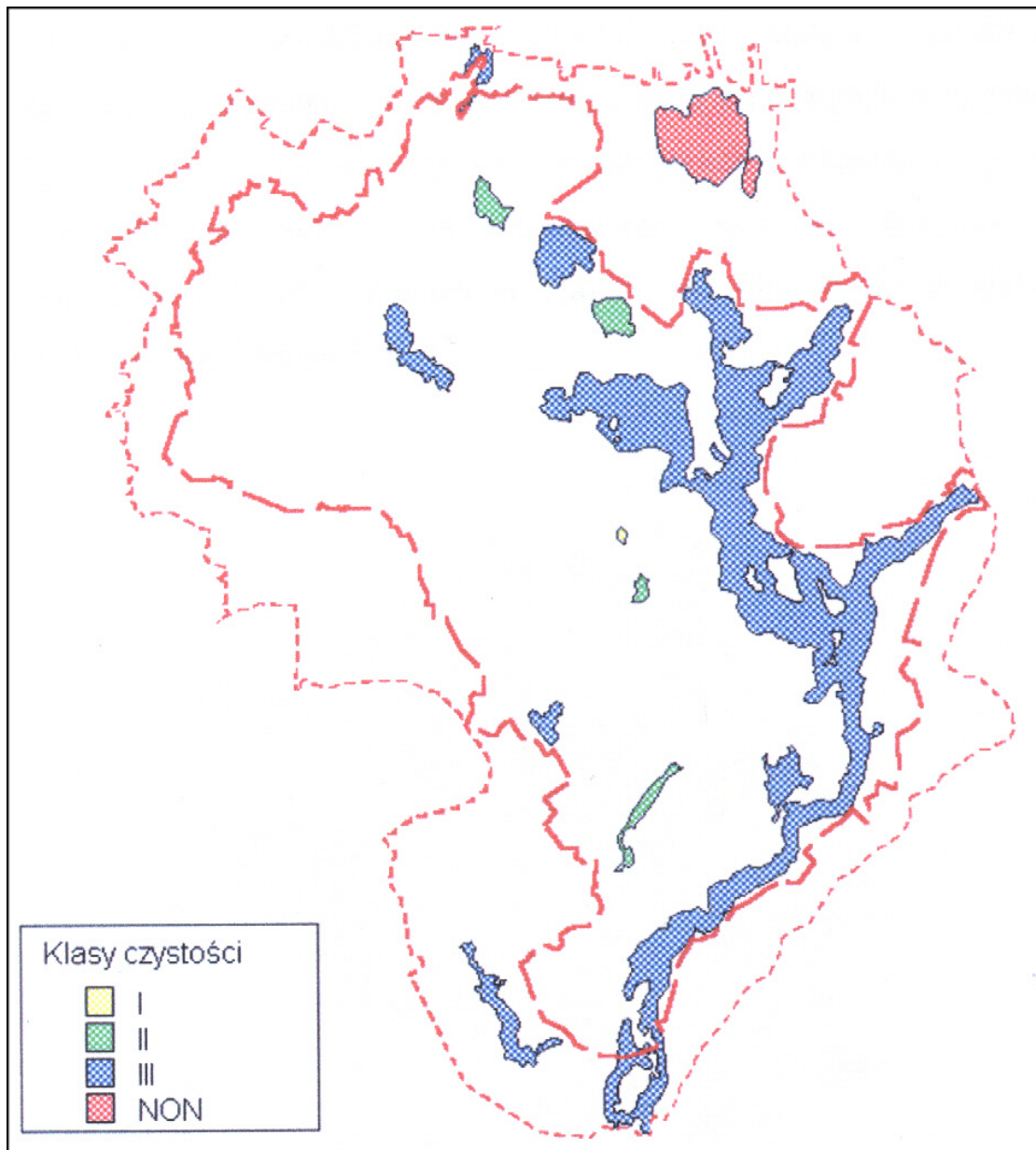

Ryc. 27. Kanalizacja deszczowa na obszarze zlewni jeziora Jeziorak Mały

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier 1996, UMK Toruń

Ryc. 27. Kanalizacja deszczowa na obszarze zlewni jeziora Jeziorak Mały
Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier 1996, UMK Toruń

Ryc. 28. Klasy czystości wybranych jezior na terenie PKPI

Źródło: Opracowanie wg A. Oleksa, 2002, UMK Toruń

Jakość wód Jezioraka Małego była szczegółowo badana przez WIOŚ w Olsztynie w 1989 r. W tym roku ścieki miejskie były jeszcze kierowane na starą oczyszczalnię mechaniczną /odpływ ścieków z oczyszczalni do rzeki Iławki poniżej Jezioraka Dużego/. Ze względu na znaczne przeciążenie oczyszczalni, a także niedostosowanie kanalizacji do aktualnych potrzeb Iławy zdarzały się wówczas przypadki dopływu ścieków do jeziora przelewami awaryjnymi. Poza tym do 1989 r. do Jezioraka Małego były odprowadzane również wody pochłonicze z mleczarni w Iławie. Ocena stanu czystości wód Jezioraka Małego w 1989 r. wykazywała 3,45 punktów, a więc wskazywała na wody pozaklasowe /Falkowska 2000/.^{xxvii} W 1990 r. została oddana do eksploatacji nowa oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna. Obecnie do Jezioraka Małego dopływają ścieki z kanalizacji burzowej oraz ścieki w wyniku nieuszczelnności lub nieprawidłowego użytkowania indywidualnych urządzeń oczyszczających z osiedla domków jednorodzinnych, położonego nad jeziorem. Jeziorak Mały jest zbiornikiem silnie podatnym na degradację, zaliczanym do III kategorii, ze względu na niewielką głębokość, niski stosunek objętości jeziora do długości linii brzegowej, wysoki stosunek powierzchni dna czynnego do objętości epilimnionu oraz brak stratyfikacji wód /Marszelewski 1993/.^{xxviii}

Według badań E. Zębek /2002/^{xxix} i H. Ciecierskiej /2000/,^{xxx} Jeziorak Mały można zakwalifikować jako zbiornik politroficzny przechodzący w eutrofię. W ostatnich latach zabiegi ochronno-rekultywacyjne /podczyszczanie wód burzowych, odcięcie dopływu ścieków komunalnych, wyłożenie brzegów jeziora od strony lustra wody kamieniami i gruzobetonem, napowietrzanie metodą fontanny/ zmieniły warunki środowiskowe jeziora przejawiające się we wzroście zawartości tlenu i braku deficytów tlenowych przy dnie w sezonie letnim, zwiększeniu widzialności krążka Secchiego od 0,65 m w 1996 r. do 0,86 w 1999 r., spadku zawartości ortofosforanów, zmniejszeniu ogólnej liczebności i biomasy fitoplanktonu, zmniejszeniu liczebności i biomasy sinic na korzyść okrzemek, zamianie gatunków charakterystycznych dla wód politroficznych na eutroficzne oraz wzroście bioróżności gatunkowej /Zębek 2002/.

Głównym źródłem zanieczyszczenia rzeki Iławki są ścieki z Iławy oczyszczone w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni w Dziarnach. Odprowadza ona bezpośrednio do rzeki ok. 4800 m³/d ścieków /dane z 1999 r. Badania jakości wód Iławki przeprowadzone u ujścia jej do Drwęcy /w Małym Borze/ w 1999 r. wykazały nadmierne zanieczyszczenie fosforem ogólnym, fosforanami i azotynami, azotem amonowym, co oznacza, że rzeka prowadzi wody pozaklasowe. Wskaźnikiem dyskwalifikującym był też okresowo tlen. Miano coli wskazywało na III klasę lub było pozaklasowe, a saprobowość sestonu na II i III klasę czystości.

Wody podziemne są także zanieczyszczone w różny sposób:

- a – wody podziemne z ujęć komunalnych poziomu trzeciorzędu zawierają ponadnormatywne ilości amoniaku /1998/,
- b – wody podziemne z zapasowych ujęć komunalnych poziomu czwartorzędu są zanieczyszczone przez zapach siarkowodoru i zmieniony smak /1998/,
- c – wody podziemne /k. Rydzewa 6 km od Iławy, należące do GZWP Nr 210 „Iława”/ ze stropu 2,4 m były niskiej jakości i dopiero na głębokości powyżej 20 m były średniej i wysokiej jakości /1994-1996/.

Na podstawie badań hydrogeologicznych przeprowadzonych w 1999 i 2000 r. głównego zbiornika wód podziemnych /GZWP/ nr 210 Iława na głębokości 5-30 m, o powierzchni 709 km² i zasobach szacunkowych 180 tys. m³/d występują wody o III klasie jakości, natomiast na głębokości 230 m /warstwy trzeciorzędowe/ wody II klasy. W punktach badawczych Iława-Rydzewo w utworach czwartorzędowych wody gruntowe mają III klasę, natomiast wody głębinowe płytsze II lub Ib, głębsze Ia /na poziomie 210 m ppm./. Wody poziomu kredowego /255 m ppm./ klasę II lub Ib /dane dla Rydzewa 3 z 1999 i 2000 r./. W punkcie badawczym Iława-Nowa Wieś w utworach czwartorzędowych na poziomie do 70 m ppm. w latach 1998-2000 r. występuje klasa II /na podstawie sieci krajowej MJZWP, Mapy GZWP pod red. A.S. Kleczkowskiego 2000, oraz WIOŚ w Olsztynie z 2000 r./.^{xxxii}

Do głównych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Iławy zalicza się:

- 1 – wysypisko miejskie /zanieczyszczenie pierwszego poziomu wodonośnego oraz Jezior: Mułek i Strugi/,
  - 2 – ZPZ w Iławie, które zrzucają ścieki technologiczne w oczyszczalni leśnej 780 tys. m³/rok, a średnio 8,5 tys. m³/d /J. Iławskie – Dół/,
  - 3 – PKP, zrzut ścieków technologicznych i socjalnych – średnio 40-150 m³/d /J. Łąka oraz do stawu bezodpływowego/,
  - 4 – spływ biogenów z ogródków działkowych w kierunku stawów i ujęć wód podziemnych w S części miasta /rzeka Iławka i J. Jeziorak/,
  - 5 – zrzut wód opadowych bez podczyszczenia /do rzeki Iławki, J. Jeziorak, J. Mułek, stawy na S miasta, rowy Kanału Iławskiego i Strugi oraz w niewielkim stopniu do J. Jeziorak Mały/
- oraz potencjalne źródła zanieczyszczeń wód:
- 7 – mogilnik odpadów niebezpiecznych /z IZNS/ zlokalizowany na terenie wysypiska,
  - 8 – tereny nie skanalizowane m. in.: ulice: Warsztatowa, Kolejowa, Towarowa, część ulic: Lubawskiej, wojska Polskiego, Lipowy Dwór oraz cała Wyspa Wielka Żuława.

Ad. 3. W Iławie są co najmniej trzy źródła największego hałasu /brak pomiaru w decybelach, gdyż takich w Iławie dotąd nie prowadzono – wg informacji z Wydziału Rozwoju i Utrzymania Miasta Referat Ochrony Środowiska i Gospodarki Komunalnej UM w Iławie/:

- 1 – Iławskie Zakłady Naprawy Samochodów, z emisją hałasu pochodzącego z pracy wentylatorów - głównie w kierunku ul. Grunwaldzkiej,
- 2 – transport kolejowy, szczególnie dla mieszkańców sąsiadujących ulic z PKP, ul. Jagiełły, Nowomiejskiej, Mickiewicza i Stacyjnej,
- 3 – transport drogowy, dla mieszkańców domów położonych wzdłuż dróg i ulic tranzytowych jak: Niepodległości, Konstytucji 3 Maja, Wyszyńskiego, Grunwaldzkiej, Ostródzkiej, Kościuszki, Andersa, Sobieskiego, Ogrodowej, Dąbrowskiego oraz części ulic: Królowej Jadwigi, Wojska Polskiego, 1 Maja, Skłodowskiej i Smolki.

Potwierdzeniem wzmożonego hałasu wzdłuż ww. ulic są dane z badań przeprowadzonych przez Biuro Konsultacyjno-Projektowe Inżynierii Drogowej „TRAFIK” s.c. z Gdańska z dn. 28.07.2000 r.,^{xxxii} które wykazują że największe natężenie pojazdów jest na kierunku Iława-Lubawa 5959 samochodów dziennie /ul. Grunwaldzka, Wyszyńskiego, Lubawska/, na kierunku Iława-Ostróda 5794 samochodów dziennie /ul. Kościuszki, Ostródzka/, na kierunku Iława-Malbork 4669 samochodów dziennie /ul. Konstytucji 3 Maja, Sienkiewicza/, natomiast najmniej na kierunku Iława-Radomno 1436 samochodów /ul. Wojska Polskiego/ i Iława-Makowo 2117 samochodów dziennie /ul. Zalewska/.

Ponadto występuje hałas w różnych miejscach lokalnych, związany z warsztatami rzemieślniczymi /np. stolarniami, naprawy samochodów, szklarniami itp./.

Ad. 4. Degradacja powierzchni ziemi na analizowanym obszarze jest związana zarówno z nagromadzeniem form wklęsłych jak i wypukłych. Do pierwszych zaliczyć należy rozsiane na terenie miasta:

- 1 – wyrobisko eksploatacji piasku /prowadzone przez Cegielnię Olsztyńskie S.A./ o powierzchni 14 ha,
- 2 – wyrobiska nie eksploatowane w południowej i wschodniej części miasta,
- 3 – 14 różnych innych wyrobisk w mieście.

Z kolei do form degradacji wypukłej zaliczyć trzeba:

- 1 – wysypisko miejskie,
- 2 – inne lokalne nagromadzone wysypiska, związane z terenami budowlanymi.

Ad. 5. Inne lokalne źródła zanieczyszczeń to przede wszystkim:

- 1 – źródła promieniowania elektromagnetycznego:

- a – Główny Punkt Zasilania, ze stacją transformatorów przy ul. Wodnej,
- b – linie napowietrzne wysokiego napięcia 110 kV,
- c – linie napowietrzne niskiego napięcia 15 kV,
- d – lokalne transformatory.

2 – bariery klimatyczne, hydrologiczne i ekologiczne, które zakłócają lub uniemożliwiają funkcjonowanie korytarzy i sięgaczy ekologicznych /klimatyczno-hydrologiczno-biologicznych/ i występują w:

- a – 5 miejscach w poprzek rynny polodowcowej w S części miasta /utrudnione przewietrzanie i zamknięcie naturalnego odpływu wody z doliny przy ZPZ/,
- b – 4 miejscach w poprzek rynny polodowcowej rzeki Iławki /utrudnione przewietrzanie, brak możliwości /z powodu jazu/ przemieszczania ryb w górę rzeki do J. Jeziorak i utrudnione przemieszczanie ssaków pływających jak wydry i bobra/,
- c – 1 miejscu w poprzek szlaku przemieszczania się zwierząt w zachodniej części miasta,
- d – 1 miejscu w poprzek sięgacza ekologicznego o znaczeniu klimatyczno-hydrologicznym, w N części miasta.^{xxxiii}

Wśród zakładów i obiektów najbardziej uciążliwych dla środowiska i zdrowia mieszkańców Iławy wymienić należy:

- 1 – wysypisko miejskie, ze względu na degradację powierzchni ziemi, zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych oraz powietrza,
- 2 – Zakłady Przemysłu Ziemniaczanego „Iława” S.A., przy ul. Wojska Polskiego 33, ze względu na duży zrzut ścieków na tereny leśne /w pobliżu planowanego rezerwatu przyrody „Żurawinowe Bagno”/, potencjalne zagrożenie dla czystości J. Dół, ze względu na rezerwowe pola filtracyjne, zanieczyszczenie powietrza wokół osadnika, przepompowni, terenów zrzutu ścieków i kotłowni, zamknięcie naturalnego odpływu wody z doliny,
- 3 - Zakład nr II MM International, wpisany na listę szczególnie uciążliwych w woj. warmińsko-mazurskim, ze względu na zanieczyszczenie powietrza,
- 4 – Iławskie Zakłady Naprawy Samochodów, przy ul. Grunwaldzkiej 13, ze względu na uciążliwy hałas, dużą emisję związków chemicznych powstałych procesach technologicznych,
- 5 – wyrobisko eksploatacji piasku – Cegielnie Olsztyńskie S.A., przy ul. wojska Polskiego 44, ze względu na degradację powierzchni ziemi i zbiorowisk leśnych oraz obniżenie poziomu wód gruntowych.

2.4.1.2. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego

W zakresie ochrony środowiska istotnym walorem ekologicznym miasta Iławy jest jego położenie w Ekologicznym Systemie Obszarów Chronionych. Na ten System składają się:

- 1 – Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego wraz z otuliną, gdzie obowiązują ustalenia planu ochrony zatwierdzonego Rozporządzeniem wojewody Olsztyńskiego i Elbląskiego /Nr 1 z dn. 10 stycznia 1997/,
- 2 – obszar chronionego krajobrazu o wzmożonej ochronie, obejmujący pozostałą część miasta i tereny przyległe, gdzie obowiązują ustalenia Rozporządzenia Wojewody Olsztyńskiego /Nr 53 z 16 czerwca 1998 r./,
- 3 – korytarze i sięgacze ekologiczne /klimatyczno-hydrologiczno-biologiczne/, które należy wyłączyć z zainwestowania /dla ochrony występującej tam roślinności/,
- 4 – projektowany rezerwat przyrody „Krzywy Róg”, którego niewielki fragment znajduje się na terenie miasta, ze zbiorowiskami olszowymi, szuwarami i zaroślami.

W sferze ochrony środowiska przyrodniczego m. Iławy należy rozróżnić działania 1 - rekultywacyjne, 2 - rewaloryzacyjne, 3 - właściwą gospodarkę odpadami, 4 - ochronę powietrza atmosferycznego, 5 - ochronę wód powierzchniowych i podziemnych, 6 - ochronę akustyczną oraz 7 - tzw. ochronę zachowawczą.

Z dotychczasowych analiz wynika, że 1 – zabiegami rekultywacyjnymi w mieście powinny być objęte:

- 1a – wody powierzchniowe J. Iławskiego /Dół/ i J. Mułek,

1b – wysypisko miejskie i inne wysypiska niezorganizowane,

1c – wyrobisko nieeksploatowane,

1d – wyrobisko eksploatacji piasku,

1e – tereny ze zdegradowaną powierzchnią ziemi.

2 – Rewaloryzacją powinny być objęte:

2a – wody powierzchniowe III klasy czystości jak np.:

- rzeka Ławka,

- J. Jeziorak Mały,

2b – rynny polodowcowe, ze względu na ochronę zasobów wodnych i innych elementów środowiska:

- nad rzeką Ławką,

- nad J. Jeziorak,

- tereny o dużych spadkach w S i E części miasta oraz na wyspie Wielka Żuława,

- tereny położone w S części miasta /ogródki działkowe/.

3 – Gospodarka odpadami powinna objąć wszystkie miejskie odpady przez stworzenie międzygminnego zintegrowanego systemu gospodarki odpadami.

4 – Ochrona powietrza atmosferycznego powinna objąć przede wszystkim źródła zanieczyszczeń o największych emisjach dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, dwutlenku węgla, sadzy i pyłów, w tym:

4a – centralną kotłownię rejonową,

4b – IZNS z 20 emitorami technologicznymi,

4c – kotłownię ZPZ „Ława”, „MM International”,

4d – 14 kotłowni o mocy 0,5-2 MW,

4e – kilkanaście kotłowni o mocy poniżej 0,5 MW,

4f – ulice ruchu tranzytowego i wzmożonego ruchu wewnętrznego,

4g – osadnik, przepompownię, pola filtracyjne i zbiornik wyrównawczy ZPZ „Ława”,

4h – miejskie wysypisko śmieci,

4i – miejską oczyszczalnię ścieków w Dziarnach.

5 – ochrona i kształtowanie wód powierzchniowych i podziemnych powinna skoncentrować się na największych źródłach zanieczyszczeń przede wszystkim takich jak:

5a – Zakład Taboru PKP, ze zrzutem ścieków technologicznych i socjalno-bytowych do zlewni Łąka /zlewnia cieku Struga/ i pobliskiego stawu,

5b – wysypisko miejskie,

5c – ZPZ „Ława”,

5d – mogilnik odpadów niebezpiecznych pochodzących z IZNS, zlokalizowany na terenie wysypiska,

5e – nie skanalizowane ulice: Warsztatowa, Kolejowa, Towarowa, część ulic: Lubawskiej,

- Wojska Polskiego, Lipowy Dwór,
5f – całą Wyspę Wielką Żuława.
- 6 – ochrona akustyczna powinna objąć:
- 6a – eliminację nadmiernego hałasu z IZNS,
- 6b – ograniczenie hałasu motoryzacyjnego wzdłuż ulic tranzytowych i wzmożonego ruchu wewnętrznego,
- 6c – ograniczenie hałasu kolejowego, szczególnie dla mieszkańców sąsiadujących ulic z PKP.
- 7 – ochrona zachowawcza dotyczy:
- 7a – proponowanych pomników przyrody,
- 7b – ostoi zwierząt ze strefą ochronną,
- 7c – lasów wodochronnych i lasów położonych w granicach administracyjnych miasta.

2.4.2. ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNO-REKREACYJNE

Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne Iławy obejmuje analizę walorów turystyczno-wypoczynkowych miasta, w tym przyrodniczych i kulturowych, zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne, w tym bazę noclegową, gastronomiczną i towarzyszącą oraz analizę ruchu turystycznego i wypoczynkowego. Szczegółowej analizie poddano wyniki statystyczne z lat 1990-2002 r.

2.4.2.1. Walory turystyczno-rekreacyjne

Miasto Iława wraz z otaczającym go terenem posiada szczególnie korzystne walory turystyczno-rekreacyjne, zarówno w zakresie walorów przyrodniczych jak i antropogenicznych. Walory te rzutują na możliwości odpowiedniego zagospodarowania turystycznego oraz na wielkość i zasięg zarówno ruchu turystycznego jak i formy oraz czasokres wypoczynku mieszkańców miasta jak i turystów.

Walory przyrodnicze

Wśród walorów przyrodniczych dla rozwoju turystyki podkreślić należy rzeźbę terenu, klimat, warunki wodne oraz biosferę. Krajobraz miasta i okolic Iławy, będący wyrazem przede wszystkim panującej tutaj młodo-glacialnej rzeźby terenu, jest bardzo urozmaicony. Stykają się tutaj dość płaskie powierzchnie sandrowe, urozmaicone jednak pokryciem leśnym, z bardzo zróżnicowaną hipsometrycznie wysoczyzną morenową. W te dwie zasadnicze formy geomorfologiczne wcinają się głęboka rynna Jeziora Jeziorak. Z każdego niemal miejsca rozciągają się piękne widoki, stanowiąc dużą atrakcję wizualną. Urozmaicony teren ma szczególne znaczenie zarówno dla turystów pieszych jak i zmotoryzowanych. Zatem ta zróżnicowana rzeźba tworząca podstawę pięknego krajobrazu, nadaje zasadnicze oblicze miastu z przyległym terenem.

Drugim elementem środowiska sprzyjającym turystyce z rekreacją są warunki wodne, związane ściśle ze zbiornikami jeziornymi, rzekami i ciekami. Zasadnicze piętno wywiera jezioro rynnowe Jeziorak, będące najdłuższym jeziorem w Polsce – 27 km i 6 w kraju pod względem powierzchni – 3219 ha. Średnia głębokość jeziora wynosi 4,1 m, zaś maksymalna 12,9 m. Akwen ten ma dobrze rozwiniętą linię brzegową, charakteryzującą się licznymi półwyspami i zatokami, co stanowi dodatkową atrakcję turystyczno-rekreacyjną. Na Jezioraku znajduje się 16 wysp różnej wielkości, a wśród nich jedna z największych wysp śródlądowych Europy – Wielka Żuława /86,4 ha/. Dogodne połączenia J. Jeziorak z innymi jeziorami

Pojezierza Iławskiego /m. in. przez J. Dałby do Kanału Ostródzko-Elbląskiego/, stwarzają dogodne warunki dla żeglarstwa śródlądowego. W Iławie rozpoczyna się wiele szlaków kajakowych i żeglarskich. Największe znaczenie ma szlak żeglarski o przepustowości masowej, który wiedzie z Iławy przez Miłomłyn do Ostródy. Jest on jednym z 15 szlaków wodnych o walorach międzynarodowych i ma wysokie, rzadko spotykane w Europie wartości dla turystyki wodnej /przez Lijewski i inni 2002, zaliczony do szlaków i akwenów o wybitnym znaczeniu/.^{xxxiv} Dodatkowymi walorami wodnymi są czyste wody oraz bogate w liczne gatunki ryb, jak np. sandacz, leszcz, węgorz, okoń, szczupak i płoć, które umożliwiają wędkarstwo.

Fot. 9 i 10. Postępuje zagospodarowanie wypoczynkowe nad Małym Jeziorakiem.

Iława i okolice wyróżnia się wg M. Mileskiej /1963/^{xxxv} wyjątkowo długą, pogodną i ciepłą jesienią. Wśród krain klimatycznych wg E. Romera /1949/^{xxxvi} region iławsko-ostródzki na Pojezierzu Mazurskim ma najwyższą średnią temperaturę roczną, najmniej dni z przymrozkami i tzw. gorących. Według M. Mileskiej /1963/ klimatyczne warunki dla wypoczynku są tu najlepsze w całym obszarze pojezierza, ponieważ znajduje się w jego południowo-zachodniej części.

Dodatkowymi walorami przyrodniczymi jest bogata fauna i flora. Szata roślinna jest drugim /obok wód/ podstawowym komponentem środowiska, który decyduje o atrakcyjności turystycznej Iławy i całego Pojezierza Iławskiego. Dominują tutaj bory sosnowe ze świerkiem oraz drzewostanem liściastym takim jak: buk, dąb bezszypułkowy, brzoza, grab, olcha czarna, lipa itp. Drzewostan ten posiada istotne znaczenie rekreacyjne, gdyż przyczynia się do poprawy warunków środowiska w zakresie bioklimatu. W lasach i w strefie polno-leśnej żyją takie ssaki jak: jelenie, sarny, dziki, zające, wiewiórki, jeże, lisy, łasice, bobry, nietoperze itp. Część z nich stanowi źródło rozwoju gospodarki łowieckiej. Doskonałe warunki życiowe znajdują tutaj ptaki wodne i błotne. Do najpopularniejszych gatunków ptaków należy: łabędź niemy, perkoz dwuczubny, kaczki – płaskonos i krakwa /Lossman 1972/^{xxxvii}.

Walory uzdrowiskowe

Walory uzdrowiskowe Iławy i okolic polegają przede wszystkim na specyficznym bioklimacie, który jest wynikiem sąsiedztwa dużych zbiorników wodnych z różnorodnymi formacjami leśnymi. Zbiorowiska leśne: bory sosnowe i mieszane, kwaśne buczyny oraz grądy mają właściwości lecznicze i psycho-regulacyjne /przeciwastmatyczne, odkażające, obniżające ciśnienie krwi, uspokajające, wzmacniające odporność organizmu /Krzymowska-Kostrowicka 1997/^{xxxviii}. Teren Iławy i okolic znajduje się w obrębie występowania wód mineralnych o znaczeniu leczniczym. Zalegają tu solanki wód chlorkowo-sodowych z dodatkiem bromu i prawdopodobnie jodu. Mineralizacji ogólnej rzędu 30-50 g/dm³ można się spodziewać w piaskowcach dolnej jury na głębokości 1100-1500 m oraz dolnego triasu na głębokości 1600-1900 m, o większej mineralizacji rzędu 100-110 g/dm³, jako tzw. solanki wapniowe. Najpłycej zalegają wody mineralne w warstwach liasu /w kredzie dolnej/, na głębokości 850-900 m, z mineralizacją rzędu 50-60 g/dm³. Proces mineralizacji wód głębinowych zaczyna się już na poziomie ok. 500 m poniżej powierzchni terenu, ale jest tam zaledwie rzędu ok. 2 g/dm³ ^{xxxix}.

Walory specjalistyczne

Do walorów specjalistycznych na analizowanym obszarze zalicza się: żeglarstwo i kajakarstwo, wędkarstwo, myślistwo i możliwości kąpieli i plażowania, w oparciu o istniejące tutaj kąpieliska i plaże. Podstawą rozwoju żeglarstwa i kajakarstwa jest przede wszystkim Jezioro Jeziorak oraz liczne połączenia wodne z Zalewem, Ostródą, Miłomłynem, Elblągiem, a także przez rzeki Hawkę i Drwęcę z Toruniem i rzeką Wisłą. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi turystyki wodnej jest występowanie w Iławie i okolicy /na terenie Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego i otuliny/ 19 stanic wodnych, 10 wypożyczalni sprzętu wodnego oraz 5 warsztatów skutniczych. Według A. Andrejuk /1998/^{xl}, szlak kajakowy Pojezierza Iławskiego należy obok Krutyń, Czarnej Hańczy i Brdy, do najlepiej zagospodarowanych i udostępnionych szlaków wodnych Polski. Jednak możliwości uprawiania kajakarstwa na Jezioraku znacznie ogranicza rozległość akwenu, powodująca częste powstawanie dużych fal, utrudniających pływanie tak niewielkimi jednostkami pływającymi. Z drugiej strony wielkość tego zbiornika wodnego sprzyja rozwojowi żeglarstwa.

Czynnikiem hamującym rozwój kajakarstwa i żeglarstwa na tym obszarze jest krótki sezon żeglarski, trwający ok. 4 miesiące /od początku maja do początku września/. Zmusza to organizatorów tego rodzaju turystyki do długotrwałego hangarowania jednostek pływających i ich konserwacji, co stanowi poważne obciążenie finansowe i zwiększenie ceny usług za wynajem sprzętu żeglarskiego /Gajewski 1989/^{xli}.

Wędkarstwo korzysta z licznych jezior i miejsc do wędkowania /na terenie PKPI są 43 jeziora/. Są tutaj trzy kategorie łowisk: specjalne /np. na J. Rucewo Małe/, czyli dające możliwość wędkowania z łodzi, z sezonem połowów od 1 maja do 30 listopada /na rok 2002/, specjalne, z możliwością wędkowania z brzegu i lodu – od 1 stycznia do 31 grudnia, oraz z łodzi od 1 czerwca do 30 listopada /np. na J. Jeziorak i Płaskie/, ogólnodostępne, na których możliwe są połowy z lodu, brzegu, łodzi /np. na Jeziorach: Jeziorak Mały, Gardzień, Silm, Ewingi/. W 2001 r. Gospodarstwo Rybackie Skarbu Państwa w Iławie sprzedało 810 kart wędkarskich na cały sezon i 2479 sztuk na pozostałe /jednodniowe, miesięczne i inne/. Dużym ułatwieniem dla wędkarzy są 3 sklepy wędkarskie w Iławie /ze sprzętem i możliwością nabycia zezwoleń wędkarskich/. Na Jezioraku można odławiać: karpia, leszcza, płoć, karasie, sumy, sandacze, amury, szczupaki i węgorze.

W Nadleśnictwie Iława występuje 10 obwodów łowieckich dzierżawionych przez Koła Łowieckie i 3 obwody łowieckie tzw. Ośrodki Hodowli Zwierzyny, wyłączone z dzierżawienia. Obwód nr 157 prowadzony jest w całości przez Nadleśnictwo, a dwa pozostałe nr 145 i 156 są w gestii Polskiego Związku Łowieckiego. Biuro Polowań „Mazury” istniejące przy RDLP organizuje polowania dla myśliwych krajowych i zagranicznych. Współpracuje z podobnymi biurami w Niemczech, Danii i Francji. Sezon odstrzałów obejmuje m. in.: jelenie, w tym: byki, łanie i cielęta, sarny, w tym: rogacze, kozy i kozłeta, daniele, w tym: byki, łanie i cielęta oraz dziki. Realizacja odstrzałów w minionych 10 latach była niezadawalająca, o czym świadczą szkody w uprawach i młodnikach.

Plażowanie i kąpiel w akwenach śródlądowych w dużej mierze zależy od czystości tych akwenów. Czystość wody w Małym i Wielkim Jezioraku utrzymuje się w klasie III. Na Jezioraku znajduje się 10 plaż, z czego 3 stanowią plaże strzeżone. Kąpieliska z kolei występują głównie w pobliżu pól namiotowych, ośrodków wypoczynkowych i hoteli. Jeziorak wypada korzystnie na tle innych jezior pod względem długości sezonu kąpielowego. Sezon kąpielowy trwa tu ok. 100 dni w roku /wg T. Lijewskiego i innych, dokładnie 96 dni/. Znaczna długość tego okresu wpływa na zwiększenie konkurencyjności Jezioraka, jako obiektu wypoczynkowego w porównaniu z jeziorami Polski północnej i północno-wschodniej, cechujących się bardziej surowym klimatem. Utrudnieniem w wykorzystaniu rekreacyjnym Jezioraka jest jego degradacja związana z rolniczym użytkowaniem zlewni /Dobies, Planter 1998/.^{xliii}

Walory dydaktyczno-wychowawcze

W Iławie i okolicy /szerzej w PKPI/, znajdują się ścieżki dydaktyczne, ogród dydaktyczny, które służą rozwijaniu i pobudzaniu edukacji ekologicznej społeczeństwa. W zakresie ścieżek dydaktycznych, jedna leśna ścieżka dydaktyczna Nadleśnictwa Susz rozpoczyna się przy drodze Iława - Jerzwałd i biegnie dalej przez kompleks lasów gospodarczych Nadleśnictwa Susz oraz przez rezerwat przyrody „Jasne” /dł. 3 km, oznakowana w kolorze zielonym/. Druga ścieżka dydaktyczna znajduje się w leśnictwie Kamionka, w pobliżu miasta Iławy. Została stworzona przede wszystkim dla mieszkańców Iławy i turystów odpoczywających nad J. Jeziorak. Ścieżka biegnie kompleksem Lasów Iławskich oraz nad J. Silm, przy której umieszczono 21 tablic informacyjnych.

W 1995 r. przy siedzibie Zespołu Parków Krajobrazowych w Jerzwałdzie utworzono ogród dydaktyczny, którego celem jest prezentacja typowych siedlisk występujących na terenie Parku. Obok budynku ZPK znajduje się „Park Wiejski”, powstały w wyniku współpracy Zespołu Parków z Amerykańskim Korpusem Pokoju w 1997 r. Zarządy Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego i Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich, prowadzą w Jerzwałdzie ożywioną działalność edukacyjną w formie: zielonych lekcji dla dzieci i młodzieży, półkolonie przyrodnicze, dwutygodniowe obozy przyrodnicze, warsztaty i seminaria dla nauczycieli, konkursy ekologiczne, wystawy i działalność wydawnicza.

Walory kulturowe

W Iławie i najbliższej okolicy znajdują się liczne i cenne zabytki kulturowe, archeologiczne, obiekty kultury sakralnej i świeckiej. Do najstarszych zabytków należą stanowiska archeologiczne. W granicach administracyjnych miasta znajdują się 3 stanowiska: dwa grodziska na Wyspie Wielka Żuława /nr 105 z 3.11.1986 r./ i jedno grodzisko na półwyspie tuż przy Jeziorze Mały Jeziorak – grób szkieletowy z nieznanego okresu. Poza Iławą, w obrębie Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego znajduje się 12 obiektów archeologicznych i w obrębie jego otuliny 21 obiektów, czyli łącznie 36 obiektów archeologicznych. Są wśród nich m. in.: grodziska, kurhany, stanowiska obróbki narzędzi z krzemienia w mezolocie, narzędzi i przedmiotów z brązu, z monetami rzymskimi, arabskimi itp.

Niezwykle cenne są nieliczne /w wyniku strat wojennych/ zabytki sakralne jak np. gotycki kościół Przemienienia Pańskiego z 1317 r. w Iławie, który wchodził w skład obwarowania miasta. W jego podziemiach spoczywają prochy Krzyżaków i Szwedów. Wieża kościoła pochodzi z 1550 r. wraz z dzwonem barokowym z 1740 r. Wewnątrz kościoła znajduje się ołtarz w stylu rokokowym /Selckiego/. W pobliżu Iławy znajdują się gotyckie kościoły w Borecznie, Dobrzykach, Zalewie, Starym Dzierżgoniu i Ząbrowie – z XIV i XV w., klasycystyczny kościół z XVIII w. w Kamieńcu oraz barokowe kościoły w: Olbrachtowie i Ząbrowie – XVIII-XIX. Zabytkowy charakter mają też cmentarze /w tym poniemieckie/, w których znajdują się nagrobki, kaplice z XIX w. Cenne są również kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

Wśród ważniejszych zabytków świeckich w Iławie można wyróżnić obiekty, wpisane do rejestru zabytków, lub oczekujące na rejestrację /tab. 56/.^{xliii}

Tab. 56. Wykaz obiektów świeckich w Iławie objętych rejestrem zabytków.

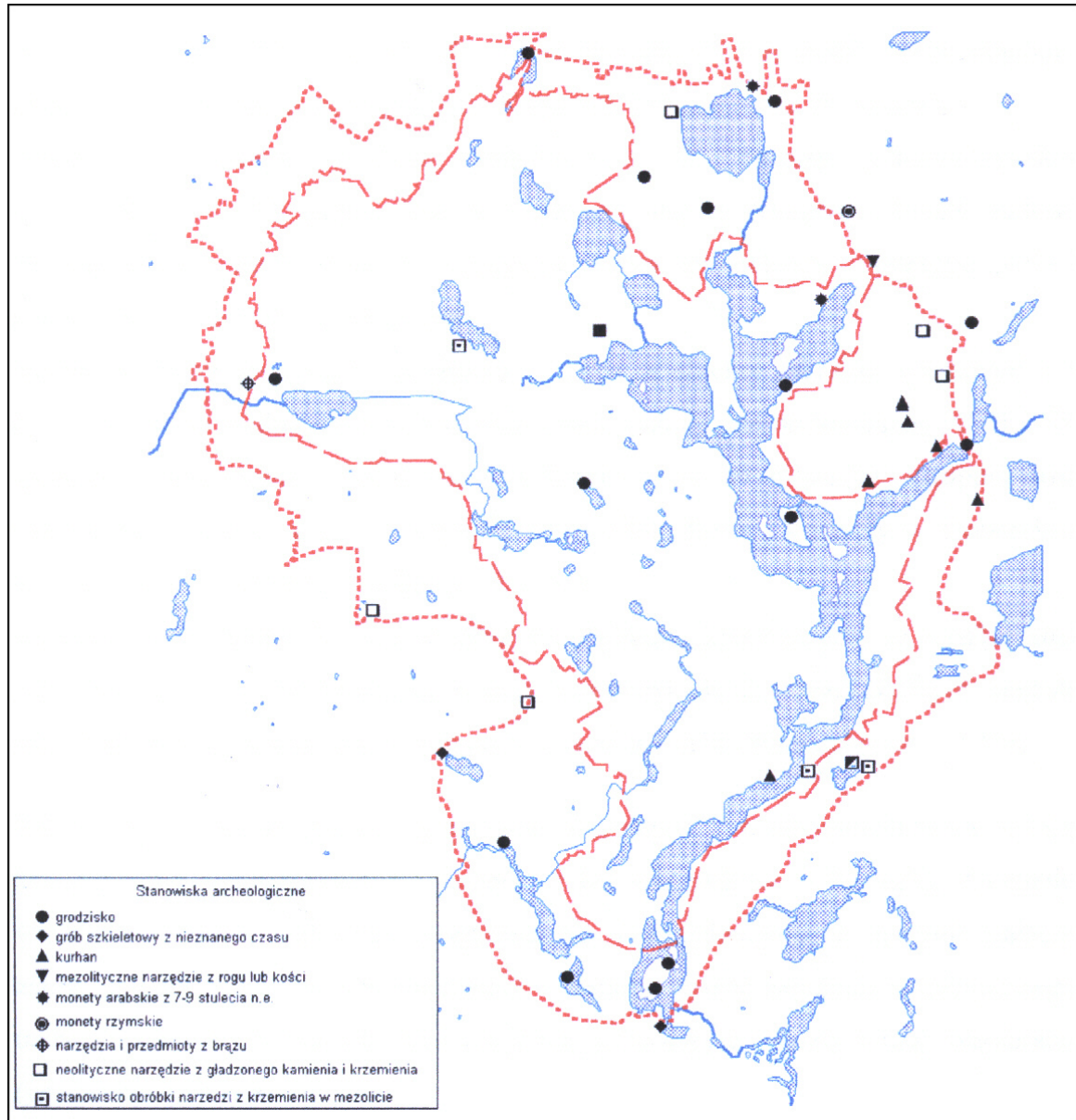
- 1- fragmenty murów obronnych wraz z fosą z XIV w. /nr rejestr. 590; data wpisu do rejestru zabytków: 3.07.1961 r./,
- 2 - neobarokowy ratusz z XIX w. przy ul. Niepodległości 13 /nr 1534 z 9.11.1994/,
- 3 - neogotycki dworzec kolejowy z XIX w.,
- 4 - cztery barokowe rzeźby: Jowisz, Junona, Meduza i Herkules, z pierwszej połowy XVIII w., przywiezione z Kamieńca w 1976 r.,
- 5 - neogotycka szkoła podstawowa, z początku XX w., obecnie gimnazjum, przy ul. Kościuszki 2 /nr 1538 z 3.02.1987/,
- 6 - neoklasycystyczny pałacyk, należący do Reibnitzów, przy ul. Kościuszki /nr 1540 z 3/18/87/,
- 7 – secesyjno-eklektyczna willa rodziny Waldrautschów /obecnie Gosp. Rybackie/, przy ul. Sienkiewicza /nr 1548 z 3/18/87/,
- 8 - neoklasycystyczna hala miejska, obecnie kino „X Muza”, przy ul. Niepodległości 13b /nr A-1989 z 30.12.2002/,
- 9 - Wieża ciśnień, przy ul. 1 Maja /nr 1539 z 3/18/87/,
- 10 - Wieża ciśnień, przy ul. Kolejowej /nr 1618 z 28.12.1998/,
- 11 - Wieża ciśnień, przy ul. Wojska Polskiego /nr 1619 z 28.12.1998/,
- 12 - Stajnia-wozownia, przy ul. Sobieskiego /nr 4281 z 11.10.1993/,
- 13 - Gazownia, przy ul. Jagiellończyka /nr 4299 z 2.11.1993/,
- 14 - Układ urbanistyczny Iławy /nr 516 z 12/30/57/,
- 15 - Dom przy ul. Niepodległości 4 /nr 1547 z 3/18/87/.

Źródło: Rejestr zabytków województwa warmińsko-mazurskiego

Fot. 11 i 12. Wśród zabytków miasta Iławy znaczącą rolę ma gotycki kościół Przemienienia Pańskiego z 1317 r. oraz neobarokowy ratusz z XIX w.

Ryc. 29. Stanowiska archeologiczne na terenie PKPI.

Źródło: Opracowanie wg A. Oleksa, 2002, UMK Toruń

Do rejestru zabytków z terenu miasta Ławy powinny zostać wpisane kolejne ważne dla miasta, w którym zachowało się tak niewiele zabytków jak np.:

- Młyn zakonny z 1386 r. na Ławce,
- Przepompownia ścieków przy ul. Dąbrowskiego z początku XIX w.,
- XVII-wieczny dom proboszcza Schnitzenbaumera /na podstawie W. Niesiołkowskiego, 2003, Zamki, pałace i inne zabytki powiatu ławskiego/.

W bliskim sąsiedztwie Ławy turyści mogą zwiedzać takie miejscowości turystyczne jak: Szymbark /ruiny zamku z 1386 r. i pomniki przyrody/, Gulb, Kamionka, Laseczno Małe /grodziska/, Frednowy /barokowy kościół z II połowy XVII w./, Laseczno /kościół z XIV w., odbudowany w XVIII w./, Ławice /gdzie urodził się w 1854 r. laureat nagrody Nobla w dziedzinie medycyny z 1901 r. – Emil Behring/, Rudzienice /kościół neogotycki z 1857-1860 r./ i Ząbrowo /barokowy kościół z 1701-1702/.

Duże znaczenie kulturowe mają założenia urbanistyczne jak np. gotycki układ urbanistyczny Ławy oraz ciekawe założenia ruralistyczne wielu okolicznych wsi. Ze względu na ogromną degradację cennych wiejskich obiektów kulturowych, w wyniku analizy wartości historycznych, architektonicznych oraz kompozycyjnych wyróżniono 3 kategorie zespołów zabytkowych na terenie PKPI /Plan ochrony...1994/:

1 – Zespoły o znaczeniu ponadregionalnym: Szymbark – wieloprzestrzenne założenia krajobrazowe i rezydencjalne /zamek, założenie parkowe i folwark/, Kamieniec – wieloprzestrzenne założenia krajobrazowe i rezydencjalne /zespół pałacowy, założenie parkowe, folwark/, Przezmark – zamek i zespół założenia ruralistycznego, a także wszystkie stanowiska archeologiczne, posiadające własną formę krajobrazową /grodziska, kurhany – np. w Łanioch, Gubławki, Huta Wielka, Wieprz itp./;

2 – Zespoły o znaczeniu regionalnym: Januszewo – zespół założenia rezydencjonalno-ruralistycznego, Zalewo – założenie miasta średniowiecznego, Boreczno – założenie ruralistyczne, Dobrzyki – założenie ruralistyczne, Jerzwałd – założenie ruralistyczne, Stary Dzierżgoń – założenie ruralistyczne, Mortąg – założenie ruralistyczne, a także wszystkie stanowiska archeologiczne nie posiadające własnej formy krajobrazowej;

3 – Zespoły o znaczeniu lokalnym: Bucznik – owalnica, Bądze –szeregówka nadbrzeżna, Bornice – wielodrożnica, Brusiny – ulicówka, Gajdy – owalnica, Gardzień – założenia rezydencjonalno-folwarczne, Gubławki – zespół dworsko-folwarczny, Karpowo – dwa zespoły dworsko-folwarczne, Koziny – wielodrożnica, Matyty – rzędówka nadbrzeżna, Olbrachtowo – założenie folwarczne, Olbrachtówko – ulicówka, Piotrkowo – założenia folwarczne, Półwieś – założenia dworsko-ruralistyczne, Rucewo – zespół dworsko-folwarczny, Rudnia – zespół dworsko-folwarczny, Rudniki – założenia folwarczne, Siemiany – ulicówka, Urowo – założenia dworsko-ruralistyczne, Wieprz – szeregówka nadbrzeżna.

Do obiektów zabytkowych należy także Kanał Ostródzko-Elbląski, który łączy akweny Pojezierza Ławskiego z Zalewem Wiślanym. Kanał ten powstał ponad 150 lat temu i reprezentuje światowy poziom ówczesnej techniki i inżynierii wodnej /Zabytki...2000/. Do rejestru zabytków Kanał ten został wpisany w 1978 r. ze względu na fenomen pokonywania 100 m różnicy poziomów wód między Jeziorem Pniewo a Jeziorem Drużno przy pomocy systemu równi pochyłych.

Współczesne instytucje i imprezy kulturalne

Wśród współczesnych obiektów i instytucji kulturotwórczych należy wymienić galerie i muzea w Ławie jak np.:

- Kino „X Muza”,
- Galeria Sztuki Współczesnej, założona w 1986 r. przez Bożenę Zabłocką, o charakterze

wystawienniczo-handlowym, w której odbywają się wystawy prac z całej Polski,

- Izba Twórczości Ludowej.

W obrębie PKPI znajduje się Izba Pamięci Zbigniewa Nienackiego w Jerzwałdzie, gdzie pisarz spędził ponad 20 lat. Po śmierci został pochowany na jerzwałdzkim cmentarzu.

Walory turystyczne organizowanych imprez kulturalnych jest tym silniejszy, im bardziej są one związane z tzw. sezonem turystycznym /Lijewski 1985/. Imprezy kulturalne odbywające się w Iławie mają różną rangę od lokalnej po międzynarodową. Jedną z najważniejszych imprez o randze międzynarodowej, odbywającą się corocznie w sierpniu jest Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego „Złota Tarka” – Old Jazz Meeting, przeniesiony do Iławy z warszawskiego klubu „Stodoła”. Imprezy te odbywają się w amfiteatrze im. Louisa Armstronga. Wraz z festiwalem odbywa się tutaj szereg imprez towarzyszących jak np. muzyczne przemarsze ulicami miasta, nocna zabawa jazzowa w centrum miasta, rejsy po Jezioraku jazzowo rozśpiewanym statkiem.

W lipcu odbywa się w Iławie „Jeziorak Shanties Meeting”, z udziałem licznych żeglarzy i wodniaków, którzy przybywają posłuchać wykonawców shantie z Polski i całego świata. Jest to przykład zdrowej konkurencji i rywalizacji w radosnym śpiewaniu żeglarzy jaki obejmuje podobne festiwale w Giżycku i Mikołajkach. W Iławie odbywa się też coroczny Przegląd Pieśni Religijnej.

Od 1994 r. odbywają się w Iławie Międzynarodowe Mistrzostwa Modeli Pływających, na które zjeżdżają modelarze z różnych krajów i na Małym Jezioraku prezentują swoje osiągnięcia.

Iławskie Centrum Kultury i Sportu organizuje cykl imprez pod wspólną nazwą „Niedziela w Parku”, na których prezentują się głównie artyści lokalni i jest to czas dla mieszkańców Iławy na spędzenie go na świeżym powietrzu, w połączeniu z promocją lokalnego folkloru. Podobne imprezy odbywają się w innych miejscowościach jak np. w Siemianach, Szwałkowie.

Akwen Jezioraka sprzyja organizacji wielu imprez sportowych. Tak np. młodzi żeglarze na łódkach klasy „Optymist” lub „Cadet” walcą w tzw. „Regatach Pomarańczowych”. Nieco starsi żeglarze, na początku września zmagają się o „Błękitną Wstęgę Jezioraka”. Z każdym rokiem wzrasta ranga regat o puchar właściciela karczmy „U barana”, z podiławskiego Szwałkowa, które organizowane są podczas „Iława Shanties Meeting”.

Corocznie w czerwcu odbywa się zjazd motocykli zabytkowych, podczas którego prezentowana jest ich sprawność i sprawność kierowców.

Z innych ważnych i atrakcyjnych imprez ogólnopolskich odbywających się w Iławie w 2002 r. wymienić należy:

- IX Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego o Puchar Burmistrza Miasta Iławy,
- VII Ogólnopolski TTT o Puchar Dyrektora Iławskiego Centrum Kultury i Sportu,
- V Ogólnopolski TTT o Mistrzostwo Iławy,
- Jarmark Sztuki Ludowej i prezentacje Artystyczne,
- X Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej,
- XXXII Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego – „Złota Tarka – Iława 2002”,
- VII Międzynarodowy Festiwal „Jeziorak Shanties Meeting – Iława 2002”,
- Wybory Miss Lata i Powiatu Iławskiego,
- Cykl imprez „Lato w Iławie” itp.

Ocenia się, że liczba imprez kulturalnych dla mieszkańców Iławy i turystów w danym roku kalendarzowym wynosi 50-60, a udział uczestników w ostatnich latach przekroczył 60-80 tys.

Ocena atrakcyjności walorów turystycznych Iławy na tle PKPI

Miasto Iława oraz Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego /PKPI/ posiadają niezaprzeczalne walory turystyczne, które zostały poddane analizie pod kątem ich atrakcyjności dla potencjalnego turysty. Za podstawę tej oceny przyjęto metodę J. Warszzyńskiej /1970/,^{xliv} wg następującego wzoru:

$$A = \sum Ni + \sum Si + \sum Ki + \sum Pi;$$

Porównanie aktualnie istniejącej atrakcyjności turystycznej z maksymalną, potencjalną atrakcyjnością, daje wskaźnik atrakcyjności WA:

$$WA = \frac{\sum Ni + \sum Si + \sum Ki + \sum Pi}{\sum N_{max\ i} + \sum S_{max\ i} + \sum K_{max\ i} + \sum P_{max\ i}}$$

gdzie:

- Ni - elementy środowiska naturalnego,
- Si - elementy specjalistyczne /np. sporty wodne, wędkarstwo, myślistwo itp./,
- Ki - elementy krajoznawcze /np. zabytki, folklor itp./,
- Pi - punkty dodatkowe /za walory specjalnego znaczenia/.

Do oceny wzięto pod uwagę następujące elementy walorów turystycznych i uzyskano następujące punkty:

Tab. 57. Ocena atrakcyjności turystycznej miasta Iławy i PKPI

Lp.	Wyszczególnienie	Suma pkt. dla Iławy	dla PKPI
1.	ELEMENTY ŚRODOWISKA NATURALNEGO	6	8
1.	Wysokość względna	1	0
2.	Wysokość bezwzględna	0	0
3.	Czystość wód	2	3
4.	Lesistość	3	5
2.	ELEMENTY SPECJALISTYCZNE	10	9
1.	Sporty wodne	3	3
2.	Myślistwo	3	3
3.	Wędkarstwo	3	3

Strategia rozwoju miasta Ławy

4. Wody lecznicze	1	0
<hr/>		
3. ELEMENTY KRAJOZNAWCZE	5	3
1. Zabytki	3	2
2. Folklor	1	0
3. Ośrodek w skali międzynarodowej	1	1
<hr/>		
4. PUNKTY DODATKOWE	8	7
1. Ekspozycja stoków	1	0
2. Mikroklimat	1	1
3. Atrakcyjność wód	1	1
4. Krajobraz	1	1
5. Osobliwości krajobrazowe	1	1
6. Flora i fauna	0	1
7. Sąsiedztwo ze szlakami turystycznymi	1	1
8. Jedność turystyki i krajoznawstwa	1	1
<hr/>		
Razem	29	27

Źródło: Opracowanie własne

Ocena atrakcyjności dla m. Ławy wynosi 29 pkt., natomiast dla całego PKPI 27 pkt. Wskaźnik WA, czyli wskaźnik atrakcyjności będący wynikiem ilorazu aktualnej atrakcyjności do potencjalnej atrakcyjności wynoszącej wg J. Warszńskiej 55 pkt. dla Ławy wynosi 0,53, natomiast dla PKPI 0,49, co umiejscawia oba te obszary w przedziale o dużej atrakcyjności turystycznej. Skala atrakcyjności turystycznej wg Warszńskiej wynosi bowiem: pon. 0,2 – tereny o małej atrakcyjności;

0,2 – 0,4 tereny o średniej atrakcyjności;

0,4 – 0,7 tereny o dużej atrakcyjności;

ponad 0,7 – tereny szczególnie atrakcyjne turystycznie.

2.4.2.2. Baza turystyczno-rekreacyjna

Zagospodarowanie turystyczne jest to zespół urządzeń i obiektów stanowiących wyposażenie określonego obszaru, szlaku lub miejscowości, umożliwiających zaspokojenie potrzeb ruchu turystycznego. W skład zagospodarowania turystycznego wchodzi następująca infrastruktura turystyczna: dostępność komunikacyjna, baza noclegowa, baza gastronomiczna /żywnościowa/, baza towarzysząca.

Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna oznacza możliwość dojazdu środkami komunikacji do celu podjętej podróży, czyli istniejąca sieć połączeń komunikacyjnych umożliwiająca turystyce dojazd, wyjazd i poruszanie się po danym obszarze /mieście, regionie/ turystycznym. O stopniu dostępności komunikacyjnej decyduje

system komunikacji, na który składa się sieć komunikacyjna, stan techniczny urządzeń komunikacyjnych, organizacja ruchu komunikacyjnego oraz stan zaplecza techniczno-usługowego transportu /Rogalewski 1974/. W skład analizowanej sieci komunikacyjnej dla miasta Iławy wchodzi kolej i drogi.

Miasto Iława stanowi od wielu lat ważny węzeł komunikacji kolejowej, gdyż posiada bezpośrednie połączenie z 26 byłymi miastami wojewódzkimi Polski. Do najliczniej występujących bezpośrednich połączeń kolejowych z miastem Iławą należą: na trasie Gdańsk – Warszawa odcinek Malbork – Iława – Działdowo /39 połączeń/, na trasie Toruń – Olsztyn odcinek Olsztyn – Iława – Jabłonowo Pom. /32/ i dalej do Torunia /31/. Ogólna liczba bezpośrednich połączeń Iławskiego Węzła Komunikacyjnego w 2002 r. wynosiła 215, w tym 68 połączeń osobowych, 63 pośpiesznych, 53 ekspresowych, 5 intercity i 27 sezonowych. Liczba pociągów przejeżdżających przez Iławę wg rozkładu jazdy 2002/2003 wynosiła 32 pociągi osobowe /9 w kierunku Torunia, po 8 w kierunku Olsztyna i Malborka oraz 7 w kierunku Działdowa/, 14 pośpiesznych /w tym w kierunku Olsztyna 6/ oraz 15 pośpiesznych sezonowych.

Iława jest też ważnym węzłem w komunikacji drogowej, przez który przechodzą drogi kategorii dróg krajowych, regionalnych i lokalnych. W odległości ok. 30 km od Iławy przebiega droga międzynarodowa E-77 z Gdańska przez Ostródę do Warszawy i dalej w kierunku Lublina i Lwowa. W Iławie krzyżują się: droga krajowa Grudziądz – Olsztyn /E-16/ z drogą Malbork – Iława – Lubawa /521 i 536/, o znaczeniu regionalnym. Z Iławy wychodzą też drogi lokalne, w kierunku Szałkowa, Makowa, Radomna i Wikielca. Taki układ dróg zapewnia dobrą dostępność komunikacyjną do najważniejszych ośrodków i obiektów turystyczno-krajoznawczych Iławy i okolic /PKPI/.

Duże znaczenie w przewozach ludności /w tym również turystów/ mają autobusy PPKS. W tym zakresie Iława miała bezpośrednie połączenie z 7 byłymi miastami wojewódzkimi /Toruniem, Olsztynem, Gdańskiem, Elblągiem, Warszawą, Ciechanowem i Bydgoszczą. Największą liczbę połączeń ma Iława z Lubawą /25/, Kisielicami /15/ i Ostródą /12/. W okresie sezonu letniego oddział PKS w Iławie zwiększa liczbę połączeń o 6, w tym 4 do Makowa i 2 do Siemian – miejscowości najczęściej odwiedzane przez turystów. Z Iławy za pośrednictwem PKS można dotrzeć bezpośrednio do: Grodna, Mińska, Frankfurtu, Drezna, Stuttgartu i Kolonii. Liczba połączeń organizowanych przez PPKS Iława, rozpoczynających się w m. Iławie w 2002 r. wynosiła 74 w dni robocze, tyle samo kończyło się w Iławie. Natomiast w soboty były 34 połączenia, a w niedziele i święta 32. PPKS obce miały w Iławie 11 kursów w dni robocze, 6 w soboty i 5 w niedziele i święta /i tyle samo kursów powrotnych/. Wadą systemu komunikacji autobusowej /PPKS/ jest brak odpowiedniego dworca autobusowego, co obniża komfort zarówno wyjazdu jak i dojazdu do Iławy tym środkiem komunikacji.

Dużym udogodnieniem dla mieszkańców miasta Iławy i przebywających tu turystów jest komunikacja miejska, obsługująca miasto i pobliskie miejscowości: Nową Wieś, Wolę Kamińską, Szeplerzynę, Karaś. W 2002 r. autobusy komunikacji miejskiej wykonywały 176 kursów, a w wolne soboty i niedziele 127.

W infrastrukturze komunikacyjnej ważne miejsce zajmuje zaplecze techniczno-usługowe transportu. Składa się na nie 8 stacji benzynowych, w tym 6 w mieście Iławie, 4 postoje taksówek, 1 auto myjnia i liczne warsztaty naprawcze. Na terenie miasta Iławy znajdują się 4 parkingi strzeżone, których liczba miejsc jest nie dostosowana zarówno do potrzeb stałych mieszkańców Iławy jak i przebywających tutaj turystów.

Ważną rolę w transporcie ludności /turystów/ odgrywają powiązania w komunikacji wodnej. Drogą wodną można dotrzeć do wielu miejscowości położonych wzdłuż Jeziora Jeziorak oraz przez J. Dauby do Miłomłyna, przez J. Drwęckie do Ostródy, a przez Kanał Elbląski do Elbląga, Fromborka, Tolkmicka i wielu innych miast.

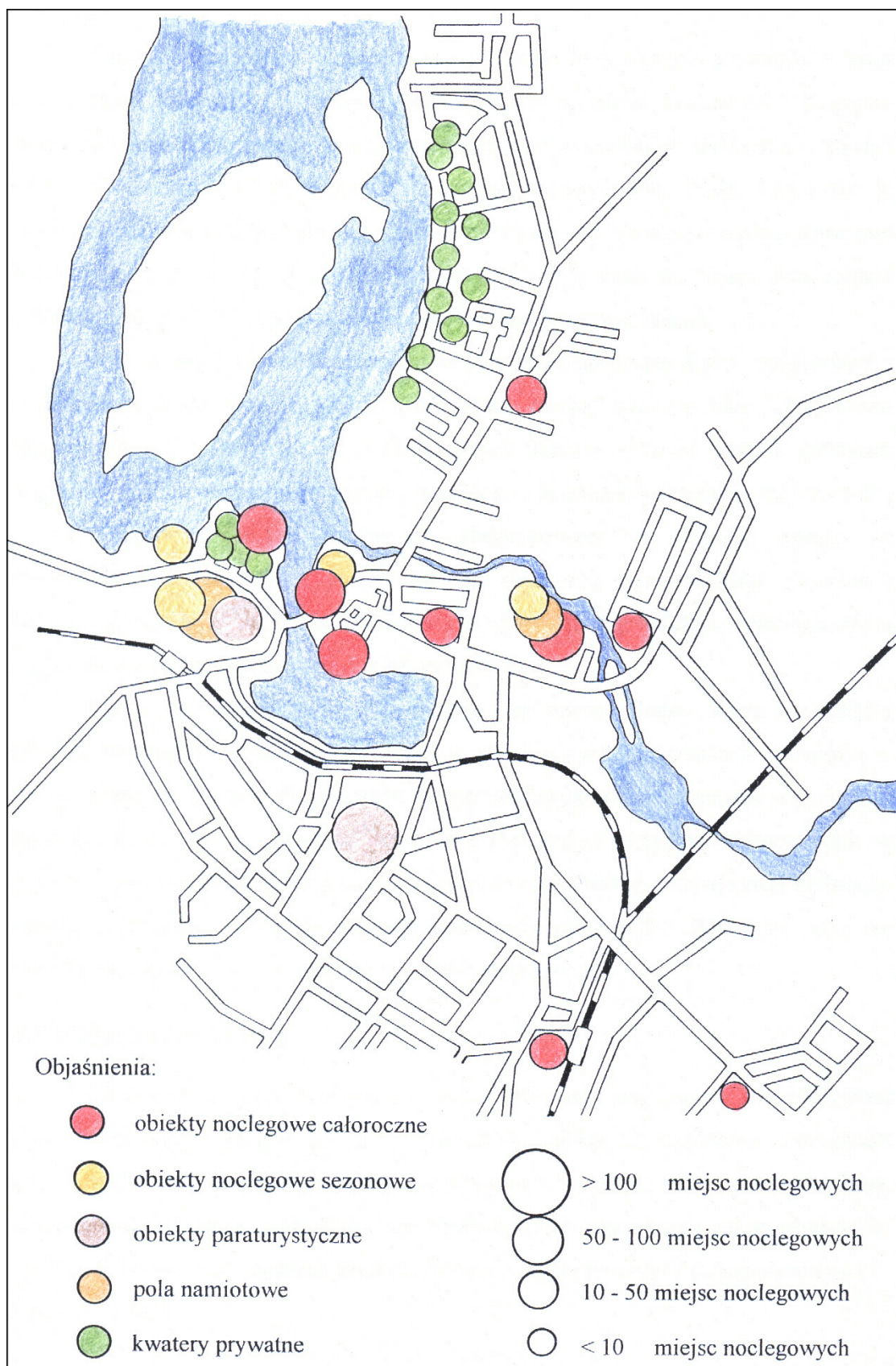
Baza noclegowa

Baza noclegowa jest zaliczana do podstawowych elementów infrastruktury turystycznej. Umożliwia ona turystyce nocleg i zakwaterowanie wraz z podstawowymi urządzeniami gastronomicznymi i sanitarnymi. Bazę noclegową na terenie miasta Iławy można podzielić na: zakłady noclegowe, obozowiska turystyczne i obiekty noclegowe para-turystyczne.

Na bazę noclegową Iławy składają się: dwa hotele, zajazd, osiem ośrodków wypoczynkowych, kilka pensjonatów, schronisko młodzieżowe, a także pokoje gościnne oraz campingi i pola namiotowe znajdujące się przy ośrodku wypoczynkowym „Sułtan” nad rzeką Iławką oraz ośrodku wypoczynkowym Cechu Rzemiosł Różnych nad Jeziorkiem.^{xlv} W 2002 r. Iława dysponowała 1500 miejscami noclegowymi, natomiast w ośrodkach turystycznych położonych w pobliżu Iławy /w gminie Iława/ było dodatkowo ponad 700 miejsc noclegowych, tj. łącznie ponad 2200 miejsc noclegowych. Z tej bazy noclegowej aż blisko 1900 miejsc przypada na okres sezonu turystycznego. Całoroczną działalność prowadziło w Iławie 7 obiektów noclegowych o różnej skali i standardzie, dysponując łącznie 185 miejscami noclegowymi w 1998 r. i 259 miejscami w 2002 r. /ale w 1994 r. tych miejsc było 395.^{xlvi} W sezonie turystycznym przybywa w Iławie dodatkowo 18 obiektów noclegowych z ok. 470 miejscami noclegowymi w 2002 r. /ale w 2001 r. z 600 miejscami, a w latach 1996-1998 z 735-842 miejscami noclegowymi – źródło j.w./.

Za najbardziej atrakcyjne i komfortowe miejsca noclegowe uznaje się w Iławie hotel „Kormoran” przy ul. Chodkiewicza 3, położony nad brzegiem Jezioraka, z 62 miejscami noclegowymi w pokojach 1 i 2 osobowych, o średnim standardzie. Duże znaczenie w obsłudze ruchu turystycznego mają ponadto: hotel żeglarski „Pod Omegą”, przy ul. Sienkiewicza 24 /z 27 miejscami noclegowymi/, zajazd „Wielka Żuława”, przy ul. Ostródzkiej 3 /38/, hotel-camping „Italiana”, przy ul. Sienkiewicza 9 /112+100/ oraz Ośrodek Sportów Wodnych „Perkoz”, przy ul. Konstytucji 3 Maja /50/. Dla młodzieży przygotowane są noclegi w Schronisku Młodzieżowym, przy ul. Mierosławskiego 6, które oferuje 62 miejsca. Tawerna „Kaper” ma 11 miejsc noclegowych. Ponadto ocenia się, że kwatery prywatne dysponują ok. 105 miejscami noclegowymi, a w domkach letniskowych jest dodatkowo ok. 80 miejsc. Lecz prawdziwa liczba miejsc noclegowych w kwaterach prywatnych jest trudna do oszacowania. Obozowisko turystyczne „Italiana” dysponuje 300 miejscami noclegowymi, Camping „U Barana” – 16, Obozowisko turystyczne „U Barana” – 20, Obozowisko turystyczne „Sułtan” – 70 miejscami noclegowymi.

W bliskim sąsiedztwie miasta Iławy najwięcej miejsc noclegowych posiada Ośrodek Wypoczynkowy TV Polskiej SA Sarnówek – 130 i ok. 100 miejsc Obozowisko turystyczne w Sarnówku. Ośrodek Wypoczynkowy „Skrzat” w Makowie – 80 miejsc, Obozowisko turystyczne „Rożek” w Siemianach – 100 miejsc, Ośrodek Sportów Wodnych „Jażdżówki” w Jażdżówkach – 49 miejsc, Pensjonat „Mazury” w Siemianach - 45 miejsc, Hotel „Zamek” w Siemianach – 14 miejsc noclegowych. Po kilkanaście miejsc noclegowych jest ponadto w: Szalkowie, Karasiu, Windykach, Lasecznie.

Ryc. 30. Baza noclegowa miasta Ławy (stan na XII. 1995 r.)
 Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

Tab. 58. Udział poszczególnych obiektów noclegowych w obsłudze ruchu turystycznego w Iławie w 1995 r.

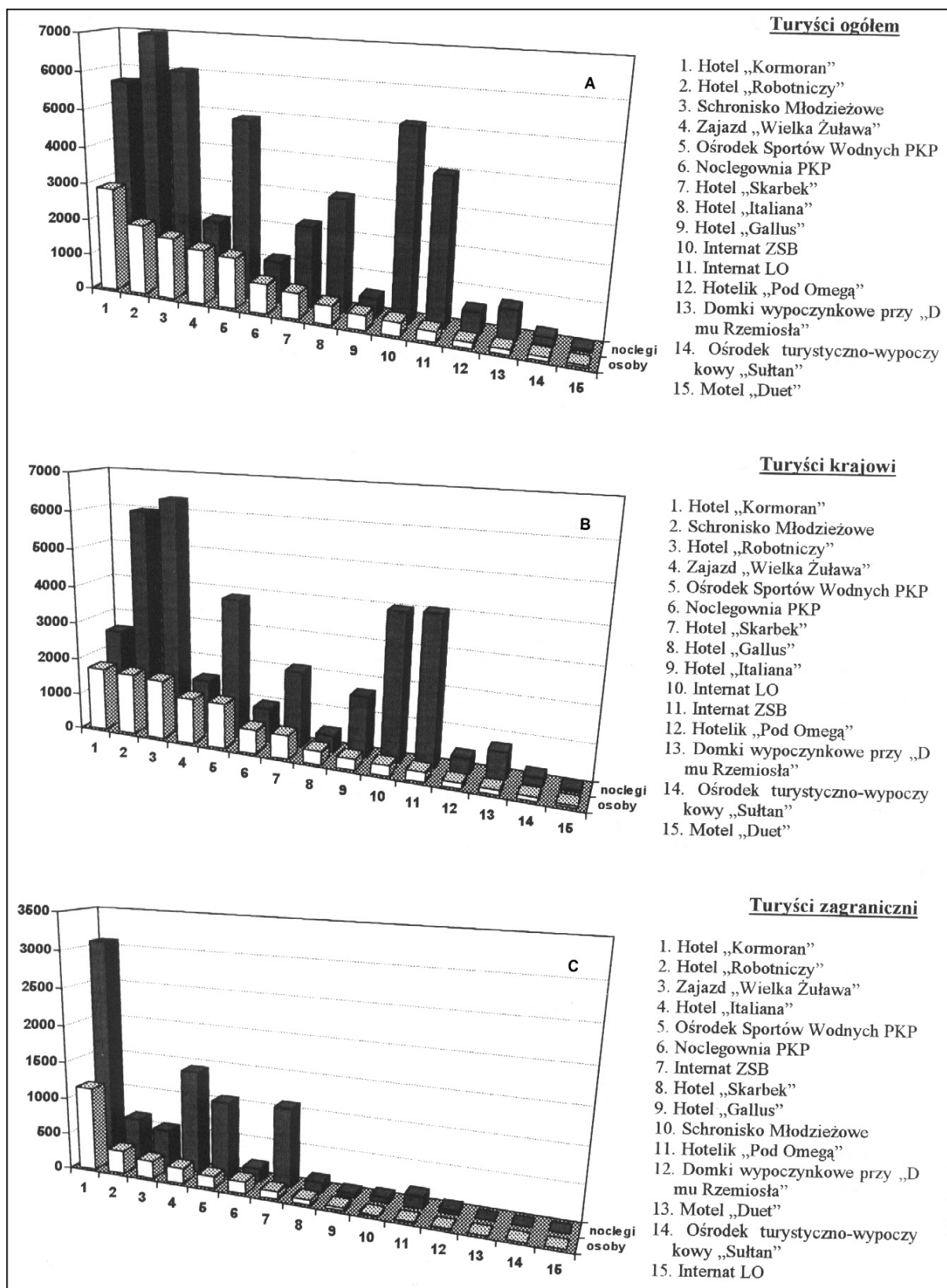
Nazwa obiektu noclegowego	Turyści ogółem				Turyści krajowi				Turyści zagraniczni			
	osoby		noclegi		osoby		noclegi		osoby		noclegi	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Noclegownia PKP	823	6,3	1136	2,6	656	6,2	948	2,7	167	6,6	188	2,2
Internat LO	285	2,2	3990	9,3	285	2,7	3990	11,5	-	-	-	-
Internat ZSB	370	2,8	5130	11,8	266	2,5	4040	11,6	104	4,1	1090	12,8
Hotel "Pod Omega"	158	1,2	575	1,3	144	1,4	414	1,2	14	0,5	161	2,0
Hotel "Robotniczy"	1965	1,5	6966	16,1	1639	15,6	6323	18,2	326	12,8	643	7,6
Ośrodek Sportów Wodnych PKP	1420	10,9	4887	11,3	1249	11,8	3833	11,0	171	6,7	1054	12,4
Ośrodek Turyst-Wyp. "Sulhan"	107	0,8	214	0,5	107	1,0	214	0,6	-	-	-	-
Domki przy "Domu Rzemiosła"	136	1,1	788	1,8	126	1,2	735	2,1	10	0,4	53	0,6
Hotel "Italiana"	519	4,0	3088	7,1	303	2,9	1663	4,8	216	8,5	1425	16,8
Hotel "Kormoran"	2887	22,1	5651	13,1	1733	16,5	2569	7,4	1154	45,5	3082	36,2
Schronisko Młodzieżowe	1711	13,1	6034	13,9	1694	16,1	5963	17,1	17	0,7	71	0,8
Zajazd "Wielka Żuława"	1499	11,5	2028	4,7	1251	11,9	1487	4,3	248	9,8	541	6,4
Hotel "Skarbek"	712	5,4	2235	5,2	644	6,1	2099	6,0	68	2,7	136	1,6
Hotel "Gallus"	408	3,1	516	1,2	366	3,5	460	1,3	42	1,6	56	0,6
Motel "Duet"	62	0,5	62	0,1	60	0,6	60	0,2	2	0,1	2	0,0
Razem	13062	100	43300	100	10523	100	34798	100	2539	100	8502	100

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996

Sezonowymi miejscami noclegowymi dysponują także iławskie szkoły, m. in. w Internacie LO jest 95 miejsc, a w internacie Zasadniczych Szkół Budowlanych 145 miejsc noclegowych.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w Iławie w ostatnich latach wynosił ok. 50%. Największym powodzeniem w mieście cieszyły się ośrodki kolonijne wykorzystane niemal w 100%, hotele w 60%, campingi w 55%. Obiekty turystyczne położone w sąsiedztwie Iławy i J. Jeziorak są wykorzystane najpełniej w czasie wypoczynku weekendowego sobotnio-niedzielnego i świątecznego.

Przyrost miejsc noclegowych w Iławie jest stosunkowo powolny, gdyż w latach 1994-2000 przybyło zaledwie 5 obiektów z 140 miejscami, ale jednocześnie ubyło kilkadziesiąt miejsc noclegowych stałych i ponad 200 sezonowych. Baza noclegowa jest zróżnicowana pod względem standardu, stopnia pojemności i świadczonych dodatkowych usług. Niestety, nie są to miejsca o bardzo wysokim standardzie i różnorodności świadczonych usług, co w konsekwencji powoduje zmniejszone zainteresowanie ze strony turystów bardziej wymagających.

Ryc. 31. Udział poszczególnych obiektów noclegowych w obsłudze ruchu turystycznego w Ławie w 1995 r. (A – turyści ogółem, B – turyści krajowi, C – turyści zagraniczni)

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

Baza gastronomiczna /żywieniowa/

Baza gastronomiczna powinna zaspokajać potrzeby żywieniowe dla turystów w miejscu stałego pobytu oraz na szlakach turystycznych. Bazę gastronomiczną dzieli się na ogólnodostępną /otwartą/ i środowiskową /zamkniętą/. Środowiskowa baza żywieniowa występuje najczęściej łącznie z bazą noclegową. Wśród obiektów gastronomicznych wyróżnia się: zakłady żywieniowe, zakłady uzupełniające oraz punkty gastronomiczne.

Na terenie miasta Ławy w 1998 r. było 31 obiektów gastronomicznych, w tym 5 restauracji, 22 bary oraz 4 kawiarnie. Restauracje mają 370 całorocznych miejsc konsumpcyjnych, bary 792 miejsc i 406 miejsc sezonowych /lipiec i sierpień/ oraz kawiarnie 114 miejsc. Miejsc stałych jest 1276. W stosunku do 1994 r. liczba barów powiększyła się i tym samym nastąpił wzrost o 140 miejsc konsumpcyjnych. Do 2002 r. nastąpił wzrost liczby obiektów gastronomicznych w Ławie i najbliższej okolicy do 36 z 3251 miejscami konsumpcyjnymi.

Największa koncentracja punktów gastronomicznych znajduje się w Parku Miejskim, niedaleko Starego Miasta, a więc w miejscu najczęściej odwiedzanym przez mieszkańców i turystów. W hotelu „Kormoran” znajduje się restauracja na 80 miejsc oraz bar. Kuchnia serwuje przede wszystkim dania regionalne. W restauracji odbywają się dansingi dla gości hotelowych i mieszkańców miasta. Dobry standard obiektu z fachową obsługą, posługującą się j. angielskim i niemieckim powoduje, że zarówno z hotelu jak i restauracji chętnie korzystają goście zagraniczni. Pozostałe restauracje na terenie Ławy to: „Sinus” oraz restauracja w zajeździe „Wielka Żuława” z 80 miejscami konsumpcyjnymi, salą bankietową, drink barem oraz salą taneczną.^{xlvii} Dużą popularnością cieszy się bar „Gastro”, przy ul. Niepodległości, z 60 miejscami konsumpcyjnymi i dodatkowo 40 w okresie sezonu turystycznego. Bar „Ryba Fryta”, przy tej samej ulicy zapewnia 60 miejsc konsumpcyjnych. Tzw. obiady domowe oferuje w Ławie 5 restauracji o wysokim standardzie, dysponując 400 miejscami konsumpcyjnymi. Jednak liczba restauracji w stosunku do 1994 r. zmniejszyła się o dwie restauracje z 86 miejscami konsumpcyjnymi. Wśród kawiarni największą frekwencją cieszą się: „Kaja”, przy ul. Niepodległości oraz „Pod Omega”, przy ul. Sienkiewicza 24.

Turyści mają do swej dyspozycji także obiekty gastronomiczne zlokalizowane poza Ławą, w miejscowościach wokół J. Jeziorak i na terenie PKPI. W gminie Ława znajduje się 15 zakładów gastronomicznych z 436 miejscami konsumpcyjnymi całorocznymi i dodatkowo z 194 miejscami sezonowymi. Wśród tych jednostek gastronomicznych 7 stanowią restauracje z 278 miejscami konsumpcyjnymi, 7 barów ze 118 miejscami i 1 kawiarnia z 40 miejscami konsumpcyjnymi. Baza gastronomiczna skupia się w Siemianach, Szalkowie i Makowie.

Na terenie Parku Krajobrazowego Pojezierza Ławskiego wraz z otuliną znajduje się łącznie 14 restauracji 3 kawiarnie i 46 barów, pubów, pizzerii i smażalni. Daje to łącznie 3251 miejsc konsumpcyjnych, w tym 1955 stałych i 1296 dodatkowych w sezonie turystycznym /w 1994 r. było 1839 miejsc konsumpcyjnych, w 1995 r. tylko 1060, ale od następnego roku tj. 1996 r. liczba miejsc zaczęła stale wzrastać dochodząc do ponad 3250 miejsc.

Wskaźnikiem określającym możliwości obsługi jest liczba miejsc konsumenckich przypadająca na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten świadczy o rezerwach /lub ich braku/ w zakresie bazy gastronomicznej, umożliwiających zaspokojenie potrzeb dodatkowych, w tym m. in. z ruchu turystycznego. Średni wskaźnik dla Polski wynosi 30, natomiast dla Ławy 38,2 /lub w sezonie 50,3/ co świadczy o istnieniu niewielkich rezerw dla ruchu turystycznego.

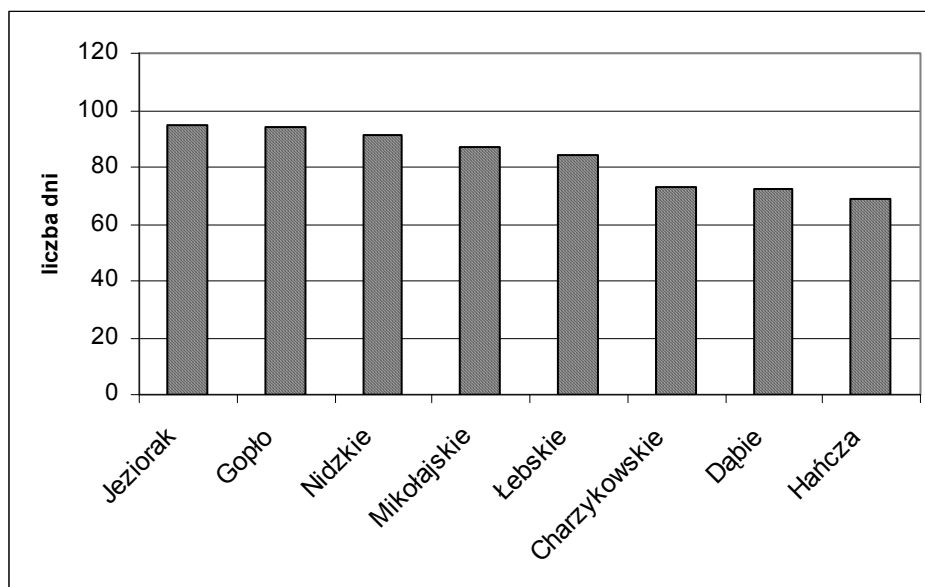
Dobrze jest rozbudowane zaplecze bazy żywieniowej. W zakładach przemysłowych miasta produkowane są: mączka ziemniaczana i wody gazowane. Ława posiada także własną mleczarnię, Zakłady

Drobiarskie, liczne piekarnie, ciastkarnie i masarnie oraz zaplecze magazynowe w postaci urządzeń chłodniczych i magazynów.

Tab. 59. Baza gastronomiczna miasta i gminy Ława (stan z 1999 r.)

Rodzaj obiektu bazy żywieniowej	Miejsce występowania	Liczba obiektów ogółem	Procentowy udział obiektów ogółem (%)	Liczba miejsc konsumpcyjnych całorocznych	Liczba miejsc konsumpcyjnych sezonowych	Liczba miejsc konsumpcyjnych ogółem	Procentowy udział w ogólnej liczbie miejsc (%)
1. Restauracje	Gmina Ława	7	15	278	60	338	13,8
	Miasto Ława	5	11	370	30	400	16,3
2. Bary	Gmina Ława	7	15	118	134	252	10,3
	Miasto Ława	22	48	792	406	1198	48,8
3. Kawiarnie	Gmina Ława	1	2	40	-	40	1,6
	Miasto Ława	4	9	114	112	226	9,2
Suma bazy żywieniowej	Gmina i miasto Ława	46	100	1712	742	2454	100
	Gmina Ława	15	32,6	436	194	630	25,7
	Miasto Ława	31	67,4	1276	548	1824	74,3

Źródło: Opracowanie na podstawie badań ankietowych

Ryc. 32. Długość sezonu kąpielowego na wybranych jeziorach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Lijewski, 1985

Ryc. 33. Baza gastronomiczna miasta Ława (stan na XII. 1995 r.)

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

Można stwierdzić, że w Iławie jest ledwie zadawalający stan bazy żywieniowej. Zakłady gastronomiczne posiadają niewielkie rezerwy dla zaspokojenia potrzeb dodatkowych związanych z ruchem turystycznym. Brak jest bazy pośredniej między restauracjami o wysokim standardzie, a barami przekąskowymi, gdzie bardzo trudno jest o gorący posiłek. Niezbędne wydaje się rozszerzenie bazy gastronomicznej o miejsca serwowania dań rybnych oraz puby.

Baza towarzysząca

Baza towarzysząca stanowi uzupełnienie podstawowej bazy turystycznej i obejmuje m. in. wszystkie urządzenia i instytucje o charakterze usługowym, handlowym, rozrywkowym, kulturalnym, sportowym, zaspokajające potrzeby życiowe turystów, a nawet stwarzające pewne dodatkowe walory turystyczne bądź też umożliwiające wykorzystanie walorów podstawowych /Lijewski 1992/. Urządzenia bazy towarzyszącej dzieli się na: urządzenia turystyczne /służące głównie obsłudze turystów/ i urządzenia para-turystyczne /służące głównie stałym mieszkańcom/.

Wśród instytucji turystycznych ważną rolę dla ruchu turystycznego miasta, gminy oraz całego PKPI pełnią:

- CSTiR Ośrodek Rozwoju Turystyki – Informacja Turystyczna w Iławie, przy ul. Niepodległości 13,
- Punkt Informacji Turystycznej w Iławie, przy ul. Niepodległości,
- Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego PTTK w Iławie, przy ul. 1 Maja 7,
- Biuro turystyczne „Orbis” w Iławie, przy ul. Niepodległości 10,
- Biuro „Luz” przy ul. Królowej Jadwigi,
- Biuro „Campus” przy ul. Jagiellończyka.

Biura te świadczą usługi w zakresie organizacji turystyki, przewodnictwa, informacji i reklamy, a także pośredniczą w wynajmowaniu kwater i realizacji wycieczek. Wszystkie instytucje zlokalizowane są w centrum turystycznym miasta, co stwarza z jednej strony korzystną sytuację gdyż większość turystów swój pobyt zaczyna od miasta, z drugiej natomiast wskazuje na brak jednostek turystycznych tego typu /np. punktów informacyjnych/ w innych ważnych miejscach dla ruchu turystycznego lub miejscach wypoczynkowych.

Innym elementem infrastruktury turystycznej jest sieć wytyczonych szlaków turystycznych dla kwalifikowanej turystyki pieszej, wodnej /żeglarskiej i kajakowej/, rowerowej. Przez omawiany obszar przebiega 7 znakowanych szlaków pieszych i 10 rowerowych.

Wśród 7 szlaków pieszych wyróżnia się:

1. Szlak niebieski: Iława – zachodni brzeg Jezioraka – Sarnówek – Zatoka Widłag – Rożek – Siemiany, o łącznej długości 26 km, tj. ok. 7 godzin marszu i zwiedzania.
2. Szlak zielony „Napoleoński”: Iława – J. Silm – Kamionka – J. Szymbarskie – Szymbark – Piotrkowo – Solniki – J. Czerwica – Kamieniec, o długości 36 km, tj. ok. 10 godzin.
3. Szlak historyczno-przyrodniczy: Iława – J. Silm – Kamionka – Szymbark – Stawki – Gardzień – Piotrkowo – Januszewo – J. Merynos – Olbrachtowo – Kamieniec, o długości 35 km, do przebycia pieszego lub rowerem.

4. Szlak żółty /element międzynarodowego szlaku E-11 na odcinku Toruń – Samborowo/: Iława PKP – J. Leckie – J. Czerwone – Ilesniczówka Katarzynki – Ilesniczówka Ostrów – J. Radomno – wieś Radomno, o długości 12,2 km, tj. ok. 3 godzin.

5. Szlak żółty w kierunku północnym: Iława PKP – Szalkowo – Tynwałd – Frednowy – Wiewiórka – Samborowo, o długości 28,3 km, tj. ok. 7 godzin.

6. Szlak/ścieżka/ dydaktyczny: Iława – J. Silm – Iława, o długości 1,5 km z 14 tablicami dydaktycznymi, zawierającymi informacje o lesie np.: opis zrębu, budowa drzewostanu, łowiectwo itp.

7. Szlak/ścieżka/ dydaktyczny: Jeziorno – przy granicy „Rezerwatu J. Jasne” – J. Jasne – J. Czarne – Jeziorno, o długości 4,5 km, z 13 tablicami dydaktycznymi, zawierającymi informacje o specyfice pracy leśnej.^{xlviii}

Wśród 10 tras rowerowych wyróżnia się:

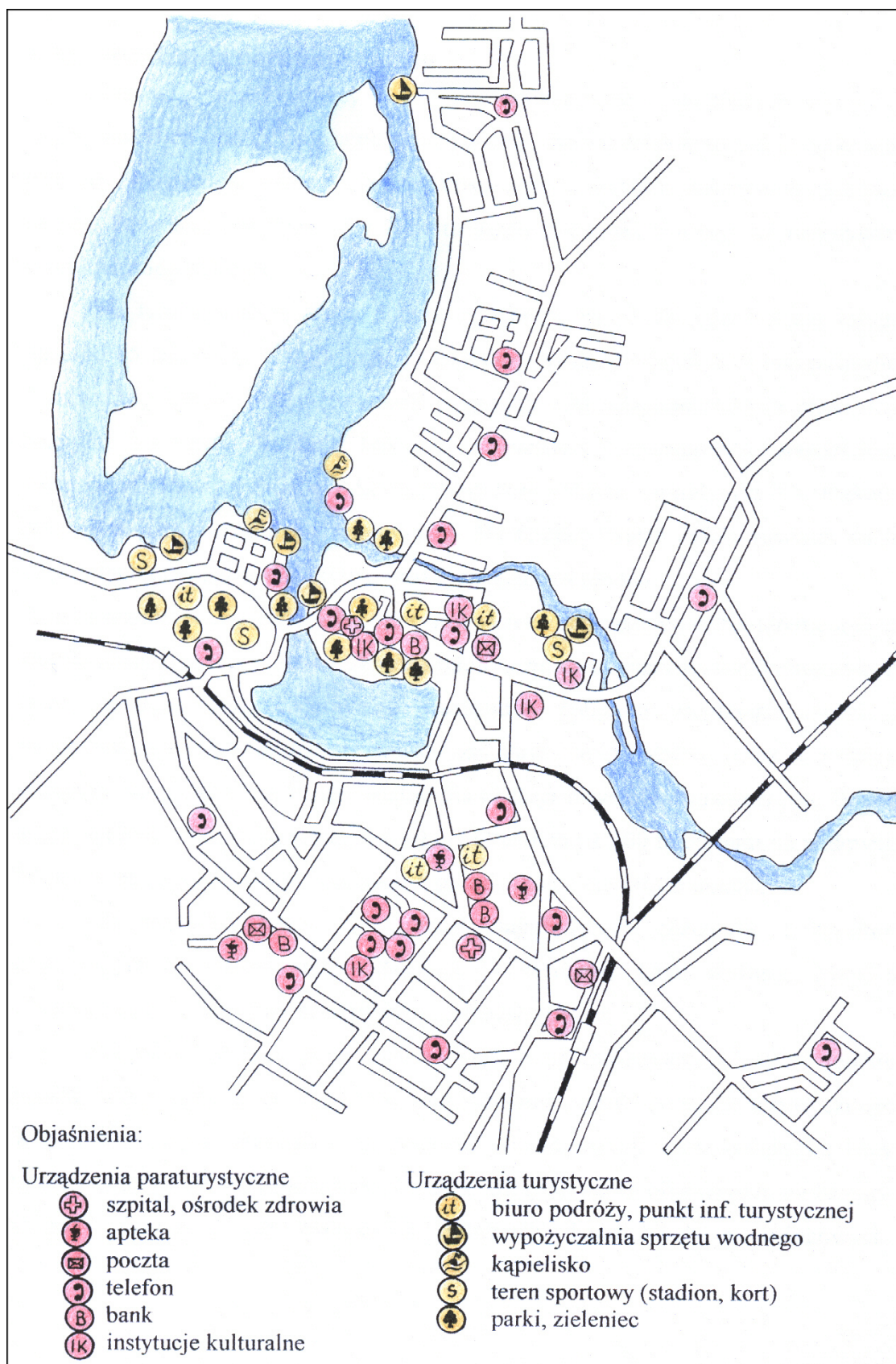
1. Iława – J. Głębokie – J. Czerwone – J. Radomno – Katarzynki – Iława, tj. ok. 23 km.
2. Iława – Szymbark – Ząbrowo – Segnowo – Laseczno – Stradomno – Iława, tj. ok. 20 km.
3. Iława – Gardzień – Piec – Jeziorno – Jeziora: Jasne, Luba, Czerwica – Januszewo – Piotrkowo – Chełmżyca – Iława, tj. ok. 45 km.
4. Iława – Siemiany – Dobrzyki–Zalewo – Boreczno – Urowo – Makowo – Iława, tj. ok. 80 km.
5. Iława – Stradomno – Jędrychowo – Ogrodzieniec – Kisielice – Łęgowo – Bartoszyce – Susz – Iława, tj. ok. 57 km.
6. Iława – Karaś – Wonna – wzdłuż toru kolejowego do Łysej Góry – J. Łabędź – Lekarty – Gryżliny – Bagno – Radomno – Iława, tj. ok. 48 km.
7. Iława - Siemiany – Jerzwałd – Susz – Kamieniec – Susz – Iława, tj. ok. 62 km.
8. Iława – Tynwałd – Rezerwat Iłgi – do szosy Miłomłyn – Samborowo – szosa Samborowo – Kaletka – Iława, tj. ok. 38 km.
9. Iława – Makowo – Przezmark – Stary Dzierżgoń – Kamieniec – Susz – Iława, tj. ok. 88 km.
10. Iława – Rudzienice – Gramoty – Ławice – Dziarny – Iława, tj. ok. 27 km.

Na omawianym terenie znajdują się też dwie wypożyczalnie rowerów, 1 – w Iławie, przy ul. Chodkiewicza 5, należąca do Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego /OSW/ i 2 – przy polu namiotowym „Rożek” w Siemianach.^{xlix}

Iława i okolice mają dobrze rozwiniętą sieć wód powierzchniowych, stanowiących podstawę dla uprawiania turystyki wodnej w formie kajakarstwa, żeglarstwa, motorowodniactwa, windsurfingu. Wśród walorów tej turystyki wymienić należy: czystość powietrza, ciszę, lesistość terenów przybrzeżnych, wartość widokową związaną z mało przekształconym krajobrazem naturalnym, dobrą dostępność brzegów, zagospodarowanie turystyczne nadbrzeży w postaci pól namiotowych, parkingów śródlęśnych.

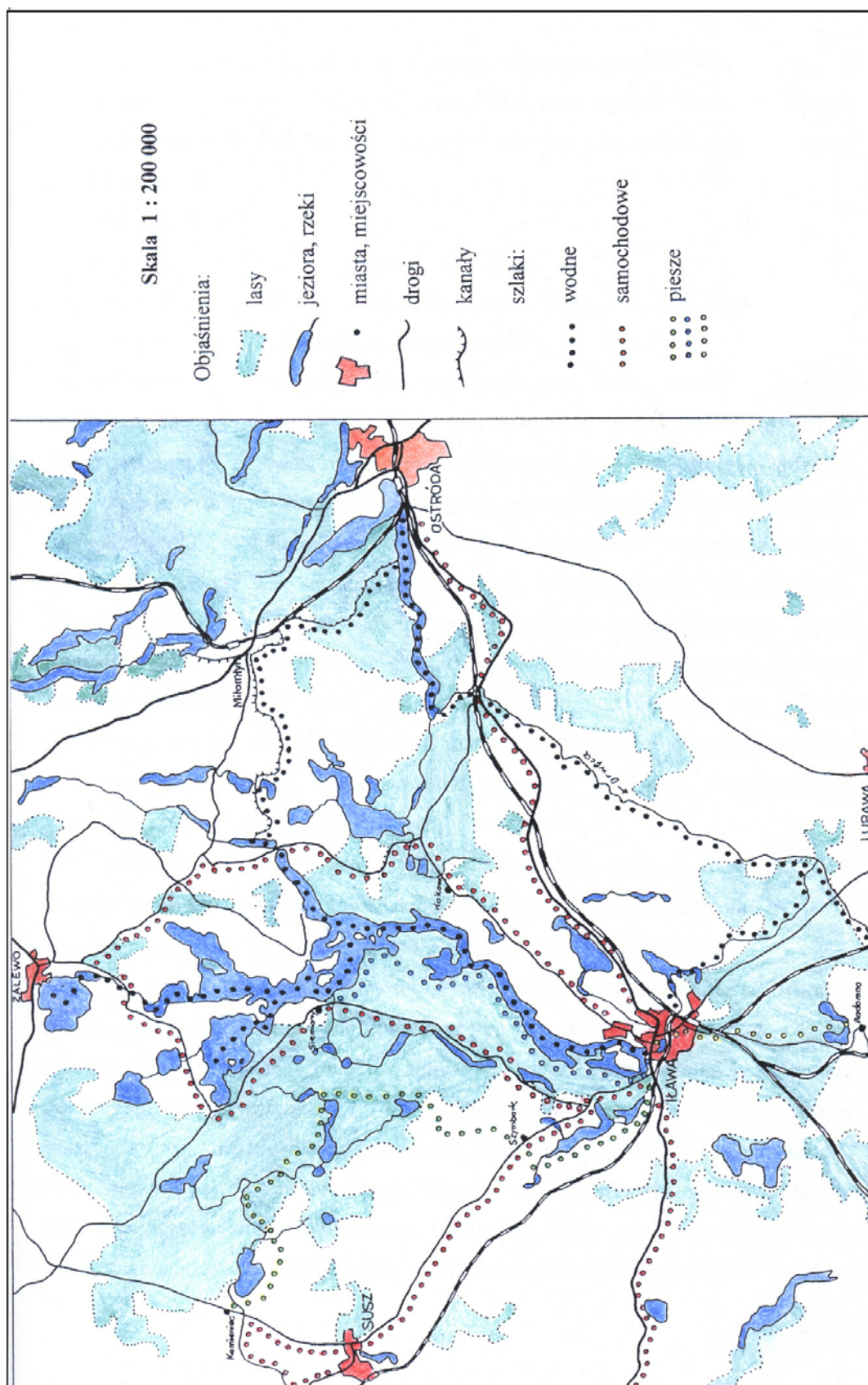
Wśród 4 szlaków kajakowych wyróżnić należy:

1. Iława – Stare Jabłonki, tj. 73,3 km.
2. Stare Jabłonki – Miłomłyn – Iława, tj. 89 km, czyli 6 dni.
3. Iława – Iława, przez jeziora Pojezierza Iławsko-Ostródzkiego, rzeką Iławką, Drwęcą, Kanałem Ostródzko-Elbląskim do J. Dauby, tj. 136,7 km, czyli 10-12 dni.

Ryc. 34. Baza towarzysząca miasta Ławy (stan na XII. 1995 r.)

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

Ryc. 35. Szlaki turystyczne okolic Iławy.
 Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

4. „Pętla Toruńska”, z Iławy rzeką Iławką do Drwęcy, Drwęcą do Torunia i dalej Wisłą do Elbląga i dalej Kanalem Ostródzko-Elbląskim do Iławy, tj. 483 km.

Trzy szlaki żeglarskie to:

1. Iława – Siemiany – Jerzwałd – Zalewo, o długości 39 km.
2. Iława – Jażdżówki – Chmielówka – Miłomłyn – Ostróda – Stare Jabłonki, o długości 63,4 km.
3. Iława – Jażdżówki – Chmielówka – Miłomłyn – Małdyty – J. Druzno – Elbląg – Zalew Wiślany – Gdańsk – M. Bałtyckie, tj. 170 km.¹

Statki kursują po Kanale Ostródzko-Elbląskim od 1 maja do 30 września. Żegluga Mazurska oferuje także rejsy po jeziorach Pojezierza Iławsko-Ostródzkiego, w tym również po Jezioraku, nowoczesnym statkiem spacerowym „ILAVIA”, będącym własnością miasta.

W miejscowościach turystycznych położonych nad J. Jeziorak są bazy towarzyszące aktywnej formie turystyki w postaci: wypożyczalni sprzętu wodnego, przystani żeglarskich i zakładów naprawczych. Wypożyczalnie sprzętu wodnego oferują jachty, łodzie różnego rodzaju i klasy, kajaki, rowery wodne itp. W 2002 r. wypożyczalnie mieściły się: 6 w Iławie, 2 na Wyspie Wielka Żuława, 2 przy polach namiotowych w Siemianach. W Makowie i Jażdżówkach ośrodki wypoczynkowe oferowały pojedyncze sztuki sprzętu o nie najlepszym stanie technicznym. Wyraźny brak tych usług jest dostrzegany w: Jażdżówkach, Makowie, Sarnówku oraz w Windykach nad J. Łabędź. Wobec wzrastającego zainteresowania sportami wodnymi wypożyczalnie dysponują nie wystarczającą ilością sprzętu wodnego.

W Iławie jest zlokalizowanych 7 przystani żeglarskich, w tym dwie na Wyspie Wielka Żuława, 1 w Jażdżówkach, 1 w Siemianach i 2 w Szałkowie. W Iławie działa 5 punktów usług szkatniczych, które są rozmieszczone przy przystaniach żeglarskich.

Specjalistyczną formą rekreacji są przejażdżki konne, które oferują gospodarstwa agroturystyczne w Siemianach, Nowej Wsi, Windykach, Starzykowie oraz w Motelu „Relax” w Karasiu. Wśród innych form infrastruktury turystycznej zalicza się: korty tenisowe, które występują w Iławie /przy stadionie „Jeziorak” i na Wyspie Wielka Żuława/ oraz przy OW TV PS.A. w Sarnówku, boiska sportowe /np. „Jeziorak” w Iławie na 8000 miejsc, boiska szkolne/ oraz kąpieliska. W Iławie są czynne dwie miejskie plaże strzeżone /przy ul. Kajki oraz ul. Chodkiewicza/, które nie do końca spełniają wymagania nasilającej się liczby chętnych turystów i mieszkańców. Rozpoczęta inwestycja w postaci budowy kompleksu sportowo-rekreacyjnego, z krytym basenem, rozwiąże w sposób istotny ten problem i umożliwi wydłużenie rekreacji sportowo-wodnej. W skład towarzyszącej bazy turystycznej wchodzi także urządzenia w postaci zagospodarowanych parków i zieleńców, które w Iławie zajmują 12,5 ha /tj. 0,5% obszaru miasta/.

2.4.2.3. Ruch turystyczny

Istotą ruchu turystycznego jest dobrowolna zmiana miejsca pobytu człowieka, który wykazuje różnorodne upodobania w zakresie organizacji wypoczynku lub pogłębiania wiedzy o innych miejscach, regionach czy krajach. W ruchu turystycznym określa się liczbę turystów, średnią długość pobytu turystów, sezonowość przyjazdów, strukturę wieku turystów oraz ich pochodzenie – krajowe i zagraniczne.

Liczba turystów

Pomiar ruchu turystycznego na podstawie kwerendy istniejących obiektów noclegowych, uzupełniony danymi statystycznymi Urzędu Statystycznego w Olsztynie, wskazuje na stopniowy wzrost ruchu turystycznego w Iławie, gdyż w 1995 r. liczba turystów, która odwiedziła to miasto wynosiła 13,1 tys. osób, w 1999 r. 14,8 tys., w 2000 r. 17,8 tys., a w 2002 r. szacowana była na ok. 25 tys.^{li}

Zagadnienie ruchu turystycznego Iławy zostało w sposób szczegółowy badane tylko w 1995 r. przez G. Olszlegiera,^{liii} na podstawie danych rejestracji w księgach meldunkowych we wszystkich obiektach noclegowych. Jest to jedyne kompleksowe badanie z tego zakresu. Na ogólną liczbę turystów 13,1 tys. w 1995 r. 2539 było turystów zagranicznych z 42 krajów. Wszystkim turystom udzielono 43.300 noclegów. Najwięcej 11.487 turystów /tj. 88%/ korzystało z usług obiektów całorocznych, spędzając w nich 29,5 tys. noclegów /tj. 68%/ ogółu udzielonych noclegów/. 1575 osób skorzystało z obiektów sezonowych /tj. 12%/, gdzie udzielono im 13785 noclegów /tj. 32% wszystkich noclegów/.^{liiii}

Turyści zagraniczni preferują obiekty o wysokim standardzie np. hotel „Kormoran”, w którym zatrzymało się aż 45% turystów zagranicznych. Turyści krajowi natomiast chętniej wypoczywają w obiektach o niższym standardzie, za to o bardziej przystępnej cenie, jak np. w Schronisku Młodzieżowym, hotelu „Robotniczym”. Pewnym odstępstwem od przedstawionych wyżej preferencji był wysoki udział turystów zagranicznych nocujących w hotelu „Robotniczym” oraz hotelu „Italiana”. W hotelu „Robotniczym” kwaterowali głównie goście z byłego ZSRR, uprawiający tzw. „turystykę biznesową” oraz z Rumunii, dla których Polska stanowi jeden z etapów w podróży na zachód. W hotelu „Italiana” bywają zakwaterowywani uczestnicy Mistrzostw Świata Modeli Pływających.

W 1995 r. najwięcej turystów przyjęły następujące hotele i inne ośrodki: „Kormoran” - 2887 osób /tj. 22,1% wszystkich turystów/ i udzielił 5651 noclegów /tj. 13,1%/, „Robotniczy” – 1965 osób /15,0%/ i 6966 noclegów /16,1%/, Schronisko Młodzieżowe - 1711 osób /13,1%/ i 6034 noclegów /13,9%/, Zajazd „Wielka Żuława” – 1499 osób /11,5%/ i 2028 noclegów /4,7%/ i Ośrodek Sportów Wodnych PKP – 1420 osób /10,9%/ i 4887 noclegów /11,3%/.

Średnia długość pobytu turystów

Średnia długość pobytu turystów w danym miejscu przesądza o tym, czy pełni ona funkcję ośrodka turystyczno-wypoczynkowego, czy tylko obsługuje tranzytowy ruch turystyczny. Średni pobyt turystów w Iławie w 1995 r. wynosił 3,3 dnia, zarówno w odniesieniu do turystów krajowych jak i zagranicznych. W stosunku do badań z 1993 r. /B. Żaczekiewicz 1993/ uległ on wyraźnemu wydłużeniu, gdyż w 1993 r. średni pobyt turysty w Iławie wynosił 1,9 dni. Wpływ na wydłużenie się pobytu turystów mają niewątpliwie organizowane w Iławie liczne imprezy kulturalne i sportowe jak np. Jazzowy Festiwal „Złota Tarka”, Mistrzostwa Świata Modeli Pływających, a także obchodzone w 1995 r. 690-lecie miasta.

Aż 58,3% turystów krajowych i 51,1% turystów zagranicznych przebywa w Iławie tylko 1 dzień. Dwa dni przebywa dalszych 15,2% turystów krajowych i 10,6% turystów zagranicznych. Dwa tygodnie w Iławie przebywa 5,4% turystów krajowych i zaledwie 2,2% turystów zagranicznych.

Oceniając średnią długość pobytu turystów w obiektach noclegowych w Iławie w 1995 r. można stwierdzić, że najdłużej przebywają turyści w internatach LO i ZSB – po dwa tygodnie. W hotelu „Italiana” średnia długość pobytu turystów wynosi 6 dni, w „Domu Rzemiosła” – 5,8 dni, w hotelu „Pod Omega” – 3,6 dni, w Schronisku Młodzieżowym i hotelu „Robotniczym” – po 3,5 dnia, w OSW PKP – 3,4 dni i w hotelu „Skarbek” – 3,1 dni.

Średnia długość pobytu turystów w Iławie w poszczególnych miesiącach wykazuje, że najkorzystniejszym miesiącem dla pobytu turystów jest lipiec – 6,5 dnia, potem sierpień – 5,1 dni, październik – 2,4 dni, czerwiec – 2,2 dni oraz wrzesień i listopad – po 2 dni^{liv}

Podsumowując uzyskane wyniki należy stwierdzić, że w miesiącach - lipiec i sierpień, Iława pełni funkcję ośrodka turystyczno-wypoczynkowego, natomiast od września do czerwca miasto obsługuje tranzytowy ruch turystyczny.

Tab. 60. Długość pobytu turystów w Ławie w 1995 r.

Liczba dni	Turyści ogółem		Turyści krajowi		Turyści zagraniczni	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1	7426	56,8	6130	58,3	1296	51,1
2	1871	14,3	1601	15,2	270	10,6
3	754	5,8	618	5,9	136	5,4
4	591	4,5	375	3,6	216	8,5
5	247	1,9	173	1,6	74	2,9
6	113	0,9	70	0,7	43	1,7
7	223	1,7	144	1,4	79	3,1
8	177	1,4	42	0,4	135	5,3
9	194	1,5	27	0,3	167	6,6
10	325	2,5	296	2,8	29	1,2
11	35	0,3	19	0,2	16	0,6
12	200	1,5	199	1,9	1	0,0
13	15	0,1	15	0,1	0	0,0
14	619	4,7	563	5,4	56	2,2
15	7	0,1	7	0,1	0	0,0
16	2	0,0	2	0,0	0	0,0
17	4	0,0	4	0,0	0	0,0
18	8	0,1	8	0,1	0	0,0
19	3	0,0	3	0,0	0	0,0
20	161	1,2	147	1,4	14	0,6
21	3	0,0	1	0,0	2	0,1
22	7	0,1	6	0,0	1	0,0
23	2	0,0	2	0,0	0	0,0
24	0	0,0	0	0,0	0	0,0
25	5	0,1	5	0,0	0	0,0
26	3	0,0	0	0,0	3	0,1
27	0	0,0	0	0,0	0	0,0
28	5	0,1	5	0,0	0	0,0
29	1	0,0	1	0,0	0	0,0
30	29	0,2	28	0,3	1	0,0
31	32	0,2	32	0,3	0	0,0
Razem osób	13062	100	10523	100	2539	100
Razem noclegów	43300	-	34798	-	8502	-
Średnia dł. pobytu	3,3	-	3,3	-	3,3	-

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996

Tab. 61. Sezonowość przyjazdów turystów do Ławy w 1995 r.

Miesiące	Turyści ogółem				Turyści krajowi				Turyści zagraniczni			
	osoby		noclegi		osoby		noclegi		osoby		noclegi	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
I	704	5,4	1108	2,6	587	5,6	935	2,7	117	4,6	173	2,0
II	677	5,2	1226	2,8	573	5,4	1029	2,9	104	4,1	197	2,3
III	627	4,8	961	2,2	527	5,0	827	2,4	100	3,9	134	1,6
IV	730	5,6	1204	2,8	607	5,8	1025	2,9	123	4,9	179	2,1
V	896	6,9	1649	3,8	690	6,6	1174	3,4	206	8,1	475	5,6
VI	1167	8,9	2538	5,9	826	7,8	1746	5,0	341	13,4	797	9,4
VII	2604	19,9	16888	39,0	1973	18,7	13163	37,8	631	24,9	3725	43,8
VIII	2011	15,4	10292	23,7	1703	16,2	8927	25,7	308	12,1	1365	16,1
IX	1063	8,2	2074	4,8	890	8,5	1697	4,9	173	6,8	377	4,4
X	1006	7,7	2370	5,5	757	7,2	1624	4,7	249	9,8	746	8,8
XI	828	6,3	1654	3,8	734	7,0	1502	4,3	94	3,7	152	1,8
XII	749	5,7	1331	3,1	656	6,2	1149	3,3	93	3,7	182	2,1
Razem	13062	100	43300	100	10523	100	34798	100	2539	100	8502	100

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996

Sezonowość przyjazdów

Analiza danych za 1995 r. wykazuje, że ruch turystyczny w Iławie wykazuje duże fluktuacje zarówno w zakresie turystyki krajowej jak i zagranicznej. W lipcu 1995 r. przybyło do Iławy 1973 turystów krajowych /tj. 18,7% turystów krajowych w skali roku/ i 631 turystów zagranicznych /24,9%/. Turystom tym udzielono łącznie 16.888 noclegów /tj. 39,0% ogółu noclegów/. W sierpniu turystów krajowych było 1703 osób /16,2%/ i zagranicznych 308 osób /12,1%/. W czerwcu turystów krajowych było 826 osób /7,8%/ i zagranicznych 341 osób /13,4%/. We wrześniu liczba turystów krajowych wynosiła 890 osób /8,5%/ i zagranicznych 173 osób /6,8%/. W miesiącach zimowych w Iławie przebywało przeciętnie 500-600 turystów krajowych w miesiącu i ok. 100 turystów zagranicznych.

Maksymalny ruch turystyczny w Iławie przypada zatem na miesiące letnie /wakacyjne/ tj. na lipiec i sierpień, w których to miesiącach przybywa do Iławy 4600 turystów /35% ogólnej ich liczby w roku/, którym udziela się 27200 noclegów /tj. 63% ogółu noclegów w roku/. W jednakowym stopniu, zarówno turyści krajowi jak i zagraniczni, wybierają Iławę na miejsce swojego pobytu turystycznego.

Należy podkreślić, że duże znaczenie w obsłudze ruchu turystycznego w Iławie w sezonie letnim ma sezonowa baza turystyczna. Widać to zarówno po ilości korzystających z jej usług turystów, jak również po ilości udzielonych noclegów. Spośród 4600 przebywających w lipcu i sierpniu turystów w Iławie, 1500 /33%/ korzystało z sezonowej bazy turystycznej. Udzielono im 27 tys. noclegów, z czego 13,6 tys. w obiektach sezonowej bazy turystycznej /tj. 50%/. Przy określeniu tzw. wskaźnika sezonowości przyjazdów turystów, gdzie za 100% przyjmuje się wielkość równą średniej z 12 miesięcy to w Iławie wskaźnik sezonowości dla czerwca wynosi 107,3%, lipca 239,3% i sierpnia 184,8%. W miesiącach zimowych wskaźnik sezonowości zmniejsza się do 60-70%. W okresie od listopada do kwietnia włącznie, Iławę odwiedza zaledwie 32% turystów w skali rocznej.^{lv}

Średnia wieku turystów

Charakter walorów turystyczno-wypoczynkowych danej miejscowości, standard świadczonych usług turystycznych oraz atrakcyjność zagospodarowania turystycznego, mają istotny wpływ na strukturę wiekową przybywających turystów. Badanie struktury wieku dla turystów przebywających w Iławie w 1995 r. objęło 7217 osób, tj. 55% ogółu turystów.^{lvi} Wyniki tych badań wskazują, że w Iławie dominujący udział turystów jest w dwóch grupach wiekowych: 30-39 lat, który skupia 24,2% ogółu badanych turystów oraz 40-49 lat z 23,7% udziałem ogółu badanych turystów. Łącznie, turyści w wieku 30-49 lat stanowili 48% ogółu badanych. Stosunkowo wysoki udział ma jeszcze grupa wieku 20-29 lat /18,5%/ oraz 10-19 lat /17,2%/.

Podobne badania przeprowadzone dla PKPI w 2002 r.^{lvii} wykazały, że wśród turystów zaznacza się przewaga wieku 26-35 lat /tj. 35,5%/, i 36-50 lat /tj. 24,7%/. Widoczna jest też niewielka przewaga kobiet nad mężczyznami /odpowiednio 54,8% i 45,2%/.

Można stwierdzić, że w Iławie przebywają turyści w średnim wieku /30-50 lat/ oraz młodzież. Mały natomiast jest udział osób starszych w wieku powyżej 50 lat. Większy udział tej grupy wiekowej obserwuje się wśród turystów zagranicznych /38,1%, przy zaledwie 10,3% turystów krajowych/. Wśród turystów zagranicznych tej grupy wiekowej dominują Niemcy, którzy przybywają odwiedzać miasto /jak i całe Mazury/ wiedzeni instynktem zobaczenia terenów, w których zamieszkiwali /lub ich rodzice/ przed II wojną światową.

Zasięg oddziaływania turystycznego Ławy

Dla zbadania oddziaływania turystycznego m. Ławy posłużono się dwiema metodami: metodą koncentracji i metodą przedstawiającą miejsca i kraje stałego zamieszkania turystów. Badania ankietowe z wszystkich obiektów turystycznych w mieście wykazały, że do Ławy przybywają turyści z całej Polski.^{lviii}

Współczynnik koncentracji ruchu turystycznego względem powierzchni wynosił dla kraju 0,566, co świadczy o średnim stopniu koncentracji /braku dominacji turystów z jakiegokolwiek województwa/. W 1995 r. w Ławie najwięcej, chociaż zaledwie 15,3% turystów krajowych, pochodziło z b. woj. warszawskiego. Również dużą koncentrację zanotowano z b. woj. łódzkiego, nieco mniejszą z b. województw: gdańskiego, elbląskiego i toruńskiego. Można wyznaczyć pierwszą strefę koncentracji napływu turystów, która obejmuje tereny oddalone maksymalnie o 200 km od Ławy.^{lix}

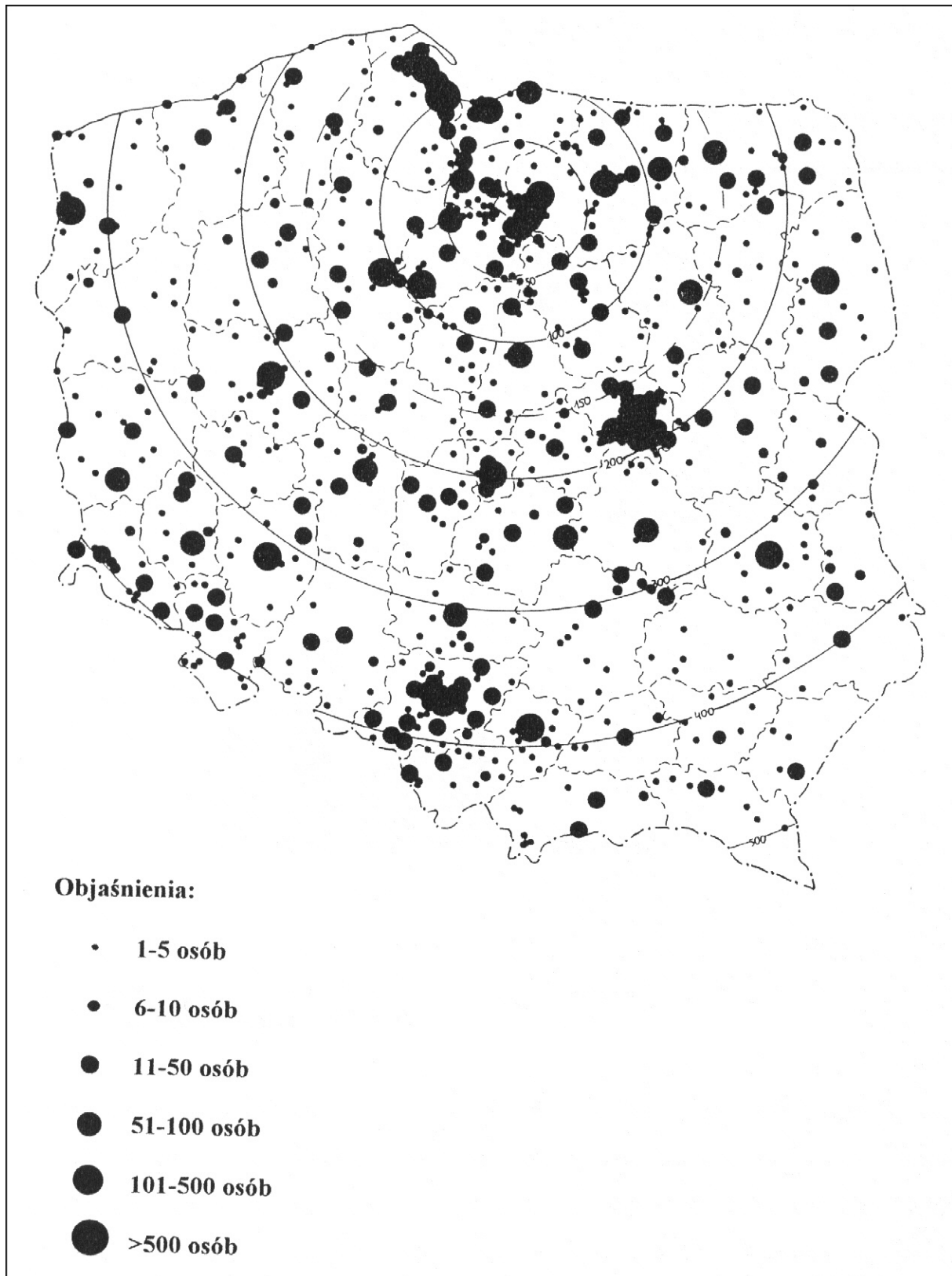
Druga metoda w postaci mapy wielkości ruchu turystycznego objęła 646 miejscowości zanotowanych w księgach meldunkowych wszystkich obiektów noclegowych funkcjonujących w 1995 r. w Ławie. Pod względem pochodzenia turystów wyróżniają się takie miasta jak: Warszawa 1241 osób, Gdańsk 608, Łódź 486, Poznań 301 i Bydgoszcz 274. Ciekawie przedstawiają się wyniki odnoszące się do poszczególnych mniejszych miast. Na przykład najwięcej turystów z byłego woj. zielonogórskiego pochodziło z Żagania, z woj. śląskiego z Bytowa, z woj. piotrkowskiego z Opoczna. Z ekwidystanty 200 km przyjeżdża do Ławy 36% turystów krajowych, kolejne 20,2% pochodzi ze strefy oddalonej od 300 do 400 km od Ławy, zaś z odległości 200-300 km 18,8% ogółu turystów krajowych.^{lx}

W 1995 r. Ławę odwiedziło ponad 2500 turystów zagranicznych, pochodzących z 26 państw Europy i 16 państw pozaeuropejskich. Na tak liczny udział turystów zagranicznych w ocenianym roku istotny wpływ miały organizowane w lipcu Mistrzostwa Świata Modeli Pływających, w których wzięło udział 250 uczestników z 20 państw.

Wśród turystów zagranicznych, którzy odwiedzili Ławę w 1995 r. najwięcej turystów było z: Niemiec 1178 osób /46,4%/, Szwecji 200 osób /7,9%/, Białorusi 189 osób /7,5%/, Rosji 163 osoby /6,4%/, Francji 120 osób /4,7%/ i Litwy 109 osób /4,3%/. Z państw pozaeuropejskich najwięcej turystów pochodziło z: USA, Chin i Kazachstanu. W 1993 r. Ławę odwiedziło aż 4400 cudzoziemców, w tym najwięcej w celach handlowych przebywało obywateli z Wspólnoty Niepodległych Państw.^{lxi}

Oceniając rangę turystyczną Ławy należy przyjąć dwa mierniki, zasięg wpływów ruchu turystycznego miejscowości oraz współczynnik koncentracji napływu turystów na dany teren. Im większa koncentracja i mniejszy zasięg stref wpływu, tym bardziej lokalny charakter przyjmuje badana funkcja turystyczna /Liszewski 1995/.^{lxii} W przypadku Ławy według tej klasyfikacji najważniejszym miernikiem jest udział procentowy turystów pochodzących z obszaru ograniczonego ekwidystantą 100 km /tj. 21,3%/, co oznacza, że Ława jest ośrodkiem turystycznym o randze krajowej. Około 20% udział turystów zagranicznych w ruchu turystycznym w Ławie, dodatkowo potwierdza tę wysoką rangę funkcji turystycznej dla miasta Ławy.

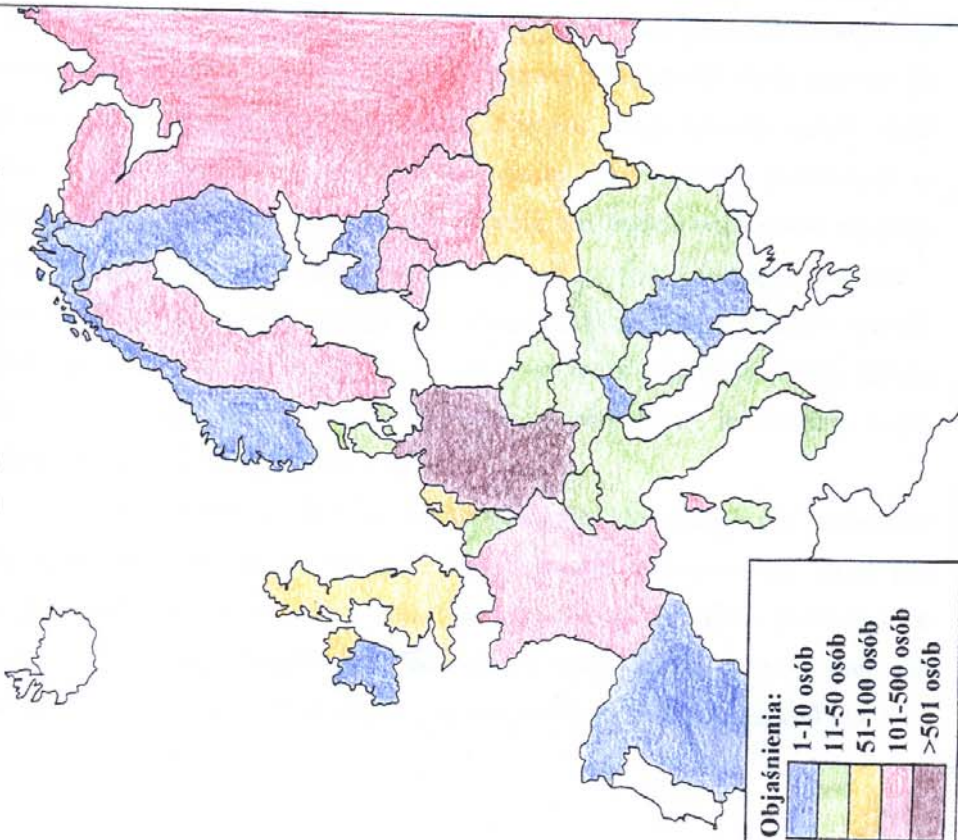

Ryc. 36. Pochodzenie terytorialne turystów przebywających w Iławie w 1995 r. w aspekcie odległości liniowej

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

Ryc. 37. Wielkość zagranicznego ruchu turystycznego w obiektach noclegowych miasta Iława w 1995 r.

Tab. 62. Wielkość zagranicznego ruchu turystycznego w Iławie w 1995 roku.

Kraj pochodzenia turystów	Ogółem	
	Liczba	%
Kraje europejskie:	2113	98
Austria	22	0,9
Belgia	21	0,8
Hiszpania	109	7,5
Węgry	21	0,8
Czechy	14	0,6
Czechy	42	1,7
Dania	26	1,0
Finlandia	4	0,1
Francia	120	4,7
Hiszpania	1	0,0
Holandia	68	2,7
Irlandia	3	0,1
Litwa	109	4,3
Łotwa	10	0,4
Niemcy	1178	46,4
Norwegia	7	0,3
Regia	163	6,4
Rumunia	38	1,5
Serbia	4	0,1
Słowenia	1	0,0
Szwajcaria	19	0,7
Szwecja	206	7,9
Ukraina	65	2,6
Węgry	14	0,6
Wielka Brytania	52	2,1
Włochy	20	0,8
Kraje pozostałe	126	5
Ameryka	6	0,2
Chiny	14	0,6
Cypr	1	0,0
Indie	1	0,0
Irak	5	0,2
Japonia	5	0,2
Kanada	5	0,2
Kazachstan	6	0,2
Kazachstan	17	0,7
Liban	2	0,1
Mongolia	2	0,1
Pakistan	1	0,0
St. Lanka	2	0,1
Syria	4	0,1
Turcja	5	0,2
USA	51	2,1
Uzbekistan	2	0,1
Ogółem	2539	100

Źródło: Opracowanie wg G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń

2.4.3. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY MIASTA

Układ funkcjonalno-przestrzenny jest wynikiem złożonych uwarunkowań, na które składają się warunki przyrodnicze, przeszłość historyczna, rozwój społeczny i gospodarczy oraz zagospodarowanie przestrzenne. W rozdziale tym zostaną omówione następujące zagadnienia: wpływ przeszłości historycznej na układ przestrzenny miasta, zagospodarowanie funkcjonalno-przestrzenne Iławy po II wojnie światowej, główne założenia lokalnej polityki przestrzennej.

2.4.3.1. Przeszłość historyczna a układ przestrzenny miasta

Powstanie Iławy sięga początków XIV w., kiedy Krzyżacy dotarli do J. Jeziorak, gdzie znajdowała się staropruska osada i założyli osiedle miejskie o nazwie Ylawia /Martuszeński 1972/.^{lxiii} Zgodnie z dokumentem lokacyjnym z 1305 r. /na prawie chełmińskim/ miastu przydzielono obszar równy 52 łanom tj. 936 ha, znajdujący się między J. Łabędź na północy, rzeką Drwęcą na wschodzie, rzeką Iławką na południu i J. Jeziorak na zachodzie /Biskup 1957/.^{lxiv}

Osada średniowieczna, podobnie jak większość miast zakonnych uzyskała regularne rozplanowanie. Jej centrum zajmował prawie kwadratowy rynek średniej wielkości o wymiarach 60x65 m. Miasto było otoczone murem, który był wzmocniany basztami i dwiema bramami wieżowymi: Lubawską i Prabucką oraz dodatkowo w części południowo-wschodniej masywem kościoła parafialnego. Przedmurze /oprócz południowej części gdzie jest Mały Jeziorak/ z trzech stron było wzmocnione fosami. Przez rzekę Iławkę i J. Jeziorak przerzucono dwa mosty zwodzone – Most Krótki i Most Długi.

Chociaż Iława miała mury obronne, wieże i bramy, to jednak nigdy nie miała swojego zamku /Teplin 1965/.^{lxv} Pomiędzy kościołem a Bramą Lubawską mieścił się dwór krzyżackich administratorów. W XVII w. jego szczątki prawdopodobnie rozebrano, a miejsce to mylnie zaczęto nazywać Placem Zamkowym. W centrum miasta znajdował się XIV w. ratusz, który spłonął w 1706 r. Budynki wokół rynku posiadały podcienia, z których część zachowała się aż do XVIII w. /już z 1317 r. pochodzi wzmianka o iławskich sukiennicach/.

Wojny i wielkie pożary w XVII i XVIII w. zniszczyły niemal wszystkie budynki Iławy, zbudowane z drewna i strzechy, a więc z łatwopalnego materiału. Dopiero po wielkim pożarze w 1706 r. zaczęto budować domy murowane. Obszar miasta od średniowiecza aż do początku XIX w. nie podlegał zmianom. Centrum miasta jeszcze przez cały XIX w. znajdowało się w obrębie murów miejskich. Na przełomie XVIII i XIX w. zabudowa przedmieść Iławy ograniczona była jedynie do traktu ostródzkiego i miała charakter luźnej zabudowy półwiejskiej /Plan von Pippowa z 1810 r./.^{lxvi} W XIX w. zaczęła się dalsza rozbudowa przedmieść w kierunku wschodnim, tworząc przedmieście lubawskie, oraz w stronę północną i zachodnią, gdzie powstało przedmieście zalewskie.

Rozbudowa miasta nastąpiła w drugiej połowie XIX w. pod wpływem ożywienia gospodarczego. Następuje rozwój połączeń komunikacyjnych Iławy z innymi ośrodkami i dalszym zapleczem. Duże znaczenie dla miasta w tym okresie miało przejęcie na własność w 1848 r. jeziora Jeziorak, które od 1822 r. było już dzierżawione od burgrafa Dohny /Teplin 1965/. W 1860 r. oddano do użytku odgałęzienie Kanału Elbląskiego, łączącego odtąd Jeziorak z J. Drużno i Elblągiem. Jednak znaczenie Kanału niebawem uległo zmniejszeniu pod wpływem rozwoju dróg bitych i linii kolejowych. W 1863 r. oddano do użytku szosę Iława – Susz, w 1865 r. szosę Iława – Lubawa, w 1874 r. kolejne drogi do Kisielic, w 1891 r. do Ostródy, a w 1902 r. do Zalewa. W 1898-1899 r. drewniany most przez jezioro zastąpiono mostem żelaznym. W tym też czasie Iława uzyskała połączenie kolejowe z Toruniem i Ostródą w 1872 r., z Mławą i Malborkiem w 1876 r., a od 1902 r. z Gdańskiem i Warszawą.

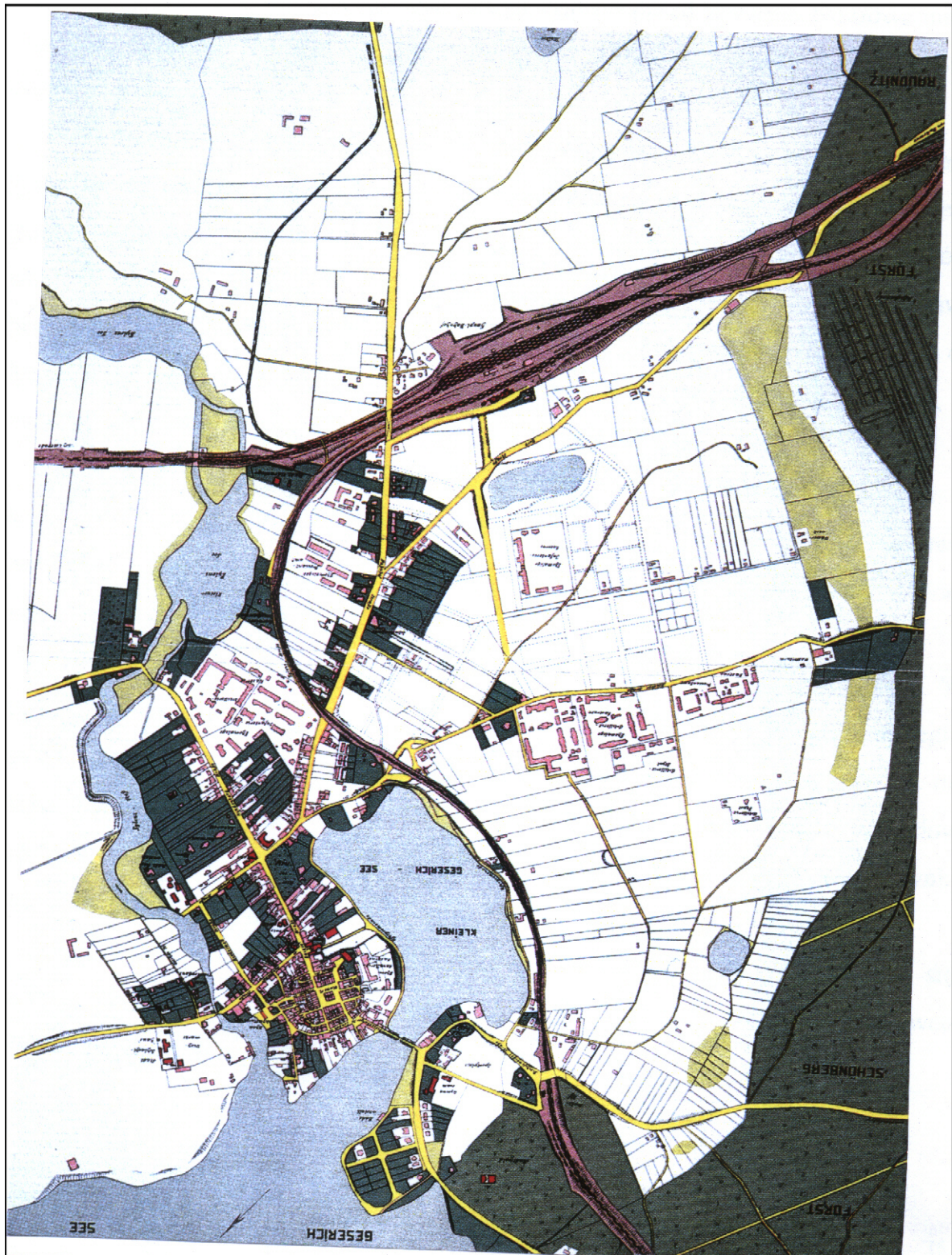
Ryc. 38. Plan Iławy według Stanniusa z 1753 r.
Źródło: Iława 1305-1995 (za G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń)

Rozwój komunikacji kolejowej i budowa dworca kolejowego dwa kilometry na południowy wschód od starego miasta spowodował, że rozwój urbanistyczny Iławy na przełomie XIX i XX w. poszedł właśnie w tym kierunku. Kolej nie tylko wytyczyła nowe kierunki rozwoju miasta, ale także dokonała podziału miasta na starą, gdzie koncentrowały się główne funkcje miejskie i nową w pobliżu torów kolejowych. Zaczęły powstawać osiedla domków jednorodzinnych, zamieszkiwane przez robotników kolejowych, w centrum zaś pozostała zabudowa kamieniczna. Kolej przyspieszyła industrializację miasta. W 1902 r. w Iławie było już 351 zakładów rzemieślniczych i przemysłowych. Rozwijała się też sieć placówek użyteczności publicznej, zwłaszcza związanych ze szkolnictwem oraz handlem. Powstała sieć infrastrukturalna w związku z budową w 1899 r. gazowni oraz wodociągów i kanalizacji w latach 1900-1903. We wschodniej części miasta w pobliżu torów kolejowych na początku XX w. powstał zespół koszarowy wraz ze stajniami, magazynami, polami ćwiczeń itp., dla stacjonującego tu wojska od XVIII. Znaczenie wojskowe Iławy wzrosło do tego stopnia, że w 1912 r. przeniesiono do niej sztab dywizji piechoty.

Istotny impuls w dalszym rozwoju urbanistycznym dało miastu przypadające w 1905 r. 600-lecie istnienia miasta. Uzyskano gwarantowane przez państwo obietnice budowy ratusza, gimnazjum, hali ludowej itp., które wkrótce w większości zrealizowano. W wyniku plebiscytu z 1920 r. Iława po I wojnie światowej pozostała w granicach Niemiec. W efekcie zabiegów władz miasta udało się utworzyć w Iławie wzorcowe budownictwo osiedlowe oraz przygotować jeden z pierwszych perspektywicznych planów rozwojowych miasta w 1920 r. Zgodnie z tym planem rozwój Iławy – o charakterze budownictwa jednorodzinnego, miał postępować w kierunku południowym i południowo-zachodnim. Usługi i handel miały koncentrować się wzdłuż ulic dochodzących do dworca głównego. Dla przemysłu miejscowego wyznaczono tereny na obrzeżach miasta, za torami kolejowymi. W latach 20' i 30' zrealizowano budownictwo mieszkaniowe, a nad brzegiem Małego Jezioraka urządzono nową promenadę. Zbudowano szpital, łaźienki, halę widowiskowo-sportową, a w lesie miejskim powstał młodzieżowy ośrodek turystyczny. Po 1933 r. powstało osiedle mieszkaniowe Gajerek.

Okres międzywojenny przyczynił się do dynamicznego rozwoju zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego Iławy. Na wzór Sopotu zaczęto tutaj budowę centrum turystyczno-rekreacyjnego, składającego się z luksusowej dzielnicy willowej, luksusowej restauracji „Mały Sopot”, plaży miejskiej, przystani dla żaglówek oraz kąpieliska publicznego. Pobudowano wiele restauracji i kilka hoteli, które uczyniły z Iławy całoroczny ośrodek turystyczny. Jeziorak był wykorzystywany także w zimie dla uprawiania łyżwiarstwa i sportu bojerowego.

W 1939 r. powstał kolejny plan rozwoju miasta, który obejmował już powstałe w międzyczasie osiedle lubawskie oraz różne nowe inwestycje o charakterze sportowo-rekreacyjnym i turystycznym oraz militarnym. Jednak wybuch II wojny światowej skutecznie zahamował dotychczasowy pomyślny rozwój miasta. W przededniu wybuchu wojny Iława liczyła 49 tys. mieszkańców, w tym 35 tys. żołnierzy. Miasto, z racji przygranicznego położenia stało się miastem frontowym, z wszystkimi konsekwencjami negatywnymi tego faktu. W wyniku działań wojennych miasto zostało zniszczone w 75%.

Ryc. 39. Plan rozwojowy Ławy z 1922 r.

Źródło: Ława 1305-1995 (za G. Olszlegier, 1996, UMK Toruń)

2.4.3.2. Zagospodarowanie funkcjonalno-przestrzenne miasta

Obecny układ funkcjonalno-przestrzenny Ławy jest wynikiem żywiołowego rozwoju miasta od zakończenia II wojny światowej. Rozwój terytorialny miasta był zawsze ograniczony naturalnymi barierami w postaci:

- a – kompleksów leśnych na południu i zachodzie,
- b – usytuowaniu w granicach miasta J. Jeziorak.

Część Jez. Jeziorak oraz Mały Jeziorak, w rezultacie rozwoju przestrzennego miasta, zostały wkomponowane w plan morfologiczny miasta. Po etapie odbudowy miasta do 1959 r., pojawiają się pierwsze propozycje urbanistyczne inż. arch. Mieczysława Hoffmanna.^{lxvii} W 1961 r. opracowano tzw. Plan bazowy rozwoju miasta. Wychodząc od koncepcji przedwojennych arch. Hoffmann wyznaczył główne założenia rozwoju miasta, które zostały aktualne do dziś. Główną ideą tego planu było stworzenie dwóch głównych ośrodków w mieście. Jednym miał się stać tradycyjny, historyczny ośrodek o funkcjach kulturalno-handlowych w obszarze Starego Miasta, drugi natomiast miał się rozwinąć za torami kolejowymi /wzdłuż ulicy Sobieskiego/, nazywany Nowym Centrum o funkcjach handlowo-administracyjnych. Realizację tego planu rozłożono na lata, a poszczególne rozwiązania precyzowały plany szczegółowe.

Pierwszym etapem była odbudowa śródmieścia, które obecnie pełni funkcje mieszkaniową /z 4 kondygnacyjnymi blokami mieszkalnymi/ oraz handlowo-usługową. Przedłużeniem śródmieścia w kierunku południowym jest jednostka nazwana Nowym Centrum /od północnego wschodu i wschodu ograniczona linią kolejową Warszawa – Gdańsk/. Tutaj dominuje funkcja handlowa i administracyjna, w mniejszym zaś stopniu funkcja mieszkaniowa, która usytuowana jest na zapleczu.

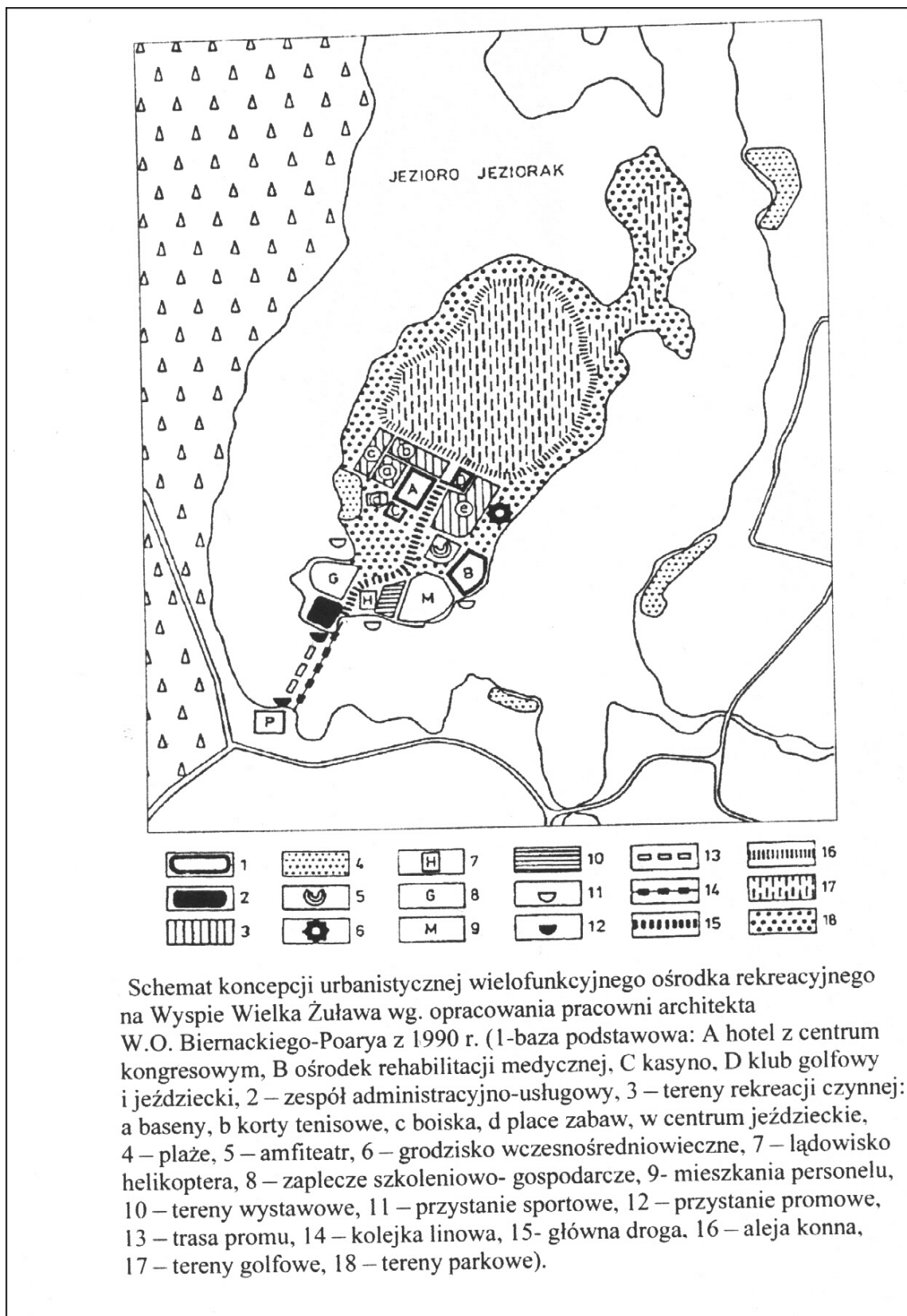
Bardzo ważne miejsce w układzie funkcjonalno-przestrzennym miasta Ławy zajmują dwa osiedla: XXX PRL oraz Podlesie, które powstały na zachodnich i południowo-zachodnich rubieżach miasta. Są to osiedla zbudowane z czterokondygnacyjnych bloków mieszkalnych, posiadają własne zaplecze handlowe i kulturalne /ODK/, oświatowe /3 szkoły podstawowe/ oraz kościół.

Odrębnym problemem urbanistycznym Ławy jest budownictwo jednorodzinne. Ten typ budownictwa mieszkaniowego już w przedwojennej urbanistyce miał swoje godne miejsce. Choć tamte plany do końca nie zostały zrealizowane, to jednak pozostały po nich tereny przeznaczone pod ten typ zabudowy, zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem. Tak więc rozbudowało się Osiedle Gajerek – położone w południowo-zachodniej części miasta, w sąsiedztwie Małego Jezioraka i Osiedle Lubawskie – położone w południowo-wschodniej części miasta.

Pozostałe dwa osiedla domków rodzinnych – Lipowy Dwór, położony w północnej części miasta wzdłuż wschodnich brzegów Jezioraka, oraz osiedle w północno-wschodniej części Ławy, położone wzdłuż drogi w kierunku Ostródy, powstały w wyniku realizacji nowej polityki urbanistycznej miasta w drugiej połowie lat 70⁷.

W każdej z wyżej wymienionych jednostek morfologicznych, oprócz przeważającej formy zagospodarowania, występują pojedyncze elementy funkcji produkcyjnych i produkcyjno-składowych, np. w części śródmiejskiej znajduje się zakład mleczarski, Ławskie Zakłady Naprawy Samochodów.

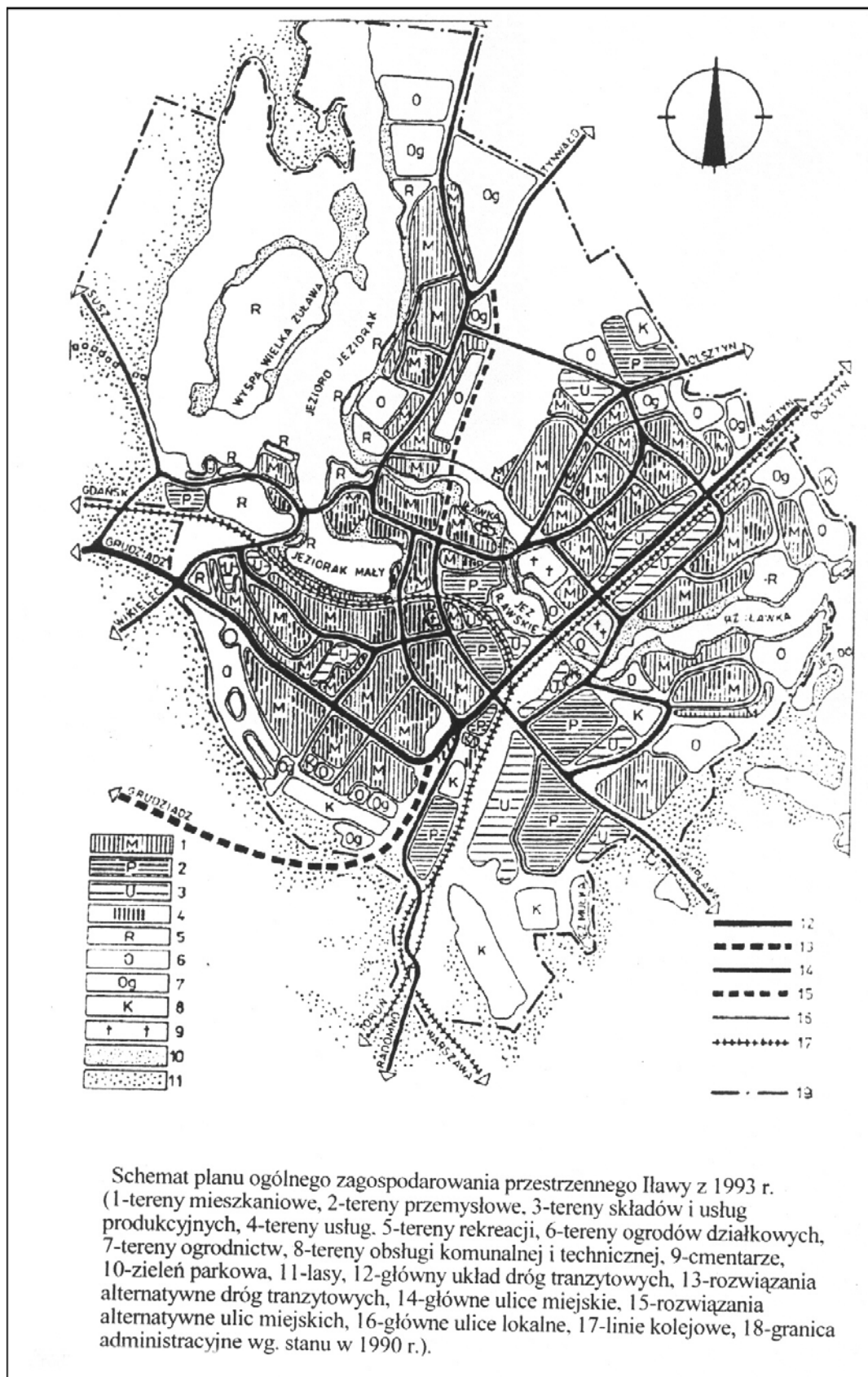
Typowymi rejonami o funkcji produkcyjno-składowej są tereny wchodzące klinem od strony południowej miasta, zlokalizowane głównie między osią linii kolejowej biegnącej w kierunku południowym oraz drogą wiodącą na Lubawę i Brodnicę. Usytuowana jest tutaj większość zakładów przemysłowych miasta. Jest to również teren zajęty częściowo przez infrastrukturę ławskiego węzła kolejowego oraz ciepłownię miejską. Znajduje się tu również teren magazynów i hurtowni.

Ryc. 40. Schemat koncepcji urbanistycznej wielofunkcyjnego ośrodka rekreacyjnego na Wyspie Wielka Żuława

Źródło: Urząd Miasta Ławy

Ryc. 41. Schemat planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Iławy z 1993 r.
 Źródło: Urząd Miasta Iławy

Zagospodarowanie turystyczne występuje głównie w rejonie kontaktu miasta ze strefą brzegowa Jezioraka. Część tego zagospodarowania jest w starej, przedwojennej dzielnicy mieszkaniowo-rekreacyjnej, przy południowym brzegu Jezioraka, w pobliżu Hotelu „Kormoran”. Pozostałe tereny wypoczynkowe znajdują się przy zachodnim brzegu na zapleczu osiedla Lipowy Dwór. Terenem wciąż niezagospodarowanym turystycznie i rekreacyjnie jest Wyspa Wielka Żuława, która w przyszłości powinna stać się centrum turystycznym miasta. Ponadto obszarem do zagospodarowania turystycznego są tereny po Zakładach Drobiarskich przy ul. Dąbrowskiego, tereny po tartaku przy ul. Biskupskiej oraz brzegi nad rzeką Iławka.

Obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna została ukształtowana prawie w całości po II wojnie światowej. Obiekty pochodzące sprzed 1945 r., takie jak m. in.: dawny ratusz, kościół Przemienienia Pańskiego, pojedynczo usytuowane kamienice neoklasyczne i secesyjne, zostały umiejętnie wkomponowane w tło obecnej struktury urbanistycznej miasta Iławy.

2.4.3.3. Założenia lokalnej polityki przestrzennej

Założenia lokalnej polityki dalszego rozwoju funkcjonalno-przestrzennego miasta wynikają z wielu przesłanek. Podstawę prawną dalszego prawidłowego rozwoju przestrzennego nadaje Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 23 marca 2003 r. /Dz. U. nr 80, z dnia 10 maja 2003 r./ Ustawa ta określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej.

W lokalnej polityce przestrzennej Iławy podstawą jest zachowanie ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego. Polityka ta powinna uwzględniać zwłaszcza:

- 1) wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury,
- 2) walory architektoniczne i krajobrazowe miasta,
- 3) wymagania ochrony środowiska, w tym gospodarowania wodami i ochrony gruntów rolnych i leśnych,
- 4) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- 5) wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych,
- 6) walory ekonomiczne przestrzeni,
- 7) prawo własności,
- 8) potrzeby obronności i bezpieczeństwa mieszkańców,
- 9) potrzeby interesu publicznego, czyli ogółu społeczeństwa.

Szczegółowe zasady polityki przestrzennej zostały ustalone w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy”, opracowanym przez „Atelier Hoffmann” Spółka z o.o. w Elblągu, pod kierunkiem dr. inż. arch. Mieczysława Hoffmanna, w czerwcu 1999 r. Przyjęte założenia dotyczące polityki zagospodarowania przestrzennego Iławy wskazują, że:

- 1 – dalszy rozwój przestrzenny Iławy będzie odbywał się w aktualnych granicach administracyjnych, przy ścisłej współpracy z samorządem gminy Iława, w zakresie właściwych powiązań z terenami zainwestowania graniczącymi z miastem,
- 2 – zasadą będzie pierwszeństwo wykorzystania rezerw terenowych w obrębie istniejącego

zainwestowania miasta, przed realizacjami na terenach całkowicie nowych,

3 – powyższa zasada nie będzie obowiązywać w sytuacji pozyskania korzyści z tytułu nowych miejsc pracy i w związku z rozwojem turystyki,

4 – w obrębie przyjętych granic administracyjnych miasto może osiągnąć docelowo 50-55 tys. mieszkańców. Tempo przyrostu liczby ludności uzależnione jest od zagwarantowania wzrostu ilości miejsc pracy,

5 – Za główne funkcje miasta uznaje się:

- subregionalny ośrodek usługowy ludności i rolnictwa,
- ośrodek turystyczny obsługi ruchu krajowego i zagranicznego,
- ośrodek nieuciążliwych form przetwórstwa i produkcji, ze szczególną rolą drobnych przedsiębiorstw,
- regionalny węzeł komunikacyjny.

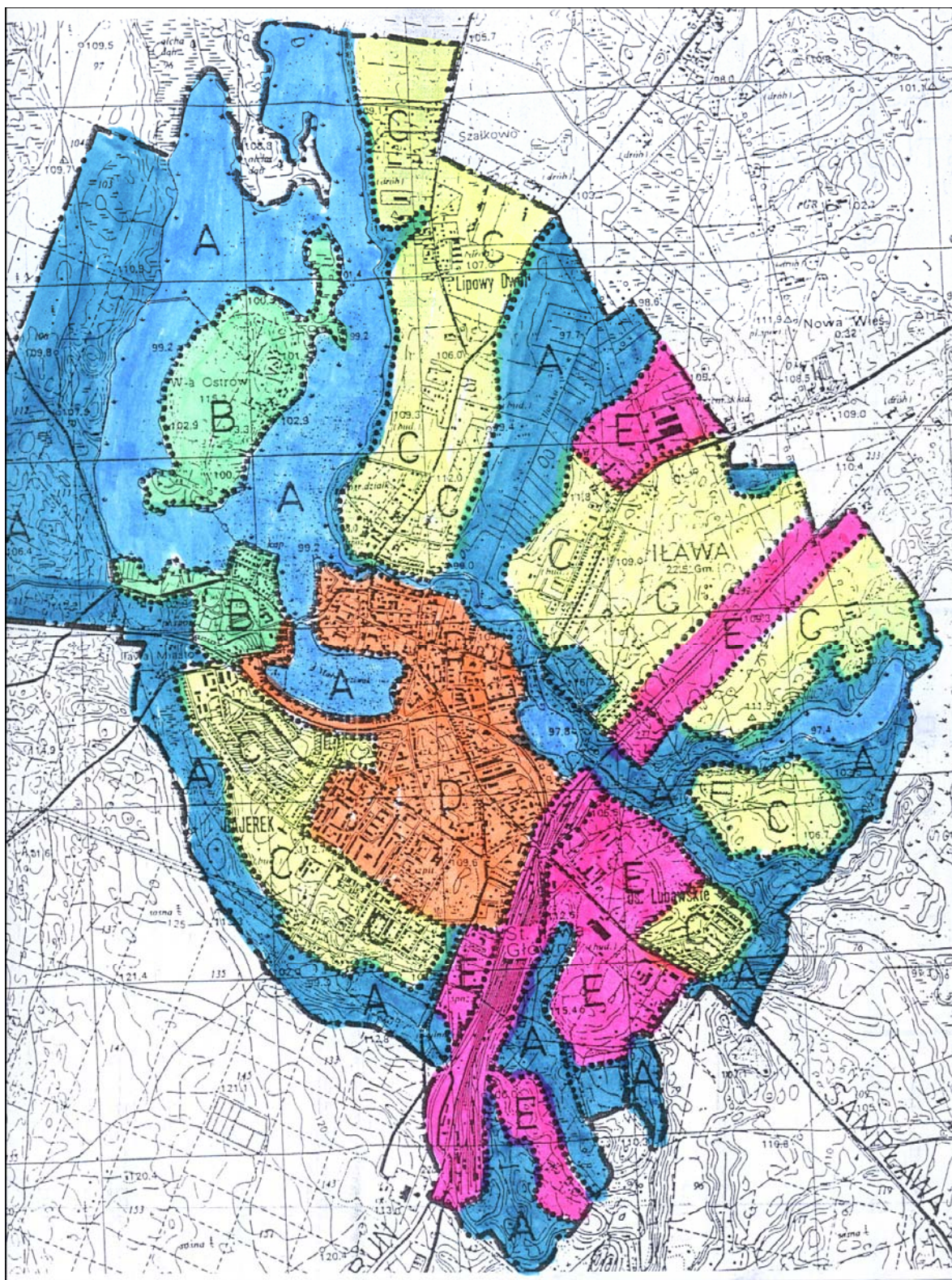
W układzie hierarchicznym ustala się następujące cele drugiego stopnia:

1. Przyrost miejsc pracy,
2. Zmiany jakościowe w zakresie komunikacji,
3. Wzrost atrakcyjności miasta,
4. Poprawa warunków mieszkaniowych,
5. Poprawa jakościowa i ilościowa elementów obsługi miasta.^{lxviii}

Wszystkie założenia polityki przestrzennej miasta Iławy muszą respektować jako nadrzędny cel – wzmoczoną ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu, wynikającą z faktu: 1 - realizacji koncepcji systemu ECONET, 2 - Rozporządzenia wojewody olsztyńskiego nr 53 z dnia 16 czerwca 1998 r., zgodnie z którym cały obszar miasta Iławy został włączony do obszarów chronionego krajobrazu, 3 - decyzji Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25.06.1998 r. w sprawie ochrony podziemnego zbiornika wodnego Iława Nr 210.

W celu określenia polityki przestrzennej dla poszczególnych, dających się wyodrębnić obszarów miasta, ustala się następujące strefy:

- A – strefa przestrzeni przyrodniczych,
- B – strefa rekreacji i turystyki,
- C – strefa zabudowy mieszkaniowej,
- D – strefa śródmiejska,
- E – strefa produkcji i składów.^{lxix}

Ryc. 42. Podział miasta na podstawowe strefy polityki przestrzennej
(wg M. Hoffmanna, 1999)

A – strefa przestrzeni przyrodniczych, B – strefa rekreacji i turystyki, C – strefa zabudowy mieszkaniowej,
D – strefa śródmiejska, E – strefa produkcji i składów

Źródło: Opracowanie wg M. Hoffmanna, 1999

2.4.5. LISTA ZJAWISK POZYTYWNYCH I NEGATYWNYCH

I. Lista zjawisk pozytywnych /mocnych stron/:

- 1 – zanieczyszczenie powietrza nie przekracza obowiązujących norm, chociaż mogłoby być bardziej korzystne,
- 2 – położenie Iławy w Ekologicznym Systemie Obszarów Chronionych,
- 3 – szczególnie korzystne walory przyrodnicze dla rozwoju turystyki i rekreacji, zwłaszcza warunki wodne, klimat, rzeźba terenu oraz pokrycie szatą leśną lub łąkami,
- 4 – możliwość dalszego, pełniejszego wykorzystania walorów specjalistycznych w formie: żeglarstwa, kajakarstwa, wędkarstwa, myślistwa, plażowania itp.,
- 5 – wysokie walory dla rozwoju edukacji ekologicznej,
- 6 – mnogość imprez kulturalno-sportowych, przy ich niskiej promocji,
- 7 – duża atrakcyjność turystyczna miasta, o randze krajowej,
- 8 – dobra baza towarzysząca dla rozwoju turystyki i rekreacji,
- 9 – zbliżająca się w 2005 r. 700-letnia rocznica nadania praw miejskich,
- 10 – korzystne zagospodarowanie przestrzenne, zgodne z warunkami przyrodniczymi walorami funkcjonalno-przestrzennymi miasta,
- 11 – racjonalna polityka przestrzenna, nie naruszająca zasad ekorozwoju.
- 12 – wolne tereny z możliwością zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego /np. Wielka Żuława/.
- 13 – długotrwała i konsekwentna polityka władz samorządowych Iławy w podnoszeniu atrakcyjności turystycznej miasta /np. zagospodarowanie terenów wokół Małego Jezioraka, porządkowanie terenów wokół Jeziora/.

II. Lista zjawisk negatywnych /słabych stron/:

- 1 – zanieczyszczenie wód powierzchniowych, gruntowych i podziemnych /w tym: Jeziorak III klasa czystości wód, Jeziorak Mały /II klasa/ i Rzeką Iławka /klasa NON/,
- 2 – nadmierny hałas w centrum i wzdłuż ulic przelotowych,
- 3 – brak monitoringu pomiarów hałasu,
- 4 – wśród zakładów najbardziej uciążliwych dla środowiska i zdrowia mieszkańców miasta wymienić należy: wysypisko miejskie, ZPZ „Iława” SA, Zakład nr II MM International, IZNS,
- 5 – wadliwa gospodarka odpadami, a właściwie jej brak,
- 6 – słabo wykorzystane walory przyrodnicze przez turystykę i rekreację,

- 7 – nie podjęte działania w kierunku oceny walorów uzdrowiskowych wód głębinowych,
- 8 – nie podjęte działania edukacji ekologicznej w samej Ławie,
- 9 – niewystarczająca ilość miejsc noclegowych i zbyt powolny przyrost nowych miejsc noclegowych,
- 10 – brak bazy noclegowej o wysokim standardzie,
- 11 – mała rezerwa w zakresie bazy gastronomicznej w stosunku do zapotrzebowania,
- 12 – mała popularność dań rybnych i potraw regionalnych,
- 13 – krótki pobyt turystów w mieście /w 1993 r. 1,9 dni, w 1995 r. 3,3 dni/,
- 14 – krótki sezon turystyczny /od połowy czerwca do końca sierpnia/,
- 15 – mały napływ turystów zagranicznych /ponad 46% turystów pochodzi z Niemiec/,
- 16 – brak zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego Wyspy Wielka Żuława,
- 17 – bariera jakości wód powierzchniowych dla dalszego rozwoju turystyki i rekreacji,
- 18 – brak systematycznych badań ruchu turystycznego.

3. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA

3.1. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH

Kierowanie rozwojem miasta to podejmowanie takich działań, które powinny zmierzać do jak najlepszego zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców, przy jednoczesnym możliwie najbardziej efektywnym wykorzystaniu wszystkich zasobów i walorów będących w dyspozycji lokalnej władzy i administracji samorządowej. Prognozowanie przemian w lokalnym sektorze społeczno-gospodarczym powinno polegać na stworzeniu trzech scenariuszy możliwych przemian, najbardziej optymistycznego, najbardziej pesymistycznego i wreszcie najbardziej realistycznego, czyli zbliżonego do możliwości realizacyjnych miasta. Ten realistyczny scenariusz rozwoju powinien stanowić podstawę do opracowania strategicznych programów gospodarczych, realizowanych przez miasto w różnej perspektywie czasowej.

Prognozowanie głównych kierunków rozwoju miasta Iławy ma dostarczyć odpowiedzi na trzy zasadnicze pytania:

1. Jakie elementy środowiska miasta należy udoskonalić, aby miasto stało się miejscem, w którym warto pracować /prowadzić swoje przedsiębiorstwo, zakład, ośrodek, szkołę/, mieszkać i wypoczywać?

2. Jakie publiczne i prywatne inwestycje należy podjąć, aby miasto stało się bardziej atrakcyjnym pod względem możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, infrastrukturalnej czy usługowej na jego obszarze?

3. Jakie należy podjąć działania, aby miasto stało się bardziej atrakcyjnym dla przybywających z zewnątrz turystów, twórców, inwestorów itp., wpływających na nowy, prorozwojowy charakter miasta?

3.1.1. ANALIZA SWOT

W metodologii planowania strategicznego istnieją różne sposoby podejść do opracowania strategii rozwoju. Wśród używanych koncepcji metodologicznych wyróżnia się m. in.: model Chandlera, traktujący strategię jako złożone struktury gospodarcze /A. D. Chandler 1962/, model Ansoffa – model zarządzania strategicznego /H. I. Ansoff 1985/, model oparty na analizie konkurencji M. E. Portera /M. E. Porter 1992/ lub model oparty na procedurze wyboru strategii Ansoffa-McDonnella /Penc-Pietrzak 1997/. Do dorobku tego należą też różne autorskie propozycje procedur, które powstały w szkołach planowania strategicznego, zwłaszcza amerykańskich i brytyjskich. Próby poszukiwania metod uniwersalnych i uproszczonych zaowocowały powstaniem m. in. techniki SPACE /A. J. Rowe, R. O. Mason, K. E. Dickel 1986/ oraz metody „Pięty Achillesa” /A. J. Rowe, R. O. Mason, K. E. Dickel 1989/. W 1971 r. K. R. Andrews stworzył podstawy metodologiczne procedury SWOT i ramy całej analizy strategicznej /wcześniej, w latach 50-tych, nad analizą pola sił pracował K. Lewin/. Dziś ta metoda oddaje najlepiej polskie uwarunkowania i jest najczęściej stosowaną metodą w opracowywanych strategiach rozwoju podmiotu gospodarczego lub jednostki samorządowej.

Metoda analizy **SWOT** polega na identyfikacji uwarunkowań rozwojowych oraz prognozowania kierunków rozwoju w oparciu o ocenę atutów, czyli silnych stron /**Strengths**/, i słabości, czyli słabych stron /**Weaknesses**/, oraz możliwości, czyli szans rozwoju /**Opportunities**/ i zagrożeń, czyli barier rozwoju /**Threats**/.

Pierwsza część analizy SWOT dotyczy oceny uwarunkowań rozwoju, czyli wyróżnienia czynników o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym oraz wyróżnienia w ich ramach słabych i mocnych stron rozwoju. Do uwarunkowań zewnętrznych zalicza się:

- 1 – ocenę uwarunkowań makroekonomicznych,
- 2 – ocenę uwarunkowań krajowych,
- 3 – ocenę uwarunkowań regionalnych /wraz z uwzględnieniem konkurencyjnego otoczenia miasta/.

Na uwarunkowania wewnętrzne składa się:

- 1 – ocena sfery społecznej miasta,
- 2 – ocena sfery ekonomicznej i infrastrukturalnej miasta,
- 3 – ocena sfery środowiskowo-przestrzennej miasta.

Pełna lista zidentyfikowanych czynników sfery społecznej dla miasta Iławy wynosi ok. 50, czynników sfery ekonomicznej i infrastrukturalnej ok. 60 i czynników sfery środowiskowo-przestrzennej z turystyką ok. 50. Listy tych czynników zostały poddane ocenie Kolegium ds. Strategii rozwoju /ok. 70 osób/ oraz różnych środowisk zawodowych, edukacyjnych i administracyjno-organizacyjnych m. Iławy. Wyniki tej oceny zostały przedstawione w podrozdziale dotyczącym uwarunkowań wewnętrznych miasta.

3.1.2. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

Każda jednostka administracyjna rozwija się w konkretnych uwarunkowaniach zewnętrznych, które mogą sprzyjać lub opóźniać jej rozwój. Do warunków zewnętrznych najczęściej zalicza się: uwarunkowania makroekonomiczne, wynikające z powiązania danego miasta z ośrodkami zagranicznymi, a szerzej przede wszystkim z krajami europejskimi, uwarunkowania krajowe, wynikające z odpowiedniej polityki państwa w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego oraz uwarunkowania regionalne, dotyczące miejsca danego miasta w województwie i powiecie.

O odniesieniu się miasta Iławy do zagranicy, a zwłaszcza do państw europejskich świadczy kilka faktów:

- 1 – współpraca zagraniczna w zakresie działalności gospodarczej /np. spółek z kapitałem zagranicznym, eksport wyrobów przemysłowych itp./,
- 2 – możliwości wykorzystania bazy turystyczno-wypoczynkowej miasta przez turystów zagranicznych,
- 3 – udział zawodników w różnych imprezach sportowych o charakterze międzynarodowym oraz
- 4 – współpraca m. Iławy z zagranicznymi miastami partnerskimi.

Ad. 1. Na terenie miasta Iławy jest zarejestrowanych 13 spółek z kapitałem zagranicznym i 4 podmioty zagraniczne jednorodnego rodzaju. Wśród zakładów przemysłowych, które należą do kapitału zagranicznego dominują następujące gałęzie: przemysł drzewny, spożywczy i lekki. W przemyśle drzewnym dominującym przedsiębiorstwem są 3 zakłady MM International, należące do niemieckiego koncernu Schieder /z zatrudnieniem ok. 1,5 tys. osób/, z prezesem Rolpfem Demuth na czele, które eksportują głównie meble tapicerowane do Niemiec. Iławskie Zakłady Drobiarskie "Ekodrob" S.A., zajmujące się ubojem i

przetwórstwem drobiu, na eksport do Niemiec i innych krajów wysyłają gęsi i indyki. Kolejnymi zakładami eksportującym za granicę są dwie iławskie firmy „JAK” i „EXELLENT”, które w ramach przemysłu lekkiego produkują garnitury męskie.

Ad. 2. Liczba turystów zagranicznych przebywających w Iławie waha się od 2 do ponad 2,5 tysiąca. Szczegółowe dane z tego zakresu, oparte o badania przeprowadzone w 1995 r. wskazują, że 95% turystów zagranicznych pochodzi z krajów europejskich, a tylko 5% z innych kontynentów. Wśród krajów europejskich przeważają turyści z Niemiec 46,4% /1178 osób/, Szwecji 7,9 /200 osób/, Białorusi 7,5% /189 osób/, Rosji 6,4% /163 osoby/, Francji 4,7% /120 osób/ i Litwy 4,3% /109 osób/.

Z pozostałych kontynentów najliczniej przebywali turyści ze Stanów Zjednoczonych 2,1% /53 osoby/, Kazachstanu 0,7% /17 osób/ i Chin 0,6% /14 osób/. Wśród tych turystów część stanowili sportowcy oraz uczestnicy tzw. turystyki biznesowej.

Ad. 3. Iława jest organizatorem różnych międzynarodowych imprez kulturalnych, jak np.:

1 – Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego „Old Jazz Meeting – Złota Tarka”,

2 – Festiwal Piosenki Żeglarskiej – „Jeziorak Shanties Meeting,

3 – Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej,

oraz sportowych jak np.:

1 – Mistrzostwa Świata Modeli Latających,

2 – Mistrzostwa Świata Modeli Redukcyjnych w klasie N S,

3 – Regaty Żeglarskie,

4 – Międzynarodowe turnieje w piłce ręcznej, piłce nożnej, piłce siatkowej, tenisie stołowym

itp.

Ad. 4. Iława współpracuje z kilkoma zagranicznymi miastami partnerskimi.

Iława wraz ze swoimi mieszkańcami i samorządem jest świadoma swojego miejsca we wspólnocie miast jednoczącej się Europy. W maju 2003 r. dała dowód tej świadomości.

Dnia 17 maja 2003 r. zorganizowano w Iławie prapreferendum w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Frekwencja obywateli miasta wynosiła 29%, natomiast za przystąpieniem opowiedziało się ponad 70% biorących udział w prapreferendum. Do Iławy w dniu prapreferendum przyjechały liczne delegacje zagraniczne z Danii, Włoch, Hiszpanii, Szwecji oraz dziennikarze akredytowani w Brukseli.

Miasto dąży też do coraz większego dostępu do środków przeznaczonych dla krajów kandydujących a następnie członków Unii Europejskiej. Dzięki swoim walorom turystyczno-krajoznawczym oraz licznym kontaktom zagranicznym Iława ma szansę na zdobywanie tych środków i ich racjonalne wykorzystanie.

Uwarunkowania krajowe wyrażone w długookresowej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski /Kołodziejcki 2000, Strategia rozwoju Polski do 2020 r./ wskazują, że stopniowo krystalizuje się struktura węzłowo-pasmowego systemu kraju wyrażona przez:

1 – aglomerację stołeczną,

2 – dziesięć największych aglomeracji miejskich i kilka dużych miast względnie równomiernie rozmieszczonych w przestrzeni kraju /jak np. Olsztyn/,

3 – sieć względnie równomiernie rozmieszczonych miast średnich, które spełniają rolę wielofunkcyjnych ośrodków usług wyższego rzędu i funkcje węzłów krajowego i regionalnego systemu infrastruktury technicznej oraz specjalizują się w produkcji

przemysłowej, turystyce, usługach /jak np. Iława/,

- 4 – gęsta sieć małych miast oraz rozwiniętych demograficznie i usługowo osiedli wiejskich, organizujących obsługę zaplecza rolniczego na szczeblu lokalnym.

Strategia dla Polski XXI w. – strategia cywilizacji informacyjnej, musi sprostać czterem megatrendom rozwoju:

1. Globalizacji – determinującej otwarcie na świat,
2. Ekorozwojowi – wyznaczającemu nowe wartości w procesie przekształceń środowiska,
3. Demokracji – określającej uwarunkowania strukturalne funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, i
4. Integracji – umożliwiającej wejście do jednego z kilku biegunów wzrostu gospodarki światowej i przyspieszającej korzyści z konkurencyjności, innowacyjności i efektywności, w celu zdynamizowania rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i przełamania jej opóźnienia cywilizacyjnego.

Położenie geograficzno-ekonomiczne Polski w nowej przestrzeni europejskiej umożliwi:

- 1 – przepływ informacji, dóbr i ludzi we wszystkich kierunkach ważnych dla integracji,
- 2 – korzystne warunki lokalizacji przedsiębiorczości kojarzącej kapitał i technologie Europy Zachodniej /i świata/ z zasobami pracy wykwalifikowanej i dobrymi powiązaniem z chłonnymi rynkami Europy Środkowo-Wschodniej i Wschodniej,
- 3 – tworzenie potencjalnie korzystnych warunków wejścia polskiej gospodarki w europejską przestrzeń konkurencyjną, efektywną i innowacyjną,
- 4 – wkomponowanie wartości ekologicznych polskiej przestrzeni przyrodniczej o znaczeniu światowym w system wartości europejskich z ochroną i wykorzystaniem walorów geo- i bioróżnorodności,
- 5 – otwarcie zasobów przyrodniczych polskiej przestrzeni rekreacyjnej na wzrastający popyt Europy Zachodniej, na uprawianie różnych form ekoturystyki i wypoczynku w środowisku przyrodniczym,
- 6 – wzrost ruchliwości przestrzennej społeczeństwa polskiego i społeczeństw Europy Wschodniej, ich kulturową integrację z modelem wysokorozwiniętej cywilizacji postindustrialnej świata zachodniego.

Wobec postępującej złożoności Świata XXI w. narzędziem świadomej, społecznie pożądanej regulacji procesów rozwoju kraju powinna stać się długofalowa strategia integrująca współzależne procesy społeczne, ekonomiczne, techniczne i ekologiczne przebiegające w zróżnicowanej przestrzeni geograficznej.

Makrootoczenie, czyli otoczenie zewnętrzne /w skali całej Polski/ stwarzać powinno następujące warunki niezbędne dla jej prawidłowego rozwoju:

1 – **ekonomiczne**, w postaci przewidywanego wzmocnienia i stabilizacji finansów publicznych, możliwości transferu budżetu centralnego w ramach polityki regionalnej Państwa, środków pomocowych UE /przedakcesyjnych i strukturalnych/, spadku inflacji, wzrostu zamożności i siły nabywczej ludności,

2 – **społeczno-demograficzne**, w formie przyrostu populacji ludzi w wieku poprodukcyjnym i wydłużenia życia, co spowoduje wzrost zapotrzebowania na wypoczynek i rekreację,

3 – **polityczno-prawne**, wywołane procesem akcesyjnym do Unii Europejskiej i przyjmowaniem obowiązujących standardów /prowadzących do harmonizacji prawa/, co powinno sprzyjać wzrostowi napływu turystów i inwestorów,

4 – **środowiskowe**, oparte na proekologicznej strategii Państwa i UE, stwarzające możliwość uzyskiwania wsparcia finansowego z zewnątrz na ekorozwój, agroturystykę, produkcję zdrowej żywności /stwarzające szansę polskiemu rolnictwu w obliczu zagrożenia katastrofą intensywnego, przetechnologizowanego rolnictwa zachodnioeuropejskiego/,

5 – **kulturowe**, spowodowane zmianami w modelu życia, przywiązaniem większej wagi do aktywnego wypoczynku, również do życia i pracy w czystym, przyjaznym człowiekowi środowisku przyrodniczym, i

6 – **technologiczne**, związane z rozwojem technik telekomunikacyjnych, umożliwiających przebywanie, stałe zamieszkiwanie i wykorzystywanie zawodu wysokiej klasy specjalistom poza dużymi aglomeracjami.

Wizję przyszłości województwa warmińsko-mazurskiego określono na podstawie analizy strategicznej regionu i zweryfikowano społecznie. W strategii rozwoju tego obszaru do 2015 r. , na bazie uwarunkowań proekologicznych przewiduje się rozwój w trzech kierunkach: rolnictwo, gospodarka turystyczna i przemysł o technologiach przyjaznych środowisku. Do mocnych stron województwa, które mogą mieć wpływ na strategię rozwoju miasta Ławy m. in. należą:

- korzystne warunki przyrodnicze do rozwijania turystyki, agroturystyki oraz tzw. „czystego” przemysłu,
- wolne, niezagospodarowane tereny pod inwestycje,
- zróżnicowany branżowo przemysł,
- warunki dla edukacji ekologicznej,
- równomierne rozmieszczenie sieci miast o funkcjach ponadlokalnych,
- znaczne zasoby siły roboczej,
- bliskość projektowanych tras A1 i Via Baltica,
- bogactwo kulturowe i etniczne, w tym różnorodność narodowa i etniczna.

Z kolei do słabych stron należą:

- położenie peryferyjne w stosunku do krajowych centrów aktywności,
- słaba dostępność komunikacyjna województwa,
- zły stan dróg o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym,
- słaba oferta i jakość usług turystycznych,
- niewystarczający stan infrastruktury turystycznej,
- słabo rozwinięta przedsiębiorczość,

- wysoki poziom bezrobocia,
- nieodpowiedni i nieadekwatny do potrzeb poziom wykształcenia mieszkańców,
- brak wysoko wykwalifikowanej kadry,
- bardzo niskie dochody gmin,
- brak Regionalnego Ośrodka Telewizji,
- brak centrów obsługi inwestora i centrów informacji gospodarczej, instytucji promocji eksportu.

W dalszym rozwoju województwo warmińsko-mazurskie może rozwinać m. in. następujące szanse, które pośrednio mogą wpływać na rozwój Iławy:

- ożywienie gospodarcze poprzez wzrost zainwestowania kapitału zewnętrznego,
- rozwój...przetwórstwa rolno-spożywczego,
- wzrost popytu zewnętrznego na ofertę turystyczno-wypoczynkową regionu w ciągu całego roku,
- napływ wysoko kwalifikowanej kadry,
- rozwój edukacji ekologicznej poprzez rozwój agroturystyki,
- połączenie projektowanych tras Via Baltica z A1 /drogą nr 16/,
- wykorzystanie współpracy z zagranicznymi ośrodkami partnerskimi dla rozwoju gospodarczego,
- wzrost możliwości eksportowych poprzez upowszechnienie norm jakościowych,
- członkostwo w Unii Europejskiej.

W rozwoju tym województwo może spotkać się z następującymi zagrożeniami:

- brak stabilnej polityki rządu wspierającej sektor MSP,
- brak preferencji prawnych oraz ekonomiczno-finansowych dla turystyki,
- brak zainteresowania firm zewnętrznych tworzeniem miejsc pracy w województwie,
- brak skutecznej promocji walorów województwa.

Jako hasło wizji dla województwa warmińsko-mazurskiego autorzy Strategii rozwoju...przyjęli: ZASOBNE I GOSPODARNE WARMIA I MAZURY REGIONEM CZYSTEGO POWIETRZA, WÓD I ŻYWNOŚCI O WYSOKIEJ JAKOŚCI, który to stan powinien być osiągnięty w 2015 r. Realizacja wizji będzie oparta o rozwój trzech podstawowych dziedzin gospodarczych: 1 – rolnictwa, 2 – gospodarki turystycznej i 3 – przemysłu o technologiach przyjaznych środowisku.

Dla rozwoju Iławy istotnymi przesłankami będą dwie ostatnie dziedziny. Rozwój turystyki powinien być kształtowany poprzez:

- 1 – wzrost miejsc noclegowych o zróżnicowanym standardzie,
- 2 – poprawę jakości usług turystycznych o wydłużonym sezonie,
- 3 – powstanie markowych produktów turystycznych z odpowiednią promocją w kraju i za granicą,
- 4 – lepsze udostępnienie dla potrzeb turystyki dziedzictwa kulturowego,

5 – rozpatrzenie możliwości rozwoju funkcji uzdrowiskowo-sanatoryjnej.

Z kolei dalszy rozwój przemysłu może być oparty o:

1 – powstanie nowych zakładów i

2 – rozbudowę istniejących; zwłaszcza gałęzi proekologicznych /lub co najmniej z

zastosowaniem technologii o najwyższych standardach w dziedzinie ochrony środowiska/

jak: przemysł meblarski, drzewny, elektroniczny, materiałów budowlanych, odzieżowy,

skórzany, związany z gospodarką rybną itp.

Wizje tę urzeczywistniać będzie społeczeństwo informacyjne, ludzi wykształconych i przedsiębiorczych, działających w warunkach sprzyjających aktywności gospodarczej i obywatelskiej, m. in. poprzez likwidację barier infrastrukturalnych i poprawę bezpieczeństwa – tworzonych przez kompetentną administrację i sprawne organizacje pozarządowe.

Cel główny strategii województwa warmińsko-mazurskiego został sformułowany jak: ROZWÓJ WARMII I MAZUR NA RZECZ SPÓJNOŚCI EKONOMICZNEJ, SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ W JEDNOCZĄCEJ SIĘ EUROPIE. Województwo to jest regionem o niższym od średniego w kraju poziomie rozwoju, o czym świadczą podstawowe wskaźniki ekonomiczne. Dysproporcja wobec najlepszych regionów powiększa się i dlatego niezbędna jest poprawa województwa spójności ekonomicznej, przestrzennej i społecznej.

Cele strategiczne sformułowano w ośmiu obszarach rozwoju, przyjętych jako priorytetowe dla województwa warmińsko-mazurskiego:

1 – wspieranie przedsiębiorczości,

2 – edukacja,

3 – infrastruktura techniczna,

4 – restrukturyzacja obszarów wiejskich,

5 – rozwój turystyki,

6 – atrakcyjność zamieszkania,

7 – środowisko przyrodnicze,

8 – dziedzictwo i kultura.

Kolejnym przybliżeniem problemów strategicznych w zakresie uwarunkowań zewnętrznych jest strategia rozwoju powiatu iławskiego. Wśród mocnych stron tego powiatu wymienia się między innymi:

- atrakcyjne środowisko naturalne,

- oferty uzbrojonych terenów pod inwestycje,

- dogodną sieć infrastruktury transportowej,

- niewykorzystane zasoby siły roboczej,

- dynamicznie rozwijająca się branża budowlana, meblarska, mięsa drobiowego oraz owoców

i warzyw,

- dobre otoczenie biznesu.

Do słabych stron zalicza się:

- wysokie bezrobocie, szczególnie wśród młodzieży i kobiet,
- niskie dochody samorządów lokalnych,
- zły stan techniczny dróg,
- spadek dynamiki przedsiębiorczości,
- mało instytucji wspierających przedsiębiorczość,
- niewystarczający napływ kapitału zagranicznego,
- niski poziom wykształcenia mieszkańców,
- brak wysoko kwalifikowanej kadry w pożądanym specjalnościach,
- niezadowalająca dynamika rozwoju infrastruktury i bazy turystycznej,
- skromna skala współpracy międzynarodowej.

Szansę dalszego rozwoju powiatu iławskiego w kontekście przede wszystkim miejsca i roli m. Iławy należy widzieć przede wszystkim w:

- dostosowaniu kierunków kształcenia do potrzeb rynku,
- zachowaniu naturalnych walorów środowiska,
- zapewnieniu kadry nauczycielskiej o wysokich kwalifikacjach,
- rozwoju lokalnej infrastruktury i napływie inwestorów,
- profesjonalnej i aktywnej promocji powiatu w kraju i za granicą,
- bliskości unikalnego w skali Europy Kanału Ostródzko-Elbląskiego, Zamku w Malborku oraz Pól Bitwy Polsko-Krzyżackiej w Grunwaldzie,
- mniejszościach narodowych i ich kontaktach.

Z kolei zagrożenia jakie mogą wystąpić to przede wszystkim:

- brak preferencji ekonomicznych dla MŚP i turystyki,
- skażenie środowiska,
- bardzo małe nakłady budżetowe na oświatę, naukę i opiekę medyczną,
- odpływ kapitału zagranicznego.

Jako hasło wizji rozwoju dla powiatu iławskiego w 10-letnim horyzoncie czasowym /tj. do 2011 r./ przyjęto następujące: „**Osiągnięcie wysokiego poziomu zadowolenia mieszkańców powiatu iławskiego będącego rezultatem wzrostu stopy życiowej, uzyskania warunków do trwałego rozwoju opartego na systemowych rozwiązaniach w ramach zasobnego i gospodarnego Regionu Warmii i Mazur**”. Jako główny cel strategiczny przyjęto dla powiatu: **Spójny rozwój wspólnoty samorządowej poprzez doskonalenie wykonywania zadań publicznych w dziedzinie: współtworzenia warunków do rozwoju gospodarczego, rozwoju osobowości, bezpieczeństwa publicznego i socjalnego, zdrowia, infrastruktury dla podniesienia poziomu jakości życia mieszkańców powiatu**. Cel główny powinien być realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych:

1. Podniesienie poziomu wiedzy, wykształcenia i świadomości mieszkańców powiatu iławskiego dla zwiększenia stopnia mobilności na rynku pracy i samorozwoju,
2. Poprawa bezpieczeństwa publicznego, stanu zdrowia, bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców powiatu iławskiego,

3. Rozwój infrastruktury, podniesienie jej funkcjonalności i korzyści dla mieszkańców powiatu,
4. Ochrona zasobów naturalnych i wykorzystanie jej dla celów rozwoju społeczno-gospodarczego z zachowaniem walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego.

3.1.3. ANALIZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH

Ocenę uwarunkowań wewnętrznych miasta Iławy oparto o wyniki ankiety przeprowadzonej wśród członków Kolegium ds. Strategii Rozwoju oraz różnych grup zawodowych, w tym członków Rady Miasta, w środowisku szkolnym, przedsiębiorców itp. Listy uwarunkowań obejmują propozycje ok. 50 cech /zmiennych/ związanych z uwarunkowaniami w zakresie sfery społecznej, ok. 60 cech w zakresie sfery gospodarczej i ok. 50 cech w zakresie sfery ekologiczno-przestrzennej z turystyką. Wpierw dokonano oceny mocnych i słabych stron miasta Iławy, które wg metody SWOT wskazują, że w poszczególnych sferach kształtują się one następująco:

1. SPOŁECZEŃSTWO

1. Mocne strony miasta

2. Słabe strony miasta

1. Dotychczasowy stan zabudowy mieszkaniowej	1. Wysoka stopa bezrobocia
2. Możliwość kształcenia na poziomie wyższym	2. Bezpieczeństwo na drogach i ulicach
3. Dostępność do szkół średnich	3. Niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb
3. Bezpieczeństwo w mieście	4. Odływ młodych i wykształconych z miasta
4. Istniejące media lokalne	5. Poziom opieki społecznej
5. Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców	6. Poziom opieki medycznej
6. Podaż siły roboczej	7. Wielkość dochodu gosp. domowych
7. Sytuacja na rynku pracy w stosunku do innych miast w województwie	8. Sytuacja na rynku pracy
8. Możliwość przekwalifikowania zawodowego	9. Niski poziom wykształcenia w szkołach podstawowych, gimnazjach, średnich
9. Współpraca samorządu miasta z organizacjami społecznymi/politycznymi	10. Stan finansowy placówek kulturalnych
10. Poczucie więzi mieszkańców z miastem	

2. GOSPODARKA

1. Mocne strony miasta

2. Słabe strony miasta

1. Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości	1. Brak przemysłów nowoczesnych techno.
2. Dobre zaopatrzenie w media komunalne	2. Małe zatrudnienie w przem., turys. i usług
3. Dobra jakość wody	3. Mały napływ kapitału zagranicznego

4. Znaczenie miasta jako węzła komunikacyjnego	4. Brak obwodnicy
5. Przemysł drzewny	5. Składowanie odpadów stałych
6. Możliwość zwiększenia zatrudnienia w przem.	6. Problemy komunikacyjne
7. Dobre usługi bankowe	7. Słaba informacja o spraw.rynkow,finan.
8. Poziom usług telekomunikacyjnych	8. Niski poziom dochodów budż. miasta
9. Bezpieczeństwo energetyczne miasta	9. Małą współpraca między samorz.a jed.g.
10. Możliwości nowych lokalizacji	10. Słaba obsługa inwestorów
-

3. EKOLOGIA, TURYSTYKA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

---

1. Mocne strony miasta

1. Estetyka miasta
2. Położenie geograficzne i ekologiczne
3. Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna miasta
4. Możliwość rozwoju sportów wodnych
5. Wyposażenie szkół w obiekty sportowe
6. Baza sportowo-rekreacyjna
7. Dostępność wolnych terenów pod inwestycje
8. Dobre zagospodarowanie Małego Jezioraka
9. Ilość terenów zielonych
10. Konkurencyjność Iławy w stosunku do innych miast

2. Słabe strony miasta

1. Baza noclegowa i gastron. dla turystów
  2. Informacja i promocja miasta
  3. Słaba współpraca m. z gm. w zakr. tury.
  4. Ograniczenia przestrzenne miasta
  5. Brak terenów pod budownictwo
  6. Ograniczone możliwości wypoczynku
  7. Program rozwoju turystyki
  8. Słaba współpraca z zagr.miast. partnersk
  9. Środowisko kulturowe i zabytki
  10. Sąsiedztwo z Ostródą
-

W ocenie szans i zagrożeń dla dalszego rozwoju miasta do 2015 r. dominują następujące uwarunkowania:

1. SPOŁECZEŃSTWO

---

1. Szanse rozwoju

1. Dalsza przedsiębiorczość i aktywność społ.
2. Możliwości kształcenia na poziomie wyż.
3. Poprawa na rynku pracy
4. Liczba oddawanych nowych mieszkań
5. Poczucie więzi mieszk. z miastem

2. Zagrożenia rozwoju

1. Utrzymujące się bezrobocie
  2. Rozwój patologii społecznych
  3. Odpływ ludności
  4. Niska dochodowość gospodarstw domowych
  5. Niski poziom opieki zdrowotnej
-

2. GOSPODARKA

---

1. Szanse rozwoju

1. Aktywność gospodarcza ludności
2. Rozwój drobnej i średniej przedsiębior.

2. Zagrożenia rozwoju

1. Brak inwestorów zewnętrznych
2. Obciążenie miasta ruchem tranzytowym

3. Rozwój gospodarki komunalnej	3. Słaby budżet po stronie dochodów
4. Napływ kapitału zagranicznego	4. Zbyt słaby rozwój przemysłu przetwórczego
5. Rozwoju przemysłu	5. Brak miejsc do parkowania
-

3. EKOLOGIA, TURYSTYKA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

---

1. Szanse rozwoju

2. Zagrożenia rozwoju

1. Atrakcyjność turyst.-rekreacyjna miasta	1. Słaba baza noclegowa dla turystów
2. Dostępność terenu dla nowych inwestycji	2. Brak kompleksu kulturalno-wypoczynkowego
3. Rozwój sportów wodnych	3. Słaba promocja miasta w kraju i za granicą
4. Baza sportowo-rekreacyjna	4. Brak Przewodników po Iławie i okolicy
5. Współpraca z powiatem i wojewódz.	5. Brak planu zag. przestrz z rozwojem przedsię.
-

Zespół redakcyjny Strategii rozwoju miasta Iławy, po zapoznaniu się z wynikami ankiet oraz w oparciu o własne wieloletnie doświadczenia stwierdza, że najważniejszymi silnymi i słabymi stronami oraz szansami i zagrożeniami dla dalszego rozwoju Iławy są:

---

1. Mocne strony m. Iławy

---

1. Dobra dostępność do szkół średnich
  2. Znaczne nadwyżki siły roboczej
  3. Dobre zaopatrzenie miasta w media komunalne
  4. Duże znaczenie miasta jako węzła komunikacyjnego
  5. Korzystne położenie geograficzne i ekologiczne
  6. Duża atrakcyjność turystyczno-wypoczynkowa miasta
  7. Dostępność wolnych terenów pod inwestycje przemysłowe i turystyczno-rekreacyjne
  8. Pozytywny wizerunek miasta w kraju i za granicą
  9. Zróżnicowany potencjał gospodarczy /przemysłowy, turystyczny, komunikacyjny i usług.
  10. Promocyjna rola mediów lokalnych.
-

2. Słabe strony m. Iławy

---

1. Wysoka stopa bezrobocia
2. Odpływ młodej i wykształconej ludności z miasta
3. Niski poziom opieki medycznej i społecznej
4. Mała dochodowość gospodarstw domowych
5. Mały napływ kapitału krajowego i zagranicznego
6. Problemy komunikacyjne w mieście
7. Słaba współpraca z miastami partnerskimi
8. Niski poziom współpracy między samorządem a środowisk. gospodar., twórczymi, zawod.

9. Ograniczenia terytorialne/przestrzenne miasta

10. Skromne zasoby kulturowe.

---

3. Szanse rozwoju m. Iławy

---

1. Możliwość rozwoju turystyki biznesowej i kongresowej /np. na Wielkiej Żuławie/
  2. Większe dostosowanie szkolnictwa do turystyczno-rekreacyjnej funkcji miasta
  3. Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych, zwłaszcza w zakresie turystyki, hotelarstwa, przemysłu o „czystych technologiach”
  4. Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości
  5. Możliwości rozwoju sportów wodnych
  6. Budowa obwodnicy T-16
  7. Opracowanie nowego planu zagosp. przestrzennego m. Iławy pod kątem możliwości rozwoju DŚP oraz inwestycji strategicznych.
-

4. Zagrożenia rozwoju m. Iławy

---

1. Ogólna dekoniunktura gospodarcza, prowadząca do upadku przemysłu, dalszego ubożenia społeczeństwa, wzrostu bezrobocia itp.
2. Rozwój patologii społecznych
3. Niski poziom infrastruktury społecznej /oświaty, opieki zdrowotnej, społecznej/
4. Brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych
5. Brak kompleksu kulturalno-sportowo-wypoczynkowego
6. Brak koordynacji działań władz samorządowych i administracyjnych
7. Przedłużające się obciążenie miasta ruchem tranzytowym.

3.2. FORMUŁOWANIE MISJI, WIZJI ORAZ KLUCZOWYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH

3.2.1. MISJA MIASTA

Często określeń „misja rozwoju miasta” i „wizja rozwoju miasta” używa się jako pojęć zamiennych. Chociaż oba pojęcia są bliskoznaczne, to jednak między nimi występuje dość istotna różnica. Pod pojęciem **misji należy rozumieć uzasadnienie sensu istnienia miasta jako jednostki samorządowej**, natomiast **wizja jest to zwięzłe określenie pożądanego stanu miasta w perspektywie najbliższych kilku lat**.

Poszukiwanie misji miasta to przede wszystkim poszukiwanie podstawowych wartości, na których powinny się opierać sprawy publiczne związane z życiem lokalnej społeczności. Jeszcze bardziej dogłębne sformułowanie misji dotyka określenia kierunków dążeń jej mieszkańców oraz zadań dla przedstawicieli lokalnej władzy samorządowej. Misja miasta wypływa z lokalnego klimatu społecznego, poziomu świadomości mieszkańców, obyczajów, historii i tradycji, powszechnie akceptowanych wartości etycznych i moralnych. Ale misja miasta wynika też z oczekiwań wobec lokalnych władz i administracji samorządowej /Domański 1999, s. 104-105/.

Można zatem sformułować następujący model misji miasta Iławy:

Misją miasta Iławy, czyli celem dążeń iławskiej wspólnoty samorządowej, jest stworzenie środowiska przyjaznego dla swoich mieszkańców oraz podniesienie poziomu ich życia do przeciętnego standardu europejskiego przez zapewnienie stałego zrównoważonego rozwoju opartego na solidnej bazie turystyczno-rekreacyjnej i przemysłu „czystych technologii”.

3.2.2. WIZJA ROZWOJU MIASTA

Wizja rozwoju miasta stanowi projekcję stanu, który powinien być osiągnięty do 2015 r., z uwzględnieniem bieżących i przyszłych potrzeb oraz panujących uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Wizja wskazuje na główne cele i zadania strategiczne oraz obszary problemowe, które są istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i wpływają na poziom życia mieszkańców. Wizja powinna uwzględniać aspekty rozwoju perspektywicznego zarówno gminy Iława, powiatu iławskiego jak i województwa warmińsko-mazurskiego.

W określeniu wizji rozwoju miasta Iławy powinna być uwzględniona wiara we własne siły oraz możliwości, które wynikają z uświadomienia szans i rozeznania potencjalnych zagrożeń, które mogą i powinny być przezwyciężone.

Wizja rozwoju stawia przed władzami miasta i społeczeństwem lokalnym poważne zadania, które wymagać będą intensywnych działań na rzecz sfery społecznej, gospodarczej, ekologicznej i przestrzennej. Podniesienie poziomu dochodów, a w konsekwencji poziomu życia mieszkańców wymaga stworzenia warunków na poprawę jakości usług świadczonych przez instytucje publiczne oraz jednostki niepubliczne działające w obrębie miasta. Konieczne jest też stworzenie warunków do podniesienia aktywności i

przedsiębiorczości społeczności miasta Iławy. Jednocześnie należy zapewnić warunki szeroko rozumianego bezpieczeństwa publicznego wszystkich mieszkańców.

Ważnym zadaniem na przyszłość jest optymalne wykorzystanie wszystkich warunków i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju podstawowych /wiodących/ funkcji miasta, a więc turystyki, rekreacji, przemysłu „czystych technologii”, komunikacji i usług.

Wdrażana reforma edukacyjna społeczeństwa nakłada konieczność podjęcia działań w kierunku:

- 1 – jak największego udziału ludności z wyższym wykształceniem,
- 2 – upowszechnienia wykształcenia średniego,
- 3 – ustawicznego kształcenia zawodowego wieloprofilowego,
- 4 – promowania i wdrażania różnorodnych form szkoleń zawodowych, doszkalania bezrobotnych, realizacji programów podnoszących kwalifikacje.

W tym względzie ważnym czynnikiem musi być stała troska władz i społeczeństwa o modernizację bazy szkolnictwa, doposażenie placówek oświatowych w niezbędne pomoce dydaktyczne /sprzęt komputerowy, audiowizualne pracownie specjalistyczne, zwłaszcza językowe itp./.

Wszystkie działania powinny dążyć do zmniejszenia jednego z największych problemów miasta – bezrobocia. Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości, usług produkcyjnych i dla ludności, rozbudowa i modernizacja istniejących zakładów przemysłowych i komunalnych, inwestycje o charakterze turystyczno-rekreacyjnym i sportowym, powinny przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia z jednej strony a równocześnie podniesienia dochodowości mieszkańców z drugiej.

W rozwoju strategicznym bardzo ważne jest też podejmowanie kompleksowych działań doradczych i informacyjnych, zarówno w dziedzinie prawa, finansów, ekonomii jak i w sprawach gospodarki wolnorynkowej, zagadnień prywatyzacyjnych oraz gospodarki nieruchomościami i wolnymi terenami pod przyszłe inwestycje. Celem jest zbudowanie społeczeństwa informacyjnego, tzn. dobrze poinformowanego i zorientowanego w oczekiwaniach produkcyjnych, rynkowych, możliwościach finansowych i dochodowych miasta, ale także sąsiednich jednostek administracyjnych gminy, powiatu, województwa.

Proponując zwięzłą formułę wizji miasta Iławy oparto się wpieryw na jej określeniu przez powiat iławski i województwo warmińsko-mazurskie. W strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego z lipca 2000 r. wizję przyszłości określono na podstawie analizy strategicznej regionu i zweryfikowano przez udział partnerów społecznych w jej precyzowaniu. Wizja dla tego województwa brzmi:

**ZASOBNE I GOSPODARNE WARMIA I MAZURY REGIONEM CZYSTEGO POWIETRZA,
WÓD I ŻYWNOŚCI O WYSOKIEJ JAKOŚCI.**

Stan ten powinien być osiągnięty w 2015 r.

Z kolei wizja rozwoju powiatu iławskiego w 10-letnim horyzoncie czasowym, tj. do 2011 r. została określona jako:

OSIĄGNIĘCIE WYSOKIEGO POZIOMU ZADOWOLENIA MIESZKAŃCÓW POWIATU IŁAWSKIEGO BĘDĄCEGO REZULTATEM WZROSTU STOPY ŻYCIOWEJ, UZYSKANIA WARUNKÓW DO TRWAŁEGO ROZWOJU OPARTEGO NA SYSTEMOWYCH ROZWIĄZANIACH W RAMACH ZASOBNEGO I GOSPODARNEGO REGIONU WARMII I MAZUR.

Punktem wyjścia do określenia wizji rozwoju miasta Iławy do 2015 r. były „Kierunki rozwoju Iławy na lata 2000-2005”, przyjęte do realizacji przez Radę Miasta w 1999 r.:

1 – **inwestycje infrastrukturalne**, w tym: inwestycje komunalne z zakresu budowy dróg miejskich, sieci wodociągowej, sieci kanalizacji sanitarnej oraz deszczowej, sieci gazowniczej oraz ciepłownictwa;

2 – **ochrona środowiska**, w zakresie m. in.: gospodarki odpadami, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przyrody i krajobrazu /zieleni miejskiej/, edukacji ekologicznej;

3 – **budownictwo mieszkaniowe**, m. in. w zakresie: wspierania budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego oraz jednorodzinnego;

4 – **oświata**, w tym: szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, opieka przedszkolna;

5 – **ochrona zdrowia**;

6 – **pomoc społeczna**, w zakresie wzrostu ilości osób objętych świadczeniami;

7 – **rynek pracy**, zwłaszcza pod kątem walki z bezrobociem;

8 – **turystyka**;

9 – **kultura**;

10 – **sport**;

11 – **porządek i bezpieczeństwo publiczne**;

12 – **współpraca zagraniczna**.

Wysokiemu Konwentowi ds. Strategii rozwoju m. Ławy oraz ok. 200 przedstawicielom różnych środowisk tego miasta, zaproponowano kilka wersji Wizji rozwoju miasta Ławy, jako lokalnego centrum gospodarczo-administracyjnego i kulturalnego. Wśród propozycji były następujące:

1. Ława miastem społeczności aktywnej, gospodarnej i gościnnej,
2. Ława jednym z liderów turystyki w Polsce Północnej,
3. Ława ośrodkiem promieniowania kultury i edukacji,
4. Ława miastem zrównoważonego rozwoju,
5. Ława miastem otwartym na nowoczesność i współpracę zagraniczną,
6. Piękno przyrody, pracowitość i gościnność - to atuty miasta Ławy,
7. Ława to znane w świecie miasto turystyczne, w którym dobrze się żyje i do którego chętnie wraca,
8. Ława to miasto nowoczesne, sprawnie zarządzane, bezpieczne i przyjazne,
9. Ława miastem o rozwiniętej gospodarce turystycznej,
10. Ława znaczącym w Polsce miastem historycznym, z rozwiniętym szkolnictwem, kulturą i gospodarką,
11. Ława miastem otwartym,
12. Ława – jeden z liderów turystyki i rekreacji w kraju o międzynarodowym znaczeniu,
13. Ława – miasto społecznej aktywizacji, solidarności i gościnności,
14. Ława – ośrodek promieniowania turystyki, edukacji i ekologii,
15. Ława miastem o wysokiej jakości życia i silnej aktywności gospodarczej,
16. Ława dobrym miejscem do zamieszkania, pracy, wypoczynku oraz inwestowania,

17. Iława miastem o wysokiej dynamice rozwoju,
18. Zasobna i przyjazna Iława – centrum Pojezierza Iławskiego,
19. Iława malowniczo położone, przyjazne i ekologiczne miasto, z nowoczesną turystyką, rekreacją i infrastrukturą,
20. Iława to miasto obfitujące w bogactwo przyrody i kultury, ma doskonałe warunki do zamieszkania i wypoczynku.

Wśród członków Konwentu ds. Strategii rozwoju przeważającą większość głosów uzyskały 3 następujące propozycje:

1. Iława miastem zrównoważonego rozwoju,
2. Iława to miasto społecznej aktywizacji, solidarności i gospodarności,
3. Iława to miasto nowoczesne, sprawnie zarządzane, bezpieczne i przyjazne.

Biorąc pod uwagę walory miasta i ich wykorzystanie jako ostateczną wersję Wizji przyjęto następujące hasło:

IŁAWA – PROMIENIUJĄCY REGIONALNY OŚRODEK TURYSTYKI, REKREACJI, PRZEMYSŁU „CZYSTYCH TECHNOLOGII”, EDUKACJI I EKOLOGII – WARMII I MAZUR.

3.2.3. KLUCZOWE PROBLEMY ROZWOJU

Kluczowe problemy rozwoju dotyczą takich spraw i problemów, których załatwienie warunkuje możliwości osiągnięcia głównych strategicznych celów rozwoju, zdefiniowanych w treści wizji rozwoju. Problemy te powinny dotyczyć usuwania największych barier rozwojowych oraz koncentrować się na wykorzystaniu potencjalnych atutów i szans rozwoju miasta / w tym: zasobów przyrodniczych, kulturowych, finansowych, czynnika ludzkiego oraz możliwości organizacyjnych/. Formułowanie kluczowych problemów rozwoju ma na celu wytypowanie kilku najważniejszych zagadnień, na których powinny koncentrować się strategiczne cele i zadania realizacyjne władz samorządowych i społeczności lokalnych miasta Iławy.

Identyfikacji kluczowych problemów /zagadnień/ rozwojowych dla m. Iławy poddano 3 sfery: I – społeczeństwo z infrastrukturą społeczną /22 zagadnienia/, II – gospodarkę z infrastrukturą techniczną /26/ i zagospodarowanie przestrzenne z rozwojem turystyczno-ekologicznym /13/. Zgodnie z opinią wyrażoną przez członków Konwentu ds. Strategii rozwoju m. Iławy za najbardziej kluczowe problemy rozwoju perspektywicznego uznano:

I – Społeczeństwo z infrastrukturą społeczną:

1. Wysoki poziom bezrobocia i niedostateczna ilość nowych miejsc pracy,
2. Zubożenie dużej części społeczeństwa,
3. Niewystarczająca baza opieki zdrowotnej /stomatologicznej i lekarskiej/,
4. Mała aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców
5. Zły stan bezpieczeństwa i porządku publicznego,
6. Duży odpływ ludności,

7. Niski poziom wykształcenia, słaby rozwój oświaty ponadpodstawowej i szkolnictwa wyższego,
8. Niewystarczająca baza materialna i kadrowa do nauczania informatyki i języków obcych,
9. Brak pełnej informacji ekonomicznej, handlowej, prawnej, planistycznej,
10. Niewłaściwa struktura wydatków budżetowych.

II. Gospodarka z infrastrukturą techniczną:

1. Słaby rozwój przemysłu nowoczesnego,
2. Słaby rozwój przedsiębiorczości drobnej i średniej,
3. Mały napływ inwestorów z zewnątrz,
4. Nieuporządkowany system komunikacji w mieście,
5. Zbyt wolny rozwój budownictwa mieszkaniowego,
6. Niska jakość sieci ulic i dróg, brak miejsc parkingowych,
7. Niski poziom marketingu,
8. Niewykorzystane obiekty i tereny pod działalność gospodarczą,
9. Brak terenów przygotowanych pod inwestycje,
10. Słaba promocja miasta dla inwestorów.

III. Zagospodarowanie przestrzenne z rozwojem turystyczno-ekologicznym:

1. Brak zbiorczych wysypisk i segregacji odpadów stałych,
2. Nie ekologiczne systemy grzewcze,
3. Niski poziom edukacji ekologicznej,
4. Słaba baza turystyczno-wypoczynkowa i sportowo-rekreacyjna,
5. Słabe wyeksponowanie walorów krajobrazowo-turystycznych /m. in. ciągów turystyki pieszej i rowerowej/,
6. Niski poziom usług turystycznych /gastronomicznych, hotelarskich, obsługi ruchu turyst./,
7. Zbyt mała dbałość o estetykę miasta,
8. Brak ofensywnej promocji walorów przyrodniczych i kulturowych miasta,
9. Rozwinięcie działań w kierunku przyznania pełnego statusu miasta turystycznego,
10. Niski poziom wiedzy o zagospodarowaniu przestrzennym i strategii rozwoju miasta.

3.3. FORMUŁOWANIE CELÓW STRATEGICZNYCH

Formułowanie Strategii rozwoju miasta Iławy opiera się na określeniu celów strategicznych głównych i pośrednich, następnie opracowaniu strategicznych programów operacyjnych z poszczególnymi zadaniami realizacyjnymi, harmonogramem czasowym ich realizacji oraz źródłami finansowania. Ważnym dalszym etapem jest wdrażanie Strategii rozwoju przez władze samorządowe, całe społeczeństwo miasta oraz tzw. inwestorów strategicznych. W tym względzie szczególną aktywnością muszą wykazać się Władze Miasta, Rada Miasta oraz tzw. środowiska twórcze /w sensie organizacyjno-administracyjnym, ekonomicznym, prawno-finansowym, urbanistyczno-architektonicznym/, czyli tzw. „Liderzy Miasta”, najlepiej rozumiejący złożone cele strategicznych potrzeb w dłuższej perspektywie czasowej.

Całość opracowania i działań związanych ze „Strategią rozwoju miasta Iławy do 2015 r.”, można określić jako „strategiczny plan/program gospodarczy” lub „biznes plan dla miasta”. Terminologia ta występuje w Ustawie o samorządzie terytorialnym /Art. 18, ust. 2, pkt. 6, Ustawy o samorządzie terytorialnym/ i nawiązuje do klasycznej koncepcji organizacji i zarządzania. Odniesienie ustawowego terminu „program gospodarczy” do zakresu nauki organizacji i zarządzania jest szczególnie użyteczne ze względu na brak jakiegokolwiek jednoznacznego doprecyzowania treści tego terminu na gruncie polskiego prawa.

Sformułowanie głównego celu strategicznego i celów operacyjnych dla miasta Iławy wynika ze szczegółowej analizy i oceny Diagnozy stanu miasta za 2000-2002 r. i jest poprzedzone celami strategicznymi dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz powiatu iławskiego. Celem głównym w Strategii województwa jest:

Rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie, w którym spójność ekonomiczna oznacza wzrost gospodarczy na poziomie co najmniej 3% udziału w skali kraju, spójność przestrzenna oznacza włączenie się województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz transeuropejskiej sieci korytarzy transportowych, natomiast spójność społeczna oznacza tworzenie miejsc pracy zmierzające do zmniejszenia bezrobocia w regionie w stosunku średniego bezrobocia w kraju oraz poprawę warunków życia ludności, tak pod względem zamożności jak i warunków mieszkaniowych, dostępu do usług zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, zbliżającą do standardów życia występujących w krajach U.E.

Cele strategiczne sformułowano w ośmiu obszarach rozwoju:

- 1 – wspieranie przedsiębiorczości,
- 2 – edukacja,
- 3 – infrastruktura techniczna,
- 4 – restrukturyzacja obszarów wiejskich,
- 5 – rozwój turystyki,
- 6 – atrakcyjność zamieszkania,
- 7 – środowisko przyrodnicze,
- 8 – dziedzictwo i kultura.

Z kolei główny cel strategiczny w Strategii powiatu iławskiego brzmi:

Spójny rozwój wspólnoty samorządowej poprzez doskonalenie wykonywania zadań publicznych w dziedzinie: współtworzenia warunków do rozwoju gospodarczego, rozwoju osobowości,

bezpieczeństwa publicznego i socjalnego, zdrowia, infrastruktury, dla podniesienia poziomu jakości życia mieszkańców powiatu.

Cel główny powinien być realizowany przy pomocy czterech celów strategicznych:

1. Podniesienie poziomu wiedzy, wykształcenia i świadomości mieszkańców powiatu iławskiego dla zwiększenia stopnia mobilności na rynku pracy i samorozwoju,
2. Poprawa bezpieczeństwa publicznego, stanu zdrowia, bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców powiatu iławskiego,
3. Rozwój infrastruktury, podniesienie jej funkcjonalności i korzyści dla mieszkańców powiatu,
4. Ochrona zasobów naturalnych i wykorzystanie jej dla celów rozwoju społeczno-gospodarczego z zachowaniem walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego.

W opracowaniu „Kierunki rozwoju Iławy na lata 2000-2005” nie sprecyzowano żadnego celu głównego ani też kierunków priorytetowych. Natomiast do realizacji przyjęto dwanaście kierunków działania:

1. Inwestycje infrastrukturalne,
2. Ochrona środowiska,
3. Budownictwo mieszkaniowe,
4. Oświata,
5. Ochrona zdrowia,
6. Pomoc społeczna,
7. Rynek pracy,
8. Turystyka,
9. Kultura,
10. Sport,
11. Porządek i bezpieczeństwo publiczne,
12. Współpraca zagraniczna.

3.3.1. SFORMUŁOWANIE GŁÓWNEGO CELU STRATEGICZNEGO

Główny cel strategiczny dla miasta Iławy został zdefiniowany zgodnie z wizją rozwoju i określono go jako:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SPOŁECZNY, GOSPODARCZY, INFRASTRUKTURALNY I PRZESTRZENNY IŁAWY – PODSTAWĄ PODNIESIENIA JAKOŚCI ŻYCIA, WARUNKÓW PRACY I WYPOCZYNKU.

Cel ten powinien, w warunkach realizacyjnych zasad powszechnego ekorozwoju, przyczynić się do rozwoju społecznego opartego o wyższy poziom wykształcenia z zabezpieczeniem właściwej opieki medycznej i opieki społecznej, rozwoju ekonomicznego opartego o drobną i średnią przedsiębiorczość, zwłaszcza w sferze przemysłu „czystych technologii”, turystyki, sportu i rekreacji, rozwoju nowoczesnej infrastruktury technicznej, zwłaszcza komunikacyjnej i komunalnej oraz rozwoju przestrzennego z wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Plan rozwoju strategicznego miasta Ławy do 2015 r.

I ETAP - lata 2004-2008

Dział	Rozdział	L.p.	Nazwa zadania	Lata realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Źródła finansowania (orientacyjny koszt)
1	2	3	4	5	6	7
15 Przemysł	1520	1	Budowa zakładu przemysłowego czystej technologii dla około 500 zatrudnionych (IKEA itp.)	2004-2008	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~100 mln zł)
		2	Dalsza rozbudowa zakładów przemysłowych czystych technologii	2003-2008	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~20 mln zł)
600 Transport i łączność	60016 Drogi gminne	1	Przebudowa układu drogowego ul. Lubawska - ul. Składowa (mała obwodnica wschodnia)	2003-2006	Rada Miasta Burmistrz Wojewoda Warm.-Mazurski	Fundusz Inwestycyjny RM Fundusz Woj. W-M. Fundusz ARR PHARE (~20 mln zł)
		2	Modernizacja skrzyżowania ul. Kopernika i Sobieskiego	2003-2008	Rada Miasta Burmistrz	Fundusz Inwestycyjny RM (~1,4 mln zł)
		3	Budowa ciągu pieszego – Bulwar J.P. II wraz z przebudową oświetlenia	2004-2006	j.w.	Fundusz Inwestycyjny RM (~0,4 mln zł)
		4	Budowa ścieżki rowerowej i ciągu pieszego od wiaduktu ul. Sobieskiego do ul. Wojska Polskiego + parking	2003-2008	j.w.	Fundusz Inwestycyjny RM (~0,5 mln zł)
		5	Budowa małej obwodnicy północnej	2003-2008	Rada Miasta Burmistrz Wojewoda W-M.	Fundusz Inwestycyjny RM Fundusz Wojewody W-M.
		6	Budowa drogi wraz z kanalizacją deszczową - ul. Zielona	2004-2006	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~1,2 mln zł)
		7	Połączenie ul. Biskupskiej z drogą nr 16 do Grudziądza	2006-2012	Rada Miasta Burmistrz Starosta Powiatowy	Budżet miasta Fundusz własny Starostwa Powiatowego (~4 mln zł)
		8	Budowa komunikacyjnego węzła integracyjnego (dworzec PKS i MPK, parking, postój taxi, itp.)	2006-2008	Rada Miasta Burmistrz Wojewoda W-M.	Budżet miasta Fundusz Wojewody W-M. Fundusz Agencji Rozwoju Regionalnego PHARE (~20 mln zł)
		Łączność	1	Utworzenie miejskiej sieci informatycznej	2004-2005	Rada Miasta Burmistrz Inwestorzy instytucjonalni i prywatni Wojewoda W-M.

Strategia rozwoju miasta Iławy

1	2	3	4	5	6	7
630 Turystyka		1	Połączenie miasta z wyspą Wielka Żuława (Dwa warianty rozwiązania: 1 - połączenie trwałe lub 2 - połączenie promowe)	2006-2008	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusz Akcesyjny UE Fundusz ARR (~10 mln zł)
		2	Zagospodarowanie turystyczne wyspy Wielka Żuława	2006-2012	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~50 mln zł)
		3	Zagospodarowanie turystyczne rzeki Iławki (ścieżki rowerowe i piesze)	2004-2008	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~3 mln zł)
		4	Turystyczna promocja miasta na pięciu kierunkach wylotowych (Grudziądz, Elbląg, Olsztyn, Lubawa, Gdańsk)	2004-2005	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusz Powiatu Iława (~2 mln zł)
		5	Włączenie żegulgi na Jezioraku do systemu żeglugowego Kanału Ostróda-Elbląg z wykorzystaniem promocyjnym	2005-2006	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta PHARE (~3 mln zł)
		6	Stała aktualizacja atrakcyjnej witryny internetowej	2004-2015	Burmistrz	Budżet miasta
700 Gospodarka mieszkaniowa	70095 Gospodarka nieruchomościami	1	Budowa hotelu wysokiej kategorii na ok. 100-200 miejsc z parkingiem i ew. lądowiskiem dla helikopterów	2004-2006	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta PHARE Fundusz inwestora strategicznego (~100 mln zł)
		2	Budowa budynku mieszkalnego przy ul. Skłodowskiej	2004-2005	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta inne środki pozabudżetowe (~5 mln zł)
		3	Częściowe uporządkowanie architektoniczno-urbanistyczne centrum miasta z okazji 700-lecia	2004-2005	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusz MKiS (~10 mln zł)
		4	Modernizacja zabudowy miasta pod kątem osób niepełnosprawnych (podjazdy, barierki)	2004-2008	Burmistrz	Budżet miasta PFRON (~5 mln zł)
		5	Zorganizowanie terenów rekreacyjnych na Osiedlu Gajerek	2005-2006	Burmistrz	Budżet miasta (~0,3 mln zł)
710 Działalność usługowa	71035 Cmentarze	1	Budowa nowego cmentarza	2003-2006	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~1 mln zł)
801 Oświata i wychowanie		1	Doposażenie szkół w pracownie komputerowe i internet	2004-2005	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusz MENiS (~3 mln zł)
		2	Zorganizowanie liceum z językiem wykładowym angielskim lub niemieckim o profilu rekreacyjno-turystyczno-hotelarskim	2006-2007	Starosta Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusze miast zagranicznych współpracujących z Iławą (~5 mln zł)

Strategia rozwoju miasta Ławy

1	2	3	4	5	6	7
851 Ochrona zdrowia		1	Modernizacja Powiatowego Zespołu Szpitalnego	2004-2006	Rada Miasta Burmistrz Starosta	Budżet miasta Fundusz własny Starostwa Powiatowego Fundusz Wojewody W-M. inne fundusze strukturalne (~20 mln zł)
853 Opieka społeczna	85319 Ośrodki Pomocy Społecznej	1	Modernizacja budynku MOPS - rozbudowa o Ośrodek Wsparcia	2004-2008	Rada Miasta	Budżet miasta
		2	Centrum Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień	2002-2004	Burmistrz	Fundusz własny Starostwa Powiatowego (3 mln zł)
900 Gospodarka komunalna	90001 Gospodarka ściekowa i ochrona wód	1	Budowa kanalizacji deszczowej - ul. Rzemieślnicza i ul. Kwiatowa	2003-2004	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~0,3 mln zł)
		2	Budowa kanalizacji sanitarnej - ul. Lipowy Dwór	2004-2006	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~0,8 mln zł)
		3	Sukcesywne wprowadzanie segregacji odpadów	2004-2006	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~0,5 mln zł)
		4	Likwidacja i rekultywacja wysypiska przy ul. Komunalnej	2006-2009	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusz własny Starostwa Powiatowego (~1,5 mln zł)
		5	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej dla kolejnych ulic	2006-2008	Rada Miasta Burmistrz Starosta Powiatowy WIOŚ	Fundusz własny RM Fundusz własny Starostwa Powiatowego WFOŚ (~5 mln zł)
		6	Kontynuacja segregacji odpadów na pozostałych osiedlach miasta	2006-2008	j.w.	j.w. (~2 mln zł)
	90095 Pozostała działalność	1	Zagospodarowanie kolejnych działek w rejonie ulic Ostródzkiej, Dąbrowskiego i Lubawskiej oraz placu po tartaku dla aktywizacji gospodarczej	2004-2008	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~5 mln zł)
921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	92195	1	Modernizacja kina "X Muza"	2004-2006	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~4 mln zł)
926 Kultura fizyczna i sport		1	Budowa krytej pływalni z wykorzystaniem sportowo-rekreacyjnym	2004-2008	Rada Miasta	Budżet miasta
		2	Budowa boisk przyszłolnych przyszłolnych dwóch płyt piłkarskich		Burmistrz Inwestor strategiczny	Fundusz inwestora strategicznego Fundusz MENiS (~30 mln zł)

II ETAP - lata 2009-2015

Dział	Rozdział	L.p.	Nazwa zadania	Lata realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Źródła finansowania
15 Przemysł		1	Dalsze inwestycje przemysłu nieuciążliwego oraz drobnej i średniej przedsiębiorczości	2010-2013	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~100 mln zł)
		2	Zmiana lokalizacji IZNS - do dzielnicy przemysłowej	2010-2012	j.w.	j.w., ~10 mln zł
		3	Zorganizowanie zakładu aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych	2009-2010	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~3 mln zł)
600 Transport i łączność	Transport	1	Budowa 5-8 parkingów, np. Stare Miasto, Os. Jagiellońskie, Ps. Kościuszki, przy ul. Sienkiewicza, itp.	2009-2012	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (3-5 mln zł)
		2	Pełne zamknięcie obwodnicy zewnętrznej	2010-2013	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta ISPA (~5 mln zł)
		3	Budowa obwodnicy zewnętrznej (trasa ekspresowa nr 16)	2009-2015	Krajowa Agencja Budowy Dróg i Mostów Rada Miasta	Krajowa Agencja Budowy Dróg i Mostów Fundusze strukturalne UE (~30 mln zł)
	Łączność	4	Modernizacja ulic w Ławie, wybudowanie skrzyżowania dwupoziomowego przy ul. Grunwaldzkiej (wiadukt drogowy)	2012-2014	Rada Miasta Burmistrz Wojewoda W-M.	Budżet miasta Fundusz Wojewody W-M. Fundusz Krajowej Agencji Budowy Dróg i Mostów Fundusz ISPA (~10 mln zł)
		1	Rozbudowa miejskiej sieci informatycznej	2010-2015	Rada Miasta Burmistrz Inwestorzy instytucjonalni i prywatni Wojewoda W-M.	Fundusz Inwestycyjny RM Fundusz Wojewody W-M. Fundusze inwestorów instyt. i prywatnych Fundusz inwestora strategicznego (~6 mln zł)
630 Turystyka		1	Zagospodarowanie turystyczne wybrzeży Jezioraka	2010-2013	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~30 mln zł)
		2	Przystosowanie okolic Jezioraka do sportów zimowych	2009-2012	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~10 mln zł)
		3	Budowa portu jachtowego	2005-2010	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~50 mln zł)

Strategia rozwoju miasta Ławy

1	2	3	4	5	6	7
700 Gospodarka mieszkaniowa		1	Uporządkowanie architektoniczne istniejących zespołów mieszkaniowych, likwidacja obiektów substandardowych	2009-2015	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~10 mln zł)
		2	Budowa centrum osiedlowego na osiedlu Gajerek przy Pl. Gdańskim	2004-2010	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~5 mln zł)
		3	Budowa Osiedla Piastowskiego	2012-2015	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusz inwestora strategicznego (~50 mln zł)
710 Działalność usługowa		1	Uzupełniająca zabudowa usługowa osiedli mieszkaniowych	2011-2015	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~4 mln zł)
801 Oświata i kultura		1	Modernizacja szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół średnich	2009-2010	Rada Miasta Burmistrz, Starosta	Budżet miasta (~5 mln zł)
		2	Rozbudowa szkolnictwa wyższego - budowa centrum konferencyjno-edukacyjnego	2013-2015	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta Fundusze strukturalne UE Fundusz inwestora strategicznego (~30 mln zł)
851 Ochrona zdrowia		1	Dalsza modernizacja szpitala powiatowego i przychodni lekarskich	2009-2015	Rada Miasta Burmistrz Starosta Powiatowy NFZ	Budżet miasta Fundusz własny Starostwa Powiatowego NFZ (~50 mln zł)
900 Gospodarka komunalna	90001 Gospodarka ściekowa i ochrona wód	1	Ekologiczna ochrona dawnej ryzny połodowcowej wzdłuż części połudn.-zachodniej granicy miasta	2011-2014	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~2 mln zł)
		2	Realizacja separatorów na wszystkich pozostałych dopływach wód opadowych	2004-2015	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta WFOŚ (~3 mln zł)
		3	Segregacja odpadów w dalszych osiedlach miasta	2009-2015	j.w.	j.w. (~10 mln zł)
		4	Budowa zakładu utylizacji odpadów w obrębie powiatu, w ramach Związków Gmin	2005-2010	Rada Miasta Burmistrz Starosta Powiatowy WIOŚ	Budżet miasta Fundusz własny Starostwa Powiatowego WFOŚ (~20 mln zł)

Strategia rozwoju miasta Ławy

1	2	3	4	5	6	7
	Pozostała działalność	1	Wybudowanie nowego GPZ w pn.-wsch. części miasta	2009-2010	Rada Miasta Burmistrz	Zakład Energetyczny (~5 mln zł)
		2	Dalsza modernizacja ciepłowni miejskiej przy ul. Ostródzkiej	2009-2011	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~4 mln zł)
		3	Realizacja drugostronnego zasilania miasta gazociągiem średniego ciśnienia od strony wschodniej	2009-2012	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny	Budżet miasta PHARE, ASAL Fundusze inwestora strategicznego (~20 mln zł)
		4	Założenie parku miejskiego (z palmiarnią)	2013-2015	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~10 mln zł)
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1	Ochrona konserwatorska terenów po byłych cmentarzach przy ul. Biskupskiej (żydowski) i ul. Niepodległości	2010-2012	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta (~3 mln zł)
		2	Ochrona konserwatorska obiektów zabytkowych	2009-2015	Rada Miasta Burmistrz	Budżet miasta Fundusz Ochrony Dóbr Kultury (~10 mln zł)
926	Kultura fizyczna i sport	1	Budowa stadionu lekkoatletycznego (kompleksu sportowego)	2010-2012	Rada Miasta Burmistrz Inwestor strategiczny MENiS	Budżet miasta Fundusze inwestora strategicznego MENiS (~30 mln zł)

3.3.2. GŁÓWNE PRIORYTETY ROZWOJU STRATEGICZNEGO

W wyniku szerokiej dyskusji społecznej /m. in. z przedstawicielami przedsiębiorców, szkół, ankiet obejmujących ok. 5% dorosłych mieszkańców miasta Iławy/, dyskusji w gronie Konwentu i Rady Programowej ds. Strategii rozwoju m. Iławy oraz w oparciu o istniejące opracowania perspektyw rozwoju Iławy, a zwłaszcza „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy” z 30 września 1999 r., przyjęto pięć głównych celów strategicznych /operacyjnych/ z następującymi programami realizacyjnymi:

Cel strategiczny 1. Przyrost miejsc pracy:

Programy operacyjne:

- 1. Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości**
- 2. Budowa wysoko standardowych obiektów turystyczno-rekreacyjnych /hotelarsko-gastronomicznych/**
- 3. Rozwój przemysłu „czystych technologii” i modernizacja istniejących zakładów**

Cel strategiczny 2. Zmiany jakościowe w komunikacji:

Programy operacyjne:

- 1. Realizacja obwodnicy wewnętrznej**
- 2. Uporządkowanie miejskiego ruchu ulicznego**
- 3. Usprawnienie obsługi komunikacji wewnętrznej /budowa komunikacyjnego węzła integracyjnego - dworce PKS i MPK, parkingi itp./**
- 4. Połączenie miasta z wyspą Wielka Żuława (dwa warianty: 1 – połączenie trwałe, lub 2 – połączenie promowe)**

Cel strategiczny 3. Wzrost atrakcyjności miasta:

Programy operacyjne:

- 1. Modernizacja architektoniczna istniejących obiektów kulturotwórczych i zabytkowych**
- 2. Uporządkowanie architektoniczne i przestrzenne istniejących zespołów mieszkaniowych**
- 3. Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne wyspy Wielka Żuława oraz wybrzeży Jezioraka i Małego Jezioraka /w tym budowa portu jachtowego/**
- 4. Kontynuacja budowy ścieżek spacerowych i rowerowych /zwłaszcza wzdłuż rzeki Iławki/**
- 5. Rozbudowa obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych**
- 6. Aktywna promocja miasta**

Fot. 13 i 14. Zagospodarowanie Wyspy Wielka Żuława oraz pobudowanie portu jachtowego to dwa z ponad 60 przedsięwzięć strategicznego rozwoju Iławy.

Cel strategiczny 4. Poprawa warunków mieszkaniowych:

Programy operacyjne:

- 1. Zwiększenie podaży terenów uzbrojonych na cele mieszkaniowe**
- 2. Stała modernizacja istniejących zasobów mieszkaniowych**
- 3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego zbiorowego i indywidualnego**

Cel strategiczny 5. Poprawa warunków obsługi i ochrony środowiska miasta:

Programy operacyjne:

- 1. Unowocześnienie bazy edukacyjnej i informatycznej**
- 2. Poprawa warunków ochrony zdrowia i opieki społecznej**
- 3. Modernizacja infrastruktury technicznej /zwłaszcza w zakresie:
zaopatrzenia w wodę, kanalizację, odprowadzenie wód opadowych,
gospodarki odpadami, elektroenergetyki, energetyki cieplnej,
zaopatrzenia w gaz itp./**
- 4. Poprawa bezpieczeństwa publicznego miasta.**

3.4. PRIORYTETY – DZIAŁANIA – PRZEDSIĘWZIĘCIA/ZADANIA

Każdy z 5 celów strategicznych składa się z kilku programów operacyjnych /łącznie 20 programów/, a te z kolei rozpisane zostały na poszczególne zadania /przedsięwzięcia/ z podziałem na dwa etapy czasowe: I etap /lata 2004-2008/ i II etap /lata 2009-2015/.

Matryca „Planu rozwoju strategicznego m. Ławy do 2015 r.” składa się z określeniem działu, w ramach którego będzie realizowane dane zadanie, numeru zadania, lat realizacji, jednostki odpowiedzialnej oraz źródeł finansowania.

3.5. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W przedstawionej powyżej „Strategii rozwoju miasta Ławy do 2015 r.”, szacunkowe koszty realizacji inwestycji oraz modernizacji miasta wynoszą ok. 1 mld zł /w tym w I etapie tj. w latach 2004-2008 ok. 0,5 mld zł i w II etapie tj. w latach 2009-2015 także ok. 0,5 mld zł/. Wkład z budżetu miasta w realizację poszczególnych zadań wymagających interwencji miasta wynosi ok. 10-25% zakładanych kosztów /tj. ok. 100-250 mln zł w okresie strategicznym 2004-2015, czyli 10-20 mln zł rocznie – w 2000 r. wydano na inwestycje miejskie 12,7 mln zł, ale w 2002 r. zaledwie 5,7 mln zł/. Przyjęcie takiego założenia wydaje się realnym w realizacji biorąc pod uwagę duże oczekiwania ze strony mieszkańców i jednocześnie istotne potrzeby w zakresie uruchomienia nowych miejsc pracy jak i wykorzystania oraz rozwinięcia walorów turystyczno-rekreacyjnych miasta.

Istotnym źródłem finansowania muszą być fundusze strukturalne państwa, fundusze akcesyjne Unii Europejskiej oraz fundusz inwestorów strategicznych. Poszukiwanie nowych źródeł dla sfinansowania niezbędnych inwestycji i modernizacji miasta musi być stałym procesem działań władz miasta, a zwłaszcza Rady Miasta i Burmistrza.

Wśród możliwości finansowania działalności gospodarczej wymienia się:

- 1 – fundusze przedakcesyjne i akcesyjne UE jak np. PHARE, ASAL I i II, ISPA itp.,
- 2 – fundusze strukturalne,
- 3 – fundusze regionalne,
- 4 – fundusze branżowe,
- 5 – fundusze celowe,
- 6 – stypendia i fundacje,
- 7 – inne rodzaje i źródła finansowania.

Celowości starań o poszczególne rodzaje finansów mogą służyć informacje o źródłach finansowania różnych programów i inwestycji. Struktura wydatków z funduszu PHARE w Polsce, w latach 1995-1998 wykazuje, że największy udział w tym okresie miały takie dziedziny jak: infrastruktura – 52%, edukacja – 21%, ochrona środowiska – 13% /The Phare Programme Annual Report 1995-1998, Brussels 1995-1998/. Według tych samych źródeł w Polsce z funduszu PHARE w latach 1990-1996 wydano kwotę 1.400 mln ECU, co oznacza, że na te sektory /oraz rolnictwo/ wydawano rocznie ok. 200 mln ECU.

Na różne cele i programy osiągalne są fundusze ISPA /zwłaszcza na inwestycje związane z transportem i ochroną środowiska/, ASAL I i II /inwestycje strukturalne/. W krajach Unii Europejskiej z tzw. funduszy strukturalnych m. in. 25% środków przeznaczają się na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, 12% na ochronę środowiska, 12% na agroturystykę oraz 15% na podniesienie wartości zasobów ludzkich.

W pozyskiwaniu środków finansowych na różne cele /zwłaszcza unijnych/ pojawiają się określone bariery. W literaturze z tego zakresu wymienia się 4 główne bariery:

- 1 – konieczność wygospodarowania własnych środków współfinansowania projektów /od 25 do 75%/,
- 2 – ograniczone możliwości absorpcyjne gospodarki na poziomie miasta/gminy,
- 3 – konieczność sięgnięcia po odpowiednie instytucje, które potrafią poruszać się sprawnie w

procedurach unijnych,

4 – odpowiednie przygotowanie wniosków, a potem ich monitorowanie, zgodnie z potrzebami prawno-finansowymi UE.

W realizacji programów i poszczególnych zadań strategicznych duże znaczenie mają różne fundusze branżowe, związane z finansowaniem przez Agencję Rozwoju Regionalnego /ARReg/, Fundusz Ochrony Środowiska /FOŚ/, Fundusz Ochrony Dóbr Kultury /FODK/ itp.

Ważniejsze zadania strategiczne mogą wykorzystywać też tańsze linie kredytowe, oferowane przez niektóre banki np. Bank Inwestycyjny, Bank Ochrony Środowiska, Bank Gospodarki Żywnościowej itp. W 1998 r. została uruchomiona nowa linia kredytowa przeznaczona na rozwój małych przedsiębiorstw ze środków UE z dopłatami Krajowego Urzędu Pracy^{lxx}.

3.6. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU

Wdrażanie „Strategii rozwoju miasta Ławy do 2015 r.” jest zadaniem będącym kontynuacją opracowania i realizacji przyjętych założeń, priorytetów strategicznych, programów i konkretnych zadań. Długotrwały proces wdrażania rozwoju strategicznego wymaga zrealizowania następujących etapów i zadań:

- 1 – określenie podstawowych narzędzi wdrażania strategii rozwoju,
- 2 – uwzględnienie form i metod współpracy między głównymi realizatorami przedsięwzięć i działań strategicznych,
- 3 – stałego monitorowania realizacji strategii rozwoju,
- 4 – wprowadzania niezbędnych korekt i uzupełnień do zadań strategii rozwoju.

3.6.1. PODSTAWOWE NARZĘDZIA WDRAŻANIA STRATEGII ROZWOJU

Zapis działań i zadań w „Strategii rozwoju...” jest ich wstępnym zarysem wymagającym szczegółowego opracowania przez struktury zarządzania odpowiedzialne za ich ostateczne sformułowanie i realizację^{lxxi}. Instytucją wdrażającą strategię rozwoju miasta Ławy będzie Burmistrz i Urząd Miasta. W realizacji zadań będą kierować się uchwaloną przez Radę Miasta „Strategią rozwoju miasta Ławy do 2015 r.” i wynikającymi z niej konkretnymi programami i zadaniami branżowymi. Podejmowane działania operacyjne będą koncentrowały się na ich związku ze „Strategią rozwoju powiatu ławskiego”, założeniami „Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego” oraz Narodową Strategią Rozwoju. Wynikające ze „Strategii rozwoju miasta...” programy i zadania stanowiąc będą trzon realizacji wizji rozwoju, a zarazem staną się głównym polem aplikacji niezbędnych dla uzyskania finansowego wsparcia ze środków krajowych i zagranicznych.

Branżowe zadania koordynowane przez wydziały Urzędu Miasta powinny być zgodne z celami statutowymi instytucji podległych władzom miasta i organizacji społeczno-gospodarczych. Odpowiedzialność za ich przygotowanie i wdrożenie spoczywać będzie na właściwych merytorycznie komórkach Urzędu Miasta oraz instytucjach podległych Miastu. Istniejące i przygotowane w przyszłości programy branżowe będą stanowić kompatybilny element szeroko rozumianej realizacji „Strategii rozwoju...”. Treść owych programów powinna być każdorazowo weryfikowana i zatwierdzana przez władze miasta.

Realizacja „Strategii rozwoju...” jest związana z systemem mechanizmów, instrumentów i środków, które muszą zostać uruchomione /bądź wykorzystane/, aby zapisy zadań przewidziane w długofalowych programach operacyjnych zostały wykonane. Bez opracowania odpowiedniego instrumentarium, sprowadzającego się do odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania:

- 1 – jaki będzie sposób zarządzania strategią?
- 2 – jakie środki finansowe i z jakich źródeł złożą się na realizację poszczególnych zadań?

„Strategia rozwoju...” może stać się tylko koncertem życzeń. Zatem podstawowe narzędzia wdrażania strategii związane są z:

1 – zarządzaniem strategią,

2 – finansowaniem strategii.

Zarządzanie strategią /czyli jej wdrażanie/ jest powiązane ściśle z rodzajami i typami instytucji zaangażowanych w poszczególne stadia jej realizacji /instytucje animujące, finansujące, doradcze, konsultingowe, koordynujące, monitorujące, kontrolujące, publiczne, niepubliczne itp./. Takimi instytucjami poza Burmistrzem i Urzędem Miasta są: ministerstwa, urzędy centralne, wojewódzkie i marszałkowskie /w zadaniach wymagających zaangażowania dwóch lub więcej województw/, fundusze, fundacje, agencje, stowarzyszenia, towarzystwa, ośrodki i instytucje doradcze itp.

Zasady zarządzania strategią powinny opierać się na ścisłej współpracy między:

- różnymi szczeblami władzy administracyjnej i samorządowej /centralnej, regionalnej, powiatowej i lokalnej/,
- różnymi wydziałami danej jednostki administracyjnej lub samorządowej
- sektorem publicznym i prywatnym,
- działami gospodarki narodowej,
- społecznościami regionalnymi i lokalnymi /miasta z powiatem i poszczególnymi gminami/.

Realizacja poszczególnych przedsięwzięć i zadań strategicznych miasta Iławy odbywać będzie się za pomocą różnych instytucji i osób jak np.:

- 1 – instytucji animujących rozwój regionalny i lokalny /np. inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki wsparcia biznesu, powiatowe forum gospodarcze itp./,
- 2 – instytucji koordynujących inicjatywy i czynniki rozwoju /np. Agencje Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, agencje i instytucje promocji miasta, poszczególnych gmin i powiatu itp./,
- 3 – instytucji konsultingowych i doradczych /w zakresie prawa, finansów, bankowości, informacji gospodarczej, w tym np. informacji rynkowej itp./,
- 4 – instytucji finansowych /np. banków, fundacji, funduszy, agencji itp./,
- 5 – instytucji /lub osób/ monitorujących realizację programów i zadań strategicznych,
- 6 – instytucji /osób/ koordynujących realizację poszczególnych przedsięwzięć i zadań.

Z punktu widzenia struktur formalno-prawnych w zarządzaniu strategicznym biorą udział:

- instytucje publiczne szczebla centralnego, regionalnego /wojewódzkiego, powiatowego/ i lokalnego /miejskiego, gminnego/, zdolne do absorpcji funduszy strukturalnych,
- instytucje i osoby prywatne.

Pod względem prawnym, obok służb administracji publicznej i samorządowej w realizacji strategii rozwoju biorą udział różne spółki, agencje, fundacje i fundusze, przedsiębiorstwa państwowe lub spółdzielcze, stowarzyszenia, towarzystwa itp.

Do podstawowych narzędzi wykonawczych w realizacji „Strategii rozwoju...” w rękach Burmistrza i Urzędu Miasta Iławy należą:

- 1 – Dokument – Strategia rozwoju miasta Iławy do 2015 r., Toruń-Iława, 2003;**
- 2 – Dokument – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy, Elbląg 1999;**
- 3 – Dokument – Strategia rozwoju powiatu iławskiego do 2011 r., Iława 2003;**
- 4 – Dokument – Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do 2015 r., Olsztyn 2002;**
- 5 – Dokumenty, analizy i inne studia branżowe w zakresie m. in. ochrony środowiska miasta, powiatu i województwa, zagospodarowania turystycznego strefy Kanału Ostródzko-Elbląskiego, strategii rozwoju produktu turystycznego „Iława – Wyspa Przygód”, rozwiązań docelowych układów komunikacyjnych miasta, powiatu, województwa itp.;**
- 6 – Budżet miasta Iławy;**
- 7 – Budżet innych jednostek podległych miastu.**

Finansowanie strategii odbywać się będzie przez określonych partnerów dokonujących montażu finansowego, dokładnych źródeł pochodzenia środków finansowych, wielkości nakładów, potrzebnych na zrealizowanie projektu/zadania i instytucji zarządzającej finansami.

Obok banków, funduszy, agencji i fundacji, które dysponują środkami pomocowymi lub zagranicznymi ze źródeł publicznych i prywatnych, instytucją umożliwiającą skorzystanie ze środków są lokalne fundusze poręczeń kredytowych /fundusze gwarancji inwestycyjnych/. Celem ich działania jest ułatwienie dostępu podmiotów gospodarczych do zewnętrznych źródeł finansowania, podstawowym instrumentem zaś – poręczenia kredytowe wystawione przez fundusz na rzecz banku kredytowego. Fundusze takie mają charakter lokalny – o niewielkim zakresie działania, nakierowanym na małe i średnie podmioty gospodarcze.

Zasada współfinansowania, istotna przy realizacji wielu programów i zadań, jeśli dodatkowo wykorzystuje finanse Unii Europejskiej oznacza konieczność:

- każdorazowego dokonywania montażu finansowego, bowiem środki zewnętrzne tylko uzupełniają /a nie zastępują/ środki własne,
- istnienia kanałów transferu środków, tj. uzgodnionych z UE instytucji, dysponujących funduszami,
- samoorganizacji wokół inicjatyw i zarządzania środkami na tym szczeblu, na jakim będą wykorzystane,
- monitoringu, koordynacji i kontroli w wydatkowaniu środków /jak np. zasadność, celowość, elastyczność, wysokość/.

Jak wcześniej zwrócono uwagę, zachowanie zasady montażu finansowego następcza pewne trudności wynikające z:

- 1 – konieczności posiadania własnych środków, aby ubiegać się o współfinansowanie /najczęściej 25-75%/, która powoduje, że miasto nie może uczestniczyć jednocześnie w

finansowaniu wielu przedsięwzięć;

- 2 – braku klarownych informacji i stałych źródeł finansowania zadań z zakresu rozwoju miasta /poza programem inwestycyjnym/.

Dla osób i instytucji wdrażających „Strategię rozwoju miasta Iławy do 2015 r.” /Burmistrz, Urząd Miasta/, pozyskanie dodatkowych źródeł wzmacnia pozycję „środki własne”, które mogą być zatem zasilone funduszami z prywatnych środków inwestorów, samorządów innych podmiotów lokalnych, z pożyczek /z banku, fundacji itp./ lub z pozyskania /subwencji/ z innych instytucji.

Dotarcie do źródeł finansowania, pozyskanie środków z zewnątrz i spójny montaż finansowy ze środkami własnymi – obok właściwego modelu zarządzania strategią – są niezbywalnym warunkiem zrealizowania „Strategii rozwoju...” z sukcesem.

3.6.2. KOORDYNACJA WSPÓŁPRACY

Koordinacja współpracy między instytucjami /osobami/ wchodzącymi do realizacji „Strategii rozwoju...” jest istotnym i znaczącym zadaniem Burmistrza i Urzędu Miasta Iławy. Koordinacją muszą być objęte przede wszystkim wydziały Urzędu Miasta, czuwające nad realizacją poszczególnych segmentów działowych i branżowych strategii. W fazie koordynacji wdrażania strategii rozwoju powinny zostać uwzględnione następujące etapy:

- 1 – określenie uwarunkowań organizacyjnych do realizacji strategicznych zadań operacyjnych,
- 2 – identyfikacja przeszkód w realizacji strategicznych zadań operacyjnych oraz sposobów ich usuwania /przewycięzania/,
- 3 – określenie mierników i systemów kontroli realizacji strategicznych zadań operacyjnych.

Koordinacja współpracy różnych instytucji wdrażających strategię rozwoju polega na sprecyzowaniu zakresu odpowiedzialności merytorycznej rozłożonej w odpowiednim czasie. W grę wchodzi zakres odpowiedzialności osobistej /Burmistrza, Przewodniczącego Rady Miasta/ oraz zbiorowej /tj. Rady Miasta/. Burmistrz ma bezpośredni nadzór nad wdrażaniem poszczególnych projektów i zadań oraz nad koordynacją współpracy z wszystkimi instytucjami i osobami, realizującymi te projekty i zadania. Do Burmistrza, jako głównego koordynatora „Strategii rozwoju...”, należy obowiązek sprawnego przewycięzania przeszkód występujących w różnych fazach/etapach realizacji strategii /lub jej poszczególnych zadań/.

Rada Miasta powinna zdecydować, czy realizację zadań /ich koordynację i monitorowanie/ wynikających ze „Strategii rozwoju...” przejmą dotychczas istniejące struktury organizacyjne Urzędu Miasta, czy też należy utworzyć w tym celu nową jakość – czyli nową strukturę organizacyjną. **Wydaje się, że ze względu na wysoki stopień złożoności i trudności przewidywanego rozwoju miasta Iławy, należałoby powołać odpowiedni zespół z koordynatorem całości realizowanych zadań strategicznych, posiadający silną pozycję kompetencyjną. Biuro ds. strategii rozwoju m. Iławy pełniłoby rolę nie tylko instytucji wdrażania strategii ale także stałych kontaktów z istniejącymi i potencjalnymi inwestorami /przedsiębiorcami/. Wśród zadań tego Wydziału lub Biura byłoby dostarczenie inwestorom/przedsiębiorcom niezbędnych informacji i przyspieszenie trybu załatwiania spraw związanych z realizacją poszczególnych projektów i zadań strategicznych.**

W Urzędzie Miasta Iławy zrealizowanie wyżej przedstawionej koncepcji wydaje się stosunkowo łatwe ze względu na istniejący tu Wydział Integracji Europejskiej, który mógłby zostać poszerzony o Biuro ds. Strategii Rozwoju /Referat Analiz i Monitoringu Strategii Rozwoju/ i zajmować się koordynacją realizacji zadań strategicznych w ścisłym powiązaniu z inwestorami /drobną i średnią przedsiębiorczością/ oraz integracją europejską. Kierownik Wydziału jako główny koordynator, musiałby mieć określone możliwości organizacyjne /kadrowe/ i finansowe oraz kompetencyjne. Istnienie w/w Wydziału w strukturach Urzędu Miasta Iławy ułatwiłoby w sposób istotny i konkretny Burmistrzowi odpowiedzialność za kierowanie realizacją „Strategii rozwoju...”.

3.6.3. MONITOROWANIE REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU

W trakcie realizacji wdrażania „Strategii rozwoju...” pojawia się potrzeba porównywania zgodności i stopnia realizacji poszczególnych zadań z treściami zawartymi w programie strategicznym. Jest to zadanie, które określa się stałym monitoringiem strategii. Skutkiem dokonywanej oceny monitoringowej powinna być aktualizacja zapisów strategii i w przypadkach uzasadnionych wprowadzanie niezbędnych korekt.

Podstawowym zadaniem monitoringu jest dostarczanie bieżących informacji o tym, czy strategiczne cele i zadania są osiągane i w jakim stopniu. System monitorowania i kontroli realizacji strategii rozwoju powinien być wielopoziomowy, tzn. musi dostarczać szczegółowych informacji o stopniu zaawansowania realizacji poszczególnych zadań i przedsięwzięć operacyjnych, a także uogólnionych i zobjektywizowanych informacji o przebiegu całego procesu wdrażania strategii. Informacje te powinny być następnie wykorzystane do weryfikacji i aktualizacji strategicznych planów rozwoju.

Proces prowadzonego monitoringu strategii rozwoju posiada siedem zasadniczych etapów postępowania:

- 1 – zbieranie danych i informacji,
- 2 – analiza danych i informacji,
- 3 – przygotowanie raportów,
- 4 – ocena wyników porównania z założeniami „Strategii rozwoju...”,
- 5 – analiza odchyleń,
- 6 – planowanie korekty,
- 7 – wdrażanie korekty.

Propozycja powołania w Urzędzie Miasta Iławy Biura ds. Strategii Rozwoju powinna umożliwić nie tylko stały monitoring strategii ale także skutecznie weryfikować poszczególne etapy realizacji strategii, zgodnie z potrzebami i zmieniającą się sytuacją społeczno-ekonomiczną i przestrzenną miasta pod wpływem dziś trudno przewidywalnych czynników w skali kraju i regionu warmińsko-mazurskiego.

Wśród siedmiu wymienionych wyżej etapów postępowania monitoringowego wszystkie są istotne i ważne chociaż ich charakter jest różny w poszczególnych etapach. Na początku działania monitorujące są bardziej informacyjno-statystyczny, ale w dalszych etapach muszą mieć charakter profesjonalnego projektowania. Pierwszym zadaniem zespołu monitorującego jest zbieranie danych statystycznych i informacji od poszczególnych jednostek organizacyjnych, włączonych w proces realizacji strategii rozwoju. Drugim krokiem postępowania jest uporządkowanie, przetwarzanie i analiza danych empirycznych oraz ich archiwizacja. Trzecim etapem jest zestawienie otrzymanych danych i informacji /w postaci niezbędnych wskaźników, współczynników i zmiennych diagnostycznych/ w czytelne raporty zawierające ich interpretację, przygotowane dla poszczególnych odbiorców, w tym zwłaszcza dla głównego koordynatora

strategii oraz dla Burmistrza. Dalsze postępowanie monitoringu polega na opracowaniu analizy porównawczej osiągniętych rezultatów z założeniami „Strategii rozwoju...” i prezentacja wyników na forum Rady Miasta, współrealizatorów strategii /czyli przedsiębiorców, stowarzyszeń i organizacji/ oraz mieszkańców miasta, dla których strategia jest realizowana i przy ich aktywnym udziale była tworzona, zgodnie z zasadami partnerstwa. W piątym toku postępowania powinna nastąpić analiza przyczyn zaistniałych odchyśleń między założeniami a realizacją strategii. Następnym krokiem jest opracowanie programu niezbędnych korekt i modyfikacji kolejnych zadań i przedsięwzięć, zaakceptowanego przez Radę Miasta. W ostatnim siódmym etapie monitoringu prowadzone są działania korygujące, eliminujące lub marginalizujące odchylenia w dotychczasowym realizowaniu poszczególnych zadań i przedsięwzięć „Strategii rozwoju...”.

W procesie monitorowania potrzebna jest ścisła współpraca Biura ds. Strategii Rozwoju z bezpośrednimi wykonawcami /realizatorami/ zadań strategicznych oraz Burmistrzem Miasta.

3.6.4. PROCES WDRAŻANIA NIEZBĘDNYCH KOREKT I ZMIAN

Proces wdrażania niezbędnych korekt i zmian do realizowanej „Strategii rozwoju...” jest stałym zadaniem Biura ds. Strategii Rozwoju. Niezgodności i odchylenia od programu „Strategii rozwoju...” muszą być korygowane na bieżąco. Wynikają one z różnych przyczyn lokalnych, ale także zewnętrznych /regionalnych lub krajowych/. Do najczęściej obserwowanych należą przyczyny: finansowe, organizacyjne, prawno-ekonomiczne itp. Często dotyczą zakresu podejmowanych zadań jak i czasokresu ich realizacji.

W przypadku występujących trudności przy realizacji niektórych zadań /lub ich części/, zachodzi konieczność ujęcia niezbędnych korekt i zmian w formie odpowiedniego „Aneksu” do „Strategii rozwoju...”. Aneks taki powinien być przedstawiony, przedyskutowany i uzyskać akceptację szerokiego forum społeczności lokalnych, zwłaszcza Rady Miasta.

Mechanizm kontroli /i rewizji/ realizacji strategii jest najczęściej rozłożony na trzy okresy /etapy/: 1-okres obejmuje analizę po 2-3 pierwszych latach realizacji strategii, 2-okres dalsze lata realizacji z podziałem na podokresy ok. 3-letnie, 3-okres to zakończenie zaplanowanej na ok. 10-15 lat strategii /w przypadku m. Iławy okres 12-letni/. W praktyce obok stałego monitorowania strategii występują okresy /etapy/ podsumowywania uzyskanych wyników z prowadzonych analiz między założeniami „Strategii rozwoju...” a wynikami jej realizacji. Dlatego przed przystąpieniem do procesu wdrażania zespół monitorujący powinien określić okresy podsumowania i przeprowadzenia niezbędnych korekt /zmian/ w postaci Aneksu do „Strategii rozwoju...” Okresy te powinny zbiegać się z zakończeniem realizacji szczególnie ważnych zadań społeczno-ekonomicznych dla m. Iławy.

W trakcie realizacji strategii rozwoju mogą pojawić się też sytuacje korzystnie wpływające na przyspieszenie procesu realizacyjnego strategii, takie jak np.: lepsze rozwiązania organizacyjne, techniczne lub technologiczne /bądź prawno-finansowe/. Wówczas korekta planu strategicznego będzie wymagała skrócenia realizacji danych inwestycji lub wręcz obniżenia zakładanych kosztów. Dlatego monitorowanie ma tak głęboki sens i istotne znaczenie w procesie realizacyjnym „Strategii rozwoju...”.

3.7. SZANSE I ZAGROŻENIA W REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU

3.7.1. UWAGI WSTĘPNE

Realizacja „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.” powinna przebiegać zgodnie z przyjętymi normami i zasadami obowiązującymi przy wykonywaniu każdego zadania, które akceptuje Rada Miasta a nadzoruje Burmistrz miasta. W przypadku Strategii rozwoju zachodzi jeszcze dodatkowa okoliczność, że jest to dokument współtworzony przez ogół mieszkańców i jako taki wymaga szczególnej troski w całym okresie realizacji. Jednocześnie dokument ten obok racji społeczności lokalnych musiał uwzględniać założenia szerszego planu rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza gmin sąsiadujących z Iławą, powiatu iławskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego. Nie obojętne dla autorów „Strategii rozwoju...” były założenia wynikające ze strategii rozwoju Polski do 2020 r.^{lxxii}

Autorzy „Strategii rozwoju...” współpracując ściśle z powołanym przez Radę Miasta Konwentem ds. Strategii rozwoju /ok. 70 osób/, wykorzystali wszystkie możliwe materiały i źródła będące w dyspozycji zainteresowanych, rozszerzone o badania ankietowe oraz dyskusje środowiskowe prowadzone wśród grup zawodowych i społecznych miasta. Z tego powodu dokument „Strategii rozwoju...” można uznać za kompleksowo ujmujący i konstruktywnie przedstawiający najlepszy z możliwych wariantów perspektywicznego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego miasta Iławy.

3.7.2. ANALIZA SZANS REALIZACYJNYCH

Przedstawione wyżej uwagi dotyczące uwarunkowań opracowania omawianej „Strategii rozwoju...” nie wyczerpują oceny możliwości realizacyjnych. Nawet najlepiej skonstruowane dzieło w toku realizacji może podlegać różnym weryfikacjom, które niosą postęp cywilizacyjny oraz zmiany polityczne, prawne i ekonomiczne w kraju, regionie i mieście. W toku realizacji „Strategii rozwoju...” mogą wystąpić korzystne zjawiska, istotnie wzmacniające szanse realizacji strategii. Mogą jednak wystąpić także problemy utrudniające prawidłową realizację strategii jak np. finansowe, personalne, organizacyjne itp. W kolejnych dwóch podrozdziałach podjęto próbę przedstawienia zarówno możliwych szans jak i zagrożeń w realizacji „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.”.

Pozytywne uwarunkowania realizacji „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.” można określić w kilku następujących warstwach i sferach problemowych:

I – Szanse Uwarunkowań Zewnętrznych

II – Sfery Szans i Watorów Uwarunkowań Wewnętrznych :

1 – sfera organizacji i zarządzania,

2 – sfera uwarunkowań przyrodniczych,

3 – sfera uwarunkowań społecznych,

4 – sfera uwarunkowań gospodarczych,

5 – sfera uwarunkowań przestrzennych.

Ad. I. Do szans korzystnie wpływających na warunki zewnętrzne realizacji „Strategii rozwoju...” może należeć racjonalna polityka państwa w popieraniu wszelkich inicjatyw regionalnych i lokalnych, wyrażona odpowiednim systemem prawno-ekonomicznym. Dotąd, jak powszechnie wiadomo, brak jest racjonalnej polityki regionalnej, a tam gdzie ona występuje jest raczej wynikiem inicjatywy władz lokalnych i regionalnych niż ukierunkowanej i wszechstronnej polityki państwa w tym zakresie. Działania samorządów lokalnych i regionalnych z czasem zapewne wymuszą odpowiednią reakcję państwa. Ten fakt spowoduje też bardziej precyzyjne i korzystne dla lokalnej aktywności i przedsiębiorczości reguły i normy prawne i finansowe, które dziś kuleją. Można też spodziewać się dalszego rozwoju różnorodnych bodźców rynkowych i prywatyzacyjnych, które w rękach zarówno władz administracyjnych, samorządowych jak i średnich i drobnych przedsiębiorców, skutecznie wspomogą różnorodne i konieczne zadania oraz przedsięwzięcia wynikające ze „Strategii rozwoju...”. Duże znaczenie w szansach realizacji „Strategii rozwoju...” będzie miał pozytywny stosunek władz regionalnych województwa warmińsko-mazurskiego oraz władz starostwa iławskiego. Ponieważ „Strategia rozwoju miasta Iławy do 2015” była skonstruowana w oparciu o główne założenia programów rozwoju w/w jednostek administracyjnych, należy spodziewać przychylnego stosunku do realizacji rozwoju jednego z bardziej dynamicznie rozwijających się miast i jednocześnie przyszłej perły turystyczno-rekreacyjnej Warmii i Mazur.

Ad. II. Walory i szanse wewnętrzne wynikają z uwarunkowań jakie stworzone już zostały i tkwią w samej Iławie i najbliższym otoczeniu.

1. Miasto Iława jest zarządzana przez zespół dobrze wykształconych i z dużym doświadczeniem członków Rady Miasta oraz pracowników Urzędu Miasta. Jak wykazała wyżej przedstawiona analiza /Rozdz. 2.1.5-2.1.6./ zarówno struktura Komisji Rady Miasta jak i poszczególne wydziały Urzędu Miasta są dostosowane do potrzeb i możliwości jakie wymagane są dla ponad 30-tysięcznego miasta z perspektywami na dalszy rozwój społeczny, ekonomiczny i przestrzenny. Dotychczasowa działalność Burmistrza m. Iławy jak i całego Urzędu Miasta, oceniana głównie przez pryzmat podejmowanych licznych inicjatyw oraz realizowanych zadań na terenie miasta Iławy, mimo zaledwie jednorocznego okresu działalności w tym składzie, rokuje nadzieje na dobre pokierowanie realizacją strategii dalszego rozwoju Iławy.

Bardzo ważnym atutem miasta jest wykorzystanie przez Władze miasta 700-letniej rocznicy nadania miastu praw miejskich w 2005 r., zwłaszcza dla pozyskania nowych i trwałych inwestycji. W 1905 r. z okazji 600-lecia Iława uzyskała gwarantowane przez ówczesne państwo pruskie obietnice budowy: ratusza, gimnazjum, hali ludowej itp., które wkrótce w większości zrealizowano.

Szansę w dalszym rozwoju miasta tkwią niewątpliwie w jeszcze bardziej aktywnym wykorzystaniu przez miasto współpracy z zagranicznymi miastami partnerskimi oraz w silniejszej niż dotąd promocji miasta, zwłaszcza w aspekcie wykorzystania walorów turystyczno-wypoczynkowych. Niezbędne jest też stworzenie silnego lobby na rzecz Iławy wśród byłych mieszkańców Iławy a dziś zajmujących znaczące stanowiska i pozycje w krajowej lub międzynarodowej administracji, gospodarce i nauce.

2. Jak wykazała Diagnoza stanu...w zakresie uwarunkowań przyrodniczych /szczególnie rozdz. 2.1.3., 2.2.2.3., 2.4.1., 2.4.2./ - Iława i okolice mają wyjątkowe predyspozycje dla dalszego zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego. Wyjątkowość uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych polega na korzystnym położeniu geograficzno-ekonomicznym, dobrej dostępności komunikacyjnej, wyjątkowym układzie warunków wodno-klimatycznych oraz różnorodnej i pięknej szaty roślinnej a także zróżnicowanej konfiguracji terenu. Te atuty przyrodnicze miasta są bardzo dobrą podstawą do rozwinięcia w Iławie funkcji turystycznej i rekreacyjnej, sportów wodnych, przemysłu nieuciążliwego dla środowiska oraz wszelkiego rodzaju usług z transportowymi na czele. Są one niewątpliwie także szansą w

realizacji przyjętych kierunków rozwoju strategicznego Ławy, które są kompatybilne z wyjątkowymi warunkami przyrodniczymi.

3. Ludność Ławy mimo swego zróżnicowania etnicznego i regionalnego dziś stanowi społeczność zwartą, szanującą swoje miasto i aktywnie działającą na rzecz jego dalszego rozwoju. Według badań ankietowych z 1997 r. 55,6% dorosłych mieszkańców jest zadowolona z mieszkania w Ławie, a tylko 3,4% z tego zamieszkania jest niezadowolona. Aż 86,1% nie chciałoby wyprowadzić się z Ławy. Dane te wskazują na wyjątkowo silne więzi mieszkańców z miastem i mogą stanowić też szansę wspierania władz samorządowych i administracyjnych oraz inwestorów we wszelkich inicjatywach związanych z realizacją „Strategii rozwoju...”.

4. Sfera uwarunkowań ekonomicznych, a zwłaszcza fakt, że Ława od lat jest dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem gospodarczym, może świadczyć o szansie na dalszy prawidłowy rozwój pod warunkiem, że będzie on kształtowany przez optymalne wykorzystanie wszystkich sił i środków jakie tkwią we wszystkich podmiotach gospodarczych. Taką szansą na prawidłowy rozwój Ławy daje zarówno wiodąca sfera handlowo-usługowa /65% ogólnej liczby podmiotów/ jak i przetwórstwa przemysłowego oraz budownictwa. Atutem działalności handlowo-usługowej w Ławie jest znaczący przyrost podmiotów z tego zakresu z 686 jednostek w 1993 r. do 1973 jednostek w 2003 r. Wśród czynników lokalizacyjnych przemysłu, /który skupia najwięcej bo blisko 40% ogółu zatrudnionych/ dalszymi walorami jego przyszłego rozwoju są duże zasoby wodne /zwłaszcza dla przemysłu spożywczego/, surowcowe /dla przemysłu drzewnego, meblarskiego, budowlanego/, wysokie zasoby siły roboczej oraz korzystne położenie transportowe.

Innym atutem rozwoju gospodarczego Ławy jest dominacja w przemyśle jednostek małych i średnich, gdyż tego typu zakłady mają dużo większe możliwości szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku jak i potrzeby swobodniejszej lokalizacji przestrzennej oraz mniej degradują środowisko miejskie. Ważne znaczenie ma też w miarę równomierna lokalizacja placówek handlowo-usługowych w obrębie miasta.

Sferę gospodarczą istotnie wspiera infrastruktura społeczna i techniczna, coraz lepiej dostosowujące się do potrzeb miasta. Szanse i nadzieje na prawidłowe wykorzystanie i dalszy rozwój można pokładać w dziś sprawnie działającym systemie sieci wodno-kanalizacyjnej, z dużymi rezerwami oczyszczalni ścieków w Dziarnach, w sieci ciepłowniczej, gazowniczej i energetycznej oraz w wysokiej dostępności komunikacyjnej /w tym telekomunikacji/.

5. Układ funkcjonalno-przestrzenny Ławy jest także ważnym atutem w dalszym rozwoju miasta. Jest on czytelny i w pełni respektuje podział przestrzenny miasta na 5 zróżnicowanych stref: A – przestrzeni przyrodniczych, B – rekreacji i turystyki, C – zabudowy mieszkaniowej, D – strefę śródmiejską i E – produkcji i składów. Zagospodarowanie przestrzenne miasta Ławy jest zgodne z walorami przyrodniczymi i potrzebami funkcjonalno-przestrzennymi. Prowadzona od lat racjonalna polityka przestrzenna, nie naruszająca generalnie zasad ekorozwoju, stwarza możliwości dalszego wykorzystania terenów już uzbrojonych pod przyszłe inwestycje.

3.7.3. LISTA WALORÓW I SZANS REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU...”

- 1. Dobra współpraca władz samorządowych z przedsiębiorcami i instytucjami rozwoju miasta.**
- 2. Liczne inicjatywy społeczno-gospodarcze Burmistrza i Urzędu Miasta wsparte przez Radę Miasta.**
- 3. 700-lecie miasta w 2005 r.**

4. Korzystne położenie geograficzno-ekonomiczne miasta.
5. Walory krajobrazowe i klimatyczne miasta.
6. Wysokie walory środowiska przyrodniczego dla gospodarki.
7. Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna miasta.
8. Silne więzi mieszkańców z miastem.
9. Duże rezerwy wykształconej siły roboczej.
10. Możliwości wielofunkcyjnego rozwoju miasta /przemysł, transport, handel i usługi, turystyka, rekreacja, sport, edukacja, ochrona zdrowia/.
11. Korzystne warunki dla lokalizacji przemysłu spożywczego, drzewnego, meblarskiego i budowlanego.
12. Przewaga małych i średnich przedsiębiorstw jako szybciej reagujących na zmieniające się potrzeby rynku i o swobodniejszej lokalizacji.
13. Znaczenie miasta jako ponadregionalnego węzła transportowego.
14. Rezerwy w niektórych mediach /np. w sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków w Dziarnach, energetyce, telefonii/.
15. Możliwości rozwoju sportów wodnych i zimowych.
16. Zgodność zagospodarowania przestrzennego z walorami środowiska.
17. Znaczne rezerwy terenów uzbrojonych.

3.7.4. ANALIZA ZAGROŻEŃ REALIZACYJNYCH

Obiektywna ocena realizacji „Strategii rozwoju...” powinna uwzględniać także analizę zagrożeń, barier lub progów jakie mogą wystąpić w toku realizacji poszczególnych zadań i przedsięwzięć strategicznych. Zagrożenia lub co najmniej utrudnienia w realizacji strategii rozwoju mogą mieć różny charakter i wynikać z uwarunkowań i przyczyn zarówno zewnętrznych /w dużej mierze niezależnych od wykonawców i koordynatorów „Strategii rozwoju...”/ jak i wewnętrznych /występujących pod wpływem różnych sytuacji w samym mieście Iławie/.

Przyczyny zewnętrzne zagrożeń realizacyjnych /I/ będą podobnie jak i szanse realizacyjne wynikać głównie ze sfery polityki państwa odnoszącej się do:

1. Wadliwej polityki państwa w zakresie gospodarki,
2. Niejasnych lub mało precyzyjnych zasad i reguł polskiego prawa,
3. Wadliwego działania rynku,
4. Trudności w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowych.

Z kolei przyczyny wewnętrzne zagrożeń realizacyjnych /II/ tkwić mogą w:

- 1 – sferze organizacji i zarządzania,
- 2 – sferze uwarunkowań ekologicznych,
- 3 – sferze uwarunkowań społecznych,

4 – sferze uwarunkowań gospodarczych,

5 – sferze uwarunkowań przestrzennych.

Ad. I.

1. Wadliwa polityka państwa w tym zakresie może wynikać ze stopnia przekazania władzy poszczególnym jednostkom samorządowym. W praktyce jest to nakładanie dużej ilości obowiązków realizacyjnych bez pokrycia w odpowiednich środkach finansowych, organizacyjnych, kadrowych itp. Z drugiej strony polityka państwa bywa nie do końca jasna i precyzyjna /np. w zakresie służby zdrowia, podobnie w sprawie prawnego statusu bezrobotnego itp./. Z pewnością w części działania państwa są podyktowane nieprzewidywalnymi reakcjami koniunktury światowej /np. popyt na niektóre towary, układ cen itp./. W dużej jednak mierze powodzenia realizacyjne działań strategicznych na wszystkich szczeblach władzy zależą od stabilności, przejrzystości reguł i zasad jakimi posługuje się państwo.

2. Prawo polskie jest wciąż mało dostosowane do reguł i wymagań gospodarki rynkowej oraz procesów prywatyzacji lub reprivatyzacji. Są problemy, których regulacja prawna przeciąga się lub jest wciąż niejasna oraz budzi określone trudności w realizacji spoczywającej na władzy i urzędach /np. w zakresie bezrobocia, służby zdrowia, ubezpieczeń społecznych, opieki społecznej itp./. Przeprowadzane reformy w zakresie szkolnictwa i ochrony zdrowia, pod względem prawnym i finansowym są mało precyzyjne, i podlegają istotnym korektom z chwilą dojścia do władzy innej opcji politycznej. W przyszłości te fakty, przedłużającego się nieładu prawniczego, mogą poważnie zaciążyć na pozytywnych efektach wdrażania „Strategii rozwoju...”.

3. Wprowadzanie w Polsce od 1989 r. zasad gospodarki rynkowej przyniosło obok wyraźnych zmian pozytywnych także efekty niekorzystne. Zostały one zauważone najszybciej w rolnictwie i gospodarce żywnościowej. Obniżenie rodzimej produkcji, a jednocześnie wysoki import żywności z zagranicy, spowodował wadliwy układ cen między produktami pochodzenia rolniczego, przemysłowego oraz za świadczone usługi. Ta sytuacja trwa do dziś, przynosząc wymierne straty nie tylko w rolnictwie, ale przede wszystkim w większości gospodarstw domowych /także w mieście/, narażając je na długotrwałe ubóstwo. Trudności występują też w rozwoju przetwórstwa produktów rolnych. Ze względu na wysoki import żywności, ta sfera od kilku lat jest mało opłacalna. Jest to szczególnie niekorzystne dla obszarów, które /jak np. Iława i okolice/ mają znaczne nadwyżki produkcji rolniczej, która mogłaby być przetworzona i uszlachetniona. Z przyczyn wadliwie działających zasad gospodarki rynkowej nie ma możliwości w obecnej sytuacji zaplanowania bardziej intensywnego wykorzystania lokalnych warunków dla stworzenia nowej jakości produkowanej żywności, ani też przy tej okazji nowych miejsc pracy.

4. Jednym z największych utrudnień w realizacji strategii mogą być sprawy finansowe. Pozyskiwanie środków finansowych na różne zadania strategiczne, pochodzących z różnych źródeł centralnych lub zagranicznych będzie wymagało nie tylko specjalistycznej wiedzy prawniczej i bankowej, ale też wielokierunkowych zabiegów. Do dziś kryteria przyznawania tych funduszy, fundacji, stypendiów i dotacji nie są w pełni jasne i oczywiste. Przedłużający się stan w tym względzie może być najpoważniejszą barierą prawidłowego rozwoju strategicznego poszczególnych miast i regionów. Dlatego w skali całego kraju należy czynić wszystko aby zasady i reguły pozyskiwania funduszy strategicznych były proste, jasne i czytelne, a procedury przyznawania nie ciągnęły się w nieskończoność. Jest to w interesie wszystkich zainteresowanych stron, gdyż zyskują one na obiegu pieniądza, którego dobre zainwestowanie przynosić będzie wymierne korzyści.

Ad. II. Zagrożenia, bariery oraz utrudnienia o charakterze wewnętrznym mogą w konsekwencji stanowić istotny wpływ na ilość i jakość realizowanych zadań strategicznych. Aby ustrzec się tych negatywnych konsekwencji trzeba dobrze rozpoznać przyczyny pochodzące najczęściej z obszaru miasta i tutaj też mogące być zlikwidowane lub co najmniej stonowane.

1. W sferze organizacji i zarządzania takim utrudnieniem może być słaba współpraca Urzędu Miasta z jednostkami realizującymi program strategicznego rozwoju Iławy /przede wszystkim ze środowiskami gospodarczymi, inwestorami itp./. Innym momentem może być słabe lub tylko częściowe wykorzystanie możliwości jakie daje związek partnerski Iławy z miastami w kraju i z zagranicy. Tym oczywistym faktem należy nie tylko bacznie się przyglądać, ale także stwarzać warunki aby przyczyniały się do zdynamizowania tej współpracy.

2. Utrudnienia i bariery w sferze uwarunkowań ekologicznych obejmują w rozwoju strategicznym przede wszystkim przyczyny wynikające z degradacji, ochrony i kształtowania środowiska. Dla inwestorów strategicznych realizujących zadania gospodarcze, elementem opóźniającym pewne decyzje inwestycyjne może być pogarszająca się jakość środowiska przyrodniczego /zwłaszcza wodnego – Jezioraka i Małego Jezioraka lub rzeki Iławki/ lub co najmniej przedłużające się w realizacji inwestycje związane z asenizacją środowiska /brak budowy nowych oczyszczalni i stacji uzdatniania wody, słabe tempo likwidacji indywidualnych kotłowni itp./. Te przyczyny mogą wpływać istotnie na przedłużanie się kategorii III czystości Jezioraka i Małego Jezioraka, a w konsekwencji postawić pod znakiem zapytania sensowność rekreacyjno-turystycznego zagospodarowania wybrzeża obydwu jezior i rzeki Iławki, lub co najmniej wpłynąć na opóźnienie jego realizacji.

Wydział Urzędu Miasta monitorujący „Strategię rozwoju...” musi bacznie przyglądać się i odpowiednio reagować na wszelkie przejawy opóźnień w sferze asenizacji środowiska zwłaszcza w obrębie samego wysypiska miejskiego jak i w jego okolicy, w ZPZ, IZNS i PKP na terenie Iławy itp. Opóźnienia inwestycyjne w środowisku mogą mieć znaczące konsekwencje w innych inwestycjach gospodarczych, infrastrukturalnych, turystycznych, rekreacyjnych itp.

3. Aktywność i przedsiębiorczość społeczności lokalnych należy do jednej z największych sił motorycznych realizowanej „Strategii rozwoju...”. Trudności związane z wprowadzanymi regułami i zasadami gospodarki wolnorynkowej i jej prywatyzacją oraz z nieudolnym wdrażaniem reform w zakresie służby zdrowia, ubezpieczeń społecznych i oświaty powodują, że społeczeństwo straciło wiele ze swoich walorów aktywności zwłaszcza na przełomie lat 80. i 90. Przedłużające się w Iławie znaczne bezrobocie dodatkowo wpływa demobilizująco na aktywność i przedsiębiorczość jego mieszkańców. Znaczną barierą realizacji strategii rozwoju może być brak perspektyw dla młodzieży, który może wywołać odpływ najbardziej aktywnej i wykształconej jej części do innych miast i regionów kraju. Wyraźny spadek dochodów obserwowany w większości rodzin to kolejna przyczyna społecznego niezadowolenia. Te wszystkie czynniki powodują, że w przeprowadzonych ankietach i sondażach wśród mieszkańców Iławy czuje się niemal powszechną wegetację, a w postawach obywatelskich roszczenia przeplatają się z inercją czy wręcz apatią. Zanim nie nastąpią istotne pozytywne objawy racjonalnej polityki państwa w wielu sferach i ich korzystny wpływ nie obejmie dużej części społeczeństwa, trudno będzie liczyć na silniejsze zaangażowanie się mieszkańców Iławy we współrealizację strategii. Będzie to widoczne zwłaszcza w pierwszej fazie realizacji strategii.

4. Utrudnienia i bariery realizacyjne w sferze gospodarki i infrastruktury mogą wystąpić pod wpływem zbyt wolnego lub opóźnionego działania bodźców prawno-ekonomicznych i finansowych aktywizujących drobnych i średnich przedsiębiorców. Obok tego zjawiska znaczącym zagrożeniem w realizacji „Strategii rozwoju...” mogą być trudności ze znalezieniem tzw. inwestora lub inwestorów strategicznych /w tym przypadku związanych z kompleksowym zagospodarowaniem turystyczno-rekreacyjnym wybrzeży Jezioraka, rzeki Iławki a zwłaszcza wyspy Wielka Żuława, lub uporządkowaniem systemu komunikacyjnego wewnątrz Iławy/. Bariery dla inwestycji gospodarczych lub turystyczno-rekreacyjnych w Iławie mogą stanowić nie zrealizowane lub opóźnione inwestycje w sferze asenizacji środowiska lub infrastruktury technicznej /w sieci wodno-kanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowniczej i energetycznej/.

5. Uwarunkowania przestrzenne Iławy generalnie są korzystne, zwłaszcza w aspekcie dość wyjątkowego rozdziału funkcji mieszkaniowej od produkcyjnej i uciążliwej komunikacji kolejowej. W dłuższej sekwencji czasowej i wobec wzrastających potrzeb terenowych /w obecnych granicach administracyjnych/ mogą zaistnieć pewne utrudnienia wynikające z braku przygotowanych terenów pod nowe inwestycje zarówno przemysłowe jak i budowlane. Istotne utrudnienia przestrzenne, zwłaszcza dla mieszkańców mogą wynikać z faktu opóźnionego oddawania do użytku tzw. obwodnicy wewnętrznej oraz obwodnicy zewnętrznej dla drogi krajowej nr 16. Może to wywoływać przejściowy paraliż komunikacyjny, zwłaszcza pod wpływem nasilającego się ruchu komunikacji zarówno pasażerskiej jak i transportu ciężarowego /z chwilą pełnej integracji z krajami UE/.

3.7.5. LISTA MOŻLIWYCH BARIER I ZAGROŻEŃ REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU...”

1. Słaba współpraca Urzędu Miasta z inwestorami lub przedsiębiorcami strategicznymi.
2. Mało owocna współpraca z miastami partnerskimi krajowymi i zagranicznymi.
3. Postępująca degradacja środowiska przyrodniczego.
4. Opóźniona realizacja inwestycji w sferze asenizacji środowiska.
5. Zbyt mała aktywność i przedsiębiorczość społeczności lokalnych.
6. Przedłużające się duże bezrobocie strukturalne.
7. Niedostosowanie kierunków wykształcenia do potrzeb gospodarczych i usługowych miasta.
8. Brak perspektyw dla młodzieży i jej nadmierny odpływ.
9. Utrzymujące się w sposób permanentny zubożenie społeczne.
10. Brak inwestora lub inwestorów strategicznych.
11. Trudności w pozyskiwaniu własnych środków finansowych.
12. Mały napływ kapitału zagranicznego.
13. Małe tempo modernizacji istniejących zakładów przemysłowych.
14. Opóźnienia w realizacji inwestycji infrastruktury technicznej.
15. Opóźnienia w realizacji rozwiązań systemu komunikacyjnego w mieście i na zewnątrz.
16. Słaba baza hotelowo-gastronomiczna.
17. Słaba promocja miasta.

3.7.6. OCENA ZDOLNOŚCI MIASTA IŁAWY DO WYKORZYSTANIA SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM W REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU...”

Ocena zdolności przystosowawczych miasta Iławy do zrealizowania długookresowego programu rozwoju nie jest łatwa ani jednoznaczna. W poprzednich podrozdziałach wskazano na szereg uwarunkowań stwarzających realne szanse ale i możliwe zagrożenia w realizacji „Strategii rozwoju...”. Komentując

możliwe zagrożenia i bariery starano się jednocześnie zwrócić uwagę na formy i sposoby ich pokonywania lub co najmniej pomniejszenia ich negatywnych konsekwencji.

Jakie predyspozycje do pełnego wykorzystania walorów i szans ma miasto Iława? Jakie z kolei warunki ma miasto do tonowania zagrożeń? Autorzy tej „Strategii rozwoju...” pragną zwrócić uwagę na niektóre najbardziej istotne aspekty umożliwiające powodzenie jej realizacji. Zakładamy, że niejako z góry trzeba dokonać eliminacji tych czynników, które zależą od uwarunkowań zewnętrznych, a na które miasto praktycznie nie ma żadnego wpływu lub wpływ ten jest w wysokim stopniu ograniczony /np. polityka fiskalna państwa, unormowania prawne, utworzenie obszarów lub stref uprzywilejowania ekonomicznego itp./.

Pozostają zatem bardzo ważne uwarunkowania wewnętrzne, będące w zasięgu oddziaływania miasta, przy ścisłej współpracy z sąsiadującymi gminami /miastami/, powiatem iławskim oraz województwem warmińsko-mazurskim. Do tych, które stosunkowo można najłatwiej realizować i zrealizować będą należały zadania i przedsięwzięcia związane z walorami i predyspozycjami środowiska przyrodniczego miasta dla rozwoju różnorodnych form turystyki i rekreacji oraz z ochroną i kształtowaniem krajobrazu. W tym zakresie Burmistrz oraz władze miasta oraz instytucje realizujące strategie rozwoju mają istotne wsparcie społeczne. Można rzec, że w tym względzie jest od lat duże ciśnienie społeczne i przyzwolenie na konieczne /już znacznie spóźnione/ inwestycje. Budowa bazy hotelowej i gastronomicznej, zagospodarowanie portowe i rekreacyjne wybrzeży Jezioraka i Małego Jezioraka, zagospodarowanie rzeki Iławki oraz Wyspy Wielka Żuława, to priorytety z których realizacją miasto może mieć tylko formalne problemy a nie merytoryczne, gdyż nikt nie kwestionuje ich - ani wagi ani też rangi dla przyszłego rozwoju miasta.

Drugim bardzo ważnym priorytetem jest uporządkowanie komunikacyjne miasta, zwłaszcza w aspekcie likwidacji dotychczas kolizyjnych skrzyżowań, budowy dworca autobusowego oraz zorganizowanie takiego ruchu komunikacji drogowej, który ułatwiając ruch tranzytowy nie wyłączyłby go całkowicie z potrzeby korzystania z różnorodnych usług jakie oferuje miasto dla tego rodzaju transportu. Na tak postawiony problem jest także duże przyzwolenie społeczne i wsparcie realizacyjne przez różne jednostki gospodarcze i usługowe miasta.

Największe potrzeby i zdecydowany priorytet realizacyjny /w stosunkowo krótkim czasie/ mają wszystkie zadania, które w efekcie dadzą nowe miejsca pracy. Wysoki wskaźnik bezrobocia uzasadnia inwestycje, związane głównie z przemysłem pracochłonnym. W tym zakresie każde rozwiązania, które nie będą tylko degradowały walorów turystyczno-rekreacyjnych miasta są do przyjęcia i akceptacja społeczna jest tu priorytetowa. Względy natury społecznej będą przesądzały o poniesieniu nawet znacznych kosztów na te cele. Dotychczas brak jest jednak dobrych przykładów w skali kraju i poszczególnych regionów na szybkie i skuteczne zwalczanie bezrobocia. Dlatego też zdając sobie sprawę z trudności realizacyjnych, a jednocześnie wyjątkowych potrzeb społecznych, trzeba pokonać wszystkie możliwe bariery natury organizacyjnej, prawnej, finansowej i społecznej dla stonowania bezrobocia do poziomu ok. 10% w ciągu kilku najbliższych lat. Jedynie skuteczną drogą ku rozwiązaniu problemu bezrobocia jest większa inwestycja związana z przemysłem pracochłonnym, wspomagana przez dalszy rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości o charakterze zarówno produkcyjnym jak i usługowym. Z dotychczasowych zabiegów Burmistrza i władz miasta wynika, że ten kierunek działań jest uznany za priorytetowy, i w dalszej konsekwencji powinien doprowadzić do ulokowania w Iławie ważnej inwestycji strategicznej^{lxxiii}, na co najmniej kilkaset zatrudnionych.

Najtrudniej miastu będzie realizować programy i zadania wymagające dużych nakładów finansowych i to w stosunkowo krótkim czasie. Niezbędna w tym przypadku może się okazać pomoc programów zagranicznych, ale także centralnych /m. in. związanych z 700-leciem miasta/. Inną trudnością może być pozyskanie inwestora strategicznego. W tym względzie jak wydaje się Iława ma szczególne atuty

realizacyjne: niezwykle korzystne walory położenia, walory związane np. z przetwórstwem leśnym i rolniczym, stosunkowo tanią siłą roboczą, wolnymi i uzbrojonymi terenami pod inwestycje itp.

Pewnym atutem w realizacji „Strategii rozwoju...” jest dotychczasowa dobra współpraca z sąsiadami, zwłaszcza z gminami otaczającymi miasto, dla których Iława jest nie tylko ważnym rynkiem zaopatrzenia ale także zbytu artykułów i płodów rolnych, a także miejscem edukacji ich młodego pokolenia i korzystania z jej walorów kulturalno-sportowych. Powiat iławski powinien bardziej niż dotąd przyczynić się do ukierunkowanego rozwoju swojego najpiękniejszego i najbardziej zasobnego miasta. Podobnie nie do podważenia jest rola i znaczenie Iławy w systemie osadniczym województwa warmińsko-mazurskiego. Położenie Iławy w systemie miast województwa można określić jako przygraniczne i peryferyjne w skali całego województwa lub samej stolicy Olsztyna. Można też jednak spojrzeć bardziej perspektywicznie – jako na miasto, które jest bramą wjazdową do pięknej krainy pojeziernej Warmii i Mazur, i jako taka powinna być wizytówką zachęcającą do odwiedzania i dłuższego pobytu, pobytu związanego z wypoczynkiem i zwiedzaniem przyrody i architektury tej Krainy. Jak każda brama tak i miasto Iława powinno przyciągać swoją dekoracyjnością, malowniczością krajobrazów i szerokimi horyzontami dalszego rozwoju. Dla mieszkańców Pomorza i Wielkopolski, Śląska i Mazowsza – nie ma innej drogi dotarcia do Warmii i Mazur jak poprzez Pojezierze Iławskie. Dlatego miasto Iława ma ten niezbywalny atut bramy Warmii i Mazur, atut wzmocniony zbliżającym się 700-leciem istnienia miasta. Atut położenia stanowi również jedną z najważniejszych szans dla miasta Iławy w procesie pełnej realizacji „Strategii rozwoju...”.

O rozwoju każdej wsi i miasta zawsze przesądza jednak człowiek, a więc mieszkańcy danego siedliska. Nie inaczej będzie też w przypadku rozwoju strategicznego miasta Iławy. To mieszkańcy na czele ze swoim burmistrzem i władzami miasta będą realizować i kształtować warunki jak najlepszego rozwoju swojego miasta. Aktywność i przedsiębiorczość społeczności lokalnych jest jedną z najważniejszych sił motorycznych realizacji „Strategii rozwoju...” i jednocześnie gwarantem aby miasto Iława stało się ...”promieniującym regionalnym ośrodkiem turystyki, rekreacji, przemysłu „czystych technologii”, edukacji i ekologii – Warmii i Mazur” – jak przyjęto w wizji miasta. Trudności związane z transformacją systemową i przechodzeniem z gospodarki centralnie planowanej do gospodarki wolnorynkowej, problemy z wdrażaniem kolejnych reform: administracyjnej, służby zdrowia, oświaty i ubezpieczeń społecznych, nie zawsze jasna i konsekwentna polityka państwa w odniesieniu do wielu zagadnień społecznych i gospodarczych, wpłynęła na obniżenie poziomu życia wielu rodzin i gospodarstw domowych. Również w Iławie obserwuje się dość powszechne niezadowolenie społeczne, inercję i apatię mieszkańców. Zahamowanie aktywności tutejszej ludności wiąże się dodatkowo z utrzymywaniem się przez długi czas wysokiego wskaźnika bezrobocia, spadkiem dochodów, przedłużającym się okresem bez wyraźnego postępu w poziomie życia mieszkańców. Nie są to korzystne zjawiska z punktu widzenia realizacji strategii. Dlatego należy wszelkimi możliwymi drogami pobudzać i wspierać lokalną aktywność i przedsiębiorczość. Pewną nadzieją na jej wzrost może być kumulacyjne działanie pozytywnych efektów realizowanych reform, skuteczniejsza polityka regionalna państwa /dająca obok uprawnień formalno-prawnych samorządom także nowe narzędzia ich realizacji/ oraz wejście Polski do Unii Europejskiej, na równych prawach z krajami o zbliżonym statusie społeczno-ekonomicznym. Każdy nawet najmniejszy ale konsekwentny sygnał poprawy statusu życia będzie potrzebną iskrą, która pobudzi społeczność miasta Iławy do coraz większej aktywności i przedsiębiorczości na rzecz miasta.

Należy przewidywać, że tkwiące od lat dobre pokłady mądrości, gospodarności i umiejętności mieszkańców Iławy w stosunkowo krótkim czasie ożyją i będą najlepszym gwarantem realizacji strategii rozwoju miasta.

4. PODSUMOWANIE

„Strategia rozwoju miasta Iławy do 2015 r.” oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy”, stanowią dwa podstawowe dokumenty określające zasady, możliwości i kierunki dalszego racjonalnego i zrównoważonego rozwoju miasta. Dokument drugi jest nowym, samodzielnym aktem planistycznym wytyczającym kierunki rozwoju przestrzennego i stanowiącym podstawę uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Z kolei „Strategia rozwoju miasta...” jest planem wieloletniego rozwoju określonym w perspektywie kilkunastu lat i obejmującym wizję rozwoju miasta, opis kluczowych problemów warunkujących rozwój miasta oraz strategiczne programy społeczno-gospodarcze, które w fazie wdrażania powinny przyjmować postać realizowanych konkretnych inwestycji, przedsięwzięć i zadań. Strategia rozwoju jest więc procesem twórczym, który określa dla miasta Iławy obszary problemowe lokalnej wspólnoty samorządowej oraz mobilizuje lokalne władze do efektywnego wykorzystania wszystkich miejscowych uwarunkowań, walorów i potencjałów, dla dobra całego społeczeństwa miasta Iławy.

Można wymienić kilka powodów, dla których zostało podjęte opracowanie „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.”. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują następujące:

- 1 – potrzeba identyfikacji najważniejszych problemów miasta oraz określenia wspólnej wizji jego rozwoju w perspektywie najbliższych 12 lat;
- 2 – potrzeba uzyskania porozumienia społecznego co do konieczności rozwiązania kluczowych problemów miasta;
- 3 – potrzeba usprawnienia zarządzania miastem w celu podniesienia jakości i efektywności gospodarczej świadczenia usług publicznych;
- 4 – potrzeba zbudowania rzeczywistej płaszczyzny porozumienia i współpracy różnych środowisk lokalnych, przy zogniskowaniu rozwoju miasta na kilku najistotniejszych programach, skonkretyzowanych w formie kilkudziesięciu przedsięwzięć i zadań;
- 5 – potrzeba niezbędnego dokumentu w staraniach o fundusze Unii Europejskiej.

Opracowane wcześniej „Studium uwarunkowań i kierunków...” /w którym obecne i przyszłościowe struktury i powiązania funkcjonalno-przestrzenne oraz zarysowane tam główne cele rozwoju miasta zostały uwzględnione przy konstruowaniu niniejszej „Strategii rozwoju...”, umożliwiło nadanie strategii rozwoju miasta Iławy ostatecznego charakteru kompleksowego planu wieloletniego, obejmującego zagadnienia rozwoju społecznego, gospodarczego oraz ekologiczno-przestrzennego.

„Strategia rozwoju miasta Iławy do 2015 r.” została opracowana w oparciu o metodę SWOT, polegającej na analizie i ocenie mocnych i słabych stron oraz możliwości i zagrożeń w procesie planowania dalszego rozwoju miasta. Punktem wyjścia dla określenia misji, wizji i kluczowych problemów rozwoju była wszechstronna, wielokierunkowa diagnoza stanu /tzw. diagnoza prospektywna/, uwzględniająca aktualne dane statystyczne z lat 1990-2003 r., dostępne opracowania kartograficzne /w tym mapy geologiczne, geomorfologiczne, hydrograficzne, klimatyczne, glebowe, demograficzne i gospodarcze/^{lxxiv}, bogatą literaturę problemową i regionalną oraz liczne materiały źródłowe.

Diagnoza stanu, która w „Strategii rozwoju miasta Iławy do 2015 r.” zwana jest „Raportem o stanie miasta Iławy” /Rozdział 2./, przedstawia zasadniczo 4 obszary problemowe:

- 1 – Informacje wstępne, o historii miasta, położeniu administracyjnym i geograficzno-ekonomicznym, mieszkańcach, zarządzaniu i budżecie miasta;

- 2 – Społeczeństwo, z uwzględnieniem struktur demograficzno-społecznych, walorów miejsca zamieszkania i infrastruktury społecznej;
- 3 – Gospodarkę, w tym aktywność gospodarczą miasta, przemysł, gospodarkę rolną i leśną, handel, usługi i rzemiosło oraz infrastrukturę techniczną;
- 4 – Ekorozwój, turystykę i zagospodarowanie przestrzenne, z oceną stanu środowiska, zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego oraz układu funkcjonalno-przestrzennego miasta.

Każdy z czterech obszarów problemowych zakończony jest listą podkreślającą w punktach zjawiska pozytywne /mocne strony/ i negatywne /słabe strony/ w dotychczasowym rozwoju miasta, która w istotny sposób ułatwiła formułowanie głównych celów strategicznego rozwoju miasta Ławy.

Część opracowania poświęcona samej strategii rozwoju miasta Ławy obejmuje rozdział 3, w którym zawarto następujące problemy: 1 – analizę SWOT, 2 – analizę uwarunkowań zewnętrznych, 3 – analizę uwarunkowań wewnętrznych, 4 – sformułowanie misji miasta, 5 – sformułowanie wizji rozwoju miasta, 6 – prezentację kluczowych problemów rozwoju miasta, 7 – sformułowanie głównego celu strategicznego, 8 – sformułowanie priorytetów rozwoju strategicznego, 9 – konkretyzacja przedsięwzięć i zadań strategicznych na lata 2004-2015. Ponadto opisano formy i metody wdrażania realizacji strategii oraz szanse i zagrożenia w realizacji strategii rozwoju.

Analizy uwarunkowań makroekonomicznych, czyli międzynarodowych, krajowych i regionalnych dokonano na podstawie dostępnej literatury oraz stanu wiedzy w tym zakresie zespołu opracowującego strategię. Analizy uwarunkowań wewnętrznych /lokalnych/ dokonano w oparciu o metodę SWOT, czyli poprzez identyfikację blisko 200 czynników rozwoju sfery społecznej, ekonomicznej i środowiskowo-przestrzennej m. Ławy. Lista tych czynników została oceniona przez Kolegium ds. Strategii Rozwoju /ok. 70 osób/ oraz przedyskutowana w gronie różnych środowisk zawodowych i społecznych /np. przedsiębiorców, pracowników oświaty oraz młodzież szkół średnich/. W tej dyskusji, w której wzięło udział kilkuset mieszkańców Ławy, dokonano wyróżnienia mocnych i słabych stron miasta oraz możliwości /szans/ i zagrożeń w dalszym rozwoju miasta. Wyróżniono też kluczowe problemy rozwoju miasta Ławy. Kluczowe problemy rozwoju miasta i główne cele strategiczne stały się też podstawą do ich sformułowania w postaci ankiety i przekazania jej poprzez gazetę samorządową „Ławski Ratusz” mieszkańcom miasta. Odpowiedzi na ankietę udzieliło ok. 1000 osób /w tym ok. 300 młodzież szkół ławskich i ok. 700 pozostali mieszkańcy miasta/.

Autorzy opracowania „Strategii rozwoju...” przy formułowaniu głównych problemów rozwojowych miasta oraz głównych celów strategicznych uwzględnili także wyniki ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców Ławy w latach 1997 i 1998 oraz w 2000 r.^{lxxv}

Jednak punktem wyjścia do sformułowania misji, wizji oraz głównych celów i problemów rozwoju strategicznego były opracowane strategie rozwoju miasta Ławy, powiatu ławskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego i dla kraju, różne studia i programy branżowe /np. dotyczące programu ochrony środowiska m. Ławy na lata 2004-2011, analiza ekonomiczna etapowego dochodzenia do rozwiązań docelowych układu drogowego itp./ oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Ławy”.^{lxxvi}

Przy współpracy z Konwentem ds. Strategii Rozwoju, Zespołem Programowym ds. Strategii oraz w wyniku dyskusji i ankietyzacji wśród mieszkańców m. Ławy sformułowano Misję miasta Ławy jako sens istnienia miasta jako jednostki samorządowej:

MISJĄ MIASTA IŁAWY, CZYLI DAŻEŃ IŁAWSKIEJ WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ JEST STWORZENIE ŚRODOWISKA PRZYJAZNEGO DLA SWOICH MIESZKAŃCÓW ORAZ PODNIESIENIE POZIOMU ICH ŻYCIA DO PRZECIĘTNEGO STANDARDU EUROPEJSKIEGO PRZEZ ZAPEWNIENIE STAŁEGO ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, OPARTEGO NA SOLIDNEJ BAZIE TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ I PRZEMYSŁU „CZYSTYCH TECHNOLOGII”.

Z kolei wizję – jako zwięzłe określenie pożądanego stanu miasta w perspektywie do 2015 r. sformułowano następująco:

IŁAWA – MIASTO WYKORZYSTUJĄCE UNIKALNE POŁOŻENIE NAD JEZIORAKIEM I Z WYSPĄ WIELKA ŻUŁAWA, TO PROMIENIUJĄCY REGIONALNY OŚRODEK TURYSTYKI, REKREACJI, PRZEMYSŁU „CZYSTYCH TECHNOLOGII”, EDUKACJI I EKOLOGII – WARMII I MAZUR.

Biorąc pod uwagę wyniki badań ankietowych, opinie i dyskusje przeprowadzone w gronie różnych środowisk miasta Iławy, a zwłaszcza członków Konwentu ds. Strategii Rozwoju, za najważniejsze problemy rozwojowe miasta uznano następujące:

- 1. Wysokie bezrobocie i niewystarczająca liczba nowych miejsc pracy oraz alternatywnych źródeł dochodu,**
- 2. Zubożenie znacznej części społeczeństwa, przy niewystarczającej pomocy z opieki społecznej,**
- 3. Słaby rozwój przemysłu, przy niedostatecznym rozwoju drobnej i średniej przedsiębiorczości,**
- 4. Mały napływ inwestorów z zewnątrz,**
- 5. Nieuporządkowany system komunikacji wewnętrznej,**
- 6. Brak zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego Wyspy Wielka Żuława, wybrzeży Jezioraka oraz rzeki Iławki,**
- 7. Niski poziom świadczonych usług turystycznych /hotelarskich, gastronomicznych itp./,**
- 8. Słaby rozwój infrastruktury społecznej /edukacji, ochrony zdrowia, kultury itp./,**
- 9. Słaby rozwój infrastruktury technicznej /gospodarka mieszkaniowa, komunalna itp./,**
- 10. Słaba promocja miasta w kraju i zagranicą.**

Na podstawie diagnozy stanu, misji i wizji rozwoju miasta, kluczowych problemów rozwoju zaproponowano 5 priorytetowych celów strategicznych rozwoju miasta Iławy na lata 2004-2015, w tym 20 programów operacyjnych oraz 36 zadań strategicznych do 2008 r. i 30 zadań w latach 2009-2015. Przewidywana łączna kwota wydatków na 66 zadań inwestycyjnych, modernizację istniejących obiektów oraz inne zadania pochłonie według szacunkowych danych ok. 1 mld zł /w tym 100-250 mln zł z budżetu miasta w zależności od skali realizacji zadań strategicznych/.

W skróconej wersji Strategia rozwoju miasta Iławy do 2015 r. przedstawia się następująco:

Cele strategiczne /I-V/, programy operacyjne /1-20/ – główne zadania i przedsięwzięcia realizacyjne/1-66/;

I. Cel strategiczny - PRZYROST MIEJSC PRACY

- 1. Programy operacyjne:**
- 1. Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości**
  - 2. Budowa wysoko standardowych obiektów turystyczno-rekreacyjnych /hotelarsko-gastronomicznych/**
  - 3. Rozwój przemysłu „czystych technologii” i modernizacja istniejących zakładów**

2. Zadania realizacyjne /m. in. budowa zakładów przemysłowych na ok. 500-1000 zatrudnionych np. IKEA, budowa hotelu o wysokim standardzie na ok. 100 - 200 miejsc oraz mniejszych pensjonatów, zagospodarowanie turystyczne wyspy Wielka Żuława i wybrzeży Jezioraka, zorganizowanie zakładu aktywności zawodowej dla osób niepełnosprawnych, modernizacja łącznie ze zmianami lokalizacyjnymi starych zakładów przemysłowych/.

II. Cel strategiczny: ZMIANY JAKOŚCIOWE W KOMUNIKACJI

- 1. Programy operacyjne:**
- 1. Realizacja obwodnicy wewnętrznej**
  - 2. Uporządkowanie miejskiego ruchu ulicznego**
  - 3. Usprawnienie obsługi komunikacji wewnętrznej /budowa komunikacyjnego węzła integracyjnego/,**
  - 4. Połączenie miasta z wyspą Wielka Żuława (dwa warianty:
1 – połączenie trwałe, lub 2 – połączenie promowe)**

2. Zadania realizacyjne /m. in. przebudowa układu drogowego ul. Lubawska - ul. Składowa – obwodnica wschodnia, budowa małej obwodnicy północnej, połączenie ul. Biskupskiej z drogą nr 16 do Grudziądza, modernizacja skrzyżowań, rozwiązanie likwidacji jednopoziomowego skrzyżowania kolej – ulica Grunwaldzka przez budowę wiaduktu drogowego, budowa komunikacyjnego węzła integracyjnego z dworcami MPK i PKS, parkingiem, postojem taxi itp.; połączenie trwałe miasta z wyspą Wielka Żuława w sytuacji jej zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego głównie dla mieszkańców miasta lub tylko promowego przy wykorzystaniu dla celów turystyki biznesowej/.

III. Cel strategiczny: WZROST ATRAKCYJNOŚCI MIASTA

- 1. Programy operacyjne:**
- 1. Modernizacja architektoniczna istniejących obiektów kulturotwórczych i zabytkowych**
  - 2. Uporządkowanie architektoniczne i przestrzenne istniejących zespołów mieszkaniowych i usługowych, m.in. ze względu na wykorzystanie przez osoby niepełnosprawne**
  - 3. Zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne wyspy Wielka Żuława oraz wybrzeży jezior - Jezioraka i Małego Jezioraka /w tym budowa portu jachtowego/**

4. Kontynuacja budowy ścieżek spacerowych i rowerowych
/zwłaszcza wzdłuż rzeki Iławki/
5. Rozbudowa obiektów sportowo-rekreacyjnych i
kulturalnych
6. Aktywna promocja miasta

2. Zadania realizacyjne /m. in.: uporządkowanie architektoniczno-urbanistyczne centrum miasta z okazji 700-lecia, modernizacja kina „X Muza” itp., modernizacja ulic i zespołów mieszkaniowo-usługowych, w tym m.in. podjazdy i barierki dla niepełnosprawnych, zagospodarowanie nowych działek /uzbrojenie terenu/ pod przyszłe inwestycje gospodarcze, zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne Wyspy Wielka Żuława, budowa centrum konferencyjno-edukacyjnego, budowa portu jachtowego, zagospodarowanie rekreacyjne wybrzeży jezior Jezioraka i Małego Jezioraka, założenie parku miejskiego z palmiarnią, budowa ścieżek spacerowych i rowerowych np. wzdłuż rzeki Iławki, w parku miejskim itp., budowa kompleksu sportowego ze stadionem, krytą pływalnią itp., aktywna współpraca z miastami partnerskimi, kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta m.in. poprzez wykorzystanie Kanału Iława – Ostróda – Elbląg jako aktywnej formy promocji miasta w kraju i za granicą/.

IV. Cel strategiczny: POPRAWA WARUNKÓW MIESZKANIOWYCH

1. Programy operacyjne:
1. Zwiększenie podaży terenów uzbrojonych na cele mieszkaniowe
  2. Stała modernizacja istniejących zasobów mieszkaniowych
  3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego - zbiorowego i indywidualnego

2. Zadania realizacyjne: /m.in. budowa budynku mieszkalnego przy ul. Skłodowskiej, budowa centrum osiedlowego wraz z zorganizowaniem terenów rekreacyjnych na Osiedlu Gajerek, budowa Osiedla Piastowskiego, uzbrajanie nowych terenów dla budownictwa mieszkaniowego - indywidualnego i zbiorowego/;

V. Cel strategiczny: POPRAWA WARUNKÓW OBSŁUGI I OCHRONY

ŚRODOWISKA

1. Programy operacyjne:
1. Unowocześnienie bazy edukacyjnej i informatycznej
  2. Poprawa warunków ochrony zdrowia i opieki społecznej
  3. Modernizacja infrastruktury technicznej /zwłaszcza w zakresie: zaopatrzenia w wodę, kanalizację, odprowadzenie wód opadowych, gospodarki odpadami, elektroenergetyki, energetyki cieplnej, zaopatrzenia w gaz itp./
  4. Poprawa bezpieczeństwa publicznego miasta

2. Zadania realizacyjne: /m.in. utworzenie i rozbudowa miejskiej sieci informatycznej, modernizacja szkół wszystkich typów, zwłaszcza pod kątem językowym i informatycznym,

zorganizowanie liceum z wykładowym językiem angielskim lub niemieckim o profilu turystyczno-rekreacyjno-hotelarskim, zorganizowanie Uniwersytetu Trzeciego Wieku, modernizacja Powiatowego Zespołu Szpitalnego i przychodni lekarskich, budowa Centrum Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień, rozbudowa budynku MOPS, poprawa warunków zaopatrzenia mieszkańców w wodę, rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej, wprowadzanie sukcesywne segregacji odpadów, likwidacja wysypiska przy ul. Komunalnej i lokalizacja zakładu utylizacyjnego w obrębie powiatu, instalacja separatorów na wszystkich dopływach wód opadowych, stały monitoring i działania na rzecz poprawy jakości wód stałych i płynących, budowa nowego GPZ, rozbudowa ciepłowni miejskiej, realizacja drugostronnego zasilania miasta gazem od strony wschodniej, poprawa bezpieczeństwa publicznego /oznakowania i oświetlenia ulic, powołanie miejskiej straży itp./.

Długotrwały proces wdrażania strategii rozwoju wymaga zrealizowania następujących zadań:

- 1 – określenie podstawowych narzędzi wdrażania strategii rozwoju,
- 2 – uwzględnienie form i metod współpracy między głównymi wykonawcami zadań i przedsięwzięć strategicznych,
- 3 – stałego monitorowania realizacji strategii rozwoju,
- 4 – etapowego wprowadzania niezbędnych korekt i uzupełnień /aneksu/ do strategii rozwoju.

Instytucją odpowiedzialną za realizację, monitorowanie i wprowadzanie niezbędnych korekt w strategii rozwoju jest Burmistrz wraz z Urzędem Miasta. Podstawowe narzędzia wdrażania strategii są związane z zarządzaniem i finansowaniem strategii. Zasady zarządzania strategią opierają się na ścisłej współpracy Urzędu Miasta z innymi szczeblami władzy administracyjnej i samorządowej /centralnej, regionalnej i lokalnej/, sektorem publicznym i prywatnym oraz jednostkami podlegającymi Urzędowi Miasta.

Finansowanie strategii rozwoju odbywa się przez określonych partnerów dokonujących montażu finansowego, dokładnych źródeł pochodzenia środków finansowych, wielkości nakładów potrzebnych na zrealizowanie zadań i instytucji zarządzającej finansami. Obok banków, funduszy, agencji i fundacji, które dysponują środkami pomocowymi lub zagranicznymi ze źródeł publicznych i prywatnych, instytucją umożliwiającą skorzystanie ze środków finansowych są lokalne fundusze poręczeń kredytowych /fundusze gwarancji inwestycyjnych. Dla wielu przedsięwzięć i zadań można pozyskać też finanse Unii Europejskiej. **Dotarcie do źródeł finansowania, pozyskanie środków z zewnątrz i spójny montaż finansowy ze środkami własnymi – obok właściwego modelu zarządzania – są niezbywalnymi warunkami zrealizowania „Strategii rozwoju...” z sukcesem.**

Ze względu na długotrwałość realizacji strategii, wielość zadań, wysoki stopień ich złożoności oraz trudną przewidywalność niektórych zjawisk i procesów rozwoju strategicznego m. Ławy, należy powołać odpowiedni zespół z koordynatorem całości realizowanych przedsięwzięć strategicznych, w tym także finansowych. **Z tych względów powołanie Biura ds. strategii rozwoju m. Ławy wydaje się w pełni uzasadnione.** Jednostka ta pełniłaby rolę instytucji wdrażania strategii. Jednocześnie mając szerokie kompetencje realizacyjne odpowiadałaby za stałe kontakty z istniejącymi i potencjalnymi inwestorami /przedsiębiorstwami/. Wprowadzałaby także niezbędne korekty i aneksy do strategii rozwoju.

W celu stałego porównywania zgodności i stopnia realizacji poszczególnych zadań z programami zawartymi w strategii rozwoju niezbędny jest stały monitoring strategii. System monitorowania i kontroli realizacji strategii powinien być wielopoziomowy, tzn. musi dostarczać szczegółowych informacji o stopniu zaawansowania realizacji poszczególnych zadań i przedsięwzięć operacyjnych, a także uogólnionych i zobiektywizowanych informacji o przebiegu całego procesu wdrażania strategii. Informacje te powinny być następnie wykorzystane do weryfikacji i aktualizacji strategicznych planów rozwoju.

Ocena szans realizacyjnych strategii rozwoju m. Iławy wynika ze szczegółowej analizy trudno przewidywalnych uwarunkowań zewnętrznych /np. polityki regionalnej państwa/ oraz uwarunkowań wewnętrznych, skoncentrowanych w sferze warunków przyrodniczych, społecznych, gospodarczych i przestrzennych. **Wśród walorów i szans realizacyjnych strategii rozwoju miasta Iławy najwyżej oceniono:**

- 1. Doświadczenie w zarządzaniu miastem Burmistrza i Rady Miasta,**
- 2. Atut 700-lecia powstania miasta,**
- 3. Współpracę z miastami partnerskimi krajowymi i zagranicznymi,**
- 4. Wyjątkowe predyspozycje środowiska przyrodniczego dla rozwoju turystyki, rekreacji i sportów wodnych,**
- 5. Silne więzi mieszkańców z miastem /86,1% mieszkańców nie chciałoby wyprowadzić się z miasta/,**
- 6. Duże rezerwy wykształconej młodzieży,**
- 7. Korzystne warunki dla lokalizacji przemysłu „czystych technologii”,**
- 8. Ponadregionalne znaczenie Iławy jako węzła transportowego,**
- 9. Rezerwy w niektórych mediach komunalnych,**
- 10. Powiększanie rezerwy terenów uzbrojonych.**

Ocena zagrożeń i barier w realizacji strategii rozwoju m. Iławy wynika także z uwarunkowań zewnętrznych /wadliwej polityki regionalnej państwa, niejasnych i mało precyzyjnych zasad i reguł polskiego prawa oraz gospodarki wolnorynkowej, trudności w pozyskiwaniu funduszy inwestycyjnych dużej skali itp./ oraz uwarunkowań wewnętrznych, tkwiących w sferze ekologii, społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Lista najważniejszych możliwych barier i zagrożeń w realizacji strategii rozwoju miasta Iławy obejmuje:

- 1. Słabszą niż dotąd współpracę Urzędu Miasta z inwestorami lub jednostkami strategicznymi,**
- 2. Małe efekty współpracy partnerskiej z miastami w kraju i zagranicy,**
- 3. Postępującą degradację środowiska przyrodniczego,**
- 4. Zbyt małą aktywność i przedsiębiorczość społeczności lokalnych,**
- 5. Przedłużające się znaczne bezrobocie strukturalne i zubożenie społeczne,**
- 6. Brak perspektyw dla młodzieży i jej nadmierny odpływ z miasta,**
- 7. Trudności w pozyskiwaniu środków finansowych – krajowych i zagranicznych,**
- 8. Brak inwestora/ów strategicznego/y,**
- 9. Opóźnienia w realizacji systemu komunikacyjnego miasta,**
- 10. Słaba promocja miasta.**

Oceniając zdolności miasta Iławy do wykorzystania szans i przeciwdziałania możliwym zagrożeniom w związku z realizacją „Strategii rozwoju...” zwrócono uwagę na następujące fakty:

- 1. Bardzo trudno jest ocenić uwarunkowania zewnętrzne, które mogą wpływać na charakter, tempo i sposób realizacji strategii rozwoju miasta, wyrażone przez politykę fiskalną państwa, unormowania prawne, utworzenie obszarów lub stref uprzywilejowania ekonomicznego itp.,**
- 2. Największe ciśnienie społeczne, a zarazem największe poparcie jest dla realizacji budowy w Iławie wysoko standardowej bazy hotelarsko-gastronomicznej, zagospodarowania portowego i rekreacyjno-sportowego wybrzeży jezior: Jezioraka i Małego Jezioraka oraz turystyczno-rekreacyjnego zagospodarowania wyspy Wielka Żuława i doliny rzeki Iławki,**
- 3. Priorytetowym celem najbliższych i konsekwentnych działań strategicznych jest zmniejszenie bezrobocia do kilku procent, poprzez inwestycje strategiczne związane z przemysłem „czystych technologii”, rozwojem drobnej i średniej przedsiębiorczości, wykorzystaniem walorów turystyczno-rekreacyjnych miasta, ponadregionalnymi usługami transportowymi,**
- 4. Bezwzględnie należy wykorzystać atut zbliżającego się 700-lecia istnienia miasta, dla pozyskania funduszy zagranicznych, centralnych i regionalnych na najpilniejsze inwestycje przemysłowe, turystyczno-rekreacyjne i uporządkowania systemu komunikacyjnego miasta.**
- 5. Wszelkimi dostępnymi środkami należy wspierać inicjatywność, aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców oraz krajową i zagraniczną promocję miasta, aby za kilkanaście lat miasto Iława, będące bramą do pięknego regionu Warmii i Mazur, samo promieniowało silnie rozwiniętą turystyką, rekreacją, przemysłem „czystych technologii” wraz z wysokim poziomem edukacji i zdrowym środowiskiem – jak zapisano w wizji rozwoju strategicznego miasta Iławy.**

LITERATURA

1. Bałdowski J., 1980, *Vademecum turystyczne – województwo olsztyńskie*, KAW, Inowrocław.
2. Biuro Planowania Przestrzennego, 1998, *Studium zagospodarowania przestrzennego województwa olsztyńskiego /wersja IA/*, Olsztyn.
3. CEWOK, Sp. z o.o. /H. Sokół/, 1997, *Koncepcja programowa gazyfikacji miasta Iławy*.
4. Gorzelak G., Jałowiecki B., 1997, *Strategia miasta Iławy*, wyk. Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie i Uniwersytet Warszawski, 38 s.
5. Hoffmann M., Sikorski J., 1971, *Iława i okolice*, Wyd. Prasa, Poznań.
6. Hoffmann M., 1999, *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy*, wyk. „Atelier Hoffmann”, spółka z o.o., Elbląg, 37 s. + dokumentacja kartogr.
7. Hoffmann M., 1999, *Kierunki zagospodarowania przestrzennego /do:/ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, wyk. „Atelier Hoffmann”, Sp. Z o.o., Elbląg, 40 s. + dokum. kartogr.
8. Jakubowski K., Sikorski J., Wielgus M., 1993, *Studium historyczno-urbanistyczne – wytyczne i postulaty konserwatorskie dla miasta Iławy*.
9. Królikówna H., 1999, *Monografie miast i wsi województwa warmińsko-mazurskiego*, z. nr 4, Olsztyn.
10. Lossman M. /red./, 1972, *Iława. Z dziejów miasta i powiatu*, Wyd. Pojezierze, Olsztyn, 471 s.
11. Mikulski Z., 1954, *Rezerwy Pojezierza Mazurskiego*, Olsztyn.
12. Niesiobędzki W., 1998, *Iława – przewodnik historyczny*, Drukarnia TEJO, Iława.
13. Niesiobędzki W., 2003, *Zamki, pałace, dwory i inne zabytki Powiatu Iławskiego*, Wyd. TEKST, Olsztyn, 100s.
14. Olszlegier G., 1996, *Charakterystyka funkcji turystycznej Iławy i jej relacje do funkcji transportowej i przemysłowej*, UMK Toruń.
15. Panfil J., 1978, *Pojezierze Mazurskie*, Warszawa.
16. PART S.A. /T. Majka, I. Majewska, M. Wątorska-Dec, A. Engler/, 2000, *Strategia rozwoju produktu turystycznego „Iława – Wyspa Przygód”*, Warszawa, 148 s.
17. Rada Miejska w Iławie, 1999, *Kierunki rozwoju Iławy na lata 2000-2005*, Iława, 29 s.
18. Rada Miejska w Iławie, 1993, *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Iławy*.
19. Rakowski G., 1988, *Kraina Wielkich jezior Mazurskich*, Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa.
20. Sempiół W., 1989, *Krajobraz geograficzny Pojezierza Iławskiego*, Wyd. WSP, Olsztyn.
21. Skowrońska G., Daszkiewicz I., 1998, *Studium branżowe w zakresie wody, kan. Sanitarnej i deszczowej, /do:/ Studium uwarunkowań...*, PPP /Prywatna Pracownia Projektowa/, Elbląg, 24 s.
22. Skrobot W., Rodziewicz A., 1998, *Szymbark-Kamieniec. Historyczno-przyrodniczy szlak turystyczny*, Jerzwałd.
23. Starostwo powiatu Iława, 2000, *Strategia rozwoju powiatu iławskiego /2001-2011/*, Iława, 50 s.
24. Talaga A., 1999, *Wstępna analiza ekonomiczna etapowego dochodzenia do rozwiązań docelowych układu drogowego dla miasta Iławy*, Elbląg, 16 s. + dokum. kartogr.
25. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2000, *Zmiany struktur podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie Regon w województwie warmińsko-mazurskim w 1999 r.*, Rocznik Statystyczny, Olsztyn.
26. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2000, *Turystyka i wypoczynek w 1999 roku*, Wyd. U.S., Olsztyn.
27. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2001, *Baza noclegowa w województwie warmińsko-mazurskim w 2000 r.*, Olsztyn, 92 s.

28. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2001, Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego, Wyd. U.S., cz. 1 i cz. 2, Olsztyn.
29. Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, 2001, Strategia rozwoju turystyki w województwie warmińsko-mazurskim, Olsztyn, 70 s.
30. WiOŚ Olsztyn, 2000, Stan środowiska w województwie warmińsko-mazurskim, Olsztyn, 156 s.
31. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2000, Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego, Olsztyn, 57 s.
32. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2000, Województwo Warmińsko-Mazurskie, Plan Zagospodarowania Przestrzennego, Diagnoza prospektywna, 210 s.
33. Żaczkiewicz B., Informator turystyczny Związku Gmin Jeziorak, Druk. „RAMPI”, Iława.
34. Żuchowski T. /red./, Iława 1305-1995, 1995, Dzieje przemian w urbanistyce i architekturze miasta, Iława.

5. ANEKS

**1. LISTA UCZESTNIKÓW ZESPOŁU PROGRAMOWEGO DS. STRATEGII ROZWOJU
M. IŁAWY**

- 1. Włodzimierz Ptasznik, dr inż. – kierownik Zespołu Programowego**
- 2. Andrzej Dzieniszewski**
- 3. Benedykt Dudka**
- 4. Bogumiła Bandelewska**
- 5. Katarzyna Drzewiecka**
- 6. Kinga Groszkowska**
- 7. Arkadiusz Karpiński**
- 8. Regina Mothaes – Kozłowska**
- 9. Edyta Perges**
- 10. Roman Radtke**
- 11. Magda Ruczyńska**
- 12. Krzysztof Zakrzewski**
- 13. Maria Zawadzka**
- 14. Wojciech Żmudziński**

2. LISTA CZŁONKÓW KONWENTU DS. STRATEGII ROZWOJU M. IŁAWY

1. SFERA SPOŁECZNA:

1. Andrzej Dzieniszewski, Sekretarz m. Iławy – Kierownik Sfery Społecznej Konwentu
2. Dawid Czubek – Młodzieżowa Rada Miasta Iławy
3. Dariusz Dyrmo – Uczniowski Klub Sportowy „Gracja” w Iławie
4. Jerzy Ewertowski – „Solidarność” Oświaty, Uczniowski Klub Sportowy „Return”
5. Zdzisław Górski – Zespół Szkół im. Konstytucji 3 Maja
6. Paweł Hofman – Miejski Międzyszkolny Klub Sportowy „Iława”
7. Bernadetta Hordejuk – ICKiS w Iławie
8. Sławomir Janikowski – Klub Wioślarski „WIR”
9. Adam Jankowski – LOK
10. Leszek Jankowski – Rada Powiatu OPZZ
11. Marek Kałuża – Stowarzyszenie Ist-art
12. Zbigniew Koleczek – ITBS-ZGL
13. Ks. Zenon Kołodyński – Parafia Króla Wszechświata, ul. Ostródzka w Iławie
14. ks. Krzysztof Kopacz – Kościół Ewangelicko-Methodystyczny
15. Janusz Kozłowski – GS1
16. Irena Kulesza – MOPS Iława
17. Alina Kwiatkowska – MOPS Iława
18. Andrzej Lebidziejewicz – NSZZ „Solidarność”
19. Julian Lemiech – Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
20. Andrzej Lewandowski – Zaspół Szkół Ogólnokształcących
21. Zygmunt Marciniak – Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”
22. Czesław Olszewski – SSP 4
23. Przemysław Ramel – Powiatowy Szpital im. W. Biegańskiego
24. Maciej Rygielski – Przedsiębiorca
25. Zenon Sendlewski – SSP 3
26. Barbara Szabelska – GS2
27. Elżbieta Szlesinger – Niepubliczna Przychodnia „Zdrowie”
28. Roman Waruszewski – Przewodniczący ZNP
29. Henryk Zabłotny – SSP 2
30. Halina Żendarska – Miejski Zespół Obsługi Szkół i Przedszkoli
31. Roman Żuralski – Przychodnia NZOZ „Rodzina”
32. Irena Kasprzycka – MOPS Iława
33. Margalski Adam- MOPS Iława
34. Krystyna Gostkowska – Kolecka-nauczycielka
35. Wiesław Niesiobędzki – Stowarzyszenie Bibliotekarzy

2. SFERA GOSPODARCZA

1. Włodzimierz Ptasznik, kierownik Wydziału Integracji Europejskiej UM w Iławie – kierownik Sfery Gospodarczej Konwentu
2. Jan Bednarski – P.T. „Sultan”
3. Jerzy Brodowski – TP S. A.
4. Roman Brzozowski – Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa „Warmia i Mazury”
5. Piotr Jackowski – Schronisko Młodzieżowe „Jażdżówki”
6. Wojciech Janusz – Stowarzyszenie Sportów Wodnych
7. Ryszard Kabat – Dyrektor Wydziału Urbanistyki w Starostwie Iława
8. Zygmunt Kasprowicz – Prezes ZPZ „Iława”
9. ks. Zenon Kołodyński – Parafia Króla Wszechświata, ul. Ostródzka w Iławie
10. Adam Lewandowski – Przedsiębiorstwo Porządkowo-Ochronne
11. Jerzy Lewandowski – Urząd Skarbowy
12. Dorota Maćko – Iławskie Stowarzyszenie Bezrobotnych „Etat”
13. Waldemar Mieczkowski – PeKaO S.A.
14. Witold Nosowicz – Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa „Warmia i Mazury”

15. Andrzej Orzechowski – ZKM w Iławie
16. Kazimierz Roznowski – PKS w Iławie
17. Grzegorz Świąder – Młoda Lewica
18. Ryszard Wajzer – Zakład Energetyczny Olsztyn, Rejon w Iławie
19. Krzysztof Wilczyński – Iławska Izba Gospodarcza
20. Roman Żuralski – Przychodnia NZOZ „Rodzina”
21. Tomasz Zawacki – Prezes IZNS
22. Marek Słociński – Iławska Izba Gospodarcza
23. Andrzej Sobiech – ABS Iława
24. Eckhard Sikorski – PSS Społem
25. Zbigniew Liss – F.H. Vitalis
26. Arkadiusz Wasilowski – Iławska Izba Gospodarcza

3. SFERA ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA

1. Benedykt Dudtka, Zastępca Burmistrza m. Iławy – kierownik Sfery Środowiskowo-Przestrzennej Konwentu
2. Adam Barański – Spółdzielnia Mieszkaniowa „Praca”
3. Henryk Dobrzycki – PKO BP
4. Gabriela Drzycimska – Powiatowy Zarząd Dróg w Iławie
5. Danuta Fuks – Nadleśnictwo Iława
6. Mirosław Groniek – Stowarzyszenie Kupieckie
7. Mieczysław Hoffmann – „Atelier Hoffmann” sp. z o.o.
8. Renata Jadczyk-Torska – Rada Ekologiczna
9. Eugeniusz Jaremko – IPB Iława
10. Jan Kamiński – Ogrody Działkowe
11. Stanisław Kastrau – NSZZ „Solidarność”
12. Ks. Zenon Kolodyński – Parafia Króla Wszechświata, ul. Ostródzka w Iławie
13. Witold Krauze – Energetyka Ciepła Iława
14. Jerzy Kujawski – Pracownia Projektowa „IMEKO”
15. Wiesław Malec – Pracownia Projektowa „EMBOX”
16. Grzegorz Miśtał – PKS Iława
17. Eugeniusz Muc – Zakład Karny w Iławie
18. Stanisław Nehring – Pracownia Projektowa „DOMBUD”
19. Tadeusz Nehring – Pracownia Projektowa „DOMBUD”
20. Zbigniew Pawłowski – Iławskie Wodociągi sp. z o.o.
21. Stanisław Piasek – Stowarzyszenie IKS „Morena”
22. Roman Przybyła – Stowarzyszenie Budowy Basenu Krytego w Iławie
23. Andrzej Sufranek – PKP S.A., Zakład Gospodarki Nieruchomościami Olsztyn.
24. Ryszard Ławrynowicz – Powiatowy Zarząd Dróg
25. Drzycimska Gabriela- Powiatowy Zarząd Dróg
26. Żurański Henryk – Energetyka Ciepła

3. LAUREACI KONKURSÓW POŚWIĘCONYCH STRATEGII ROZWOJU MIASTA

1. Justyna Jankowska – uczennica ZSO w Iławie, wyróżniona w Ogólnopolskim Konkursie organizowanym przez NBP i CDN pod patronatem „Gazety Wyborczej” na najlepszą pracę pisemną na temat: „Rozwój gospodarczy twojej miejscowości w Unii Europejskiej” /mgr Ewa Szulczewska – opiekun merytoryczny/

2. Badania ankietowe rozwoju miasta Iławy na lata 2004-2015, przeprowadzone w Zespole Szkół im. Bohaterów Września 1939 r. w Iławie pod kierunkiem mgr Ewy Szulczewskiej. Prezentacja własnych projektów rozwoju strategicznego miasta Iławy przez reprezentantkę tej szkoły uczennicę – Annę Zatoń.

3. Prezentacja prac pt.: „Moje przedsięwzięcie ekonomiczne szansą rozwoju mojego miasta”. Laureaci konkursu zorganizowanego przez ICKiS w Iławie, w ramach programu edukacji ekonomicznej NBP „Wakacje z ekonomią na ty – bliżej Europy”, pod patronatem honorowym Starosty powiatu iławskiego oraz Burmistrza m. Iławy. Koordynatorem przebiegu programu była Kinga Groszkowska, Opiekunem – mgr Stanisław Kożuchowski z Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Iławie.

Laureaci:

1. Magda Dernoga – I miejsce

2. Wioleta Wernecka – II miejsce

3. Agnieszka Nowakowska – III miejsce

4. Alicja Kupis – wyróżnienie

5. Dorota Leliwa-Piechowska – wyróżnienie.

4. SPOTKANIA W SPRAWIE STRATEGII ROZWOJU MIASTA IŁAWY

I. p.	DATA	MIEJSCE	ILOŚĆ OSÓB
1.	18.03.2003	Urząd Miasta - spotkanie Tony Lhlunda oraz Petera Scholberga z przedsiębiorcami.	21
2.	26.03.2003	Sala Kina X MUZA – spotkanie z zespołem programowym, przedstawienie założeń „Strategii rozwoju Iławy”	32
3.	07.04.2003	Izba Gospodarcza – spotkanie Nielsa Chrestena Andersena z przedsiębiorcami	23
4.	17.04.2003	Spotkanie pań Marianne Velthuis i Tineke De Waal ze Stowarzyszeniem Amazonki	19
5.	04.06.2003	Sala Kina X MUZA - I spotkanie Konsultacyjne z Konwentem ds. Strategii	59
6.	27.06.2003	Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica – II Spotkanie Konsultacyjne z Konwentem ds. Strategii	49
7.	06.10.2003	Izba Gospodarcza	30
8.	06.10.2003	Sala Sesyjna w Urzędzie Miasta Iławy	16
9.	14.10.2003	Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica – III spotkanie Konsultacyjne z Konwentem ds. Strategii	43
11.	04.11.2003	Dom Działkowca „Grządka”	19
12.	05.11.2003	Ośrodek Profilaktyki i Psychoedukacji	27
13.	06.11.2003	Sala Sesyjna w Urzędzie Miasta z organizacjami pozarządowymi	28
14.	06.11.2003	Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica	48
15.	07.11.2003	Zespół Szkół Budowlanych	8
16.	12.11.2003	Iławska Izba Gospodarcza, spotkanie z młodzieżą z Technikum Mechanicznego	31
17.	12.11.2003	Spotkanie w Iławskiej Izbie Gospodarczej z młodzieżą z Technikum Budowlanego	45
18.	14.11.2003	Iławska Izba Gospodarcza spotkanie z młodzieżą z Liceum Ogólnokształcącego w Iławie	28
19.	14.11.2003	Iławska Izba Gospodarcza spotkanie z młodzieżą z Liceum Ogólnokształcącego z Lubawy, Susza oraz Kisielic	36

**5. ZAPROSZENI DO DYSKUSJI NA TEMAT „STRATEGII ROZWOJU MIASTA IŁAWY” –
06.10.2003 r.**

Lista przedsiębiorców m. Iławy

- 1. Ryszard Waśniewski – Ekodrob**
  - 2. Edward Jaremko – IPB**
  - 3. Zenon Grabowiecki – Kleks**
  - 4. Zbigniew Lipski – TEJO**
  - 5. Bogumiła Bielawska – EKO**
  - 6. Zbigniew Bączek – Amex-Bączek**
  - 7. Urszula Waśniewska – Sklep Atut**
  - 8. Mariusz Skubij – Salon EXCLUSIVE**
  - 9. Zbigniew Lis – Firma Vitalis**
  - 10. Krzysztof Wilczyński – AGLA –ubezpieczenia**
  - 11. Maciej Marciniak – Aneks Iława**
  - 12. Marek Zablocki – JaMaZa**
  - 13. Czesław Sawicki – Firma SAWICKI**
  - 14. Ekhart Sikorski – PSS Społem**
  - 15. Wiesław Edling – IZNS**
  - 16. Janusz Paturalski – ATUT BIS**
  - 17. Jerzy Kalinowski – JAK**
  - 18. Krzysztof Szalkowski – Usługi Transportowe**
  - 19. Sławomir Pietruszewski – Usługi Transportowe**
  - 20. Elżbieta Lewandowska – Dziesiątka**
  - 21. Waldemar Kowalski – UNIKO**
  - 22. Roman Szramka – VITA**
  - 23. Zbigniew Stanisławski – Zi-Bi**
  - 24. Józef Eremus – „Spomer”**
- oraz**
- 25. Zenon Kastrau**
  - 26. Gabriela Czarnecka**
  - 27. Krzysztof Czupryński**
  - 28. Halina Listkowska**
  - 29. Benedykt Czarnecki**
  - 30. Zenon Pilanc**
  - 31. Iławski Klub Amazonki**

5. WZORY ANKIET

ANKIETA 1

Ankieta skierowana do mieszkańców miasta Ławy w sprawie strategicznych celów rozwoju miasta Ławy na lata 2004-2015

1. Definicja wizji rozwoju Ławy:

1. Ława miastem społeczności aktywnej, gospodarnej i gościnnej /odp. w % /
2. Ława jednym z liderów turystyki w Polsce Północnej /
3. Ława ośrodkiem promieniowania kultury i edukacji /
4. Ława miastem zrównoważonego rozwoju /
5. Ława miastem otwartym na nowoczesność i współpracę zagraniczną /
6. Piękno przyrody, pracowitość i gościnność – to atuty miasta Ławy /
7. Ława to znane w świecie miasto turystyczne, w którym dobrze się żyje i do którego chętnie się wraca /

2. Dokonaj wyboru celów strategicznych dla m. Ławy w perspektywie do 2015 r. wg hierarchii ważności:

I. Rozwój społeczny Ławy:

1. Wzrost liczby nowych miejsc pracy /odp. w %
2. Rozbudowa ochrony zdrowia , zwiększenie usług medycznych /
3. Zwiększenie bezpieczeństwa publicznego /
4. Rozbudowa szkolnictwa średniego i wyższego /
5. Wzrost liczby oddawanych mieszkań /
6. Poprawa usług dla ludności
7. Poprawa estetyki miasta
8. Poprawa standardów mieszkań komunalnych
9. Wzmocnienie instytucjonalne kultury
10. Właściwa obsługa bankowa, prawna, doradcza

II. Rozwój gospodarczy Ławy:

1. Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości /
2. Popieranie działań na rzecz pozyskania inwestora strategicznego /
3. Przygotowanie przestrzeni do inwestycji
4. Zwiększenie roli przemysłu
5. Współpraca gospodarcza z innymi miastami
6. Poprawa warunków komunikacyjnych
7. Wspieranie innowacji i transferu nowych technologii
8. Zwiększenie roli przemysłu spożywczego i przetwórstwa drzewnego

9. Rozbudowa branży budowlanej

10. Modernizacja infrastruktury komunalnej

III. Ekologia, turystyka, zagospodarowanie przestrzenne

1. Rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej /

2. Budowa obwodnicy śródmiejskiej do drogi krajowej nr 16 /

3. Zagospodarowanie wyspy Wielka Żuława

4. Rozwój szlaków i ścieżek turystycznych, rowerowych /

5. Monitoring jakości wód w jeziorach i rzekach

6. Budowa dworców ZKM i PKS

7. Budowa parku leśnego dla mieszkańców i turystów

8. Rozbudowa bazy gastronomicznej

9. Budowa nowych parkingów

10. Rozbudowa ekologicznych systemów grzewczych

ANKIETA W SPRAWIE STRATEGICZNYCH CELÓW ROZWOJU MIASTA - wyniki

Wizja

Lp.	WIZJA	% wskazań
1	Ława miastem społeczności aktywnej, gospodarnej i gościnnej	17
2	Ława to znane w świecie miasto turystyczne, w którym dobrze się żyje i do którego chętnie wraca	17
3	Ława m. zrównoważonego rozwoju	14
4	Ława m. otwartym na nowoczesność i współpracę zagraniczną	14
5	Ława jednym z liderów turystyki w Polsce Północnej	12
6	Piękno przyrody, pracowitość i gościnność – to atuty m. Ławy	11
7	Ława ośrodkiem promieniowania kultury i edukacji	6
8	Inne	9

Główne cele strategiczne

Lp.	Wyszczególnienie	% wskaźń
Rozwój społeczny m. Ławy		
1	Wzrost liczby nowych miejsc pracy	95
2	Rozbudowa ochrony zdrowia, zwiększenie usług med.	65
3	Zwiększenie bezpieczeństwa publicznego	65
4	Poprawa usług dla ludności	56
5	Wzmocnienie instytucjonalne kultury	43
6	Rozbudowa szkolnictwa średniego i wyższego	41
7	Wzrost liczby oddawanych mieszkań	31
8	Właściwa obsługa bankowa, prawna, doradcza	29
9	Poprawa estetyki miasta	24
10	Poprawa standardów mieszkań komunalnych	23
11	Rozbudowa sieci zaopatrzenia /sklepy, magazyny/	6
Rozwój gospodarczy m. Ławy		
1	Rozwój lokalnej drobnej i średniej przedsiębiorczości	75
2	Przygotowanie przestrzeni dla inwestycji	62
3	Zwiększenie roli przemysłu	55
4	Poprawa warunków komunikacyjnych	51
5	Popieranie działań na rzecz inwestora strategicznego	45
6	Modernizacja infrastruktury komunalnej	38
7	Wspieranie innowacji i transferu technologii	34
8	Rozbudowa branży budowlanej	33
9	Zwiększenie roli przemysłu spożywczego	29
10	Rozbudowa zakładów przetwórstwa drzewnego	22
11	Współpraca gospodarcza z Ostródą	16
Ekologia, turystyka, zagospodarowanie przestrzenne m. Ławy		
1	Rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej /nocleg., plaż/	58
2	Rozwój szlaków turystycznych, ścieżek tur., rower., itp.	56
3	Zagospodarowanie Wyspy Wielka Żuława	48
4	Monitoring jakości wód na jeziorach i rzekach	47
5	Budowa obwodnicy dla drogi krajowej E-16	41
6	Budowa parku leśnego dla mieszkańców i turystów	38
7	Budowa dworca autobusowego PKS i MPK	30
8	Zagospodarowanie doliny rzeki Ławki	27
9	Poprawa zaopatrzenia miasta w wodę	26
10	Rozbudowa ekologicznych systemów grzewczych	23
11	Budowa nowych parkingów	23
12	Aktywizacja współpracy z miastami partnerskimi	23
13	Wzrost inwestycji kanalizacyjnych	20
14	Rozbudowa bazy gastronomicznej	17
15	Poprawa architektury i zagospodar. centrum miasta	10

Ankiety skierowane do Konwentu ds. Strategii Rozwoju (ankiety nr 2,3,4)

ANKIETA 2

ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH MIASTA IŁAWY /2003/

Lp.	LISTA UWARUNKOWAŃ	SWOT			
		Mocna strona/Atut	Słaba strona /Bariera	Szansa w dalszym rozwoju	Zagrożenie w dalszym rozwoju
1	2	3	4	5	6
1	CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA SPOŁECZNEGO	%	%	%	%
1	Wskaźnik urodzeń	6	44	0	35
2	Wskaźnik zgonów	12	21	6	21
3	Tempo przyrostu naturalnego	6	38	0	35
4	Odływ ludności	6	41	15	41
5	Napływ ludności	15	21	29	9
6	Wielkość dochodu gospodarstw domowych	3	41	9	38
7	Sytuacja gospodarstw domowych na tle województwa, kraju	9	47	12	26
8	Liczba nowych mieszkań	21	35	29	15
9	Dotychczasowy stan zabudowy mieszkaniowej	29	18	32	6
10	Możliwości kształcenia na poziomie wyższym	21	18	50	6
11	Możliwości kształcenia na poziomie średnim	53	0	26	0
12	Niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb	6	50	6	24
13	Dostępność do szkół podstawowych	44	3	26	0
14	Dostępność do szkół średnich	41	3	26	0
15	Dostępność do szkół wyższych	21	29	26	12
16	Poziom nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjach	26	15	21	15
17	Poziom nauczania w szkołach średnich	24	15	24	18
18	Wyposażenie szkół w obiekty sportowe	50	15	26	3
19	Wyposażenie szkół w pracownie komputerowe	18	26	21	12
20	Wyposażenie szkół w pracownie języków obcych oraz pracownie specjalistyczne (np.: chemiczne, biologiczne)	12	32	15	12
21	Dojazd dzieci i młodzieży do szkół	38	9	24	3
22	Odływ młodych, wykształconych osób z miasta	0	44	0	79
23	Podaż siły roboczej	29	29	21	9
24	Popyt na siłę roboczą	9	50	12	24
25	Stopa bezrobocia	3	82	0	50
26	Informacja o lokalnym rynku pracy	3	38	24	18
27	Możliwości przekwalifikowania zawodowego	15	44	15	15
29	Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców	35	29	32	6
30	Sytuacja na rynku pracy w stosunku do innych miast w województwie	15	26	21	9
31	Sytuacja na rynku pracy w stosunku do innych miast w powiecie	21	15	21	9
32	Poziom opieki społecznej	9	38	12	24
33	Poziom opieki medycznej	29	26	24	21
34	Liczba lekarzy specjalistów jest wystarczająca	12	35	12	21
35	Wyposażenie szpitala w aparaturę medyczną	3	35	26	24
36	Bezpieczeństwo w mieście	32	24	12	18
37	Bezpieczeństwo na drogach i ulicach	18	29	18	24
38	Zaangażowanie społeczeństwa w sprawy publiczne	15	41	12	18
39	Poczucie więzi mieszkańców z miastem (tożsamość)	38	12	18	18
40	Stan patologii społecznej	0	38	12	44
41	Współpraca samorządu miasta z organizacjami społecznymi	21	26	35	9
42	Aktywność kulturowa mieszkańców	24	18	12	15
43	Aktywność społeczeństwa na rzecz miasta (fundacje, stowarzyszenia itp.)	26	29	29	18
44	Potrzeba budowy kompleksu kulturalno-wypoczynkowego	15	21	35	15
45	Stan finansowy placówek kulturalnych	6	32	12	32
46	Istniejące media lokalne (prasa, radio itp.)	44	12	32	3

Strategia rozwoju miasta Ławy

Lp.	LISTA UWARUNKOWAŃ	SWOT			
		Mocna strona/Atut	Słaba strona /Bariera	Szansa w dalszym rozwoju	Zagrożenie w dalszym rozwoju
1	2	3	4	5	6
II	ANALIZA UWARUNKOWAŃ GOSPODARCZYCH	%	%	%	%
1	Struktura zatrudnienia w ogóle	9	44	12	32
2	Potrzeba większego zatrudnienia w przemyśle	21	21	35	15
3	Potrzeba większego zatrudnienia w usługach	15	21	26	9
4	Potrzeba większego zatrudnienia w rzemiośle	12	15	26	9
5	Potrzeba większego zatrudnienia w turystyce	24	18	59	9
6	Aktywność gospodarcza społeczeństwa	29	24	26	6
7	Rozwój inwestycji przemysłowych na terenie miasta	3	59	24	29
8	Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości	24	44	32	9
9	Zakłady przetwórstwa rolniczego	0	41	6	18
10	Zakłady przetwórstwa leśnego/drzewnego	38	6	29	0
11	Inne rodzaje przetwórstwa (jakie)	3	6	15	3
12	Wzrost roli przemysłów nowoczesnej technologii	6	32	21	15
13	Napływ kapitału zagranicznego do miasta	3	62	21	18
14	Ocena zaopatrzenia ludności w gaz, energię, wodę (w tym ciepłą)	68	6	18	3
15	Ocena usług produkcyjnych	12	15	24	6
16	Ocena usług bankowych	29	12	24	3
17	Zbyt niski poziom współpracy między samorządem, a środowiskiem gospodarczym	9	35	15	41
18	Informacja o zmianach gospodarczych, prawnych, finansowych (ludności, osób prowadzących działalność gospodarczą)	6	53	15	12
19	Wysokie oprocentowanie kredytów	0	50	3	59
20	Zwolnienie tempa prywatyzacji	12	29	6	26
21	Stan ulic i dróg w mieście	9	44	15	35
24	Stan mostów	18	24	15	15
25	Problemy komunikacyjne (jednopoziomowe skrzyżowania, brak obwodnicy)	3	53	18	32
27	Stan zagrożenia związany z ruchem kołowym	0	41	3	35
28	Potrzeba obwodnicy	18	21	21	18
29	Liczba miejsc parkingowych	12	38	18	21
30	Dostępność stacji paliw	47	18	18	9
31	Liczba i stan przystanków MZK	44	6	21	3
32	Ocena sieci energetycznej	50	6	21	3
33	Stan sanitarny mieszkań	26	18	15	12
34	Możliwość odprowadzania ścieków komunalnych	59	0	29	0
35	Możliwość składowania odpadów komunalnych	18	38	18	21
36	Możliwości dostarczania czystej wody do gospodarstw domowych	53	0	26	0
37	Możliwości dostarczania ciepła do mieszkań	47	3	21	3
38	Przestarzały technologicznie system ciepłowniczy miasta	9	26	12	18
39	Stan gazyfikacji miasta	38	3	21	3
40	Zaopatrzenie w wodę sektora gospodarczego (przemysł, usługi, rolnictwo)	44	0	26	0
41	Jakość dostarczanej wody	59	6	29	0
42	Systemy utylizacji odpadów stałych	0	41	12	41
43	Możliwości segregacji odpadów stałych	3	38	9	32
44	Wysokość opłat za wywóz śmieci	6	29	9	21
45	Wysokość opłat komunalnych	3	32	9	26
46	Poziom wys. wpływów do budżetu m. z tytułu podatków od os. prawnych	9	41	18	35
47	Struktura budżetu miasta po stronie wydatków	9	18	15	15
48	Struktura budżetu miasta po stronie dochodów	6	26	18	12
49	Usługi przewozowe	26	12	24	6
50	Poziomu usług telekomunikacyjnych	50	0	24	0
51	Potrzeba dalszego rozwoju sieci telekomunikacyjnej	24	12	24	3
52	Ocena usług pocztowych	18	24	12	9
53	Bezpieczeństwo energetyczne miasta	41	6	26	0
54	Obciążenie miasta ruchem tranzytowym	3	53	6	26
55	Problem parkowania samochodów w centrum miasta	9	41	12	24
56	Znaczenie miasta jako węzła komunikacyjnego	56	0	32	0
57	Instytucja zajmująca się obsługą inwestorów	6	44	3	24
58	Lokalizacja nowych magazynów, hurtowni oraz zakładów przemysłowych	29	6	29	9

Lp	LISTA UWARUNKOWAŃ	SWOT			
		Mocna strona/Atut	Słaba strona /Bariera	Szansa w dalszym rozwoju	Zagrożenie w dalszym rozwoju
1	2	3	4	5	6
III	ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU EKOLOGICZNO-TURYSTYCZNEGO I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	%	%	%	%
1	Położenie geograficzne	71	3	32	3
2	Warunki klimatyczne	35	15	18	12
3	Warunki glebowe	12	29	15	9
5	Zasoby wód podziemnych	44	3	26	18
6	Tereny chronione w mieście	26	15	21	9
7	Osobliwości przyrodnicze	26	12	21	9
8	Degradacja środowiska przyrodniczego	12	21	6	24
9	Położenie w obrębie "Zielonych Płuc Polski"	74	0	35	0
10	Środowisko kulturowe, zabytki	6	35	18	15
11	Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna miasta	59	9	32	3
12	Programy rozwoju turystyki	6	68	29	12
13	Możliwości wypoczynku w mieście	18	50	32	9
14	Poziom usług sportowo-rekreacyjnych	18	26	24	24
15	Baza sportowo-rekreacyjna	29	15	32	9
16	Baza noclegowa dla ruchu turystycznego	6	68	26	24
17	Baza gastronomiczna dla ruchu turystycznego	24	24	21	9
18	Potrzeba przewodników po ławie i okolicach	6	38	24	9
19	Współpraca miasta z gminą Ława w zakresie turystyki i rekreacji	9	53	35	21
20	Jakość środowiska przyrodniczego dla turystyki	26	15	26	18
21	Stan zagospodarowania Małego Jezioraka	32	32	35	6
22	Możliwości rozwoju sportów wodnych (np. windsurfing, bojery, żeglarstwo, kajakarstwo itp.)	41	12	59	3
23	Zakres przestrzenny (obszar) miasta	35	12	26	18
24	Problemy z rozwojem przestrzennym miasta (ograniczone terytorium, brak programów funkcjonalno-inwestycyjnych itp.)	15	29	12	26
25	Estetyka miasta	59	0	32	3
26	Dostępność wolnych terenów pod inwestycje przemysłowe	32	18	24	18
27	Dostępność wolnych terenów pod budownictwo komunalne	12	18	18	9
28	Dostępność wolnych terenów pod budownictwo	15	24	18	18
29	Atrakcyjność osiedleńcza miasta	35	21	26	3
30	Wolne tereny dla potencjalnych inwestorów	44	12	35	6
31	Ilość terenów zielonych	41	3	26	0
32	Właściwe wykorzystanie funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej	26	24	35	12
33	Znajomość przez mieszkańców podstawowych założeń planu zagospodarowania przestrzennego miasta	3	53	3	35
34	Plan zagospodarowania przestrzennego miasta w kontekście tempa rozwoju przedsiębiorczości	9	29	15	29
35	Potrzeba powstania nowego planu zagospodarowania przestrzennego	24	3	29	12
36	Nieuporządkowana sieć handlowa i targowiska	15	21	12	18
37	Informacja i promocja miasta	18	26	32	18
38	Promocja miasta za granicą	3	47	15	24
39	Wizerunek miasta w województwie, kraju	29	21	26	15
40	Kulturotwórcza ranga miasta	12	26	15	15
41	Wykorzystanie tradycji i historii miasta	12	29	18	15
42	Konkurencyjność Ławy w stosunku do miast sąsiednich	38	12	29	26
43	Powiązania miasta z innymi jednostkami administracyjnymi powiatu	21	9	26	6
44	Powiązania miasta z innymi jednostkami administracyjnymi województwa	18	15	18	15
45	Sąsiedztwo Ostródy	24	18	21	24
46	Współpraca samorządu miasta z samorządem powiatowym i wojewódzkim	9	21	21	9
47	Współpraca z miastami partnerskimi w kraju	9	21	24	18
48	Współpraca z miastami zagranicznymi	24	12	41	12

ANKIETA 3 - Kluczowe problemy rozwoju

Kluczowe problemy rozwoju miasta Ławy /2003/							
Identyfikacja problemów (zagadnień) rozwojowych							
I SPOŁECZEŃSTWO	%	II GOSPODARKA I INFRASTRUKTURA			%	III ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I ROZWÓJ EKOLOGICZNO-TURYSTYCZNY	%
Wysoki poziom bezrobocia	76	Mały napływ inwestorów z zewnątrz	52	Sieć wodno-kanalizacyjna nie pokrywa potrzeb mieszkańców	3	Słaba baza turystyczno-wypoczynkowa	60
Niedostateczna ilość nowych miejsc pracy	58	Słaby rozwój przedsiębiorczości drobnej i średniej	41	Niedostateczny poziom gazyfik.	2	Słabe wyeksponowanie walorów krajobrazowo-turystycznych	49
Zubożenie dużej części społeczeństwa	43	Słaba promocja miasta dla inwestorów strategicznych	34	Zły stan sieci kanalizacyjnej	1	Status miasta turystyczno-rekreacyjnego	38
Mała aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców	22	Słaby rozwój przemysłu	27	Słaby poziom usług produkcyjnych	0	Niewykorzystane walory środowiska przyrodniczego	36
Proroczeniowa postawa części społeczeństwa	20	Problem segregacji odpadów stałych	23	Niski procent telefonizacji	0	Niski poziom wiedzy o zagospodarowaniu przestrzennym i strategii rozwoju	33
Wzrost zjawisk patologii społecznej	18	Wolny rozwój budown. mieszkaniowego	21			Niski poziom edukacji ekologicznej	32
Niewystarczająca opieka stomatologiczna i lekarska	17	Mała ilość podmiotów gospodarczych	18			Dbłość o estetykę miasta	25
Słaby rozwój oświaty ponadpodstawowej	13	Zły stan zasobów komunalnych	15			Ofensywna promocja walorów turystycznych miasta	24
Brak właściwej informacji ekonomicznej, handlowej, prawnej, planistycznej	10	Niski poziom marketingu	14			Słabe wyeksponowanie walorów środowiska kulturowego	13
Niewystarczająca baza szkolna do nauczania informatyki i języków obcych	7	Niska jakość ulic i dróg oraz chodników	14			Silnie zdegradowane środowisko	12
Niewystarczająca baza opieki zdrowotnej	7	Brak zbiorczych wysypisk odpadów stałych	12			Słabe wyeksponowanie ciągów turystyki pieszej i rowerowej	8
Duży odpływ ludności	7	Brak terenów przygotowanych pod inwestycje	10			Renowacja i restauracja substancji zabytkowej miasta	4
Zły stan bezpieczeństwa i porządku publicznego	7	Niewykorzystane obiekty i tereny pod działalność gospodarczą	9			Niezgodność realizacji inwestycyjnych z planem zagospodarowania przestrzennego	1
Niski poziom wykształcenia	6	Nieekologiczne systemy grzewcze	8			Inne (zaproponowane):	
Brak nauczycieli j. angielskiego, informatyki itp.	5	Niewłaściwa struktura wydatków budżetowych	7			Niski poziom usług turystycznych	
Niski przyrost naturalny i rzeczywisty	5	Zbyt mała ilość miejsc parkingowych	5			Wydłużenie sezonu turystycznego	
Poprawa warunków mieszkaniowych	5	Przestarzała sieć energetyczna	5			Brak hotelu	
Niewystarczająca liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych	2	Niski poziom obsługi instytucjonalnej ludności	4			Wzbogacenie oferty wypoczynkowo-rekreacyjnej poza sezonem letnim	
Niewystarczający rozwój szkolnictwa wyższego	2	Zły stan oświetlenia miasta (ulice, dzielnice)	3				
Wysoki poziom zachorowań na choroby społeczne	1	Słaby poziom usług finansowych (bankowych)	3				
Słaba baza obiektów kulturalno-oświatowych	0	Zły stan infrastruktury technicznej	3				
Mało efektywny system opieki społecznej	0						

ANKIETA 4

Misja – Wizja miasta Ława

Lp.	MISJA	% wskazań
1	Ława podnosi poziom życia mieszkańców do przeciętnego standardu europejskiego.	26
2	Ława miastem, które dobrze wykorzystuje swoje walory społeczno-przyrodniczo-ekonomiczne.	26
3	Miasto Ława – współdziałanie – rozwój – poprawa życia mieszkańców.	15
4	Ława – chroni środowisko dla przyszłych pokoleń.	11
5	Ława promuje przedsiębiorczość i inwestycje	7
6	Ława – preferuje środowisko przyjazne dla swoich mieszkańców.	4
7	Ława miastem, które daje szansę wszystkim swoim mieszkańcom.	4
8	Miasto Ława – racjonalne wykorzystanie potencjału lokalnego.	4
9	Miasto Ława – współdziałanie na rzecz rozwoju.	3
	WIZJA	
1	Ława miastem zrównoważonego rozwoju.	24
2	Ława to miasto nowoczesne, sprawnie zarządzane, bezpieczne i przyjazne.	12
3	Ława jednym z liderów turystyki Polski Północnej.	10
4	Ława dobrym miejscem do zamieszkania, pracy, wypoczynku oraz inwestowania.	10
5	Ława miastem czystym ekologicznie, bogatym w tradycje, z szansami na przyszłość.	8
6	Piękna przyroda – rzetelna gospodarka – gościnne społeczeństwo – to atuty miasta Ława.	7
7	Miasto Ława o dynamicznym rozwoju społeczno-ekonomicznym.	6
8	Ława jako miasto o dużym potencjale społecznym, gospodarczym i przestrzennym.	4
9	Ława miastem otwartym.	4
10	Ława jako jeden z liderów turystyki i rekreacji w kraju o międzynarodowym znaczeniu.	3
11	Ława – ośrodek promieniowania turystyki i rekreacji.	3
12	Ława – miasto społecznej aktywizacji, solidarności i gościnności.	3
13	Ława miastem o wysokiej jakości życia i silnej aktywności gospodarczej.	2
14	Ława – miasto gospodarne, nowoczesne, dostępne.	2
15	Ława miastem o rozwiniętej gospodarce turystycznej.	1
16	Ława jest znaczącym w Polsce miastem historycznym z rozwiniętym szkolnictwem, kulturą i gospodarką.	1
17	Ława – ośrodek promieniowania turystyki, edukacji i ekologii.	0
18	Ława miastem o wysokiej dynamice rozwoju.	0
19	Zasobna i przyjazna Ława – centrum Pojezierza Ławskiego.	0

Końcowe wyniki ankiet

Końcowe wyniki ankiet (ok. 1000) uwarunkowań wewnętrznych metodą SWOT – mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia miasta Ławy – opracowane na podstawie opinii Konwentu ds. „Strategii...”, mieszkańców miasta, środowisk gospodarczych i społecznych oraz młodzieży szkolnej (od czerwca do października 2003 r.)

1. SPOŁECZEŃSTWO

Lp	MOCNA STRONA MIASTA	%	Lp	SŁABA STRONA MIASTA	%
1	Dostępność i możliwości kształcenia na poziomie ponadpodstawowym	53	1	Wysoka stopa bezrobocia	82
			2	Niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb	50
2	Wyposażenie szkół w obiekty sportowe	50	3	Mały popyt na siłę roboczą	50
3	Istniejące media lokalne (prasa, radio itp.)	44	4	Trudna sytuacja gospodarstw domowych	47
4	Poczucie więzi mieszkańców z miastem (tożsamość)	38	5	Odływ młodych, wykształconych osób z miasta	44
5	Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców	35	6	Słabe możliwości przekwalifikowania zawodowego	44
6	Bezpieczeństwo w mieście	32	7	Zaangażowanie społeczeństwa w sprawy publiczne	41
7	Dotychczasowy stan zabudowy mieszkaniowej	29	8	Niski przyrost naturalny	38
8	Poziom nauczania w szkołach podstawowych, gimnazjach i średnich	26	9	Słaba informacja o lokalnym rynku pracy	38
			10	Liczba nowych mieszkań	35
			11	Niedostateczne wyposażenie szpitala w aparaturę medyczną oraz niewystarczająca liczba lekarzy specjalistów	35

2. GOSPODARKA

Lp	MOCNA STRONA MIASTA	%	Lp	SŁABA STRONA MIASTA	%
1	Dobre zaopatrzenie ludności w media komunalne	68	1	Mały napływ kapitału zagranicznego do miasta	62
2	Dobra jakość dostarczanej wody	59	2	Słaby rozwój inwestycji przemysłowych na terenie miasta (nowoczesne technologie, przetwórstwo rolnicze)	59
3	Znaczenie miasta jako węzła komunikacyjnego	56			
4	Pozytywna ocena sieci energetycznej	50	3	Problemy komunikacyjne (min. obciążenie miasta ruchem tranzytowym, problem parkowania samochodów)	53
5	Dobry poziom usług telekomunikacyjnych	50			
6	Dostępność stacji paliw	47	4	Słaba informacja o zmianach gospodarczych, prawnych, finansowych	53
7	Liczba i stan przystanków MZK	44	5	Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości	44
8	Bezpieczeństwo energetyczne miasta	41	6	Stan ulic i dróg w mieście	44
9	Dobrze rozwinięty przemysł drzewny	38	7	Instytucja zajmująca się obsługą inwestorów	44
10	Dobry stan gazyfikacji miasta	38	8	Możliwość składowania i segregacji odpadów komunalnych (także systemy utylizacji)	41
11	Aktywność gospodarcza społeczeństwa	29	9	Poziom wysokości wpływów do budżetu miasta z tytułu podatków od osób prawnych	41
12	Dobry poziom świadczonych usług bankowych	29	10	Zbyt niski poziom współpracy między samorządem, a środowiskiem gospodarczym	35

3. EKOLOGIA, TURYSTYKA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Lp	MOCNA STRONA MIASTA	%	Lp	SŁABA STRONA MIASTA	%
1	Położenie geograficzne i ekologiczne (obręb "Zielonych Płuc Polski")	74	1	Baza noclegowa dla ruchu turystycznego	68
2	Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna miasta	59	2	Programy rozwoju turystyki	68
3	Estetyka miasta	59	3	Słaba współpraca miasta z gminą Ława w zakresie turystyki i rekreacji	53
4	Wolne tereny dla potencjalnych inwestorów	44	4	Słaba znajomość przez mieszkańców podstawowych założeń planu zagospodarowania przestrzennego miasta	53
5	Możliwości rozwoju sportów wodnych (np. windsurfing, bojery, żeglarstwo, kajakerstwo itp.)	41	5	Ograniczone możliwości wypoczynku w mieście	50
6	Konkurencyjność Ławy w stosunku do miast sąsiednich	38	6	Słaba promocja miasta	47
7	Warunki klimatyczne	35	7	Słabe wykorzystanie środowiska kulturowego, tradycji i historii miasta, zabytków	35
8	Atrakcyjność osiedleńcza miasta	35	8	Problemy z rozwojem przestrzennym miasta (ograniczone terytorium, brak programów funkcjonalno-inwestycyjnych itp.)	29
9	Baza sportowo-rekreacyjna	29			

W ocenie szans i zagrożeń dla dalszego rozwoju miast do 2015 r. dominują następujące uwarunkowania:

1. SPOŁECZEŃSTWO

Lp	SZANSA ROZWOJU	%	Lp	ZAGROŻENIE ROZWOJU	%
1	Możliwości kształcenia na poziomie wyższym	50	1	Odływ młodych, wykształconych osób z miasta	79
2	Budowa kompleksu kulturalno-wypoczynkowego	35	2	Utrzymująca się wysoka stopa bezrobocia	50
			3	Rozwój patologii społecznej	44
3	Współpraca samorządu miasta z organizacjami społecznymi	35	4	Niska dochodowość gospodarstw domowych	38
4	Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców	32	5	Niski przyrost naturalny	35
5	Dotychczasowy stan zabudowy mieszkaniowej	32	6	Stan finansowy placówek kulturalnych	32
6	Istniejące media lokalne (prasa, radio itp.)	32	7	Niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb	24

2. GOSPODARKA

Lp	SZANSA ROZWOJU	%	Lp	ZAGROŻENIE ROZWOJU	%
1	Wzrost zatrudnienia w turystyce	59	1	Wysokie oprocentowanie kredytów	59
2	Wzrost zatrudnienia w przemyśle	35	2	Słaba współpraca między samorządem, a środowiskiem gospodarczym	41
3	Rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości	32	3	Brak rozwiązań w zakresie segregacji i utylizacji odpadów stałych	41
4	Znaczenie miasta jako węzła komunikacyjnego	32	4	Stan ulic i dróg w mieście	35
5	Przetwórstwo drzewne	29	5	Problemy komunikacyjne	32
6	Rozwój gospodarki komunalnej	29	6	Słaby poziom wysokości wpływów do budżetu	35

3. EKOLOGIA, TURYSTYKA I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Lp	SZANSA ROZWOJU	%	Lp	ZAGROŻENIE ROZWOJU	%
1	Rozwój sportów wodnych	59	1	Niewłaściwa gospodarka odpadami stałymi	41
2	Współpraca z miastami zagranicznymi	41	2	Brak znajomości założeń planu zagospodarowania przestrzennego miasta	35
3	Położenie w obrębie "Zielonych Płuc Polski"	35	3	Problemy rozwoju przestrzennego miasta (ograniczone terytorium, brak programów funkcjonalno-inwestycyjnych itp.)	26
4	Współpraca miasta z gminą Ława w zakresie turystyki i rekreacji	35			
5	Dostępność terenów dla potencjalnych inwestorów	35	4	Słaba baza noclegowa dla turystów	24
6	Zagospodarowania Małego Jezioraka	35	5	Poziom usług sportowo-rekreacyjnych	24
7	Właściwe wykorzystanie funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej	35	6	Degradacja środowiska przyrodniczego	24
8	Położenie geograficzne	32	7	Promocja miasta za granicą	24
9	Atrakcyjność turystyczno-rekreacyjna miasta	32	8	Sąsiedztwo Ostródy	24

PRZYPISY

- ⁱ Hoffmann M., Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego m. Iławy, wyk. „Atelier Hoffmann”, sp. z o.o., Elbląg, 1999, 37 s. + załączniki /i studia branżowe/.
- ⁱⁱ PART, Strategia rozwoju produktu turystycznego „Iława – Wyspa Przygód”, Warszawa, 2000, 148 s.
- ⁱⁱⁱ Lossman M., /red./, Iława, z dziejów miasta i powiatu, wyd. Pojezierze, Olsztyn, 1972, 471 s.
- ^{iv} Dane Urzędu Miasta w Iławie.
- ^v Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, 1998, s. 68-92.
- ^{vi} Dane UM Iława oraz z Mapy Geologicznej Polski, 1:50 000, ark. Iława, Wyd. Geologiczne /red. Makowska A./.
- ^{vii} Dane na podstawie Mapy Geomorfologicznej Polski, 1:50 000, ark. Iława.
- ^{viii} Dane Stacji Terenowej Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Iławie.
- ^{ix} Dane na podstawie Mapy Hydrograficznej Polski, 1:50 000, ark. Iława.
- ^x Dane z Mapy Administracyjnej Polski oraz Atlasu Samochodowego Polski, Wyd. PPWK, Warszawa, 2002
- ^{xi} Lossman M., /red./, Iława..., s. 320-324.
- ^{xii} Dane UM Iława.
- ^{xiii} Obliczenia własne na podstawie danych z Roczników Statystycznych Woj. Olsztyńskiego, WUS, Olsztyn.
- ^{xiv} Wszystkie dane na podstawie: Spis Powszechny GUS Warszawa, WUS Olsztyn i UM Iława.
- ^{xv} Kierunki rozwoju miasta Iława 2000-2005.
- ^{xvi} Dane Starostwa Powiatowego w Iławie
- ^{xvii} Wszystkie dane dotyczące przemysłu na podstawie rejestru REGON Iława.
- ^{xviii} Jankowska E., 2002, Przemiany w strukturze wielkościowej, gałęziowej i własnościowej przemysłu Iławy w latach 1993-2000, UMK Toruń
- ^{xix} Dane na podstawie US w Olsztynie z lat 1993-2000.
- ^{xx} Wszystkie dane dotyczące rolnictwa na podstawie Spis Powszechny GUS Warszawa, US Olsztyn i UM Iława.
- ^{xxi} Hoffmann J., Studium przyrodnicze do: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Iławy”, Elbląg, 1998, s. 12.
- ^{xxii} Wszystkie dane na podstawie: Skowrońska G., „Studium branżowe w zakresie wody, kanalizacji sanitarnej i deszczowej”, 1998, UM Iława, WIOŚ Olsztyn; Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2000, cz. II, s. 77-79, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Olsztyn, 2002.
- ^{xxiii} Cichocka I., Wpływ gospodarczej działalności człowieka w zlewni na jezioro Jeziorak, UMK Toruń, 1991, 79 s.
- ^{xxiv} Chrzanowska , UMK Toruń, 1996,
- ^{xxv} Małecki M., Charakterystyka stosunków wodnych zlewni jezior: Jeziorak, Płaskiego i Jasnego, ze szczególnym uwzględnieniem termiki, UMK Toruń, 1999, 161 s.
- ^{xxvi} Pismo PSS-E nr HK-599/2003 z dn. 16.06.2003.
- ^{xxvii} Falkowska M., Charakterystyka hydrograficzno-limnologiczna jeziora Jeziorak Mały, UMK Toruń, 2000, 114 s.
- ^{xxviii} Marszelewski W., 1993, oraz Mapa Hydrogeologiczna Polski, 1:200 000, Wyd. Geologiczne.
- ^{xxix} Zębek E., Wpływ zabiegów rekultywacyjnych na fitoplankton w śródmiejskim jeziorze Jeziorak Mały, UW-M Olsztyn, 2002, 79 s.
- ^{xxx} Ciecierska H., Zróżnicowanie przestrzenne roślinności litoralnej i otuliny wybranych jezior miejskich Poj. Mazurskiego, Rozprawy i Monografie, nr 34, Wyd. UW-M, Olsztyn, 77 s.
- ^{xxxi} Kleczkowski A.S., /red./, Mapy Głównego Zarządu Wojska Polskiego, MON Warszawa, 2000.
- ^{xxxii} Dane na podstawie badań Biura Konsultacyjno-Projektowego Inżynierii Drogowej „TRAFIK”, s.c. w Gdańsku, z 28.07.2000.
- ^{xxxiii} Dane UM Iława.
- ^{xxxiv} Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., Geografia turystyki Polski, PWE, Warszawa, 2002, s. 159, ryc. 29.
- ^{xxxv} Mileska M. J., Regiony turystyczne Polski. Stan obecny i potencjalne warunki rozwoju, Prace Geogr., Warszawa, nr 43, 1963, s. 38.
- ^{xxxvi} Romer E., Regiony klimatyczne Polski, WTN, Wrocław, 1949, s. 27.
- ^{xxxvii} Lossman M., Iława..., s. 26-32.
- ^{xxxviii} Krzymowska-Kostrowicka A., Geoekologia turystyki i wypoczynku, Wyd. Naukowe, PWN, Warszawa, 374 s.
- ^{xxxix} Dane z odwiertów geologicznych przeprowadzonych w okolicy Siemian i na Wyspie Wielka Żuława.
- ^{xl} Andrejuk A., Turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna, Wyd. Kengraf, Warszawa, 1998.

- ^{xli} Gajewski J.W., Turystyka kwalifikowana na wsi, Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Warszawa, 1989.
- ^{xlii} Dobies A., Planter M., Stan czystości wybranych jezior Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Olsztyn, 1998.
- ^{xliii} Rejestr zabytków woj. warmińsko-mazurskiego, UW Olsztyn, 2002.
- ^{xliv} Warszńska J., Waloryzacja miejscowości z p.w. atrakcyjności turystycznej, Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geogr., z. 27, 1970, s. 103-112.
- ^{xlv} PART, Strategia rozwoju..., s. 37.
- ^{xlvi} Dane Wydz. Kultury, Sportu i Turystyki UM w Iławie.
- ^{xlvii} PART, Strategia rozwoju..., s. 39.
- ^{xlviii} Oleksa A., Walory i zagospodarowanie wpływające na atrakcyjność turystyczną Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, UMK Toruń, 2002, 80 s. oraz PART, Strategia rozwoju..., s. 43.
- ^{xliv} Nykołyszak A., Walory oraz zagospodarowanie turystyczne m. i gm. Iława, UMK Toruń, 2000, s. 99-100.
- ^l Nykołyszak A., Walory..., s. 101-103.
- ^{li} Dane UM Iława oraz U.S. w Olsztynie.
- ^{lii} Olszlegier G., Charakterystyka funkcji turystycznej Iławy i jej relacje do funkcji transportowej i przemysłowej, UMK Toruń, 1996, 108 s.
- ^{liii} Ibidem, s. 70-74.
- ^{liv} Ibidem, s. 58-61.
- ^{lv} Ibidem, s. 61-66.
- ^{lvi} Ibidem, s. 66.
- ^{lvii} Oleksa A., Walory..., s. 58-59.
- ^{lviii} Olszlegier G., Charakterystyka..., s. 70-74.
- ^{lix} Ibidem, s. 71.
- ^{lx} Ibidem, s. 72-73.
- ^{lxi} Ibidem, s. 74-75.
- ^{lxii} Liszewski S., Przestrzeń turystyczna, Turyzm, nr 5, z. 2, 1995, s. 87-103, Funkcja turystyczna Bieszczadów Polskich, 1993.
- ^{lxiii} Martuszewski E., Dzieje powiatu, /w:/, Lossman M., Iława..., s. 51-105.
- ^{lxiv} Biskup M., Iława /w:/ Studia z historii budowy miast polskich, Warszawa, 1957, s. 121-127.
- ^{lxv} Teplin G., Deutsch-Eylau 1305-1905, Damrov Verlag Kaarst, 1965.
- ^{lxvi} Żuchowski T.J., /red./, Iława 1305-1995, Iława, 1995.
- ^{lxvii} Ibidem, s. 30-44.
- ^{lxviii} Hoffmann M., Studium..., s. 2.
- ^{lxix} Ibidem, s. 12.
- ^{lxx} Czerwińska D., Kredyt preferencyjny jako instrument polityki strukturalnej w Polsce, Roczniki AR, Poznań, CCCVIII, 2000, s. 385.
- ^{lxxi} Wysocka E., Koziński J., Strategia rozwoju województw i gmin /teoria i praktyka/, ZCO, Warszawa, 1998, s. 109.
- ^{lxxii} Strategia rozwoju Polski do roku 2020, Komitet Prognoz „Polska 2000 plus” przy Prezydium PAN, Warszawa, 2000 /t.I-III/.
- ^{lxxiii} Rozmowy prowadzone przez Burmistrza miasta Iławy J. Mańkiewicza z inwestorami strategicznymi w sprawie lokalizacji w Iławie zakładu IKEA /IX-X.2003 r./.
- ^{lxxiv} Wykorzystano opracowania kartograficzne udostępnione z Mapiarni Instytutu Geografii UMK oraz jego poszczególnych zakładów i pracowni.
- ^{lxxv} Na podstawie ankiet przeprowadzonych przez:
Agencję Badań Społecznych, Sondaż opinii społecznej mieszkańców miasta na temat:
Iława – główne problemy miasta, grudzień 1997;
Iława – samorząd lokalny w ocenie mieszkańców, styczeń 1998; oraz wyniki ankiety Burmistrza m. Iławy z 5.04.2002 r., nt:
1 – Czy docelowo proponować sprzedaż wyspy Wielka Żuława inwestorom? Tak 78,9%;
2 – Czy jesteś za budową w konkretnie wskazanym miejscu Iławy domu handlowego? Tak 76,1%;
3 – Czy sprzedać tereny za przysłowiową zlotówkę potencjalnym inwestorom przemysłowym? Tak 81,5%.
- ^{lxxvi} m.in.: ECOPRZESTRZEN, Hoffmann J., Program ochrony środowiska m. Iławy na lata 2004-2011, Elbląg, 2003;
Talaga A., Wstępna analiza ekonomiczna etapowego dochodzenia do rozwiązań docelowych układu drogowego dla miasta Iławy, Elbląg, 1999, s. 16 + załączniki.

FOTOGRAFIE DO STRATEGII ROZWOJU M. IŁAWY

Fot. 1/2. Zabudowa mieszkaniowo-usługowa historycznej części miasta

Fot. 3/4. Iława jest miastem atrakcyjnym o każdej porze roku – koloryt jesieni pogłębia jej urodę

Fot. 5/6. Iława zawsze stawiała na rozwój różnych form i typów szkolnictwa

Fot. 7/8. Iława ma znaczne osiągnięcia także w nowoczesnym budownictwie sportowym i kulturowym

Fot. 9/10. Postępuje zagospodarowanie wypoczynkowe nad Małym Jeziorakiem

Fot. 11/12. Wśród zabytków miasta Iławy znaczącą rolę ma gotycki kościół Przemienienia Pańskiego z 1317 r. oraz neobarokowy ratusz z XIX w.

Fot. 13/14. Zagospodarowanie wyspy Wielka Żuława oraz pobudowanie portu jachtowego to dwa z ponad 60 przedsięwzięć strategicznego rozwoju Iławy